

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)¹ αποτελούν διεθνείς ροές κεφαλαίου με τις οποίες μια επιχείρηση δημιουργεί μια νέα θυγατρική ή επεκτείνει μια υφιστάμενη σε μια άλλη χώρα. Σε αντιδιαστολή με τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου² οι ΑΞΕ δεν είναι απλές μεταβιβάσεις χρηματικών πόρων. Η έννοια του ελέγχου είναι κεντρική στον ορισμό των ΑΞΕ χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι απαραίτητη η απόκτηση πλειοψηφικού μεριδίου μετοχών για την απόκτηση του. Σε πολλές περιπτώσεις ορίζεται ένα συγκεκριμένο ελάχιστο κατώφλι ελέγχου. Συνήθως ένα ποσοστό γύρω στο 20% είναι αρκετό. Ο σχετικός με τις ΑΞΕ ορισμός που προτείνεται από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης³ και χρησιμοποιείται από τις περισσότερες χώρες αναφέρεται στην απόκτηση ελέγχου ενός ελάχιστου ποσοστού της τάξεως του 10% του μετοχικού κεφαλαίου της νέας επιχείρησης (Dicken, 2003:51, OECD, 1996:8, Σκορδίλη, υπό δημοσίευση).

Οι ΑΞΕ αναλαμβάνονται κυρίως από επιχειρήσεις με πολυεθνική διάσταση. Ο λόγος για τον οποίο εξετάζονται οι τάσεις αλλά και η γεωγραφία των ΑΞΕ είναι διότι τα τελευταία χρόνια έχουν αναδειχθεί σε βασικό μοχλό διεθνοποίησης και ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1980 οι ρυθμοί ανάπτυξης των ΑΞΕ ξεπέρασαν τους αντίστοιχους του διεθνούς εμπορίου καταδεικνύοντας ότι αποτελούν πλέον τον πρωταρχικό μηχανισμό της νέας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (Μελάς&Πολλάλης, 2005:236).

Από την περίοδο που ακολούθησε την Βιομηχανική Επανάσταση ο παγκόσμιος οικονομικός χάρτης χαρακτηριζόταν από μια απλουστευμένη δομή κέντρου-περιφέρειας. Οι βιομηχανικά προηγμένες χώρες αποτελούσαν τις χώρες του πυρήνα (core) και οι υπόλοιπες μη βιομηχανοποιημένες συνιστούσαν τις χώρες της περιφέρειας (periphery). Οι χώρες του πυρήνα αποτελούνταν από αναπτυγμένες χώρες και κυρίως από τις ΗΠΑ και τις χώρες της δυτικής Ευρώπης και σε ένα μικρότερο βαθμό από την Ιαπωνία. Οι χώρες αυτές ήταν υπεύθυνες για το

¹ Foreign Direct Investments (FDI). Για συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με την εννοιολογική προσέγγιση των ΑΞΕ βλ. Κείμενα Παραρτήματος II.1 έως II.3.

² Portfolio Investments.

³ Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD).

μεγαλύτερο τμήμα της βιομηχανικής παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο (Dickens, 2003:9).

Από την άλλη πλευρά τις χώρες της περιφέρειας συνιστούσαν κυρίως αναπτυσσόμενες χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου. Οι χώρες αυτές λειτουργούσαν αφενός ως πηγή πρώτων υλών για τις χώρες του πυρήνα και αφετέρου ως αγορά των μεταποιημένων τελικών προϊόντων τους. Λίγο πριν το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 90% της μεταποιητικής παραγωγής ήταν συγκεντρωμένο σε 11 χώρες του πυρήνα. Οι χώρες αυτές πωλούσαν το 65% της παραγωγής τους στην περιφέρεια και απορροφούσαν το 80% των πρώτων υλών της. Οι παραγωγικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων ολοκληρώνονταν σε εγχώρια βάση και μάλιστα εντός μιας παραγωγικής μονάδας. Για την περιγραφή της παραπάνω κατάστασης καθιερώθηκε ο όρος Διεθνής Καταμερισμός της Εργασίας (ΔΚΕ) (Dickens, 2003:32).

Κατά την περίοδο του ΔΚΕ το σημαντικότερο τμήμα των ΑΞΕ βρίσκονταν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το 1938 το 65,7% του παγκόσμιου αποθέματος ΑΞΕ ήταν συγκεντρωμένο σε αναπτυσσόμενες χώρες. Ειδικότερα, το 30,8% ήταν εγκατεστημένο στην Λατινική Αμερική, το 25% στην Ασία και μόλις το 7,4% στην Δυτική Ευρώπη. Κύριο αντικείμενο των ΑΞΕ της εποχής εκείνης ήταν η εκμετάλλευση φυσικών πόρων σε ποσοστό πάνω από 50%. Οι κυριότερες ροές ΑΞΕ είχαν αφετηρία χώρες του κέντρου και προορισμό τις αποικίες τους, όπου και απολάμβαναν προνομιακά δικαιώματα χρήσης των πρώτων υλών (Κυρκιλής, 1998:282, Σκορδίλη, υπό δημοσίευση).

Ο ΔΚΕ είχε αυτήν την δομή μέχρι και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Εκείνη την περίοδο το κέντρο βάρους μετατοπίστηκε προς ΑΞΕ προσανατολισμού αγορών. Κατά συνέπεια παρατηρήθηκε σημαντικός αναπροσανατολισμός των ΑΞΕ προς τις αναπτυγμένες χώρες. Οι ΑΞΕ αυτές είχαν αφετηρία κατά κύριο λόγο τις ΗΠΑ και προορισμό κυρίως τον Καναδά και τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Με την πάροδο των ετών η εισαγωγή αυτοματισμών και τεχνολογικών καινοτομιών στην διαδικασία της παραγωγής κατέστησε δυνατό τον διαχωρισμό της σε φάσεις οι οποίες μπορούσαν πλέον να ολοκληρωθούν ανεξάρτητα. Τα όρια διαχωρισμού της παραγωγικής διαδικασίας άρχισαν να γίνονται όλο και λιγότερα δεσμευτικά. Επιπλέον η συνεισφορά των λεγόμενων «διευκολυντικών τεχνολογιών» (enabling technologies) αλλά και η σημαντική πρόοδος στον τομέα των μεταφορών και των επικοινωνιών οδήγησε σταδιακά στην απαλοιφή των δεσμεύσεων που έθετε η παραδοσιακή γεωγραφία.

Τα γεγονότα αυτά ενθάρρυναν πολλές επιχειρήσεις να αποκεντρώσουν συγκεκριμένες φάσεις της παραγωγής τους σε χώρες της περιφέρειας προκειμένου να εκμεταλλευτούν το φθηνό εργατικό δυναμικό και τα πολλαπλά πλεονεκτήματα τα οποία προσφέρονταν. Βρισκόμαστε πλέον στα μέσα της δεκαετίας του 1960 οπότε και αναπτύσσεται ένας νέος τύπος ΑΞΕ που έχει ως απώτερο σκοπό την εξεύρεση αποτελεσματικότητας και την μείωση του κόστους παραγωγής σε διεθνή κλίμακα⁴. Κατά τον τρόπο αυτό άρχισαν να μετακινούνται προς τον αναπτυσσόμενο παραδοσιακοί κλάδοι χαμηλής τεχνολογίας, εντάσεως εργασίας (Σκορδίλη, 2006:25, Κυρκιλής, 1998:286).

Ο παγκόσμιος χάρτης της μεταποιητικής δραστηριότητας αρχίζει να αλλάζει πλέον ριζικά. Για πρώτη φορά η βιομηχανική παραγωγή δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο των αναπτυγμένων κρατών αλλά αποκεντρώνεται και σε αναπτυσσόμενες χώρες. Κατά την δεκαετία της δεκαετίας του 1960 οι εξαγωγές από αναπτυσσόμενες χώρες προς αναπτυγμένες αυξάνονται σε σημαντικό βαθμό από US\$ 3 δις το 1960 σε US \$9 δις το 1970. Κατά την δεκαετία του 1970 η αύξηση αυτή λαμβάνει ακόμη μεγαλύτερες τιμές (Knox&Agnew, 1998:280). Το παλαιό μοντέλο κέντρου-περιφέρειας παύει πλέον να υφίσταται. Με τον τρόπο αυτό προκύπτει ο λεγόμενος Νέος Διεθνής Καταμερισμός Της Εργασίας (ΝΔΚΕ)⁵, ένας όρος ο οποίος δημιουργείται από τους Frobel, Heinrich και Kreye για να περιγράψει την νέα αυτή κατάσταση (Wright, 2002:72).

Στα πλαίσια του ΝΔΚΕ από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και κυρίως κατά την δεκαετία του 1970 προκύπτουν τα λεγόμενα Νέα Βιομηχανικά Κράτη (NBK)⁶. Στα NBK δημιουργούνται σημαντικές βιομηχανικές βάσεις με κύριο σκοπό την εξαγωγική δραστηριότητα. Η πολυεθνική παραγωγή ανθίζει και σταδιακά γνωρίζει σημαντική επέκταση. Οι Πολυεθνικές Εταιρίες (ΠΕ) γίνονται ο μοχλός διαμόρφωσης του ΝΔΚΕ και αποκτούν βαρύνουσα σημασία. Μέσω των ΑΞΕ που πραγματοποιούνται από τις ΠΕ προκαλούνται μεγάλης κλίμακας μετατοπίσεις στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα. Οι ΑΞΕ αρχίζουν να αποκτούν κυρίαρχο ρόλο στην νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία που αρχίζει να διαμορφώνεται.

⁴ World Wide Sourcing.

⁵ New International Division of Labour (NIDL).

⁶ Newly Industrializing Countries (NICs) όπως επίσης και Newly Industrializing Economies (NIEs). Δεν υπάρχει ομοφωνία σχετικά με τον ακριβή αριθμό των NBK. Υπό την ευρεία έννοια περιλαμβάνουν και κράτη της Λατινικής Αμερικής (Μεξικό, Βραζιλία) και χώρες της Νότιας Ευρώπης (Ισπανία, Πορτογαλία, Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα) (Σκορδίλη, υπό δημοσίευση).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η γεωγραφική εξάπλωση των ΑΞΕ ήταν και συνεχίζει να είναι ακόμη και σήμερα ιδιαίτερα επιλεκτική, καθώς μια μικρή ομάδα χωρών αποτελεί τις σημαντικότερες χώρες αποστολής αλλά και χώρες προορισμούς των ΑΞΕ. Το σημαντικότερο τμήμα των ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο εκκινούν και έχουν προορισμό αναπτυγμένες χώρες. Αν και τα τελευταία χρόνια ο αναπτυσσόμενος κόσμος κάνει όλο και πιο αισθητή την παρουσία του, η πόλωση εξακολουθεί να παραμένει το ίδιο ισχυρή (Σκορδίλη, υπό δημοσίευση). Σύμφωνα με τα δεδομένα της UNCTAD, το 2005 το 70% του παγκόσμιου εισερχόμενου και το 86% του παγκόσμιου εξερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ αφορούσε τις αναπτυγμένες χώρες.

Ακόμη και στον αναπτυσσόμενο κόσμο η κατάσταση παρουσιάζεται αρκετά πολωμένη καθώς ένας περιορισμένος αριθμός χωρών προσελκύει τις περισσότερες ΑΞΕ. Το 2005 οι χώρες της Αφρικής συγκέντρωναν μόλις το 9% του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ των αναπτυσσόμενων χωρών, οι χώρες της Λατινικής Αμερικής το 34% και οι χώρες της Ασίας το 57%. Ειδικότερα η Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία παρουσιάζεται ως η πλέον ευνοημένη περιοχή ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες καθώς συγκεντρώνει το 49% των εισερχόμενων αποθεμάτων ΑΞΕ των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας αποτελούν παραδοσιακούς προορισμούς ΑΞΕ από τα πρώτα χρόνια του ΝΔΚΕ μέχρι και σήμερα. Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει τα πλέον επιτυχημένα παραδείγματα ΝΒΚ τα οποία κατάφεραν πολύ σημαντικά επίπεδα ανάπτυξης μέσω της εκβιομηχάνισης τους. Από τους πλέον δημοφιλείς προορισμούς εισερχόμενων ΑΞΕ στην περιοχή είναι η Κίνα, η οποία έχει την τελευταία τριακονταετία καταφέρει να αναδειχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους τόπους εγκατάστασης ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ανάδειξη των χωρών αυτών σε σημαντικούς προορισμούς ΑΞΕ είναι το θέμα με το οποίο ασχολείται η συγκεκριμένη εργασία.

Αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας είναι η διερεύνηση των αιτιών που οδήγησαν στην καθιέρωση των χωρών αυτών σε σημαντικούς προορισμούς ΑΞΕ και η περιγραφή της γεωγραφίας που διαμορφώθηκε σε κάθε περίπτωση. Πιο συγκεκριμένα αναλύονται οι προσδιοριστικοί παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις κρατικές πολιτικές προσέλκυσης των ΑΞΕ, και παρουσιάζεται η χωρική κατανομή των ΑΞΕ μεταξύ των διαφορετικών χωρών αλλά στο εσωτερικό του κάθε κράτους ξεχωριστά. Η εργασία ασχολείται επίσης με στοιχεία που αφορούν την τομεακή διάρθρωση των εισερχόμενων ΑΞΕ και τις

σημαντικότερες χώρες προέλευσης τους. Μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στην Κίνα, την μεγαλύτερη από άποψη πληθυσμού και έκτασης χώρα και τον σημαντικότερο προορισμό ΑΞΕ της περιοχής. Ειδικότερο ενδιαφέρον υπάρχει για τις ελληνικές ΑΞΕ που έχουν εγκατασταθεί στην Κίνα.

Η εργασία βασίζεται κυρίως σε σχετική βιβλιογραφική επισκόπηση, σε αποδελτίωση άρθρων από σχετικά περιοδικά και τον ημερήσιο τύπο και επεξεργασία δευτερογενών στατιστικών δεδομένων. Οι κύριες πηγές των δεδομένων είναι διεθνείς οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (United Nations Conference on Trade and Development-UNCTAD) και η Παγκόσμια Τράπεζα (Worldbank) όπως επίσης και η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Κίνας (State Statistical Bureau – SSB). Είναι πολλοί οι μελετητές οι οποίοι αμφισβητούν την ακρίβεια και την αξιοπιστία της τελευταίας πηγής δεδομένων. Ωστόσο υιοθετήθηκε στα πλαίσια αυτής της εργασίας διότι ήταν απαραίτητη η εισαγωγή δεδομένων που να αφορούν την Κίνα σε περιφερειακό επίπεδο, τα οποία δεν παρέχονταν από άλλες πηγές.

Η εργασία αποτελείται από τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφονται οι τάσεις, η γεωγραφία και οι προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ στην Ανατολική Ασία, εκτός από την Κίνα με την οποία ασχολείται το δεύτερο κεφάλαιο. Το δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται αποκλειστικά με την Κίνα ως χώρα-υποδοχέα ΑΞΕ καθώς είναι το πιο σύγχρονο και πιο σημαντικό παράδειγμα ασιατικής χώρας η οποία έχει αναδειχθεί σε δημοφιλή προορισμό ΑΞΕ. Και σε αυτήν την περίπτωση αναλύονται οι κρατικές πολιτικές προσέλκυσης των ΑΞΕ, οι προσδιοριστικοί παράγοντες, η άνιση γεωγραφία που διαμορφώθηκε και οι πιο σύγχρονες τάσεις, οι σημαντικότερες χώρες προέλευσης, οι πιο δημοφιλείς τρόποι εισόδου και οι κλάδοι δραστηριοποίησης των εισερχόμενων ΑΞΕ. Στην συνέχεια το κεφάλαιο 3 ασχολείται με την περίπτωση των ελληνικών ΑΞΕ οι οποίες έχουν εγκατασταθεί στην Κίνα, αναλύοντας τα σημαντικότερα ελληνικά επενδυτικά σχέδια στην Κίνα, το χρονικό και χωρικό πλαίσιο της εισόδου τους, το κινεζικό επενδυτικό περιβάλλον υποδοχής των ΑΞΕ και τις προοπτικές ανάπτυξης των ελληνικών προϊόντων στην αγορά της Κίνας. Τέλος στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων συνοψίζονται όλα τα επιμέρους ευρήματα των τριών κεφαλαίων.

Ακολουθεί πλήρης βιβλιογραφικός κατάλογος και δυο παραρτήματα. Το παράρτημα Ι περιλαμβάνει τους αναλυτικούς πίνακες των στατιστικών δεδομένων

των σχημάτων που περιέχονται εντός του κειμένου και το παράρτημα II μια σειρά συμπληρωματικών κειμένων σχετικά με τις μορφές, τους τύπους και τα στατιστικά δεδομένα που περιγράφουν τις ΑΞΕ.

1.1. ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΚΥΜΑΤΑ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Εάν εξετάσουμε την οικονομική ανάπτυξη στην ασιατική ήπειρο κατά τις πέντε τελευταίες δεκαετίες θα διακρίνουμε τρεις ομάδες κρατών, κάθε μια από τις οποίες αναπτύχθηκε και κυριάρχησε στο οικονομικό προσκήνιο της περιοχής σε διαφορετικές περιόδους.

Η αρχή πραγματοποιήθηκε από την Ιαπωνία η οποία ήταν η πρώτη χώρα που εμφάνισε σημαντικά επίπεδα εκβιομηχάνισης και οικονομικής προόδου από την περίοδο του μεσοπολέμου και κυρίως κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, δημιουργώντας μια σημαντική βιομηχανική βάση η οποία χαρακτηρίστηκε από έντονη εξαγωγική δραστηριότητα.

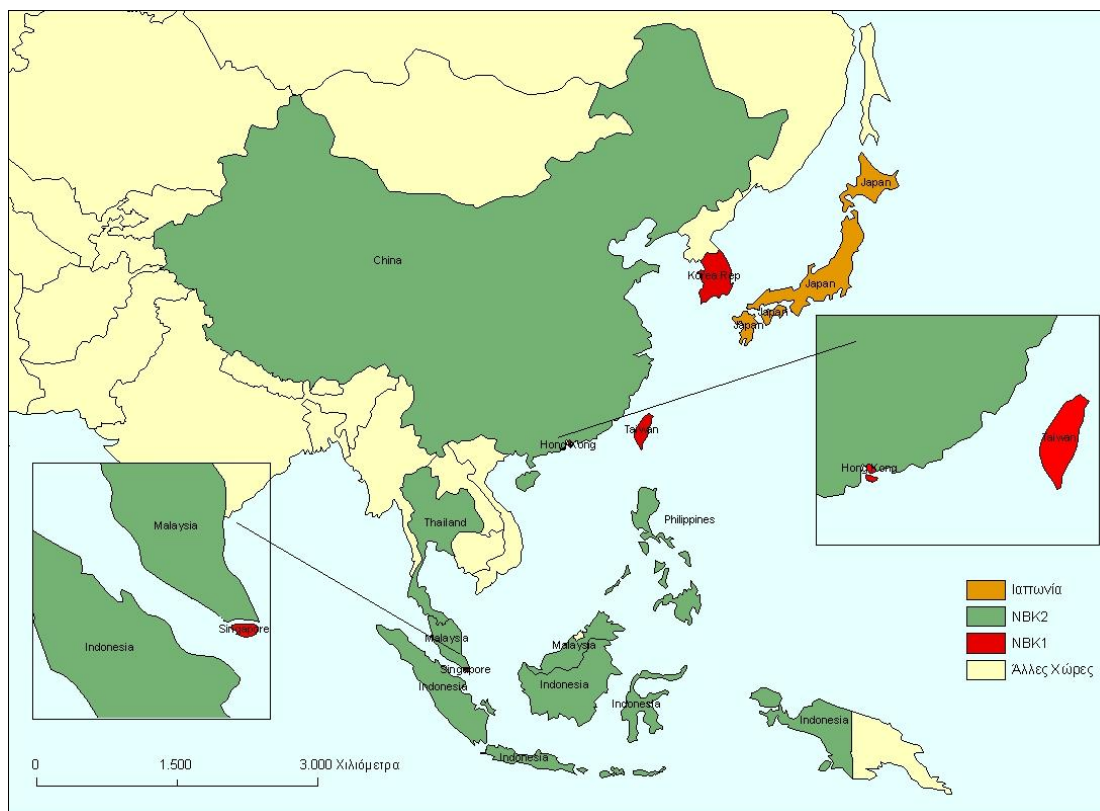
Στην συνέχεια προς τα τέλη της δεκαετίας του 1960 εμφανίστηκαν τα λεγόμενα ασιατικά NBK (Asian NICs) τα οποία περιλάμβαναν συγκεκριμένες χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας⁷. Την εποχή εκείνη, στα πλαίσια του ΝΔΚΕ, τα ασιατικά NBK αποτέλεσαν μια εξαιρετικά σημαντική περιοχή αναφορικά με την γεωγραφία της μεταποιητικής παραγωγής και των ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα κράτη αυτά γνώρισαν σημαντικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίοι αποτυπώθηκαν με μια συνεχή άνοδο του ΑΕΠ και του βιοτικού επιπέδου, μέσω της ταχείας, προσανατολισμένης στις εξαγωγές, εκβιομηχάνισης τους. Είναι αρκετά τα κείμενα της διεθνούς βιβλιογραφίας στα οποία αναφέρονται ως επιτυχημένες περιπτώσεις αναπτυξιακών μοντέλων.

Τα ασιατικά NBK διαχωρίζονται σε δυο διαφορετικές γενιές κρατών σύμφωνα με την χρονική περίοδο κατά την οποία η κάθε ομάδα κρατών γνώρισε βιομηχανική ανάπτυξη και κυριάρχησε στο οικονομικό προσκήνιο της περιοχής (βλ. Σχ.1.1). Τα κράτη τα οποία συγκαταλέγονται στην κάθε γενιά NBK είναι τα εξής:

⁷ Στα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας υιοθετείται ο ορισμός του UNCTAD σύμφωνα με τον οποίο στην γεωγραφική ενότητα της Ανατολικής Ασίας ανήκουν η Κίνα (μαζί με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας, η Δημοκρατία της Κορέας, η Μογγολία και η Ταϊβάν. Αντίστοιχα η Νοτιοανατολική Ασία περιλαμβάνει τις χώρες Μπρουνέι, Καμπότζη, Ινδονησία, Λαϊκή Δημοκρατία του Λάος, Μαλαισία, Μιανμάρ (Βιρμανία), Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη και Βιετνάμ (UNCTAD, 2006:95).

- Τα *NBK* πρώτης γενιάς (*NBK-1*) τα οποία είναι το Χονγκ Κονγκ, η Ταϊβάν, η Νότια Κορέα και η Σιγκαπούρη,
- Τα *NBK* δεύτερης γενιάς (*NBK-2*) τα οποία αποτελούνται από την Κίνα και τις τέσσερις χώρες μέλη της «Ένωσης των Εθνών της ΝΑ Ασίας»⁸ (*ASEAN-4*) οι οποίες είναι η Μαλαισία, η Ινδονησία, η Ταϊλάνδη και οι Φιλιππίνες⁹.

Σχήμα 1.1. Η Ιαπωνία και οι διαφορετικές γενιές *NBK* στην Ασία.

Πηγή: Προσωπική Επεξεργασία

Τα *NBK-1* αναπτύχθηκαν και κυριάρχησαν με όρους βιομηχανικής παραγωγής και εισερχόμενων ΑΞΕ από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και κυρίως κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Οι ρυθμοί ανάπτυξης τους ήταν τόσο σημαντικοί που καθιερώθηκε διεθνώς ο όρος «Ασιατικοί Τίγρεις». Κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1980 τα *NBK-1* έχασαν ένα σημαντικό τμήμα των εισερχόμενων ΑΞΕ που αφορούσε

⁸ Association of South East Nations (ASEAN).

⁹ Είναι αμφίβολο εάν οι Φιλιππίνες θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στα *NBK-2* καθώς έως και την δεκαετία του 1990 οι εισερχόμενες ΞΑΕ κυμαίνονταν σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες μέλη της *ASEAN-4*.

κυρίως τους κλάδους εντάσεως εργασίας από μια ομάδα γειτονικών χωρών, οι οποίες σύστησαν τα NBK-2.

Παράλληλα έκανε τα πρώτα του βήματα και ο σημερινός οικονομικός γίγαντας της περιοχής, η Κίνα. Η Κίνα, έχοντας ήδη εφαρμόσει φιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές από το 1978 κατάφερε να αυξήσει την βιομηχανική της παραγωγή σε μεγάλο βαθμό και να προσελκύσει σημαντικές ποσότητες ΑΞΕ. Η βιομηχανική της ανάπτυξη ήταν τόσο σημαντική ώστε σήμερα φτάσαμε στο σημείο να χαρακτηρίζουμε την Κίνα ως το «παγκόσμιο εργοστάσιο» περιγράφοντας με τον τρόπο αυτό την συνεχώς αυξανόμενο μέγεθος της βιομηχανικής της παραγωγή.

Όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί ο Morris η περιοχή χαρακτηρίζεται από μια αλληλουχία «αναπτυξιακών κυμάτων», τα οποία μεταδίδονται από την μια περιοχή στην άλλη. Τα κύματα αυτά ξεκίνησαν από την Ιαπωνία κατά την δεκαετία του 1950, πέρασαν στα NBK-1 κατά την δεκαετία του 1960 έφτασαν στα NBK-2 και την Κίνα κατά την δεκαετία του 1990 και είναι πολύ πιθανό να φτάσουν και σε άλλες χώρες¹⁰. (Morris, 1998:139). Τα σημαντικά επίπεδα ανάπτυξης οδήγησαν πολλούς οικονομολόγους της Ανατολικής Ασίας να παρομοιάσουν τα κράτη αυτά με την εικόνα-σύμβολο των «ιπτάμενων χηνών»¹¹ με την Ιαπωνία αρχηγό να ακολουθείται από τα NBK-1, NBK-2 και ούτω καθ' εξής.

Σε κάθε κατηγορία κρατών υπερέχει αρχικά η ελαφρά βιομηχανία έντασης εργασίας. Όταν με την πάροδο του χρόνου τα κράτη αυτά εκσυγχρονίζονται τεχνολογικά και αυξάνονται οι μισθοί, οι δραστηριότητες αυτές μεταφέρονται σε γειτονικά κράτη με χαμηλότερα μισθολογικά και τεχνολογικά επίπεδα. Καθώς η Ιαπωνία αναβάθμιζε την παραγωγή της, άφησε στα NBK-1 τις παραδοσιακές δραστηριότητες της, επιτρέποντας την οικονομική απογείωση τους. Ότι παρήγαγε η Ιαπωνία σε μια δεκαετία, αυτά θα μιμηθεί και το επόμενο σμήνος πουλιών μέσα στην δεκαετία που ακολουθεί και το τρίτο σμήνος τη μεθεπόμενη δεκαετία. Τα «πουλιά» αυτά πετούν αποφασίστηκε προς τα εμπρός, προς έναν πολλά υποσχόμενο προορισμό (Pingyao, 2002:25, Kennedy, 1994:328, Izraelewicz, 2005:79, Lloyd, 1996:407).

Μάλιστα κάποιοι έχουν αρχίσει να αναγνωρίζουν και NBK τρίτης γενιάς στο πρόσωπο κάποιων νέων αναδύομενων οικονομιών της περιοχής όπως η Ινδία, το Βιετνάμ και σε μικρότερο βαθμό χώρες όπως το Λάος και η Μυανμάρ (Βιρμανία) οι

¹⁰ Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των υπό ανάπτυξη χωρών είναι ότι είναι παραθαλάσσιες, καθώς ούτε μια από αυτές δεν είναι αμιγώς ηπειρωτική

¹¹ Flying geese pattern

οποίες έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια και ίσως στο μέλλον καταφέρουν να εισέλθουν στην ομάδα των ασιατικών NBK¹² (Guinness, 2002: 104).

1.2. ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ

Για την προσέλκυση εξαγωγικών ΠΕ σε κάθε περίπτωση ήταν σημαντική η εφαρμογή ελκυστικών, φιλελεύθερων πολιτικών προσέλκυσης των ΑΞΕ και η ενεργός συμμετοχή του κράτους στην βιομηχανική ανάπτυξη της κάθε χώρας. Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των χωρών είναι ο κεντρικός ρόλος του κράτους στην οικονομική ανάπτυξη τους (Dicken, 2003:175). Στην συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης του γενικότερου πολιτικού πλαισίου εισόδου των ΑΞΕ στα ασιατικά NBK και μια περιγραφή των σημαντικότερων πτυχών των κρατικών πολιτικών προσέλκυσης των ΑΞΕ και ενίσχυσης της βιομηχανίας.

Πίνακας 1.1. Πληθυσμός και έκταση των NBK-1 και NBK-2 για το έτος 2005.

ΧΩΡΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (εκ.κάτοικοι)	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (τετρ. χλμ)	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ (κατ./τετρ.χλμ.)
Χονγκ Κονγκ	7	1100	6365
Σιγκαπούρη	4	685	5839
Νότια Κορέα	48	99000	489
Ταϊβάν	23	36000	640
Μαλαισία	25	330000	76
Ινδονησία	221	1905000	116
Ταϊλάνδη	64	513000	125
Φιλιππίνες	83	300000	276
Κίνα	1305	9578000	136

Πηγή: Worldbank, 2004,2007.

¹² Από την άλλη πλευρά εκτός από την Ιαπωνία και τα NBK υπάρχει και η ομάδα των «λιγότερο ανεπτυγμένων» χωρών με συγκριτικά πολύ χαμηλότερες επιδόσεις, αμελητέες ροές ΑΞΕ και χαμηλά επίπεδα εκβιομηχάνισης. Ο αριθμός των χωρών αυτών είναι αρκετά σημαντικός εάν αναλογιστούμε ότι στην γεωγραφική περιοχή της Ασίας αντιστοιχούν 57 χώρες και τα βιομηχανικά προηγμένα ή υπό ανάπτυξη κράτη είναι μόλις 13.

Νότια Κορέα

Η Νότια Κορέα είναι μια χώρα της τάξεως των 99.000 τετρ. χλμ. και συνολικού πληθυσμού 48 εκατομμυρίων κατοίκων (βλ. Πιν. 1.1). Η χώρα υπήρξε ιαπωνική αποικία από το 1910 έως και το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια βρήκαν την κορεατική χερσόνησο διαιρεμένη σε δυο ζώνες κατοχής εκατέρωθεν του 38^{ου} βόρειου παράλληλου. Η βόρεια ζώνη υποστηρίζονταν από τους σοβιετικούς και η νότια από τους αμερικανούς. Λόγω του Ψυχρού Πολέμου η ένωση των δυο αυτών ζωνών φάνταζε αδύνατη. Κατά συνέπεια το 1948 δημιουργήθηκε η Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας (Democratic People's Republic of Korea) στο βορρά και η Δημοκρατία της Κορέας (Republic of Korea) στο νότο. Οι συνεχείς εντάσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων οδήγησαν το 1950 σε πολεμική σύρραξη η οποία διήρκεσε έως και το 1953. Το τέλος του πολέμου δεν επίλυσε ουσιαστικά το κορεάτικο πρόβλημα καθώς καθιέρωσε το προηγούμενο καθεστώς των δυο ξεχωριστών κρατών με σύνορο το 38^ο βόρειο παράλληλο. Ένα είδος ιδιαίτερου πολιτικού μικροκλίματος στην χερσόνησο της Κορέας διαιώνίζει ακόμη και σήμερα τις ψυχροπολεμικές συνθήκες. Οι σχέσεις με την Βόρειο Κορέα συνεχίζουν να είναι το σημαντικότερο θέμα της εξωτερικής πολιτικής. Αν και υπάρχει προοπτική επανένωσης η Νότια Κορέα δείχνει επιφυλακτική λόγω της πολύ άσχημης κατάστασης της Βόρειας Κορέας (Duby, 2002:197, Boniface, 2001:170).

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις σοβαρές ζημιές που προκάλεσε ο πόλεμος, η μετέπειτα οικονομική ανάπτυξη της χώρας ήταν εντυπωσιακή. Η ανάπτυξη της Νότιας Κορέας χαρακτηρίστηκε από έντονο κρατικό παρεμβατισμό έτσι ώστε να της αποδίδεται ο χαρακτηρισμός μιας ελεγχόμενης οικονομίας της αγοράς. Το πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής θεσμοθετήθηκε μέσω μιας σειράς πενταετών προγραμμάτων (Five Year Plans-FYPs) στα οποία ορίστηκαν οι αναπτυξιακοί στόχοι αλλά και οι επενδυτικές προτεραιότητες για κάθε περίοδο (Walker&Chapman, 1992:258).

Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια η έμφαση δόθηκε στην υποκατάσταση των εισαγωγών καταναλωτικών προϊόντων. Από το 1964 και έπειτα πραγματοποιήθηκε μια μετατόπιση προς την εξαγωγική βιομηχανία σε κλάδους έντασης εργασίας. Σημαντική ανάπτυξη γνώρισαν οι κλάδοι της ελαφριάς βιομηχανίας όπως η κλωστοϋφαντουργία, το έτοιμο ένδυμα και η βιομηχανία παιχνιδιών. Η κυβέρνηση ενίσχυσε την ανάπτυξη των εξαγωγικών βιομηχανιών παρέχοντας μια σειρά κινήτρων όπως δάνεια και φορολογικές ελαφρύνσεις. Επίσης το κορεατικό Won υποτιμήθηκε

κατά 100% σε σχέση με το αμερικανικό δολάριο, δίνοντας με τον τρόπο αυτό επιπλέον κίνητρο στις ΑΞΕ προσανατολισμού-εξαγωγών. Επιπρόσθετα στα χρόνια που ακολούθησαν δημιουργήθηκαν οι πρώτες οικονομικές ζώνες υποδοχής των ΑΞΕ, οι Ζώνες Επεξεργασίας Εξαγωγών (εφεξής ΖΕΠΕ)¹³. Η χωροθέτηση στις περιοχές αυτές παρείχε σημαντικά πλεονεκτήματα και κίνητρα για τις εξαγωγικές επιχειρήσεις. Όπως θα παρατηρηθεί και στην συνέχεια η δημιουργία παρόμοιων ζωνών αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα μέτρα προσέλκυσης ΑΞΕ σε όλα τα ασιατικά NBK (Kokko, 2002:14).

Παράλληλα προσπαθώντας να κινητοποιήσει το ντόπιο κεφάλαιο, η κυβέρνηση ενθάρρυνε την δημιουργία μεγάλων κρατικών βιομηχανικών επιχειρήσεων (τα λεγόμενα chaebol), όπως η Samsung, η Lucky Goldstar (LG)¹⁴, η Daewoo και η Hyundai μέσω της συγχώνευσης μικρότερων επιχειρήσεων. Τα chaebol ευνοήθηκαν σε πολύ σημαντικό βαθμό από την κυβέρνηση και ανέπτυξαν ισχυρούς και μακροχρόνιους δεσμούς με το κράτος και αποτέλεσαν τις κυρίαρχες βιομηχανίες της νοτιοκορεατικής οικονομίας¹⁵ (Daly, 1999:90).

Κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1970 η κρατική πολιτική διαφοροποιήθηκε δίνοντας πλέον έμφαση στην ανάπτυξη κλάδων εντάσεως κεφαλαίου όπως οι κλάδοι της βαριάς βιομηχανίας, της βιομηχανίας χημικών, μετάλλων, πετροχημικών, ναυπηγικής αλλά και της αυτοκινητοβιομηχανίας. Οι κλάδοι αυτοί αποδείχθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμοι για την κορεατική οικονομία καθώς ανέπτυξαν σημαντικές «προς τα εμπρός» διασυνδέσεις με τους υφιστάμενους βιομηχανικούς κλάδους έντασης εργασίας (Morris, 1998:142).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί το γεγονός ότι η κορεατική πολιτική ήταν από τις πιο συντηρητικές και περιοριστικές μεταξύ των ασιατικών NBK, αναφορικά με τις ΑΞΕ μέχρι και το 1983. Όταν κατά τα επόμενα χρόνια η κορεατική εξαγωγική βιομηχανία δέχθηκε έντονο ανταγωνισμό από την ανάδυση των βιομηχανιών έντασης εργασίας της Κίνας και των υπόλοιπων NBK-2, αναγκάστηκε να υιοθετήσει μια ακόμη πιο φιλελεύθερη οικονομική πολιτική, ψηφίζοντας νέους σχετικούς νόμους και ανοίγοντας περισσότερο την εγχώρια αγορά. Επιπλέον ανταποκρινόμενη στην νέα κατάσταση που άρχισε να διαμορφώνεται η κυβέρνηση

¹³ Export Processing Zones (EPZs).

¹⁴ "Lucky Geumseong" ().

¹⁵ Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1980 οι πωλήσεις των τεσσάρων μεγαλύτερων chaebol ήταν ίσες με το ήμισυ του ΑΕΠ της χώρας και με το 40% της αξίας των εξαγωγών.

στράφηκε προς κλάδους υψηλής τεχνολογίας κεφαλαιουχικών προϊόντων όπως ο κλάδος των ηλεκτρονικών συσκευών, Η/Υ και περιφερειακών, ημιαγωγών και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού (Dickens, 2003:183).

Κατά την διάρκεια της ανάπτυξης της Νότιας Κορέας υπήρχε μια σημαντική εξάρτηση από την Ιαπωνία. Η κορεατική βιομηχανία στηρίχθηκε κυρίως σε ιαπωνικές τεχνολογίες. Η Ιαπωνία ήταν το μοντέλο το οποίο ακολούθησαν οι υπόλοιπες χώρες. Η εισερχόμενες στην χώρα ΑΞΕ ήταν σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό ιαπωνικής προέλευσης (κυρίως δραστηριότητες συναρμολόγησης προϊόντων). Στα επόμενα χρόνια η κορεατική βιομηχανία επένδυσε με έναν αντίστοιχο τρόπο στην γειτονική Κίνα (Morris, 1998:143).

Ταϊβάν

Η Ταϊβάν¹⁶ είναι μια χώρα συνολικής έκτασης 36.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων και το 2005 ο πληθυσμός της ήταν ίσος με 23 εκατομμύρια κατοίκους. Όπως η Νότιος Κορέα έτσι και η Ταϊβάν υπήρξε ιαπωνική αποικία από το 1895 έως το 1945. Μετά την αποδέσμευση από την Ιαπωνία εκατομμύρια μεταναστών από την ηπειρωτική Κίνα κατέκλυσαν το νησί, εκδιωγμένοι από την νεοεκλεγμένη κομμουνιστική κυβέρνηση. Οι νέοι κάτοικοι σύστησαν κράτος με το όνομα «Δημοκρατία της Κίνας»¹⁷ και δημιούργησαν αυτοδύναμη κυβέρνηση υπό το κόμμα Kuomintang. Ακόμη και σήμερα υπάρχουν διαφορές με την κυβέρνηση της ηπειρωτικής Κίνας η οποία δεν αναγνωρίζει την ανεξαρτησία της Ταϊβάν και την θεωρεί ως επαρχία της¹⁸.

Και στην περίπτωση της Ταϊβάν κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1960 υπήρξε μια μετατόπιση από πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών σε πολιτική ανάπτυξης και ενίσχυσης των εξαγωγικών βιομηχανιών. Ένα από τα πρώτα σχετικά μέτρα ενίσχυσης ήταν η υποτίμηση του νομίσματος της χώρας κατά 60%. Παράλληλα λήφθηκαν μέτρα ενίσχυσης που περιελάμβαναν διάφορα θεσμικά και οικονομικά κίνητρα με σκοπό να υποστηρίξουν την εξαγωγική δραστηριότητα και να ενισχύσουν την έλευση ΑΞΕ, όπως η δημιουργία τριών ΖΕΠΕ. Τα μέτρα αυτά ενίσχυσαν την ανάπτυξη κλάδων εντάσεως εργασίας κυρίως της ελαφράς βιομηχανίας (Morris, 1998:148).

¹⁶ Ilha Formosa (Όμορφο Νησί), ονομασία που είχε αποδοθεί από τους Πορτογάλους.

¹⁷ Republic of China

¹⁸ Για τον λόγο αυτό η Ταϊβάν αναφέρεται και ως Taiwan Province of China σε κάποιες σχετικές δημοσιεύσεις.

Η Ταϊβάν σε αντίθεση με την Νότιο Κορέα στόχευσε σε συγκεκριμένους κλάδους από την αρχή της εφαρμογής των νέων μέτρων. Οι επιθυμητές βιομηχανίες ανήκαν στον κλάδο των πλαστικών προϊόντων, συνθετικών ινών, έτοιμου ενδύματος και ηλεκτρονικών εξαρτημάτων. Οι κλάδοι αυτοί επιλέχθηκαν με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και τις υφιστάμενες τεχνολογικές ικανότητες. Επίσης σε αντίθεση με την Νότιο Κορέα στην οποία κυριαρχούσαν λίγες και μεγάλες κρατικά ελεγχόμενες επιχειρήσεις, στην Ταϊβάν κυριάρχησαν ιδιωτικές μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις (MME)¹⁹ (Kokko, 2002:21).

Όπως η Νότιος Κορέα έτσι και η Ταϊβάν κατά την δεκαετία του 1970 στράφηκε σε κλάδους έντασης κεφαλαίου όπως η βαριά βιομηχανία και η βιομηχανία πετροχημικών, πολιτική η οποία δεν στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 υιοθετήθηκε αναπτυξιακή στρατηγική με έμφαση σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας, βιοτεχνολογίας και τεχνολογιών αιχμής²⁰. Επιπρόσθετα κατά την περίοδο εκείνη η Ταϊβάν εκμεταλλεύτηκε την νέα φιλελεύθερη οικονομική πολιτική της Κίνας επενδύοντας σε γειτονικές νοτιοανατολικές επαρχίες (κυρίως στην επαρχία Fujian). Παράλληλα από το 1987 η κυβέρνηση της Ταϊβάν ξεκίνησε μια φάση πολιτικής φιλελευθεροποίησης και επαναπροσδιόρισε την στάση της σχετικά με τις σχέσεις με την Κίνα, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για την μετέπειτα επενδυτική δραστηριότητα της (Knox&Liverman, 2005:436).

Σιγκαπούρη

Τα NBK-1 περιλαμβάνουν επίσης την Σιγκαπούρη και το Χονγκ Κονγκ δυο city states²¹ τα οποία χαρακτηρίζονται από μικρή έκταση και μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα. Η Σιγκαπούρη, είναι μια νησιωτική χώρα η οποία αποτελείται από 1 κυρίως νησί²² και 50 διάσπαρτα νησάκια στο νοτιότερο άκρο της χερσονήσου Malay στην ΝΑ Ασία. Όπως παρατηρούμε και στον Πίνακα 1.1 το έτος 2005 η Σιγκαπούρη

¹⁹ Η Ταϊβάν πολλές φορές αναφέρεται και ως “Silicon Island” καθώς διαθέτει 1,2 εκατομμύρια MME. Το 1985 οι MME της Ταϊβάν ήλεγχαν το 65% των εξαγωγών και το 40% της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής της χώρας.

²⁰ Κατά την δεκαετία του 1980 η Νότιος Κορέα και η Ταϊβάν αποτέλεσαν σημαντικούς «παίκτες» στον τομέα των ηλεκτρονικών ειδών. Το 1990 η Νότιος Κορέα ήταν ο 6^{ος} μεγαλύτερος κατασκευαστής στον κόσμο, η Ταϊβάν ο 8^{ος}, η Σιγκαπούρη ο 9^{ος}, το Χονγκ Κονγκ ο 11^{ος} και η Μαλαισία ο 15^{ος} (Daly, 1999:91).

²¹ Η Σιγκαπούρη και το Χονγκ Κονγκ χαρακτηρίζονται ως city states καθώς το μεγαλύτερο τμήμα του εδάφους τους είναι τμήμα των μητροπολιτικών περιοχών τους. Ειδικότερα για την Σιγκαπούρη υπολογίζεται ότι το 85% της έκτασης του κυρίως νησιού καλύπτεται από οικιστικές, βιομηχανικές και εμπορικές χρήσεις.

²² Υπάρχει οδική αλλά και σιδηροδρομική ένωση μεταξύ του κεντρικού νησιού της Σιγκαπούρης και της γειτονικής πόλης Johor Barau στην Μαλαισία.

είχε πληθυσμό της τάξεως των 4 εκατομμυρίων κατοίκων συγκεντρωμένων σε μια έκταση μόλις 685 τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Η Σιγκαπούρη αποτέλεσε βρετανική αποικία έως το 1959 οπότε και ανακηρύχθηκε αυτοκυβερνώμενο κράτος. Αρχικά για λόγους ασφαλείας ενώθηκε με την Μαλαισία, το βόρειο Βόρνεο και την περιοχή Sarawak συστήνοντας την συνομοσπονδία της Μαλαισίας (Malaysia Federation). Η Σιγκαπούρη τελικά αποχώρησε από την συνομοσπονδία το 1965 και δημιούργησε ανεξάρτητο κράτος.

Μετά από μια μικρή περίοδο υποκατάστασης των εισαγωγών, η Σιγκαπούρη υιοθέτησε πολιτικές προσανατολισμένες προς την εξαγωγική δραστηριότητα και την προσέλκυση μεταποιητικών δραστηριοτήτων έντασης εργασίας. Η πολιτική αυτή αποσκοπούσε στην μείωση των υψηλών ποσοστών ανεργίας της χώρας, της οποίας ο πληθυσμός εμφάνιζε από τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης. Κεντρικό σημείο των πολιτικών αυτών ήταν η προσέλκυση ΑΞΕ. Η Σιγκαπούρη όπως και το Χονγκ Κονγκ υιοθέτησαν από την αρχή πιο φιλελεύθερες και πιο φιλικές πολιτικές σε σχέση με την Νότιο Κορέα και την Ταϊβάν. Στην Σιγκαπούρη όμως δεν υπήρχε ούτε παράδοση τοπικής επιχειρηματικότητας, ούτε εισερχόμενη τεχνογνωσία από την Κίνα όπως στο Χονγκ Κονγκ. Για τον λόγο αυτό η κυβέρνηση στηρίχθηκε περισσότερο στις εισερχόμενες ξένες επιχειρήσεις (UNCTAD, 1991:75).

Η έλευση των ξένων επιχειρήσεων ενισχύθηκε σημαντικά από μια σειρά παροχών, κινήτρων και βελτιώσεων των υφιστάμενων υποδομών. Παράλληλα αναπτύχθηκαν και μέτρα κοινωνικής πολιτικής²³ προκειμένου να δημιουργήσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον εισόδου. Τα μέτρα αυτά δημιούργησαν ένα εξαιρετικά πειθαρχημένο και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό και μια εκβιομηχανισμένη κοινωνία, στην οποία οι ξένες επιχειρήσεις, προερχόμενες κυρίως από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, είχαν τον πρωταρχικό ρόλο. Όταν κατά την δεκαετία του 1980 η μεταποιητική δραστηριότητα έντασης εργασίας περιορίστηκε λόγω των NBK-2 η κυβέρνηση στράφηκε προς την ενίσχυση κλάδων του τριτογενούς τομέα (Dickens, 2003:187).

²³ Βασική πτυχή των κοινωνικών προγραμμάτων αποτέλεσε η πολιτική δημιουργίας δημόσιων κατοικιών καθώς η στέγαση αποτελούσε σημαντικό πρόβλημα από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας της χώρας. Τα προγράμματα κοινωνικής κατοικίας της Σιγκαπούρης αποτελούν από τα πλέον επιτυχημένα παραδείγματα σε παγκόσμιο επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1998 το 86% του πληθυσμού διέμενε σε δημόσιες κατοικίες (Kong&Yeoh, 2003: 94).

Χονγκ Κονγκ

Το τέταρτο NBK-1, το Χονγκ Κονγκ βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα της Κίνας²⁴. Η συνολική του έκταση ανέρχεται στα 1100 τετραγωνικά χιλιόμετρα ενώ ο πληθυσμός του το 2005 ήταν της τάξεως των 7 εκατομμυρίων κατοίκων. Το Χονγκ Κονγκ αποτέλεσε βρετανική αποικία από το 1842 έως και το 1997 οπότε και ενσωματώθηκε με την υπόλοιπη Κίνα ως «Περιοχή Ειδικής Διαχείρισης». Δυο σημαντικά στοιχεία για την μετέπειτα εξέλιξη της περιοχής ήταν αφενός η ύπαρξη σημαντικών εμπορικών και οικονομικών επιχειρήσεων από το ΗΒ και αφετέρου η έλευση σημαντικού αριθμού τεχνιτών και μηχανικών από την ηπειρωτική Κίνα και κυρίως από την Shanghai μετά την κυριαρχία των Κομμουνιστών το 1949. Επιπλέον το Χονγκ Κονγκ αποτέλεσε ένα από τα πιο φιλελεύθερα καθεστώτα αναφορικά με την έλευση ΑΞΕ. Τα στοιχεία αυτά ευνόησαν την έλευση ξένων επιχειρήσεων σε κλάδους της ελαφράς βιομηχανίας με σκοπό την εξαγωγική δραστηριότητα. Από τις πιο σημαντικές παρουσίες ήταν οι κλάδοι της κλωστοϋφαντουργίας και του έτοιμου ενδύματος. Η εφαρμογή προγραμμάτων οικιστικής φύσεως και βελτίωσης των υποδομών έκανε ακόμη πιο ευνοϊκό το περιβάλλον εισόδου των ΑΞΕ (Knox&Liverman, 2005:431).

Παρά την σημαντική επιτυχία της μεταποιητικής δραστηριότητας στο Χονγκ Κονγκ δεν παρατηρήθηκε αναβάθμιση των τεχνολογικών ικανοτήτων της βιομηχανίας. Όταν με την πάροδο των ετών οι μισθοί και το κόστος της γης αυξήθηκε οι επιχειρήσεις μετεγκαταστάθηκαν στην γειτονική κινεζική επαρχία Guangdong και στα υπόλοιπα NBK-2. Το Χονγκ Κονγκ χαρακτηρίστηκε από σημαντικές επιχειρηματικές αλλά ταυτόχρονα περιορισμένες τεχνολογικές ικανότητες (UNCTAD, 1991:74).

Μαλαισία

Η Μαλαισία είναι μια χώρα της ΝΑ Ασίας παρόμοιων πληθυσμιακών δεδομένων με την Ταϊβάν αλλά αρκετά μεγαλύτερης εκτάσεως σε σύγκριση με όλα τα NBK-1. Η Μαλαισία υπήρξε βρετανική αποικία έως το 1957 οπότε και ανεξαρτητοποιήθηκε. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως το 1959 ενώθηκε με το Βόρειο Βόρνεο, το Sarawak και την Σιγκαπούρη συστήνοντας την Ομοσπονδία της Μαλαισίας, η οποία

²⁴ Το Χόνγκ Κόνγκ διαχωρίζεται σε τέσσερα τμήματα: Αυτά είναι η χερσόνησος Kowloon (Kowloon peninsula) και η περιοχή New Territories τα οποία βρίσκονται στην ηπειρωτική Κίνα, το ομώνυμο νησί (Hong Kong island) και 234 διάσπαρτά μικρότερα νησιά.

και σταμάτησε να υφίσταται το 1965. Ένα σημαντικό πρόβλημα τα οποία απασχολούσε κατά καιρούς την πολιτική ζωή της Μαλαισίας ήταν οι διαμάχες μεταξύ των Μαλαισιανών²⁵ και του κινεζικής καταγωγής πληθυσμού της χώρας. Ενώ οι Μαλαισιανοί είχαν υπό τον έλεγχο τους το σύνολο της πολιτικής εξουσίας της χώρας, είχαν ελάχιστη οικονομική δύναμη, καθώς οι Κινέζοι ήταν αυτοί οι οποίοι κυριαρχούσαν σε αυτόν τον τομέα.

Το γεγονός αυτό οδήγησε στην λήψη μέτρων με την ονομασία «Νέα Οικονομική Πολιτική» (NEP)²⁶ η οποία είχε ως απώτερο σκοπό να μειώσει το επίπεδο φτώχειας της χώρας αυξάνοντας τα ποσοστά απασχόλησης και να τονώσει την οικονομική δύναμη των Μαλαισιανών. Για τον λόγο αυτό στα πλαίσια της NEP υιοθετήθηκαν πολιτικές τόνωσης των εξαγωγών και προσέλκυσης κλάδων εντάσεως εργασίας της ελαφράς βιομηχανίας, μια πολιτική η οποία είχε ήδη εφαρμοστεί με επιτυχία στα NBK-1.

Οι κλάδοι οι οποίοι προμοδοτήθηκαν ήταν ο κλάδος κατασκευής ηλεκτρονικών τμημάτων, υποδημάτων, έτοιμου ενδύματος και ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας. Τα μέτρα όριζαν μια σειρά κινήτρων φορολογικής κυρίως φύσεως. Το πιο σημαντικό μέτρο και σε αυτήν την περίπτωση ήταν η δημιουργία ZEP (Singh, 1986: 291). Οι ροές ΑΞΕ προς τις ZEP αυξήθηκαν με ρυθμό της τάξεως του 29% μεταξύ 1971 και 1980. Το 1980 οι ZEP ήταν υπεύθυνες για το 70% των μεταποιημένων εξαγωγικών προϊόντων. Κατά την διάρκεια του 1980 ενισχύθηκαν οι κλάδοι βαριάς βιομηχανίας μέσω κοινοπραξιών ξένων επιχειρήσεων με κρατικά ελεγχόμενες επιχειρήσεις.

Σε κάθε περίπτωση ευνοήθηκε η συμμετοχή των Μαλαισιανών. Στην ZEP της πόλης Penang για παράδειγμα, σε μια περιοχή στην οποία κυριαρχούσε ο κινεζικός πληθυσμός οι Μαλαισιανοί εργαζόμενοι αποτελούσαν το 46% των εργαζομένων. Η NEP εγκαταλείφθηκε το 1986. Από εκείνο το σημείο και έπειτα οι κρατικές επιχειρήσεις σταδιακά ιδιωτικοποιήθηκαν και υιοθετήθηκαν πολιτικές ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων (Kokko, 2002:27-29).

²⁵ Η Μαλαισιανοί (Ethnic Malays) μαζί με άλλους γηγενείς πληθυσμούς ονομάζονται bumiputera και συνιστούν το 65% του πληθυσμού στην Μαλαισία. Από την άλλη πλευρά η Κινέζοι αντιστοιχούν στο 20% του πληθυσμού. Η τρίτη σημαντικότερη παρουσία είναι οι ινδικής καταγωγής κάτοικοι οι οποίοι αποτελούν το 8% του πληθυσμού.

²⁶ New Economic Policy - NEP.

Ινδονησία

Η Ινδονησία είναι μια νησιωτική χώρα 13.700 νησιών, εκ των οποίων τα μισά κατοικούνται. Τα νησιά αυτά εκτείνονται σε μια περιοχή μεγαλύτερη των 5000 χλμ. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού συγκεντρώνεται στα πέντε κεντρικά νησιά²⁷ και κυρίως στην Ιάβα. Η συνολική της έκταση είναι 1905 χιλιάδες τετρ. χλμ. ενώ ο πληθυσμός της το 2005 άγγιζε τα 221 εκατομμύρια κατοίκους.

Η Ινδονησία υπήρξε ολλανδική αποικία έως το 1945. Από τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης μέχρι και το 1966 ακολούθησε πολιτική απομόνωσης από τις δυτικές χώρες, στοιχείο το οποίο την κράτησε μακριά από την αναπτυξιακή πρόοδο των υπολοίπων ασιατικών NBK. Το 1966 εξελέγη νέα κυβέρνηση στη χώρα, υπό τον πρόεδρο Suharto, η οποία εφάρμοσε την πολιτική “New Economic Order” με βασικό μέλημα την αναδόμηση της οικονομίας. Όντας από τις σημαντικότερες πετρελαιοπαραγωγές χώρες στην περιοχή, η εξαγωγική δραστηριότητα της χώρας μέχρι και το 1985 ήταν κυρίως προσανατολισμένη στο πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και άλλα σχετικά προϊόντα. Από εκεί και έπειτα η Ινδονησία ακολούθησε το μοντέλο των υπόλοιπων NBK. Πραγματοποιήθηκε υποτίμηση του νομίσματος της χώρας και οι εμπορικοί περιορισμοί μειώθηκαν και απλουστεύτηκαν. Οι μη συσχετιζόμενες με το πετρέλαιο εξαγωγές αυξήθηκαν από US\$10.9 εκατομμύρια το 2005 σε US\$39 εκατομμύρια το 1995. Αντίστοιχα αυξήθηκαν και ροές ΑΞΕ. Ένα σημαντικό μειονέκτημα στην περίπτωση της Ινδονησίας ήταν η υψηλή συμμετοχή κρατικά ελεγχόμενων επιχειρήσεων στην μεταποιητική δραστηριότητα και τα σημαντικά διεθνή χρέη (Κοκκο, 2002:27).

Ταϊλάνδη

Η Ταϊλάνδη είναι μια χώρα της τάξεως των 64 εκατομμυρίων κατοίκων με έκταση αρκετά μεγαλύτερη από τις προηγούμενες περιπτώσεις NBK, ίση με 513 χιλιάδες τετρ. χλμ. Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κράτη η Ταϊλάνδη σε καμία περίοδο της ιστορίας της δεν αποτέλεσε αποικία καμίας ευρωπαϊκής ή άλλης χώρας. Το πολίτευμα της χώρας ήταν αρχικά η απόλυτη μοναρχία μέχρι το 1932 οπότε και εξελίχθηκε σε συνταγματική μοναρχία.

Η Ταϊλάνδη από την δεκαετία του 1950 έως και την δεκαετία του 1970 ακολούθησε πολιτική ενίσχυσης των εξαγωγών εγχώριων φυσικών πόρων και

²⁷ Τα πέντε κεντρικά νησιά είναι τα Kalimantan (Indonesian Borneo), Sumatra, Java, Sulawesi (Celebes) και Irian Java (western New Guinea).

υποκατάστασης των εισαγωγών. Γεγονότα όπως η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του 1970 αποκάλυψαν σημαντικές αδυναμίες της παραπάνω πολιτικής. Κατά συνέπεια το 1981 η οικονομική πολιτική της χώρας διαφοροποιήθηκε με σκοπό το μεγαλύτερο άνοιγμα προς τις ΑΞΕ και τον προσανατολισμό προς τις εξαγωγικές μεταποιητικές επιχειρήσεις, ένα μονοπάτι που ήδη είχαν διαβεί με επιτυχία και άλλα κράτη στην ευρύτερη περιοχή.

Τα μέτρα που ελήφθησαν δεν διαφέρουν σημαντικά από τις υπόλοιπες περιπτώσεις. Αρχικά υποτιμήθηκε το νόμισμα της χώρας με σκοπό την προώθηση των ΑΞΕ εντάσεως εργασίας με σκοπό την εξαγωγή. Η όλη πολιτική ενισχύθηκε και από μια σειρά οικονομικών και φορολογικών κινήτρων και από την δημιουργία ΖΕΠΕ. Αυτή η στροφή προς τις εξαγωγικές ΑΞΕ στέφθηκε με επιτυχία. Το έτος 1995 τα 3/4 των εξαγωγών της χώρας αφορούσαν την μεταποιητική δραστηριότητα. Η ελλιπής επένδυση σε τομείς που αφορούσαν την εκπαίδευση απέτρεψαν την στροφή σε ανώτερους τεχνολογικά κλάδους όπως είχε συμβεί στα υπόλοιπα ασιατικά NBK (Kokko, 2002:31).

Φιλιππίνες

Οι Φιλιππίνες είναι μια ιδιόμορφη περίπτωση ασιατικού NBK καθώς πολλοί σχετικοί μελετητές δεν τις συμπεριλαμβάνουν στα NBK-2. Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι διότι οι ρυθμοί ανάπτυξης και η έλευση ΑΞΕ εμφανίστηκαν αρκετά καθυστερημένα στην χώρα αυτή από την δεκαετία του 1990 και έπειτα.

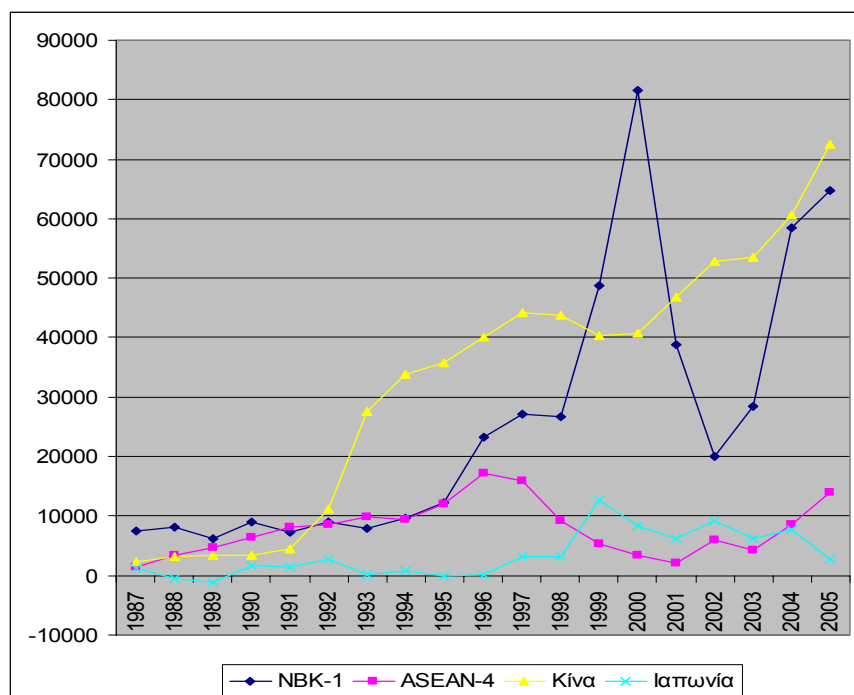
Οι Φιλιππίνες είναι μια νησιωτική χώρα αποτελούμενη από περισσότερα των 7000 νησιών. Η συνολική έκταση της χώρας ανέρχεται στα 300 χιλιάδων τετρ. χλμ. ενώ το 2005 ο πληθυσμός άγγιξε τα 83 εκατομμύρια κατοίκους. Το σημαντικότερο τμήμα του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων βρίσκεται συγκεντρωμένο στα 11 μεγαλύτερα νησιά. Οι Φιλιππίνες αποτέλεσαν ισπανική αποικία από το 1597 έως και το 1898 οπότε και πέρασαν υπό την κυριαρχία των ΗΠΑ. Το 1946 οι Φιλιππίνες ανακηρύχθηκαν σε ανεξάρτητο δημοκρατικό κράτος. Από το 1972 μέχρι και το 1986 στις Φιλιππίνες υπήρχε δικτατορικό καθεστώς του προέδρου Ferdinand Marcos. Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας λήφθηκαν διάφορα μέτρα τα οποία αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της βιομηχανίας, στην βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος και στην ανάδειξη της στρατηγικής θέσεως της χώρας στην ΝΑ Ασία. Οι υφιστάμενες υποδομές ενισχύθηκαν σε σημαντικό βαθμό ενώ παράλληλα υιοθετήθηκε η πολιτική της θεσπίσεως ΖΕΠΕ όπως και στα υπόλοιπα NBK. Στην

χώρα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 εγκαταστάθηκαν σημαντικές ξένες επιχειρήσεις (κυρίως από τις ΗΠΑ) όπως η Intel και η FedEx (Makabenda, 2002:60).

1.3. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΑ ΑΣΙΑΤΙΚΑ NBK

Στο σημείο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια περιγραφής της γεωγραφίας των ΑΞΕ στα ασιατικά NBK. Τα δεδομένα βασίζονται στις ετήσιες εκθέσεις της UNCTAD και αφορούν τα έτη 1987-2005. Η ανάλυση βασίζεται στις ροές των εισερχομένων ΑΞΕ για κάθε κατηγορία κρατών από την εποχή ανάδειξης των NBK-2 μέχρι και σήμερα. Παρακάτω, στην παράγραφο 1.4. δίνεται η εικόνα της εγκατάστασης των ΑΞΕ εντός των κρατών, η οποία είναι βασισμένη στην γεωγραφία των ΖΕΠΕ.

Σχήμα 1.2. Ροές εισερχόμενων ΑΞΕ σε επιλεγμένες ομάδες κρατών στην Ανατολική Ασία για την περίοδο 1987-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Πηγή: UNCTAD, 1993,1994,1997,2002,2004,2006

Τα NBK-1 ήταν τα κυρίαρχα κράτη αναφορικά με την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ στην Ασία μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Έπειτα όπως παρατηρούμε και στο σχήμα 1.2 την σκυτάλη ανέλαβε κυρίως η Κίνα, η οποία από το 1992 και έπειτα αναδείχτηκε στον σημαντικότερο προορισμό εισερχόμενων

ΑΞΕ στην περιοχή, με εξαίρεση τα έτη 1999 και 2000 όπου τα NBK-1 εμφανίζονται και πάλι ως σημαντικότερος προορισμός²⁸. Σημαντικές ποσότητες ΑΞΕ κατευθύνονται και στις χώρες της ASEAN-4, τα μεγέθη τους όμως είναι συγκριτικά χαμηλότερα από την Κίνα και τα NBK-1.

Ανάμεσα στα NBK-1 το Χονγκ Κονγκ και η Σιγκαπούρη εμφανίζουν τις υψηλότερες τιμές διαχρονικά. Η Νότιος Κορέα ακολουθεί ενώ τις χαμηλότερες τιμές εμφανίζει η Ταϊβάν. Στην περίπτωση των χωρών της ASEAN-4, η Μαλαισία εμφανίζει τις υψηλότερες τιμές και την μεγαλύτερη σταθερότητα ενώ αξιοσημείωτη είναι και η περίπτωση της Ταϊλάνδης. Σταθερά τις χαμηλότερες τιμές εμφανίζουν οι Φιλιππίνες. Η Ινδονησία αν και πραγματοποιεί σημαντικό άλμα κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1990 παρουσιάζεται ως η περισσότερο επηρεασμένη χώρα από την οικονομική κρίση που έπληξε την περιοχή καθώς οι τιμές των ΑΞΕ μειώνονται σημαντικά από το 1998 έως και το 2002 (βλ. Πιν. Παραρτήματος Ι.1).

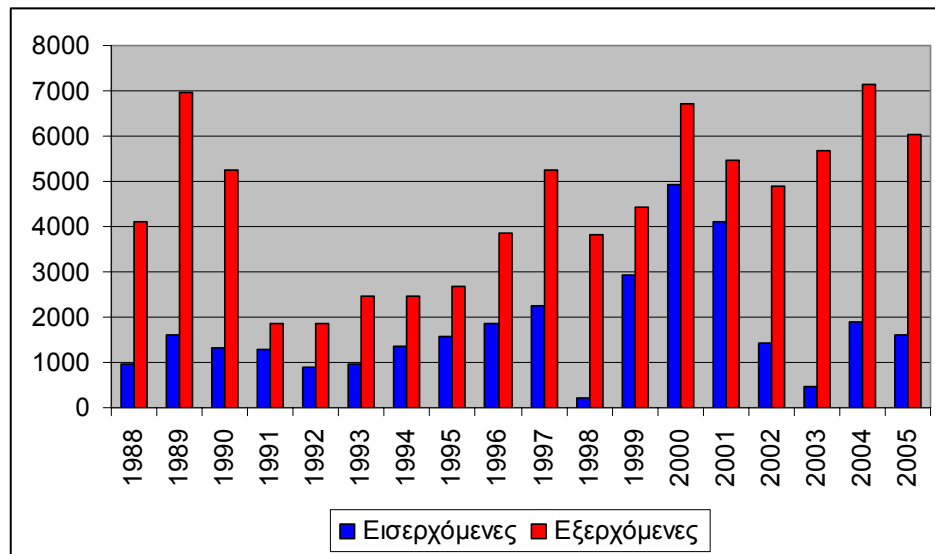
Η Ιαπωνία, έχοντας εξελιχθεί σε σημαντική χώρα αποστολής ΑΞΕ για την ευρύτερη περιοχή, εμφανίζει πολύ χαμηλά επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ και μόνο στις αρχές της δεκαετίας του 2000, φαίνεται να ανακάμπτει ξεπερνώντας προσωρινά τις χώρες της ASEAN-4. Εκτός από την Ιαπωνία σε σημαντική πηγή ΑΞΕ για την Ασία εξελίχθηκαν και τα NBK-1, τα οποία ακολουθώντας το μοντέλο των ιπτάμενων χηνών άρχισαν επίσης να επενδύουν στην Κίνα και στις χώρες της ASEAN-4.

Το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της παραπάνω κατάστασης είναι η Ταϊβάν (βλ. Σχ. 1.3) στην οποία για όλη την υπό εξέταση περίοδο η αξία των εξερχόμενων επενδύσεων είναι μεγαλύτερη από την αξία των εισερχόμενων. Αντίστοιχο φαινόμενο παρατηρούμε και στην περίπτωση της Νότιας Κορέας (βλ. Σχ. 1.4) στην οποία είναι εμφανής και η μετάβαση της από χώρα-υποδοχέα σε χώρα-αποστολής ΑΞΕ. Όπως παρατηρούμε μέχρι το 1989 η αξία των εισερχόμενων ΑΞΕ είναι μεγαλύτερη από την αξία των εισερχόμενων. Για τα επόμενα 7 χρόνια (1990-1997) η κατάσταση διαφοροποιείται και η χώρα είναι πιο σημαντική ως πηγή ΑΞΕ παρά ως προορισμός ΑΞΕ. Επιπλέον, ανεξαρτήτως των σχετικών μεγεθών των εισερχόμενων και

²⁸ Οι πολύ υψηλές τιμές που εμφανίζονται στα NBK-1 κατά τα έτη 1999 και 2000 οφείλονται στις υψηλές τιμές που παρουσίασε το Χονγκ Κονγκ τα δυο αυτά έτη. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην επικείμενη ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001. Αυτό ανάγκασε πολλές ΠΕ, οι οποίες ήθελαν να επενδύσουν στην Κίνα να «παρκάρουν» προσωρινά τα κεφάλαια τους στο Χονγκ Κονγκ, έτσι ώστε να εκμεταλλευτούν πιθανές επενδυτικές ευκαιρίες που θα προέκυπταν. Το στοιχείο αυτό αποδεικνύει τον σημαντικό ρόλο του Χονγκ Κονγκ ως επενδυτικού κόμβου για την Κίνα και την ευρύτερη περιοχή. Οι υψηλές τιμές των ροών ΑΞΕ οφείλονται εν μέρει και στην εξαγορά επτά κινεζικών τηλεπικοινωνιακών εταιριών, από την China Mobile Ltd. του Χονγκ Κονγκ συνολικής αξίας \$33 δις (UNCTAD, 2001:25).

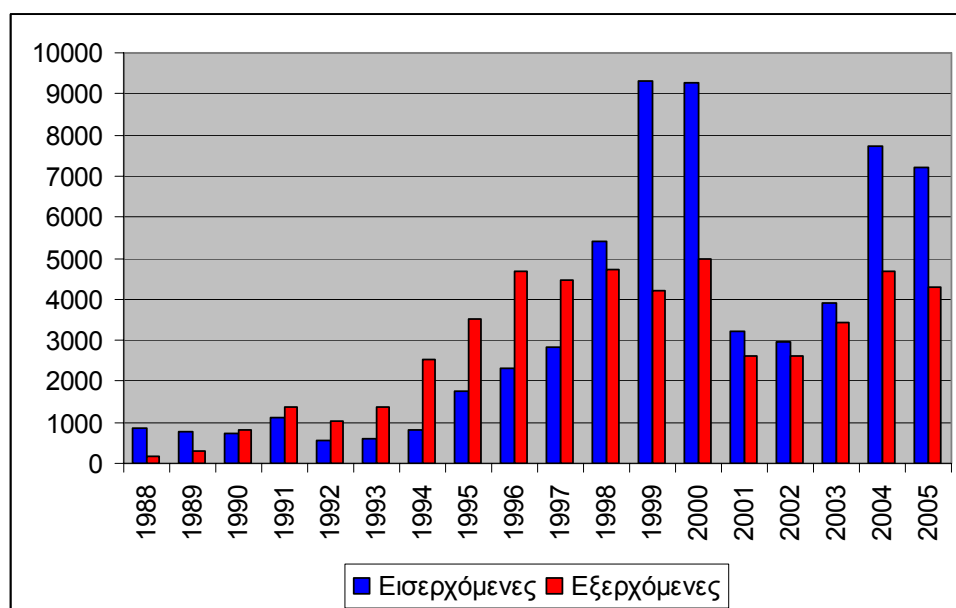
εξερχόμενων ΑΞΕ στα NBK-1, θα πρέπει να αναφερθεί το γεγονός ότι από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έπειτα οι τιμές των εξερχόμενων ΑΞΕ των NBK-1 αυξάνονται σημαντικά, στοιχείο που ενισχύει ακόμη περισσότερο την παραπάνω παρατήρηση.

Σχήμα 1.3. Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ στην Ταϊβάν για την περίοδο 1988-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Πηγή: UNCTAD, 1994, 1997, 2002, 2004, 2006

Σχήμα 1.4. Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ στην Νότια Κορέα για την περίοδο 1988-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Πηγή: UNCTAD, 1994, 1997, 2002, 2004, 2006

1.4. ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ: ΟΙ ΖΩΝΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Εντός των κρατών, το σημαντικότερο τμήμα των εισερχόμενων ΑΞΕ κατευθυνόταν προς τις θεσμοθετημένες από το κράτος ΖΕΠΕ. Η δημιουργία τέτοιων ζωνών αποτέλεσε μια σημαντική πρακτική για τα ασιατικά NBK προκειμένου να αναδομήσουν τις οικονομίες τους προσελκύοντας εξαγωγικές ΑΞΕ και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Σύμφωνα με τον ορισμό του Οργανισμού για την Βιομηχανική Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (UNIDO)²⁹ η ΖΕΠΕ είναι μια σχετικά μικρή και γεωγραφικά διακριτή περιοχή, σκοπός της οποίας είναι η προσέλκυση βιομηχανιών προσανατολισμένων προς την εξαγωγική δραστηριότητα, προσφέροντας ιδιαίτερα ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον και ευνοϊκότερες εμπορικές συνθήκες σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα-υποδοχέα³⁰.

Όπως πληροφορούμαστε από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (ILO)³¹ εκτός από τις ΖΕΠΕ στα ασιατικά NBK υπάρχουν διαφόρων ειδών παρόμοιες βιομηχανικές ζώνες στις οποίες παρέχονται κίνητρα για χωροθέτηση ξένων επιχειρήσεων με σκοπό την προώθηση των εξαγωγών³². Μια πολύ συνηθισμένη μορφή είναι και οι Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου (ZEE), τις οποίες συναντάμε στην Νότια Κορέα, την Σιγκαπούρη, το Χόνγκ Κόνγκ και την Κίνα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι τις περισσότερες φορές οι ζώνες αυτές ομαδοποιούνται υπό τον όρο ΖΕΠΕ, στην συγκεκριμένο τμήμα της εργασίας θα ονομάζουμε ΖΕΠΕ όλες τις παραπάνω περιπτώσεις βιομηχανικών ζωνών προσέλκυσης των ΠΕ (Jayanthakumaran, 2002:2).

Όπως διαπιστώνεται από τον ορισμό των ΖΕΠΕ οι ΠΕ κατευθυνόταν εντός αυτών των ζωνών διότι εκεί μειώνονταν ή και εξαλείφονταν όλες οι συνήθειες τελωνειακές διαδικασίες. Πιο συγκεκριμένα μια ΖΕΠΕ παρείχε πλεονεκτήματα φορολογικής φύσεως αναφορικά με την εισαγωγή πρώτων υλών οι οποίες θα χρησιμοποιούνταν στην εξαγωγική μεταποιητική δραστηριότητα. Οι δασμοί εισαγωγής πρώτων υλών για τις εγκατεστημένες εξαγωγικές ΠΕ ήταν εξαιρετικά

²⁹ United Nations Industrial Development Organization, (<http://www.unido.org>).

³⁰ A relative small, geographically separated area within a country, the purpose of which is to attract export-oriented industries, by offering them especially favorable investment and trade conditions as compared with the remainder the host country. In particular, the Export Processing Zones provide for the importation of goods to be used in the production of exports on a bonded duty free basis (Hayter, 2000:398).

³¹ International Labour Organization

³² Αρκετά συνήθη είναι και τα ονόματα Export Processing Factories, Bonded Warehouses, Bonded Zones, Free Ports, Customs Zones.

μειωμένοι ή είχαν απαλειφθεί εντελώς. Το στοιχείο αυτό ευνοούσε σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της βιομηχανίας έντασης εργασίας με σκοπό την εξαγωγή. Επιπλέον οι κυβερνήσεις παρέιχαν στις υπό εγκατάσταση ΠΕ και ένα μεγαλύτερο πακέτο οικονομικών κινήτρων καθώς επίσης και απαλλαγή από τις εξαιρετικά χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες εισόδου (Hayter, 2000:398).

Επιπλέον οι ΖΕΠΕ παρείχαν στις ΠΕ αφθονία εργατικού δυναμικού πρόθυμου να εργαστεί για πολύ χαμηλά μισθολογικά επίπεδα. Για παράδειγμα στην ΖΕΠΕ της Τζακάρτα στην Ινδονησία ο μέσος ετήσιος μισθός κυμαινόταν στα \$300 δηλαδή λιγότερο από \$1 την ημέρα. Σημαντικό ποσοστό των εργαζόμενων αυτών ήταν νεαρές γυναίκες οι οποίες εργάζονταν για πολλές ώρες λαμβάνοντας πολύ μικρούς μισθούς. Στις ΖΕΠΕ της Μαλαισίας το 83% των εργατών για το έτος 1980 ήταν ανύπαντρες γυναίκες με μέσο όρο ηλικίας τα 21 έτη. Ειδικότερα για την ΖΕΠΕ της Κουάλα Λουμπόρ το ποσοστό αυτό ξεπερνούσε το 80% ενώ για την ΖΕΠΕ της Penang το ποσοστό κυμαινόταν στο 70% (Rondinelli, 1987:96).

Στις ασιατικές ΖΕΠΕ ο αριθμός των απασχολούμενων υπήρξε σε κάποιες περιπτώσεις εντυπωσιακός. Στοιχεία που αφορούν το έτος 1986 μας πληροφορούν ότι η απασχόληση άγγιζε τους 89000 απασχολούμενους σε διάφορες ΖΕΠΕ στο Χονγκ Κονγκ, τους 217000 σε διάφορες ΖΕΠΕ στην Σιγκαπούρη, τους 80000 σε τέσσερις ΖΕΠΕ στην Ταϊβάν, τους 82000 σε έντεκα ΖΕΠΕ στην Μαλαισία, τους 140000 σε τρεις ΖΕΠΕ στην Νότιο Κορέα και τους 39000 εργαζομένους σε τρεις ΖΕΠΕ στις Φιλιππίνες (Hayter, 2000:398).

Όσον αφορά την τοποθεσία των ΖΕΠΕ στις πιο πολλές περιπτώσεις ήταν εγκατεστημένες σε περιοχές οι οποίες ευνοούσαν την διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου, με επαρκείς λιμενικές και αεροπορικές εγκαταστάσεις, συγκοινωνιακές και τηλεπικοινωνιακές υποδομές, φθηνή γη και φθηνές παροχές στην απαραίτητη για την λειτουργία των επιχειρήσεων ενέργεια. Σε άλλες περιπτώσεις, ενσωματώθηκαν στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής των κρατών και χωροθετήθηκαν μακριά από τις πρωτεύουσες και τα παραδοσιακά βιομηχανικά κέντρα σε μια προσπάθεια διάχυσης της ανάπτυξης.

Κάτι τέτοιο συνέβη στην Νότια Κορέα στην οποία υπάρχουν δυο ΖΕΠΕ, εκ των οποίων καμία δεν βρίσκεται κοντά στην πρωτεύουσα. Η πρώτη ζώνη βρίσκεται στην πόλη Iri στην δυτική ακτή της χώρας και η δεύτερη στην πόλη Masan στο νοτιοανατολικό τμήμα κοντά στην πόλη Busan. Στην Νότιο Κορέα το σημαντικότερο τμήμα της βιομηχανίας συγκεντρωνόταν σε δυο πυρήνες: Στην πρωτεύουσα Σεούλ

στο βορρά και στην πόλη Busan στο νότο. Η κυβέρνηση της χώρας είχε εφαρμόσει από την δεκαετία του 1970 πολιτικές αποκέντρωσης της ανάπτυξης βασισμένες στην αναπτυξιακή θεωρία των Πόλων Ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκαν συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων κυρίως της βαριάς βιομηχανίας στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας με σκοπό τόσο την ανάπτυξη της περιοχής όσο και την ενίσχυση της σημασίας της Busan έναντι της Σεούλ. Οι πόλοι αυτοί δημιουργήθηκαν στις πόλεις Yochun και Changwon το 1974, Pohan και Ulsan το 1975 και Kwangyang το 1982. Οι ΖΕΠΕ λοιπόν ενσωματώθηκαν στο πλαίσιο της παραπάνω πολιτικής (Morris, 1998:148).

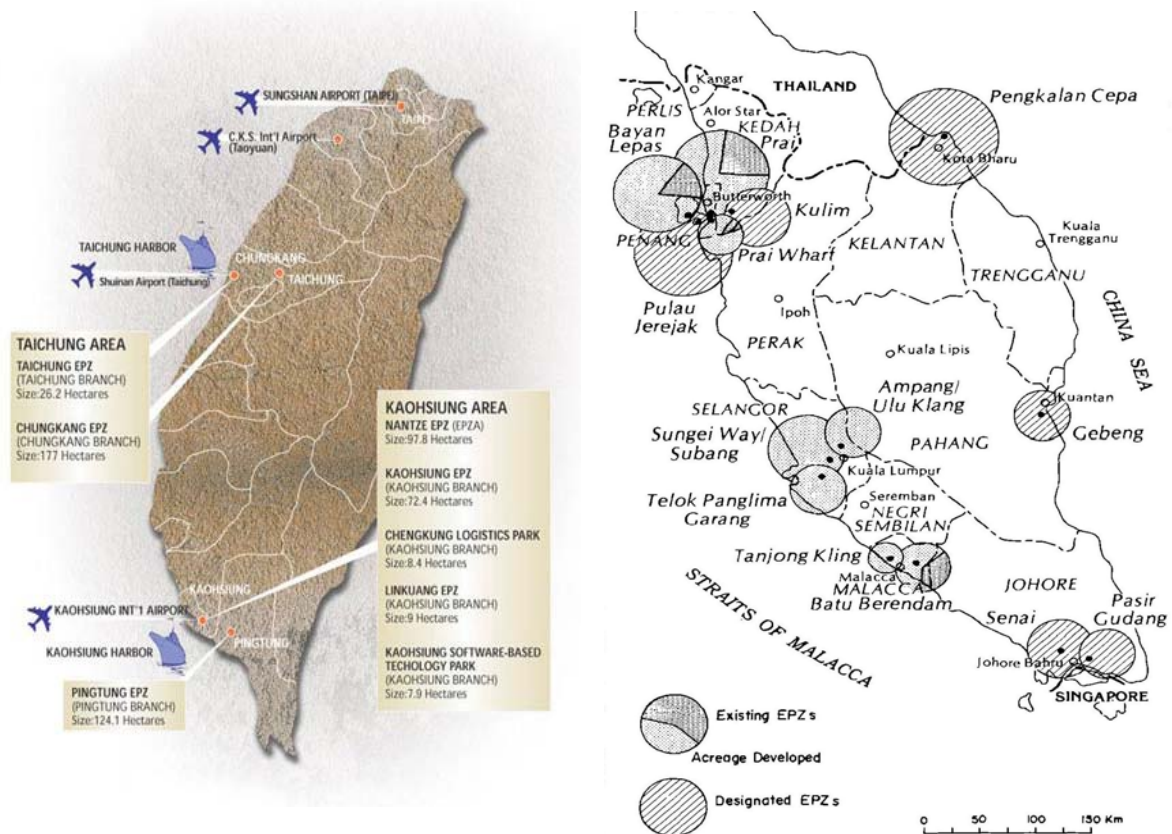
Στην Ταϊβάν η συγκέντρωση του πληθυσμού και της οικονομικής δραστηριότητας καθορίστηκε από το ανάγλυφο του νησιού, του οποίου το ανατολικό τμήμα είναι αμιγώς ορεινό και το δυτικό τμήμα πεδινό. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση δραστηριοτήτων παρατηρείται στην πεδινή περιοχή κατά μήκος της δυτικής ακτής του νησιού. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν δέκα ΖΕΠΕ (βλ. Σχ. 1.5) στις περιοχές Taichung, Chungkang, Pingtung, Kaohsiung, Hsiaokang, Chengkung, Touliau (Yunlin County), Nantze και Linkuang. Όπως και στην Νότιο Κορέα υπάρχουν δυο σημαντικά βιομηχανικά κέντρα, η πρωτεύουσα Ταϊπέι στο βορρά και η πόλη Kaohsiung στο νότο. Η Ταϊπέι είναι περιοχή συγκέντρωσης των κλάδων ελαφράς μεταποίησης ενώ η Kaohsiung κέντρο ανάπτυξης δραστηριοτήτων της βαρείας βιομηχανίας. Και σε αυτήν την περίπτωση υπήρξαν πολιτικές αποκέντρωσης της βιομηχανικής ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό αναπτύχθηκαν και οι πόλεις Taichung, Tainan και Keelung κάθε μια από τις οποίες γνώρισε σημαντική ανάπτυξη κατά την περίοδο εκβιομηχάνισης.

Στο Χονγκ Κονγκ και τη Σιγκαπούρη δεν τίθεται θέμα χωροθέτησης των ΖΕΠΕ με την τεχνική έννοια του όρου αφενός λόγω της περιορισμένης έκτασης των χωρών και αφετέρου διότι και οι δυο χώρες αποτελούν Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου στο σύνολό τους. Παρ' όλα αυτά ορισμένες βιομηχανικές ζώνες εντός των χωρών θεωρούνται ως ΖΕΠΕ. Έτσι στο Χονγκ Κονγκ θεωρούνται ως ΖΕΠΕ τα βιομηχανικά πάρκα Tai Po και Yuen Long. Αντίστοιχα στην Σιγκαπούρη εντοπίζονται ΖΕΠΕ στο λιμάνι της Σιγκαπούρης, στο λιμάνι του νησιού Jurong³³, στις περιοχές Pasir Panjang

³³ Το τεχνητό νησί Jurong βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Σιγκαπούρης και αποτελεί περιοχή σημαντικής βιομηχανικής συγκέντρωσης κυρίως του κλάδου των χημικών και πετροχημικών προϊόντων.

και Sembawang και η πιο πρόσφατη ΖΕΠΕ στο αεροδρόμιο Changi (UNESCAP, 2005:47).

Σχήμα 1.5. Οι ΖΕΠΕ της Ταϊβάν και της Μαλαισίας.

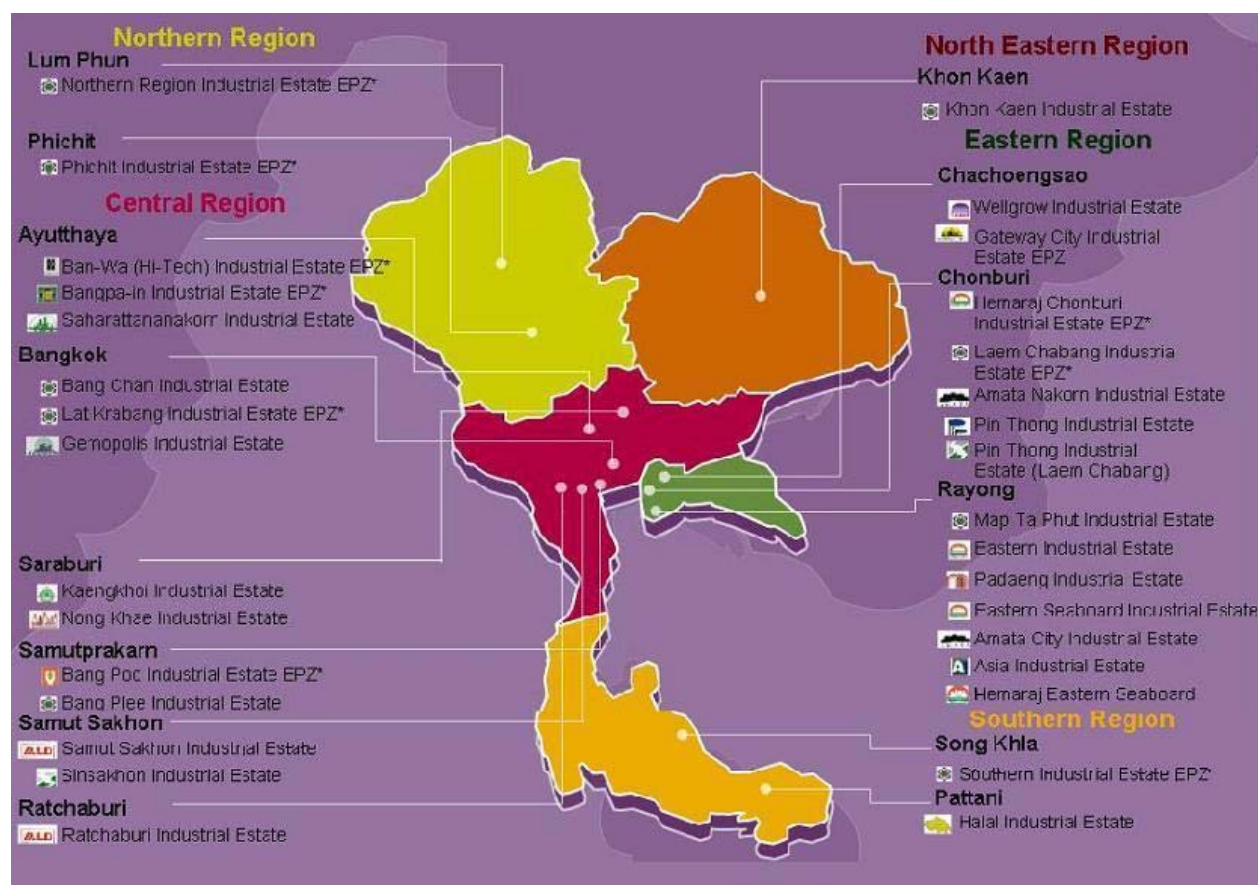
Πηγή: <http://www.epza.gov.tw>

Πηγή: Leinbach, 1982

Στην Μαλαισία μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 υπήρχαν 8 ΖΕΠΕ (Βλ. Σχ. 1.5). Τρεις από αυτές βρισκόταν στην ευρύτερη περιοχή της πόλης Penang, τρεις στην Selangor και δυο στην Malacca. Όλες οι ΖΕΠΕ βρισκόταν στην ενδοχώρα σημαντικών αναπτυξιακών κέντρων όπως η Κουάλα Λουμπόρ, η Georgetown, η Butterworth, η Klang, η Malacca και η Penang. Στα επόμενα χρόνια δημιουργήθηκαν έξι ακόμη ΖΕΠΕ, δυο στην περιοχή του Johor (Senai και Pasir Gudang) στα σύνορα με την Σιγκαπούρη και από μια στις πόλεις Kedah (Kulim), Kelantan (Pengkalan Chera), Pahang (Gebeng) και Penang (Pulau Jerejak). Οι ΖΕΠΕ αυτές χωροθετήθηκαν κοντά σε υφιστάμενα ή πιθανά αναπτυξιακά κέντρα (Leinbach, 1982:463).

Στην Ταϊλάνδη υπάρχουν 18 βιομηχανικές ζώνες οι οποίες έχουν παρουσία και στις 5 διοικητικές περιφέρειες της χώρας (βλ. Σχ.1.6). Η μεγαλύτερη συγκέντρωση ΖΕΠΕ και βιομηχανικών πάρκων παρατηρείται στην περιφέρεια της πρωτεύουσας Bangkok (Central Region). Η απόσταση από την πρωτεύουσα καθορίζει το βαθμό των παρεχόμενων από την κυβέρνηση κινήτρων για την χωροθέτηση των ΠΕ. Η κυβέρνηση της Ταϊλάνδης σε μια προσπάθεια διάχυσης της ανάπτυξης σε όλη την χώρα ευνοεί την χωροθέτηση βιομηχανιών μακριά από την πρωτεύουσα παρέχοντας επιπλέον κίνητρα.

Σχήμα 1.6. Οι βιομηχανικές περιοχές και οι ΖΕΠΕ της Ταϊλάνδης.

Πηγή: http://www.ieat.go.th/menu02/2.0.0.0.0.0.0.0.0_en.php3?la=en (28/08/2007)

Στην Ινδονησία το σημαντικότερο τμήμα της βιομηχανίας βρίσκεται στο νησί Ιάβα, κυρίως γύρω από την πρωτεύουσα Τζακάρτα και την πόλη Surabaya. Σε αυτήν την περιοχή αυτή βρίσκονται 4 από τις 5 ΖΕΠΕ της χώρας. Οι ΖΕΠΕ αυτές βρίσκονται στην Ανατολική Ιάβα στις πόλεις Rembang, Surubaja (Gresik FTZ), στην

κοντινή πόλη Sidoarjo (Berkak FTZ) και στην Τζακάρτα. Η πέμπτη ΖΕΠΕ βρίσκεται βόρεια στο Batam για να επωφελείται από την γειτνίαση με την Σιγκαπούρη.

Τέλος στις Φιλιππίνες οι οποίες είναι μια επίσης κατακερματισμένη χώρα υπάρχουν 4 ΖΕΠΕ. Η γενικότερη πολιτική του κράτους αποσκοπούσε στην χωροθέτηση οικονομικών ζωνών μακριά από την πρωτεύουσα της χώρας την Μανίλα. Παρ' όλα αυτά δυο από τις ζώνες αυτές βρίσκονται κοντά στην πρωτεύουσα. Οι ζώνες αυτές είναι στην χερσόνησο Bataan και στην πόλη Cavite. Οι υπόλοιπες ΖΕΠΕ βρίσκονται στο νησί Mactan πλησίον της πόλης Cebu και στην πόλη Baguio στο νησί Luzon βόρεια της πρωτεύουσας (Makabenta, 2002:59).

1.5. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ

Στους πίνακες 1.2. και 1.3. που ακολουθούν παρουσιάζονται οι σημαντικότερες χώρες προέλευσης των εισερχόμενων ΑΞΕ στα NBK-1 και στις χώρες της ASEAN-4. Κατά την δεκαετία του 1980 οι χώρες της Τριαδικής οικονομίας ήταν οι κυρίαρχοι επενδυτές στην περιοχή. Οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και δευτερεύοντος οι χώρες της ΕΕ, συγκεντρώνουν τα σημαντικότερα ποσοστά τόσο στις ροές όσο και στα αποθέματα ΑΞΕ της περιοχής.

Για την περίοδο 1980-84 οι ΗΠΑ παρουσιάζονται ως η σημαντικότερη χώρα προέλευσης ΑΞΕ στα NBK-1. Από το 1985 και έπειτα την πρωτοκαθεδρία αναλαμβάνει η Ιαπωνία. Η Ιαπωνία αποτέλεσε έναν σημαντικό επενδυτή για την ευρύτερη περιοχή. Το 1986 το 47% των ιαπωνικών επενδύσεων κατευθύνονταν προς τα NBK-1, το 11% στην Κίνα και μόλις το 7,1% στις χώρες της ASEAN-4. Το 1989 το ποσοστό των NBK-1 ελαττώθηκε στο 20,4%, της Κίνας στο 7,9% και της ASEAN-4 αυξήθηκε 36,4% (Daly, 1999:91).

Στην ASEAN-4 η κατάσταση παρουσιάζεται ελαφρώς διαφοροποιημένη. Στην Μαλαισία το σημαντικότερο τμήμα των εισερχόμενων ροών τόσο κατά την περίοδο 1980-84 όσο και κατά την περίοδο 1985-88 εκκινεί από τα NBK-1. Η Ταϊλάνδη ακολουθεί το μοτίβο των NBK-1, με τις ΗΠΑ να αποτελούν τον σημαντικότερο επενδυτή κατά την περίοδο 1980-84 και την Ιαπωνία κατά την περίοδο 1985-88. Οι ΗΠΑ παρουσιάζονται ως ο σημαντικότερος επενδυτής στις Φιλιππίνες ενώ η Ινδονησία είναι η μοναδική χώρα στην οποία η ΕΕ παρουσιάζεται ως η σημαντικότερη περιοχή προέλευσης ΑΞΕ και στις δυο περιόδους. Το τελευταίο

στοιχείο είναι χαρακτηριστικό των δεσμών που διατηρούν οι χώρες προορισμού των ΑΞΕ με τις πρώην αποικιοκρατικές δυνάμεις τους.

Πίνακας 1.2. Σημαντικότερες Χώρες Προέλευσης ΑΞΕ σε NBK-1 και ASEAN-4 1980-84 και 1985-88, (ποσοστά επί των συνολικών ροών ΑΞΕ).

Προορισμός ΑΞΕ	Προέλευση Εισερχόμενων Ροών ΑΞΕ 1980-84	Προέλευση Εισερχόμενων Ροών ΑΞΕ 1985-88
Νότια Κορέα	ΗΠΑ 46,6	Ιαπωνία 51,8
Ταϊβάν	ΗΠΑ 37,1	Ιαπωνία 30,9 ΗΠΑ 27,9
Χόνγκ Κόνγκ	ΗΠΑ 55,8	Ιαπωνία 31,9
Σιγκαπούρη	ΗΠΑ 51,6	Ιαπωνία 39,2 ΗΠΑ 38,6
Μαλαισία	NBK-1 22,2	NBK-1 30,8
Ταϊλάνδη	ΗΠΑ 27,6 Ιαπωνία 25,8	Ιαπωνία 46,1
Ινδονησία	ΕΕ 24,4 Ιαπωνία 22,1	ΕΕ 28,9
Φιλιππίνες	ΗΠΑ 55,7	ΗΠΑ 61,5

Πηγή: UNCTAD, 1991

Μια δεκαετία αργότερα η κατάσταση εμφανίζεται σε ένα βαθμό διαφοροποιημένη. Τα NBK-1 έχουν αυξήσει σημαντικά το μερίδιο τους έναντι των χωρών της Τριάδας, καθώς παρουσιάζονται ως ο σημαντικότερος επενδυτής σε τρεις από τις τέσσερις χώρες (Lloyd, 1996:413). Επιπρόσθετα και οι χώρες της ΕΕ παρουσιάζονται ως πιο δυναμικοί επενδυτές σε σχέση με την δεκαετία του 1980.

Πίνακας 1.3. Σημαντικότερες Χώρες Προέλευσης ΑΞΕ στην ASEAN-4 το 1997, (ποσοστά επί των συνολικών αποθεμάτων ΑΞΕ).

Προορισμοί ΑΞΕ Προέλευση ΑΞΕ	Μαλαισία	Ταϊλάνδη	Ινδονησία	Φιλιππίνες
ΗΠΑ	14	17	7	30
Ιαπωνία	32	30	20	25
NBK-1	34	30	28	16
ΕΕ	13	12	28	23
Άλλες Χώρες	7	11	17	6

Πηγή: OECD, 1999

Στην Μαλαισία από τα NBK-1 εκκινεί το 34% των συνολικών αποθεμάτων ΑΞΕ, και ακολουθούν η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ και η ΕΕ με 32%, 14% και 13% αντίστοιχα. Στην Ταϊλάνδη την πρώτη θέση μοιράζονται τα NBK-1 και η Ιαπωνία από όπου εκκινεί το 30% των εισερχόμενων αποθεμάτων ΑΞΕ και ακολουθούν οι ΗΠΑ και η ΕΕ με ποσοστά 17% και 12% αντίστοιχα. Στην περίπτωση της Ινδονησίας ως σημαντικότεροι αποστολείς ΑΞΕ παρουσιάζονται από κοινού τα NBK-1 και η ΕΕ με ποσοστό 28%. Ακολουθεί η Ιαπωνία με 20% και οι ΗΠΑ με 7%. Τέλος οι Φιλιππίνες παρουσιάζονται περισσότερο εξαρτημένες από τις χώρες της Τριάδας. Οι ΗΠΑ συνεχίζουν να είναι ο πιο σημαντικός επενδυτής με ποσοστό επί των συνολικών αποθεμάτων ίσο με 30%, ενώ ακολουθούν η Ιαπωνία, η ΕΕ και τα NBK-1 με 25%, 23% και 17% αντίστοιχα.

1.6. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ ΣΤΑ ΑΣΙΑΤΙΚΑ NBK

Εκτός από τις κρατικές πολιτικές ενίσχυσης της εξαγωγικής μεταποιητικής δραστηριότητας και προσέλκυσης ΑΞΕ, τα NBK διέθεταν και κάποιους επιπλέον παράγοντες οι οποίοι προσέδωσαν σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές κατά την περίοδο του ΝΔΚΕ και τα κατέστησαν ευνοϊκές τοποθεσίες για την εγκατάσταση ΑΞΕ.

Κατ' αρχήν τα κράτη αυτά διέθεταν σημαντικά πλεονεκτήματα από άποψη γεωγραφικής θέσης. Η Σιγκαπούρη είναι χωροθετημένη στον πορθμό της Malacca, σε ένα εξαιρετικής σημασίας στρατηγικό σημείο ελέγχου των εμπορικών ροών μεταξύ του Ινδικού και του Ειρηνικού Ωκεανού. Η κεντρική θέση που κατέχει στην ευρύτερη περιοχή την έχει αναδείξει σε ένα σημαντικό οικονομικό, εμπορικό αλλά και διοικητικό κέντρο από την περίοδο της αποικιοκρατίας μέχρι και τα σύγχρονα χρόνια. Παρόμοια πλεονεκτήματα διαθέτουν και οι γειτονικές χώρες της ASEAN-4, η Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Ινδονησία και Φιλιππίνες. Οι χώρες αυτές ευνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό καθώς αποτελούσαν κομβικά σημεία σε μια περιοχή υψηλής και δυναμικής ανάπτυξης (UNCTAD, 1991:74). Το Χονγκ Κονγκ επωφελείται επίσης από την θέση του καθώς αποτελεί σημαντικό σύνδεσμο των εμπορικών ροών μεταξύ ΒΑ και ΝΑ Ασίας. Εκτός από το παραπάνω γεγονός, το Χονγκ Κονγκ από την δεκαετία του 1980 και έπειτα, λειτούργησε και ως διάυλος επικοινωνίας των εξαιρετικά εκβιομηχανισμένων επαρχιών της ΝΑ Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο. Από

την άλλη πλευρά η Ταϊβάν και η Νότια Κορέα βρίσκονται σε ιδανική θέση προκειμένου να αναπτύξουν εμπορικούς δεσμούς με την ανεπτυγμένη χώρα της περιοχής, την Ιαπωνία (Brohman, 1999:85, Guinness, 2003:105).

Η χωρική εγγύτητα των NBK με την Ιαπωνία υπήρξε επίσης σημαντικός παράγοντας. Η Ιαπωνία, επιβεβαιώνοντας το μοντέλο των «ιπτάμενων χηνών», αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες πηγές εισερχόμενων ΑΞΕ στην περιοχή από τα πρώτα χρόνια του ΝΔΚΕ. Όταν κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1960 οι ιαπωνικές επιχειρήσεις θέλησαν να αποκεντρώσουν κάποιες από τις βιομηχανικές δραστηριότητες έντασης εργασίας, δεν υπήρχε ιδανικότερη τοποθεσία από τα γειτονικά NBK της Ανατολικής Ασίας (Morris, 1998:139).

Μια άλλη αξιοσημείωτη παρατήρηση σχετικά με την σημασία της χωρικής εγγύτητας των χωρών-αποστολής και των χωρών-προορισμού των ΑΞΕ έχει να κάνει με την ανάπτυξη των λεγόμενων «επενδυτικών περιφερειακών συστάδων» (FDI clusters). Την έννοια αυτή αναφέρει η UNCTAD στην Ετήσια Έκθεση του 1991 σε μια προσπάθεια να περιγράψει την τάση των ΑΞΕ με προέλευση τις χώρες της Τριαδικής οικονομίας, οι οποίες αποτελούν την σημαντικότερη πηγή ΑΞΕ παγκοσμίως, να κατευθύνονται σε γειτονικές περιοχές. Όπως λοιπόν παρατηρείται οι ΑΞΕ με προέλευση την Ιαπωνία έχουν την τάση να κατευθύνονται κυρίως στα ασιατικά NBK (The Japan Cluster). Οι ΑΞΕ με προέλευση της ΗΠΑ κατευθύνονται κυρίως στο Μεξικό και τις χώρες της Λατινικής Αμερικής (The United States Cluster). Αντίστοιχα οι ΑΞΕ με προέλευση την ΕΕ κατευθύνονται κυρίως προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Βαλτικής (The EU Cluster) (UNCTAD, 1991: 51).

Τον τελευταίο ισχυρισμό επιβεβαιώνει και ο Dicken ο οποίος κάνει λόγο για την υψηλή σημασία της γειτονίας και της χωρικής εγγύτητας μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας προορισμού των ΑΞΕ (neighborhood effect) (Dicken, 2003a:16). Από τα παραπάνω στοιχεία συμπεραίνουμε ότι παρά την σημαντική εξέλιξη των μεταφορών και των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, οι οποίες υποτίθεται ότι εξαλείφουν την έννοια του χώρου, η απόσταση της χώρας προορισμού ΑΞΕ με την χώρα προέλευσης των ΑΞΕ φαίνεται να επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό το μέγεθος των επενδυτικών ροών και δραστηριοτήτων.

Επιπλέον σημαντικό παράγοντα για την ταχεία εκβιομηχάνιση των NBK πρώτης αλλά και δεύτερης γενιάς αποτέλεσε η ύπαρξη φθηνού εργατικού δυναμικού στην περιοχή. Οι μισθοί στις χώρες αυτές κυμαίνονταν σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε

σύγκριση με τις αναπτυγμένες χώρες και το γεγονός αυτό αποτέλεσε ισχυρό κίνητρο για τις ΠΕ με προσανατολισμό στην εξαγωγική δραστηριότητα. Εκτός από φθηνό το εργατικό δυναμικό της περιοχής ήταν και άφθονο. Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια στην Νότια Κορέα και την Ταϊβάν πραγματοποιήθηκε αγροτική μεταρρύθμιση, η οποία τροφοδότησε τις βιομηχανίες με σημαντική ποσότητα εργατικού δυναμικού το οποίο αποδεσμεύτηκε από τον αγροτικό τομέα. Επιπλέον το εργατικό δυναμικό της περιοχής διέθετε και ένα ακόμη σημαντικό γνώρισμα. Ήταν και μη οργανωμένο, στοιχείο επίσης πολύ σημαντικό για την χωροθέτηση των νέων βιομηχανιών. Σημαντική πηγή, κυρίως ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού στην περιοχή ήταν και οι μεταναστευτικές ροές από γειτονικά κράτη αλλά και ο νεαρός γυναικείος πληθυσμός, ομάδες οι οποίες εργαζόταν πολλές ώρες και για πολύ χαμηλούς μισθούς (Wright, 2002:69).

Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο της επιτυχημένης εκβιομηχάνισης των ασιατικών NBK ήταν και η ύπαρξη μορφωμένου και παραγωγικού εργατικού δυναμικού στην περιοχή. Το στοιχείο αυτό ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο και από τις συνεχείς προσπάθειες των κρατών για αύξηση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού και την δημιουργία ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη επιστημονικών, μηχανικών αλλά και τεχνικών δεξιοτήτων. Την ευρύτερη κατάσταση ευνοούσαν και τα ιδιαίτερα πολιτισμικά και θρησκευτικά στοιχεία της περιοχής τα οποία επαινούσαν και αναδείκνυαν την μόρφωση και την επιτυχία σε κάθε επίπεδο. Ειδικότερα για την Ταϊβάν σημαντικό τμήμα των κατοίκων που εισήλθαν στο νησί από την ηπειρωτική Κίνα τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια ήταν έμποροι και βιοτέχνες με υψηλά ανεπτυγμένο το αίσθημα της επιχειρηματικότητας (UNCTAD, 1994:67).

Καθοριστικό στοιχείο για την ανάπτυξη της περιοχής ήταν και το κοινό αποικιοκρατικό παρελθόν το οποίο αποτελεί μια ιστορική ομοιότητα για τα NBK-1 και κάποια NBK-2. Η Σιγκαπούρη, το Χονγκ Κονγκ και η Μαλαισία ήταν αποικίες της Μεγάλης Βρετανίας ενώ η Ινδονησία αποικία της Ολλανδίας. Από την άλλη πλευρά η Ταϊβάν και η Νότιος Κορέα τέλεσαν υπό ιαπωνική κατοχή μέχρι και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια οπότε και ανεξαρτητοποιήθηκαν. Οι Φιλιππίνες αποτέλεσαν αποικία της Ισπανίας και των ΗΠΑ. Κατά συνέπεια τα κράτη αυτά είχαν ήδη ισχυρές εμπορικές σχέσεις με τις αναπτυγμένες χώρες των οποίων αποτελούσαν αποικίες. Οι σχέσεις αυτές χαρακτηριζόταν κυρίως από την εξαγωγή πρωτογενών προϊόντων (Singh, 1985: 285). Κατά την περίοδο της ιαπωνικής αποικιοκρατίας το

95% της παραγωγής ζάχαρης και το 52% της παραγωγής ρυζιού της Ταϊβάν κατέληγε στην Ιαπωνία. Επιπλέον οι Ιάπωνες εφάρμοσαν νέες τεχνικές (λιπάσματα, βελτιωμένες ποικιλίες σπόρων) οι οποίες διπλασίασαν τον όγκο της παραγωγής (Morris, 1998:144). Και η Νότια Κορέα χρησιμοποιήθηκε ως τροφοδότης ρυζιού και πολλών βασικών ορυκτών προϊόντων από την Ιαπωνία. Ειδικότερα κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Κορέα αποτέλεσε σημαντική πηγή πρώτων υλών για την υποστήριξη της ιαπωνικής πολεμικής μηχανής (Hickey, 2002:30).

Επιπρόσθετα το αποικιοκρατικό παρελθόν κληροδότησε σημαντικά επίπεδα συγκοινωνιακών και όχι μόνο υποδομών καθώς επίσης και εξοικείωση και καλή γνώση της ξένης σε κάθε περίπτωση γλώσσας από τον ντόπιο πληθυσμό. Κατά την περίοδο της ιαπωνικής κατοχής στην Κορέα είχαν δημιουργηθεί κέντρα υδροηλεκτρικής ενέργειας και βαριάς βιομηχανίας στον βορρά και υφαντουργικές και γεωργικές βιομηχανίες στον νότο. Είχε επίσης δημιουργηθεί και σημαντικό σιδηροδρομικό δίκτυο. Τα παραπάνω στοιχεία ευνόησαν σημαντικά την είσοδο των ΑΞΕ (Hickey, 2002:45).

Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και το ευρύτερο γεωπολιτικό κλίμα της εποχής. Η εποχή της δημιουργίας των ασιατικών NBK αποτέλεσε μια «στιγμή ευκαιρίας» στην δομή του παγκόσμιου συστήματος, η οποία χαρακτηρίστηκε από ένα έντονο ενδιαφέρον και μια συνεχώς εντεινόμενη προσπάθεια των καπιταλιστικών οικονομιών του πυρήνα (κυρίως ΗΠΑ και Ιαπωνία) να επεκτείνουν την ζώνη επιρροής τους στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως οι ΗΠΑ είχαν ανάμειξη σε όλους τους σημαντικούς πολέμους και διενέξεις που προέκυψαν μεταπολεμικά στην περιοχή της Ασίας. Χώρες όπως η Νότιος Κορέα και η Ταϊβάν έγιναν αποδέκτες σημαντικού μεγέθους οικονομικής βοήθειας από τις ΗΠΑ κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας τους λόγω της σημαντικής γεωπολιτικής της θέσης (Guinness, 2003:104).

Ειδικότερα τα NBK-2 κατά την δεκαετία του 1980 αναδείχθηκαν σε δημοφιλείς προορισμούς εξερχόμενων ΑΞΕ από τα NBK-1 και όχι μόνο. Αυτό συνέβη διότι βρέθηκαν στην εποχή μετάβασης των NBK-1 από σημαντικούς προορισμούς ΑΞΕ σε σημαντικές χώρες αποστολής ΑΞΕ, δημιουργώντας το τρίτο κύμα ασιατικής ανάπτυξης, το τρίτο σμήνος των ιπτάμενων χηνών. Ένας από τους σημαντικότερους λόγους αυτής της γεωγραφικής αναδιάρθρωσης των επενδύσεων στην περιοχή ήταν η αύξηση των μισθολογικών επιπέδων στα NBK-1 κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Το γεγονός αυτό ήταν αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης των χωρών

αυτών. Μεταξύ 1985 και 1990 οι μισθοί αυξήθηκαν κατά 30% στο Χονγκ Κονγκ, κατά 68% στην Νότιο Κορέα και κατά 36% στην Σιγκαπούρη. Για την ίδια περίοδο στην Ταϊλάνδη παρατηρήθηκε αύξηση της τάξεως του 3%, ενώ το 1991 το μισθολογικό επίπεδο της χώρας ήταν ίσο με το 19% της Νότιας Κορέας. Το γεγονός αυτό ανάγκασε πολλές ξένες αλλά και τοπικές επιχειρήσεις να μετεγκαταστήσουν της παραγωγικές τους φάσεις εντάσεως εργασίας στα γειτονικά NBK-2 (UNCTAD, 1994:67).

Επιπρόσθετα παρατηρήθηκε σημαντικό πρόβλημα στενότητας και κορεσμού της γης. Όπως είδαμε προηγουμένως στα NBK-1 συμπεριλαμβάνονταν χώρες με πολύ μικρή έκταση, η οποία από κάποια στιγμή και μετά δεν επαρκούσε. Οι υφιστάμενες υποδομές σε πολλές περιπτώσεις επιβαρύνθηκαν σημαντικά και παρατηρήθηκαν και σημαντικά κυκλοφορικά προβλήματα, γεγονότα που δεν ευνοούσαν σε καμία περίπτωση το υφιστάμενο επενδυτικό περιβάλλον. Εκτός όλων των παραπάνω γεγονότων αποτρεπτικά έδρασε και η επιβολή σημαντικών περιβαλλοντικών περιορισμών από τις κυβερνήσεις των NBK-1 καθώς σε πολλές περιπτώσεις το τίμημα της βιομηχανικής ανάπτυξης είχε υψηλό περιβαλλοντικό κόστος (Σκορδίλη, 2006:44).

Οι Ασιατικοί Τίγρεις από σημαντικοί προορισμοί ΑΞΕ εξελίχθηκαν σε σημαντική πηγή ΑΞΕ για την περιοχή της Ασίας και σε πολλές περιπτώσεις επιδιώχθηκε η μετατροπή της παραγωγικής βάσης των χωρών από κλάδους έντασης εργασίας σε κλάδους έντασης κεφαλαίου και υψηλής τεχνολογίας σύμφωνα με το μοντέλο των «ιπτάμενων χηνών».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Η ΚΙΝΑ ΩΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η Κίνα είναι η πρώτη από άποψη πληθυσμού και τέταρτη από άποψη συνολικής έκτασης χώρα³⁴ σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο συνολικός πληθυσμός έχει ξεπεράσει το 1,3 δισεκατομμύρια κατοίκους και η συνολική της έκταση είναι της τάξεως των 9,57 εκατομμυρίων τετρ.χλμ.

Τα τελευταία 30 χρόνια η Κίνα έχει αναδειχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 2005 η Κίνα αποτελούσε τον τρίτο δημοφιλέστερο προορισμό ΑΞΕ παγκοσμίως πίσω από το ΗΒ και τις ΗΠΑ³⁵. Οι ροές των εισερχόμενων στην χώρα ΑΞΕ άγγιξαν τα US\$ 72,4 δισεκατομμύρια (UNCTAD, 2006:301). Το ότι η Κίνα αποτελεί σημαντικό προορισμό ΑΞΕ αποδίδεται σε μια σειρά θεσμικών, οικονομικών, κοινωνικών και γεωγραφικών παραγόντων. Βασική πτυχή των παραπάνω προσδιοριστικών παραγόντων αποτέλεσαν οι φιλελεύθερες πολιτικές προσέλκυσης των ΑΞΕ που εφαρμόστηκαν από την κινεζική κυβέρνηση από το 1978. Η αθρόα είσοδος των ΑΞΕ ενίσχυσε σημαντικά τα μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας, ενίσχυσε όμως παράλληλα και τις προϋπάρχουσες περιφερειακές ανισότητες καθώς δεν επωφελήθηκαν ισότιμα όλες οι επαρχίες της χώρας. Οι εισερχόμενες ΑΞΕ διαμόρφωσαν μια άνιση γεωγραφία και αυτό γιατί το σημαντικότερο τμήμα τους κατευθύνθηκε προς τις ανατολικές παράκτιες επαρχίες, αφήνοντας στο περιθώριο τις επαρχίες της ενδοχώρας.

Στην συνέχεια περιγράφονται οι πολιτικές προσέλκυσης των ΑΞΕ από το 1979 μέχρι και σήμερα, οι προσδιοριστικοί παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, η χωρική κατανομή τους στις κινεζικές επαρχίες και οι σημαντικότερες χώρες προέλευσης, στοιχεία που μας απασχόλησαν και στην περίπτωση των ασιατικών NBK. Επιπλέον αναλύονται και οι σημαντικότεροι τρόποι εισόδου των ΑΞΕ στην Κίνα και οι σημαντικότεροι κλάδοι δραστηριοποίησης.

³⁴ Ως πρώτη χώρα στην σχετική κατάταξη εμφανίζεται η Ρωσία με περίπου 17 εκατομμύρια τετρ.χλμ. και ως δεύτερη ο Καναδάς με 9,97 εκατομμύρια τετρ.χλμ. Οι ΗΠΑ εμφανίζονται ως η τρίτη στην κατάταξη χώρα με συνολική έκταση ίση με 9,82 τετρ.χλμ. (http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_and_outlying_territories_by_area, 01/06/2007).

³⁵ Η κατάταξη του ΗΒ στην πρώτη θέση με εισερχόμενες ροές της τάξεως των USD\$ 164530 δισεκατομμυρίων είναι συγκυριακή και δίνει μια πλασματική εικόνα της πραγματικότητας. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κείμενο Παρατήματος II.1.

2.1. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΟΙΚΤΩΝ ΘΥΡΩΝ

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ανακηρύχθηκε το 1949 από τον Mao Zedong, ηγέτη του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως κατά την περίοδο εκείνη οι Κομμουνιστές επικράτησαν της αντίπαλης παράταξης, η οποία με αρχηγό τον Chang Kai Shek διέφυγε στην Ταϊβάν όπου και σχημάτισε κυβέρνηση εξορίας. Στα χρόνια που ακολούθησαν το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων συντονίζονταν από την κρατική εξουσία. Η Κίνα χαρακτηριζόταν από ένα καθεστώς κεντρικά σχεδιαζόμενης οικονομίας, το οποίο εμποδίζει την ανάπτυξη εντατικών εξωτερικών σχέσεων και κατ' επέκταση την ενσωμάτωση της στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας. Εφαρμόστηκε πολιτική εσωτερικής αυτάρκειας η οποία περιόριζε σημαντικά την σημασία του εξωτερικού τομέα της οικονομίας σε ρόλο παθητικό. Η χώρα βρισκόταν στο περιθώριο των διεθνών εξελίξεων, εντελώς αποκομμένη από το διεθνές σύστημα. Επιπλέον απαγορεύονταν η συσσώρευση πλούτου και ο καπιταλισμός κάθε μορφής. Αυτή η κατάσταση απομόνωσης διατηρήθηκε έως και το 1976 οπότε και απεβίωσε ο Mao Zedong. Τον εκλιπόντα ηγέτη διαδέχθηκε ο Deng XiaoPing (Κότιος, 1998:125, Νικολακόπουλος, 2005: 23).

Η νέα ηγεσία διαφοροποιήθηκε από τον πρωτύpero μαοϊστικό οικονομικό απομονωτισμό, εφαρμόζοντας από το 1978 μια πιο ανοικτή, φιλελεύθερη οικονομική πολιτική, την λεγόμενη «πολιτική των ανοικτών θυρών» (open door policy). Η πολιτική αυτή θεωρήθηκε ως η απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη της κινεζικής οικονομίας στην παγκόσμια αγορά. Βασικός στόχος της ήταν η οικονομική αναμόρφωση της χώρας και η σταδιακή μετάβαση της σε μια «σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς». Ως βασικό εργαλείο του νέου οικονομικού εγχειρήματος της Κίνας χρησιμοποιήθηκε όπως και στις περιπτώσεις των υπολοίπων ασιατικών NBK η προσέλκυση ΑΞΕ. Για τον λόγο αυτό δημιουργήθηκαν ειδικοί νόμοι και κρατικές πολιτικές οι οποίοι καθόρισαν το θεσμικό αλλά και το χωρικό πλαίσιο της εισόδου των ξένων επενδύσεων στην χώρα (Αναλυτής, 1997:85, Lee S.C.:2002:30).

2.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

Η Κίνα ακολούθησε μια πολιτική σταδιακού ανοίγματος της οικονομίας της προς την παγκόσμια αγορά. Μια σχετικά πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ διακρίνει τρεις

διαφορετικές περιόδους αναφορικά με το νέο οικονομικό εγχείρημα της Κίνας. Η κάθε περίοδος χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες πολιτικές προσέλκυσης ΑΞΕ και από τον καθορισμό επιπλέον περιοχών χωροθέτησης των εισερχόμενων επενδύσεων. Η πρώτη περίοδος περιλαμβάνει τα έτη 1978-1983, η δεύτερη τα έτη 1984-1991, η τρίτη τα έτη 1991-1999 (OECD, 2000:4). Θα μπορούσε να αναγνωριστεί και μια τέταρτη περίοδος η οποία εκτείνεται από το 1999 έως και τις ημέρες μας.

Η πρώτη περίοδος (1978-1983) χαρακτηρίζεται ως πειραματική καθώς περιλαμβάνει τις πρώτες προσπάθειες προσέλκυσης ΑΞΕ. Το 1978 ψηφίζεται ο νόμος “Joint Ventures Act”³⁶ ο οποίος επιτρέπει σε ενδιαφερόμενους ξένους επενδυτές να επενδύσουν στην Κίνα μέσω κοινοπραξιών με υπάρχουσες κινέζικες επιχειρήσεις παρέχοντας ειδικά κίνητρα για εγκατάσταση. Επιπρόσθετα το 1979 η κυβέρνηση προχωράει ακόμη περισσότερο καθορίζοντας τις λεγόμενες Ειδικές Οικονομικές Ζώνες (εφεξής ΕΟΖ)³⁷. Οι ΕΟΖ (βλ. Σχ. 2.1) αρχικά περιλάμβαναν τις πόλεις Shenzhen³⁸, Zhuhai και Shantou στην επαρχία Guangdong και την πόλη Xiamen στην επαρχία Fujian. Η εγκατάσταση στις περιοχές αυτές υποστηρίχθηκε από σειρά ειδικών επενδυτικών κινήτρων, τα οποία αφορούσαν κυρίως θεσμικές και φορολογικές ελαφρύνσεις και διευκολύνσεις. Η φορολογία εισοδήματος στις επιχειρήσεις εντός των ΕΟΖ είναι σταθερή στο 15%, πολύ χαμηλότερη από οπουδήποτε αλλού στην χώρα³⁹. Επιπλέον τα κέρδη που στέλνονται έξω από την χώρα είναι αφορολόγητα και αν η επιχείρηση πραγματοποιεί εξαγωγές ένα ποσοστό της αξίας τους επιστρέφεται από το κράτος. Επίσης τα αγαθά που πωλούνται εντός των ζωνών υπόκεινται σε χαμηλότερο ΦΠΑ, ενώ τα βασικά αγαθά που εισάγονται για την κατασκευή και την παραγωγή των επιχειρήσεων, οι πρώτες ύλες και τα ενδιάμεσα

³⁶ Ο νόμος αυτός κωδικοποιεί τα δικαιώματα των ξένων επιχειρήσεων που εγκαθίστανται στην Κίνα για να συνεργαστούν με ντόπιους εταίρους. Αν και δεν απαγορεύονταν η λειτουργία μιας εταιρίας πλήρους ιδιοκτησίας, μεταξύ των συντηρητικών τάσεων επικρατούσε αντιπάθεια για τέτοιας φύσεως επενδύσεις (Αναλυτής, 1997:91).

³⁷ Γνωστές στην διεθνή βιβλιογραφία ως Special Economic Zones (SEZs).

³⁸ Η ανάπτυξη της Shenzhen από την δεκαετία του 1980 έως σήμερα ήταν τόσο εντυπωσιακή που πολλοί σήμερα την χαρακτηρίζουν ως το «φαινόμενο Shenzhen». Η περιοχή το 1980 ήταν μια άγνωστη κομητεία στα νότια σύνορα της Κίνας, στην ενδοχώρα της χερσονήσου της Kowloon με 310.000 κατοίκους, το 80% των οποίων ήταν αγρότες και ψαράδες. Η Shenzhen ήταν μια πόλη περιτριγυρισμένη από ορυζώνες της τάξεως των 70.000 κατοίκων. Η σημερινή της μορφή δεν έχει καμία σχέση με αυτό που περιγράφηκε παραπάνω. Η πόλη είναι αμιγώς βιομηχανοποιημένη, το τοπίο είναι εντελώς διαφορετικό και τα εισοδήματα των κατοίκων έχουν αυξηθεί σημαντικά. Δεν είναι τυχαία το γεγονός ότι η Shenzhen ονομάζεται η «Μέκκα» του σύγχρονου κινεζικού καπιταλισμού (Νικολακόπουλος, 2005:195, Fishman, 2005:101).

³⁹ Σε εθνικό επίπεδο είναι 33% ενώ στις μητροπολιτικές περιοχές, στην περιοχή Puxi της Shanghai, στην Guangzhou και στα κέντρα περισσότερων πόλεων είναι ίση με 24% (Νικολακόπουλος, 2005:332).

προϊόντα που εισάγονται για επιτόπια επεξεργασία και επανεξαγωγή απαλλάσσονται από τελωνειακά τέλη (Νικολακόπουλος, 2005:198, Angresano et al, 2002:226).

Στο ξεκίνημα τους οι πρώτες ΕΟΖ ήταν παρόμοιες με τις ΖΕΠΕ που συναντούμε στα υπόλοιπα ασιατικά NBK. Σύντομα η πολιτική ηγεσία διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε σημαντικό όφελος στο να αναπαράγονται ζώνες άλλων χωρών στην Κίνα, μια αναπτυσσόμενη χώρα σε φάση εκμοντερνισμού. Για τον λόγο αυτό οι ΕΟΖ σταδιακά μεταβλήθηκαν σε οικονομικές ζώνες με έντονα κινεζικά χαρακτηριστικά. Οι κινεζικές ΕΟΖ εμφανίζουν τις εξής διαφορές σε σχέση με τις ήδη υπάρχουσες ΖΕΠΕ: i) είναι πολύ μεγαλύτερες σε έκταση (συνήθως οι ΖΕΠΕ και οι ΖΕΕ δεν είναι μεγαλύτερες του ενός τετρ. χλμ. ενώ κάθε κινεζική ΕΟΖ καλύπτει περισσότερα από 100 τετρ.χλμ.), ii) είναι έντονα αστικοποιημένες με διοικητικές δομές και iii) είναι περισσότερο «ανοικτές» προς το εσωτερικό της χώρας. Αναπτύσσονται σημαντικού μεγέθους ανταλλαγές και συνεργασίες τόσο μεταξύ των ΕΟΖ όσο και με το υπόλοιπο τμήμα της χώρας κάτι που δεν συμβαίνει στις άλλες δυο περιπτώσεις οικονομικών ζωνών (Νικολακόπουλος, 2005:197).

Πρακτικά οι ΕΟΖ είχαν το πλεονέκτημα του άμεσου ελέγχου και γεωγραφικού περιορισμού τυχόν αρνητικών εξελίξεων από το άνοιγμα της αγοράς. Η επιλογή των περιοχών αυτών δεν ήταν τυχαία. Οι ΕΟΖ χωροθετήθηκαν πλησίον περιοχών έντονα βιομηχανοποιημένων και με έντονη διεθνή δραστηριότητα. Τρεις από τις τέσσερις ζώνες βρίσκονται κοντά στο Χονγκ Κονγκ και το Μακάο και η μία αντίκρυ από την Ταϊβάν. Η Shenzhen μάλιστα βρίσκεται ακριβώς επάνω στην συνοριακή γραμμή με το Χονγκ Κονγκ από το οποίο την χωρίζει μόνο ένα ποτάμι. Με τον τρόπο αυτό θα ήταν πιο εύκολο για τις κινεζικές ΕΟΖ να ενσωματωθούν στην διεθνή αγορά, να εισάγουν ξένα κεφάλαια και υψηλή τεχνολογία και να αναπτύξουν μια οικονομία προσανατολισμένη στις εξαγωγές προσελκύοντας κεφάλαια από τα ήδη αναπτυγμένα γειτονικά NBK. Οι ροές εισερχόμενων ΑΞΕ σε αυτήν την φάση ήταν περιορισμένης έκτασης και χωρικά εντοπισμένες στις καθορισμένες από την κυβέρνηση περιοχές. Χαρακτηριστικό στοιχείο της εποχής αυτής ήταν η απουσία σημαντικών Πολυεθνικών Επιχειρήσεων⁴⁰ (Qu&Green, 1997:52).

Στην δεύτερη περίοδο (1984-1991) χάρη σε μια σειρά από επιπλέον ενέργειες που πραγματοποιεί η κυβέρνηση η κατάσταση διαφοροποιείται. Το προηγούμενο

⁴⁰ Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Coca Cola η οποία από πολύ νωρίς είχε συμφωνήσει να εγκαταστήσει μονάδα εμφιάλωσης στην Shanghai και από εκεί να διοχετεύει όλη την Κίνα (Αναλυτής, 1997:84).

πείραμα αποδεικνύεται επιτυχημένο και θεσπίζονται επιπλέον μέτρα και νόμοι προκειμένου να κατασταθεί ακόμη πιο φιλικό επενδυτικό περιβάλλον για τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Η Κίνα «ανοίγεται» ακόμη περισσότερο προς τους ξένους επενδυτές και οι ροές εισερχόμενων ΑΞΕ αυξάνονται σημαντικά. Το 1984 ορίζονται επιπλέον οι λεγόμενες 14 ανοικτές παράκτιες πόλεις-COCs)⁴¹ (βλ. Σχ. 2.1). Σε κάθε COC καθορίζονται ζώνες Οικονομικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης όπου δημιουργείται ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον για τις εισερχόμενες ΑΞΕ⁴².

Οι περιοχές εγκατάστασης των εισερχόμενων ΑΞΕ αυξάνονται ακόμη περισσότερο όταν το 1985 καθορίζονται από την κυβέρνηση τρία επιπλέον «αναπτυξιακά τρίγωνα». Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει τα δέλτα των ποταμών Yangtze και Pearl και την περιοχή Min Nan στην επαρχία Fujian. Η επίσημη ονομασία των περιοχών αυτών είναι ανοικτές παράκτιες περιφέρειες (CORs)⁴³. Σε αυτήν την περίοδο κάνουν την εμφάνιση τους και κάποιες σημαντικές ΠΕ όπως η Volkswagen, η United Tire and Rubber of Canada και Occidental Petroleum (Qu&Green, 1997:58).

Επιπρόσθετα το 1986 η κυβέρνηση υιοθετεί στα πλαίσια του έβδομου Πενταετούς Αναπτυξιακού Σχεδίου τον λεγόμενο «καταμερισμό της εργασίας των τριών οικονομικών ζωνών» (three economic belts division of labour). Οι ζώνες αυτές αντιστοιχούν στις ανατολικές, κεντρικές και δυτικές επαρχίες και ορίζονται σύμφωνα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής και τον τοπικό καταμερισμό της εργασίας. Το σχέδιο αυτό προβλέπει την ειδίκευση των ανατολικών επαρχιών στην εξαγωγική βιομηχανία και το διεθνές εμπόριο. Αντίστοιχα, οι κεντρικές επαρχίες ειδικεύονται στην αγροτική παραγωγή και οι δυτικές στην κτηνοτροφία και την εκμετάλλευση ορυκτών πόρων. Με τον τρόπο αυτό οι ανατολικές επαρχίες της Κίνας αναγνωρίζονται ως περιοχές χωροθέτησης των εισερχόμενων ΑΞΕ (Lee S.C., 2002:32).

Το 1988 το νησί Hainan⁴⁴ καθορίζεται ως η πέμπτη και μεγαλύτερη ΕΟΖ ενώ οι COCs και οι CORs επεκτείνονται σχηματίζοντας πλέον μια ευρεία ανοικτή παράκτια

⁴¹ Coastal Open Cities οι οποίες είναι οι Dalian, Qinhuangdao, Tianjin, Yantai, Qingdao, Lianyungang, Nantong, Shanghai, Ningbo, Wenzhou, Fuzhou, Guangzhou, Zhanjiang, Beihai και από το 1992 και το Beijing.

⁴² The COC Policy, η οποία εκτός από τις Οικονομικές και Τεχνολογικές ζώνες περιλαμβάνει και άλλες ευνοϊκές για τις ΑΞΕ διατάξεις. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Qu&Green, 1997:58.

⁴³ Coastal Open Regions

⁴⁴ Το νησί Hainan ήταν παλιότερα τμήμα της επαρχίας Guangdong. Τον Απρίλιο του 1988 το νησί διαχωρίστηκε από την Guangdong και ονοματίστηκε αυτόνομη νησιωτική επαρχία.

ζώνη. Στην ζώνη αυτή συμπεριλαμβάνονται επιπλέον οι χερσόνησοι Liaoning και Shandong στο βορρά και τα παράκτια τμήματα των επαρχιών Guangxi και Hebei. Το 1989 ενσωματώνεται στις ΕΟΖ μια νέα οικονομική ζώνη, η περιοχή Pudong στην Shanghai με στόχο να δώσει στην μητροπολιτική αυτή περιοχή τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τον δυναμικό εκσυγχρονισμό της. Επιπλέον το 1992 το Beijing ενσωματώνεται στις COCs ενώ παράλληλα καθορίζονται 13 Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου χωροθετημένες στα σημαντικότερα λιμάνια της χώρας (Lee S.C., 2002:31-33).

Σχήμα 2.1. Η Ανοικτή Παράκτια Ζώνη Χωροθέτησης των εισερχόμενων ΑΞΕ.

Πηγή: <http://www.unu.edu/unupress/unupbooks/uul1ee/uul1ee1f.gif> (05/09/2007)

Οι ρυθμοί ανάπτυξης των εισερχόμενων ΑΞΕ διακόπτονται προσωρινά το 1989 λόγω των γεγονότων στην πλατεία Tiananmen για να απογειωθούν αργότερα στην δεκαετία του 1990. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το σύνολο των εισερχόμενων ΑΞΕ σε

αυτήν την περίοδο είναι κυρίως προσανατολισμού-εξαγωγών. Η αχανής κινεζική εσωτερική αγορά παραμένει ακόμη κλειστή προς δυνητικούς επενδυτές.

Η τρίτη περίοδος (1991-1999) σηματοδοτείται από την επίσκεψη του Deng Xiaoping στις περιοχές εγκατάστασης των ΑΞΕ στις νότιες παράκτιες επαρχίες. Η επίσκεψη αυτή έχει ως σκοπό αφενός να διασφαλίζει στους ξένους επενδυτές ότι οι ιδιοκτησίες τους είναι ασφαλείς και αφετέρου να αποδείξει την επιθυμητή πολιτική σταθερότητα⁴⁵. Παράλληλα η κυβέρνηση αποφασίζει να «ανοιχτεί» ακόμη περισσότερο επιτρέποντας για πρώτη φορά την έλευση ΑΞΕ προσανατολισμού-αγοράς, δίνοντας την ευκαιρία στους ξένους επενδυτές να εκμεταλλευτούν την πολλά υποσχόμενη κινεζική αγορά (Hou, 2002:5). Η διασφάλιση της απαραίτητης πολιτικής σταθερότητας, η παροχή επιπλέον κίνητρων και φορολογικών ελαφρύνσεων σε συνδυασμό με την ευνοϊκή χρονική συγκυρία (σημαντική άνοδος των ροών ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο στις αρχές της δεκαετίας του 1990), απογειώνουν τις εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα.

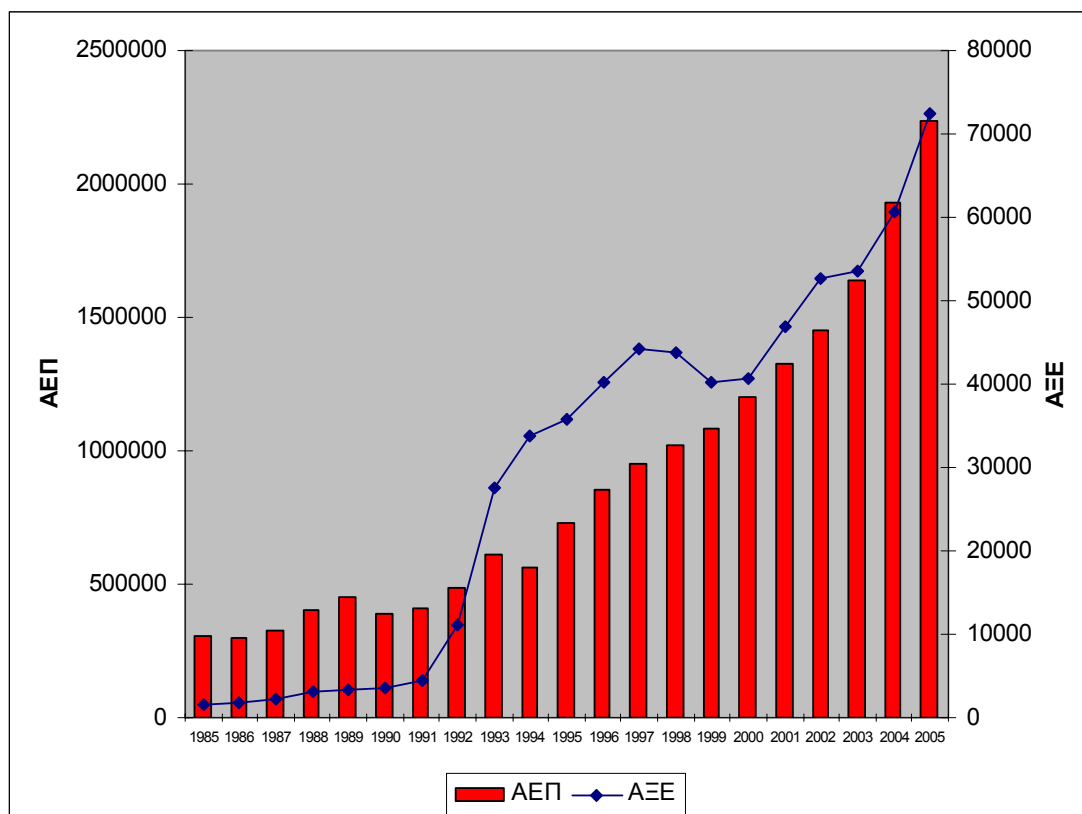
Τα στοιχεία αυτά δημιουργούν μια επενδυτική έκρηξη στην χώρα καθ' όλη την δεκαετία του 1990. Η παράλληλη ανοδική πορεία των εισερχόμενων ροών ΑΞΕ και του ΑΕΠ στην Κίνα αναπαριστώνται στο Σχήμα 2.2. Η εντυπωσιακή αύξηση του ΑΕΠ της Κίνας, στη διάρκεια της περιόδου 1980-2005 αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 9% (σε σταθερές τιμές), αποδίδεται στο σταδιακό άνοιγμα της χώρας στη διεθνή αγορά και ειδικότερα στην εισροή ΑΞΕ (The Economist, 20/03/2004). Όπως παρατηρούμε κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 οι τιμές των δυο δεικτών παραμένουν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα ενώ κατά την δεκαετία του 1990, χάρη στο επιπλέον άνοιγμα και στην επιτυχία των μέτρων της προηγούμενης δεκαετίας οι τιμές γνωρίζουν σημαντική άνοδο. Οι εισερχόμενες ροές ΑΞΕ μειώνονται παροδικά κατά τα έτη 1998 και 1999 λόγω της οικονομικής κρίσης που πλήττει την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Ασίας.

Η τέταρτη περίοδος (1999-2007) περιλαμβάνει την εποχή της εισόδου της Κίνας ως πλήρες μέλος στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), το 2001. Η πλήρης ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα για την προσπάθεια ενσωμάτωσης της στην παγκόσμια αγορά. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει επιπλέον φιλελευθεροποίηση, μείωση των κρατικών μονοπωλίων και ακόμη

⁴⁵ Το 1992 ο Deng Xiaoping επισκέφτηκε την Shenzhen, την πόλη σύμβολο του κινεζικού καπιταλισμού και έκανε τις εντονότερες δηλώσεις που είχαν γίνει ποτέ υπέρ των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Είπε το ιστορικό «Είναι ένδοξο να γίνεται κανείς πλούσιος» (Javary&Wang, 2007:46).

μεγαλύτερο άνοιγμα προς τους ξένους επενδυτές. Εκτός από την είσοδο της χώρας στον ΠΟΕ η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται και από τις προσπάθειες της κυβέρνησης για μείωση των έντονων περιφερειακών ανισοτήτων και επιπλέον ενίσχυση των κεντρικών και δυτικών επαρχιών.

Σχήμα 2.2. Εξέλιξη του ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) και των Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 1984-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Πηγή: SSB, 2006, UNCTAD, 2006.

2.3. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Σε σημαντικό τμήμα της σχετικής βιβλιογραφίας η προσέλκυση ΑΞΕ στην Κίνα αναφέρεται ως μια επιτυχημένη μέθοδος για τον οικονομικό μετασχηματισμό της χώρας. Οι εισερχόμενες επενδύσεις αποτέλεσαν το όχημα το οποίο οδήγησε την Κίνα σε συνεχή αύξηση του ΑΕΠ και των εξαγωγών δημιουργώντας παράλληλα μια πολύ σημαντική βιομηχανική βάση και ένα ευνοϊκό θεσμικό και λειτουργικό περιβάλλον για τις εισερχόμενες επενδύσεις. Παρά την αξιοσημείωτη συνεισφορά των εισερχόμενων ΑΞΕ στον οικονομική ανάπτυξη της χώρας εάν εξετάσουμε την

γεωγραφία των ΑΞΕ θα διαπιστώσουμε ότι παρουσιάζεται αρκετά πολωμένη και άνιση. Το γεγονός αυτό συμβαίνει διότι δεν επωφελήθηκαν όλες οι επαρχίες ισότιμα από την έλευση ΑΞΕ. Η εισροή επενδύσεων ενίσχυσε τις υφιστάμενες περιφερειακές ανισότητες, ευνοώντας μόνο συγκεκριμένες πόλεις και επαρχίες.

Η γενική τάση διαχωρισμού αναπτύχθηκε αρχικά ανάμεσα στις νοτιοανατολικές επαρχίες και στις υπόλοιπες. Με την πάροδο των ετών, ενσωματώθηκαν στις ευνοημένες επαρχίες και οι υπόλοιπες ανατολικές παράκτιες. Από την μια λοιπόν πλευρά υπήρχαν οι ανατολικές επαρχίες της χώρας οι οποίες δέχονταν σημαντικές ποσότητες ΑΞΕ και από την άλλη οι επαρχίες της ενδοχώρας στις οποίες οι ποσότητες εισερχόμενων ΑΞΕ ήταν ελάχιστες.

Κατά των πρώτη περίοδο εφαρμογής της πολιτικής των ανοικτών θυρών οι σημαντικότερες ποσότητες ΑΞΕ κατευθύνονταν κυρίως στις ΕΟΖ της επαρχίας Guangdong. Μετά το 1984 και με την συνεχή επέκταση των πολιτικών προσέλκυσης στους σημαντικούς προορισμούς ΑΞΕ προστέθηκαν και άλλες επαρχίες όπως η γειτονική Fujian, η Shanghai και το Beijing (Qu&Green:60). Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 2.1 κατά την περίοδο 1985-89 οι τέσσερις αυτές επαρχίες συγκέντρωναν το 67% των εισερχόμενων ΑΞΕ, με την επαρχία Guangdong να συγκεντρώνει από μόνη της ποσοστό της τάξεως του 40,7%. Κατά τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990 η Guangdong ενίσχυσε επιπλέον την θέση της ενώ στους σημαντικούς προορισμούς ΑΞΕ προστέθηκε και η επαρχία Liaoning στο βορρά, σημαντική βάση της κινεζικής βαριάς βιομηχανίας. Την εποχή οι ανατολικές επαρχίες συγκέντρωναν το 93,1% των εισερχόμενων ΑΞΕ. Οι κεντρικές και δυτικές επαρχίες εμφάνιζαν πολύ μικρότερα ποσοστά ίσα με 4% και 2,8% αντίστοιχα.

Κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1990 παρατηρήθηκε μια σταδιακή μετατόπιση του ενδιαφέροντος από το δέλτα του ποταμού Pearl στην επαρχία Guangdong, προς το δέλτα του ποταμού Yangtze στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai (Yunshi&Jing, 2005). Όπως είναι ορατό και στον Πίνακα 2.1 το 1995 το ποσοστό της γειτονικής στην Shanghai επαρχίας Jiangsu αυξάνεται σημαντικά ενώ το αντίστοιχο της Guangdong υποχωρεί. Οι τάσεις αυτές ενισχύονται ακόμη περισσότερο μετά το 2000. Στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα, το 2003, η Jiangsu φαίνεται να ξεπερνάει την Guangdong ως δημοφιλέστερος προορισμός ΑΞΕ στην Κίνα. Το ίδιο έτος η Shanghai με τις γειτονικές επαρχίες Jiangsu και Zhejiang συγκέντρωναν το 39,7% των εισερχόμενων ΑΞΕ, έναντι μόλις 14,8% της Guangdong.

Πίνακας 2.1. Ποσοστά συμμετοχής των κινεζικών επαρχιών στο σύνολο των εισερχόμενων ΑΞΕ και του πληθυσμού σε επιλεγμένα έτη.

Επαρχία	1985-89	1990	1995	2000	2003
Ανατολικές	87,9	93,1	87,7	87,8	86,5
Beijing	9,9	8,1	2,9	4,2	4,1
Tianjin	3,6	1,1	4,1	2,9	2,9
Hebei	1,5	1,3	1,5	1,7	1,8
Liaoning	3,6	7,5	3,8	5,1	5,3
Shanghai	9,5	5,1	7,8	7,8	10,3
Jiangsu	3,7	3,9	13,9	15,9	20,0
Zhejiang	1,6	1,2	3,4	4,0	9,4
Fujian	6,9	9,3	10,9	8,5	4,9
Shandong	3,5	5,4	7,2	7,4	11,4
Guandong	40,7	46,1	27,6	28,0	14,8
Guangxi	1,7	1,0	1,8	1,3	0,8
Hainan	1,8	3,0	2,9	1,1	0,8
Κεντρικές	6,9	4,0	9,2	9,2	11,2
Δυτικές	5,1	2,8	3,1	3,0	2,1

Πηγή: SSB, 2004, 2005, Wei, 2003

Σχήμα 2.3. Ο Διαχωρισμός των Επαρχιών στην Κίνα.

Πηγή: Προσωπική Επεξεργασία

Μια επίσης σημαντική παρατήρηση αφορά την μικρή αύξηση της σημασίας των κεντρικών επαρχιών. Παρά το γεγονός της διαχρονικής διατήρησης της κυριαρχίας των ανατολικών επαρχιών, παρατηρούμε ότι αυξάνεται σταδιακά το μερίδιο των κεντρικών επαρχιών. Το 1995 στις κεντρικές επαρχίες κατευθύνονταν το 9,2% των εισερχόμενων ΑΞΕ και στις δυτικές μόλις το 3,1%. Το 2003 οι κεντρικές επαρχίες κερδίζουν επιπλέον έδαφος αγγίζοντας το 11,2% ενώ οι δυτικές βυθίζονται ακόμη πιο χαμηλά στο 2,1%.

Η ανάπτυξη λοιπόν της χώρας ξεκίνησε από το νοτιοανατολικό τμήμα της, σταδιακά πέρασε στο σύνολο των ανατολικών επαρχιών ενώ τα πιο πρόσφατα δεδομένα δείχνουν μια άνοδο της σημασίας των κεντρικών περιοχών. Οι επαρχίες που φαίνονται να επωφελούνται περισσότερο είναι οι πλέον κοντινές στην ακτή (Jiangxi, Hunan, Hubei) οι οποίες το 2003 συγκέντρωναν το 8% του συνόλου των εισερχόμενων ΑΞΕ⁴⁶. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως αφενός στην άνοδο των μισθών και στον κορεσμό της γης στις ανατολικές επαρχίες και αφετέρου στις κρατικές πολιτικές ενθάρρυνσης των επαρχιών της ενδοχώρας που εφαρμόζονται από το 2000 από την κινεζική κυβέρνηση⁴⁷ (Zheng&Chen, 2007:5, Izraelewicz, 2005:95).

Οι επιχειρήσεις που κατευθύνονται προς το εσωτερικό είναι κυρίως οι κινεζικές. Ο αριθμός των μετεγκατεστημένων στο εσωτερικό ξένων επιχειρήσεων είναι ακόμη πολύ μικρός⁴⁸. Ο πιο σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας είναι οι ελλείψεις υποδομές και το μεταφορικό κόστος από το εσωτερικό προς τα σημαντικά λιμάνια στα ανατολικά, στοιχείο μείζονος σημασίας ειδικότερα για τις εξαγωγικές ΑΞΕ. Επιπλέον υπάρχει και η επιλογή της εγκατάστασης στην Ινδία και άλλες γειτονικές ασιατικές χώρες αντί για το εσωτερικό της Κίνας όπου οι μισθοί πλέον κυμαίνονται σε χαμηλότερα επίπεδα από τις βιομηχανοποιημένες ανατολικές επαρχίες της Κίνας⁴⁹ (Η Καθημερινή, 04/04/2006).

⁴⁶ Για αναλυτικές πληροφορίες βλ. Πίνακα Παραρτήματος Ι.4.

⁴⁷ Οι έντονες περιφερειακές ανισότητες απασχολούσαν κατά καιρούς την κινεζική κυβέρνηση. Ωστόσο καταλύτης για την στροφή των περιφερειακών πολιτικών και την εισαγωγή μέτρων ενίσχυσης των Κεντρικών και Δυτικών επαρχιών στάθηκε η οικονομική κρίση που έπληξε την περιοχή το 1997 (Zheng&Chen, 2007:5). Έτσι θεσπίστηκε αρχικά η “West Development Strategy” το 2000, “Rejuvenating Northeast China Strategy” το 2003 και “Rejuvenating Central China Strategy” τον Απρίλιο του 2006 (China Daily, 26/06/2006).

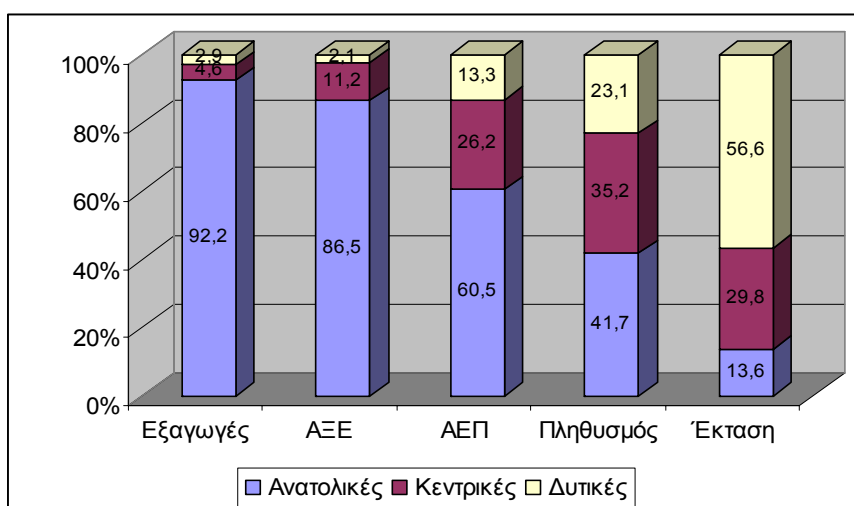
⁴⁸ Μια από αυτές είναι και εταιρία λογισμικού H/Y Intel, η οποία το 2004 δημιούργησε ένα νέο εργοστάσιο συνολικής επένδυσης \$525 εκατομμυρίων στην πόλη Chengdu στην επαρχία Sichuan, ως συμπληρωματική μονάδα του εργοστασίου της που λειτουργεί 1600 χιλιόμετρα μακριά στην Shanghai (The Economist, 11/01/2007).

⁴⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εταιρία παραγωγής εκτυπωτών Flextronics η οποία αν και διατηρεί ήδη εγκαταστάσεις στην Κίνα προτίμησε την Μαλαισία για την δημιουργία του πιο πρόσφατου εργοστασίου της και όχι τις κινεζικές επαρχίες της ενδοχώρας. Το νέο εργοστάσιο

Σε πρόσφατο δημοσίευμα του περιοδικού Economist αναφέρεται ότι ο μηνιαίος μισθός του βιομηχανικού εργάτη στην περιοχή της Shanghai (περιλαμβανομένων των κοινωνικών εισφορών) κυμαίνεται πλέον στα US\$350 ενώ ο αντίστοιχος μισθός στη Manila είναι μικρότερος από US\$200, στη Bangkok US\$150 και στο Batam (Ινδονησία) λίγο περισσότερο από US\$100. Οι διαφορές είναι λίγο μικρότερες αν ληφθεί υπόψη η παραγωγικότητα της εργασίας ωστόσο εξακολουθούν να είναι σημαντικές (The Economist, 11/01/2007).

Συμπερασματικά αν και υπάρχουν κάποια πρόσφατα ενθαρρυντικά μηνύματα, οι περιφερειακές ανισότητες στην Κίνα συνεχίζουν να είναι ακόμη και σήμερα σημαντικές. Οι πολιτικές που εφαρμόζονται από το 2000 έχουν αλλάξει ελάχιστα το σκηνικό (Zheng&Chen, 2007:7). Στο σχήμα 2.4. είναι φανερές οι σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ανατολικών και των υπόλοιπων περιοχών. Παρ' όλο που καταλαμβάνουν μόνο το 13,6% της συνολικής έκτασης οι ανατολικές επαρχίες το 2003 ήταν υπεύθυνες για το 92,2% των εξαγωγών, το 86,5% των εισερχόμενων ΑΞΕ, το 60,5% του ΑΕΠ και το 41,7% του πληθυσμού.

Σχήμα 2.4. Περιφερειακές Ανισότητες σε Εξαγωγές, ΑΞΕ, ΑΕΠ, Πληθυσμό και Έκταση, 2003.

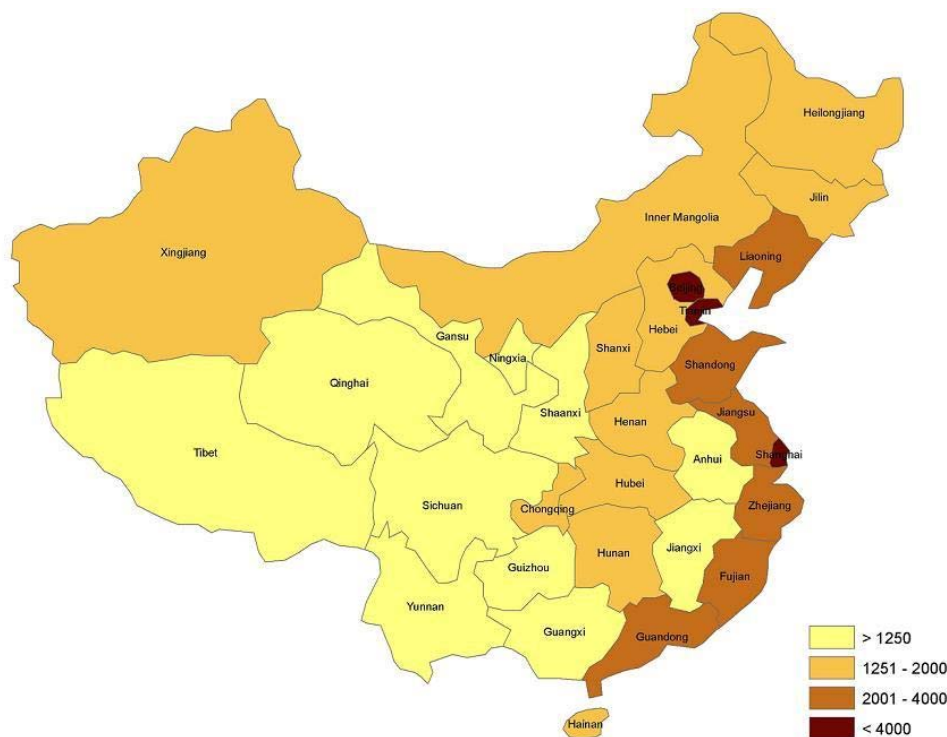

Πηγή: SSB, 2004,2006

συνολικής επένδυσης US\$110 εκατομμυρίων θα παράγει εκτυπωτές για την Hewlett Packard (The Economist, 11/01/2007).

Οι έντονες περιφερειακές ανισότητες και η άνιση κατανομή του πλούτου και των ΑΞΕ γίνονται ακόμη πιο εμφανείς με την βοήθεια των σχημάτων 2.5 έως 2.9. τα οποία αποδίδουν την πιο πρόσφατη εικόνα της γεωγραφίας των ΑΞΕ στην Κίνα.

Σχήμα 2.5. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά επαρχία, 2005 (Δολάρια ΗΠΑ ανά κάτοικο).

Πηγή: SSB, 2006

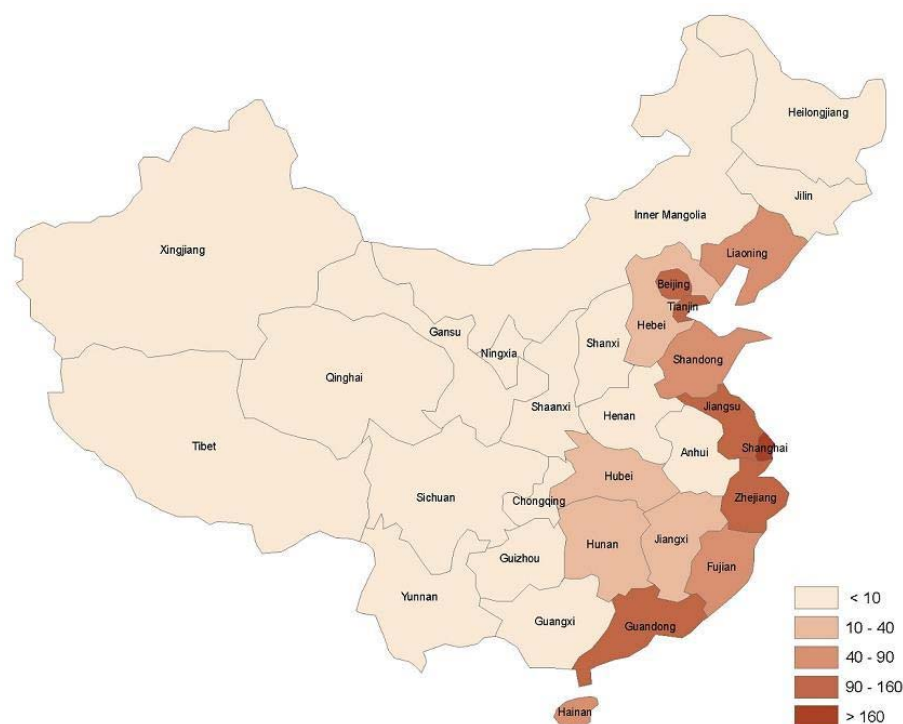
Το σχήμα 2.5 αναπαριστά το κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ για το έτος 2005. Στο σχήμα αυτό αποτυπώνονται με παραστατικό τρόπο οι σημαντικές περιφερειακές ανισότητες στην Κίνα. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Κίνας⁵⁰ το μέσο κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ της χώρας το 2005 ήταν ίσο με US\$1978. Το μέσο κ.κ. ΑΕΠ για τις ανατολικές επαρχίες ήταν ίσο με \$3068, για τις κεντρικές US\$1464 και για τις δυτικές US\$1133. Οι μεγαλύτερες τιμές του δείκτη εμφανίζονται στις μητροπολιτικές περιοχές του Beijing και της Shanghai ενώ οι πιο χαμηλές στις επαρχίες Guizhou και Gansu στην ηπειρωτική ενδοχώρα.

Όπως εύστοχα παρατηρεί ο καθηγητής Hu Angang η Κίνα περικλείει τέσσερεις κόσμους» (one China four worlds). Ο «πρώτος κόσμος», όπου κατοικεί ποσοστό 2,2% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα Beijing και

⁵⁰ State Statistical Bureau (SSB).

Shanghai. Ο «δεύτερος κόσμος», όπου κατοικεί ποσοστό 22% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τις υπόλοιπες ευνοημένες ανατολικές επαρχίες στην παράκτια ζώνη. Ο «τρίτος κόσμος», όπου κατοικεί το 26% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τις κεντρικές επαρχίες της χώρας, ενώ ο «τέταρτος», που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας της χώρας και κατοικεί το υπόλοιπο 50% του πληθυσμού, περιλαμβάνει τις φτωχότερες δυτικές επαρχίες⁵¹.

Σχήμα 2.6. Κατά κεφαλήν ΑΞΕ ανά επαρχία, 2003 (Δολάρια ΗΠΑ ανά κάτοικο).

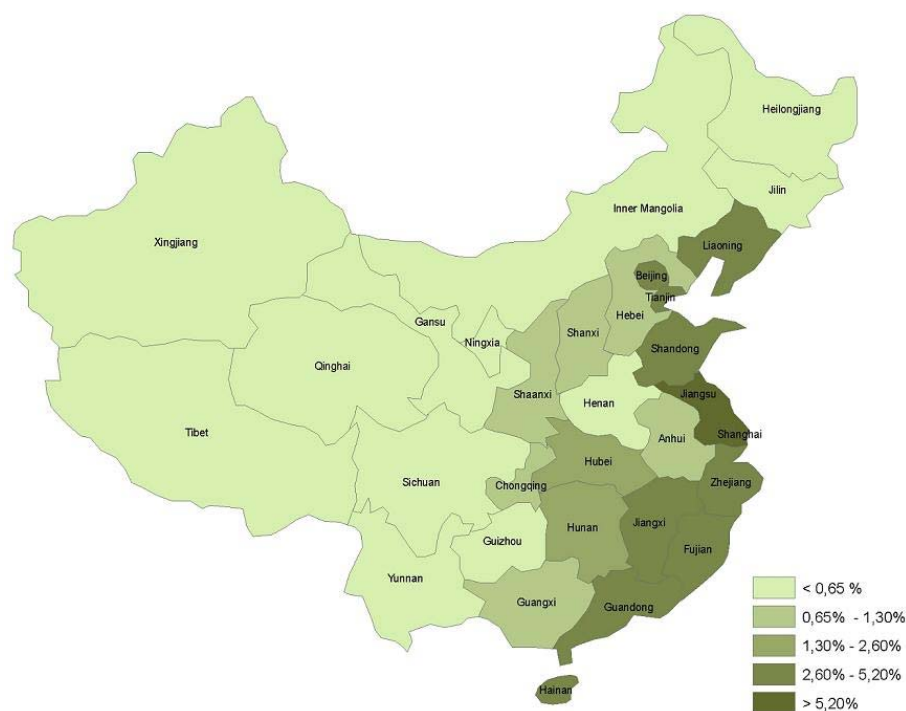
Πηγή: SSB, 2004, 2005

Το σχήμα 2.6 το οποίο απεικονίζει τις κατά κεφαλήν περιφερειακές ΑΞΕ για το έτος 2003. Είναι εμφανής η επιλεκτική εγκατάσταση των ΑΞΕ στις ανατολικές επαρχίες. Κυρίαρχες επαρχίες είναι το Beijing και το επίνειο του η Tianjin, η Shanghai και οι γειτονικές της Jiangsu και Zhejiang και ακολουθεί η επαρχία Guangdong στα νοτιοανατολικά. Στις επαρχίες αυτές σημειώνονται τιμές από 4 έως και 8 φορές υψηλότερες του μέσου όρου, όταν σε πολλές κεντρικές και δυτικές επαρχίες η τιμή του δείκτη αντιστοιχεί σε ποσοστό μικρότερου του 10% του μέσου όρου. Εκτός από τους παραπάνω δημοφιλείς προορισμούς σημαντικές τιμές

⁵¹ Η χρωματική διαβάθμιση του σχήματος 2.4 δεν αντιστοιχεί πλήρως στην περιγραφή επειδή εξετάζεται η κατανομή του ΑΕΠ κ.κ. και επηρεάζεται από το μέγεθος του πληθυσμού των επαρχιών.

εμφανίζουν και οι επαρχίες Liaoning και Shandong περιοχές προνομιακού σχεδιασμού κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1980⁵². Στο σχήμα αυτό φαίνεται και η αυξημένη σημασία κάποιων επαρχιών της ενδοχώρας, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Σχήμα 2.7. ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επαρχία, 2003.

Πηγή: SSB, 2004, 2005

Η παραπάνω κατάσταση επιβεβαιώνεται και ενισχύεται ακόμη περισσότερο με την βοήθεια του σχήματος 2.7 το οποίο αναπαριστά την συνεισφορά των ΑΞΕ στο περιφερειακό ΑΕΠ το έτος 2003. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στις πιο πολλές δυτικές και κάποιες κεντρικές επαρχίες ο δείκτης παίρνει τιμές μικρότερες και σε κάποιες περιπτώσεις πολύ κοντά στο μηδέν.

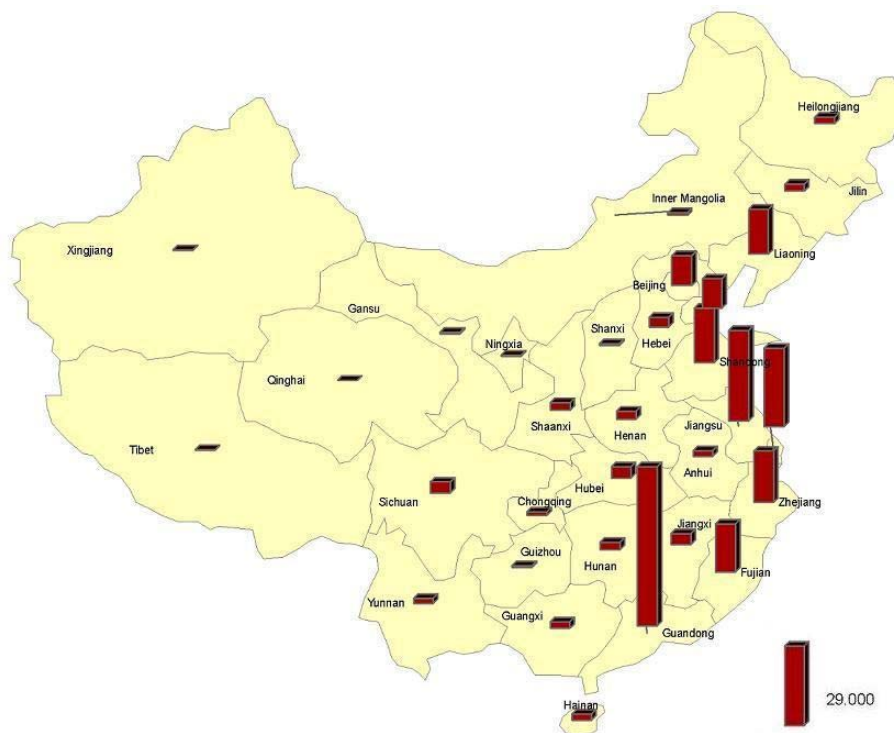
Ένα επίσης σημαντικό γεγονός, χαρακτηριστικό της άνισης γεωγραφίας των ΑΞΕ στην Κίνα είναι η παρουσία των ξένων επιχειρήσεων (ΞΕ)⁵³ η οποία παρουσιάζεται στα σχήματα 2.8 και 2.9. Μέσα από αυτά τα σχήματα αποδεικνύεται η πρωτοκαθεδρία συγκεκριμένων ανατολικών επαρχιών ως προς την έλευση ΑΞΕ και

⁵² Liaoning Peninsula και Shandong Peninsula στα πλαίσια ενοποίησης των COCs και CORs.

⁵³ Foreign-Funded Enterprises: Ο όρος Ξένες Επιχειρήσεις αναφέρεται στις επιχειρήσεις με χρηματοδότηση από το εξωτερικό δηλαδή είτε σε ξένες επιχειρήσεις πλήρους ιδιοκτησίας είτε σε κοινοπρακτικές επιχειρήσεις ξένων εταιριών με κινεζικές επιχειρήσεις

τις δραστηριότητες εξωτερικού εμπορίου. Η επαρχία Guangdong είναι η πολυπληθέστερη όλων όσον αφορά την παρουσία ξένων επιχειρήσεων. Ακολουθούν οι επαρχίες Jiangsu, Shanghai και Shandong. Σημαντικές τιμές διατηρούν επίσης οι επαρχίες Zhejiang, Fujian και Liaoning.

Σχήμα 2.8. Αριθμός Ξένων Επιχειρήσεων ανά επαρχία, 2005.

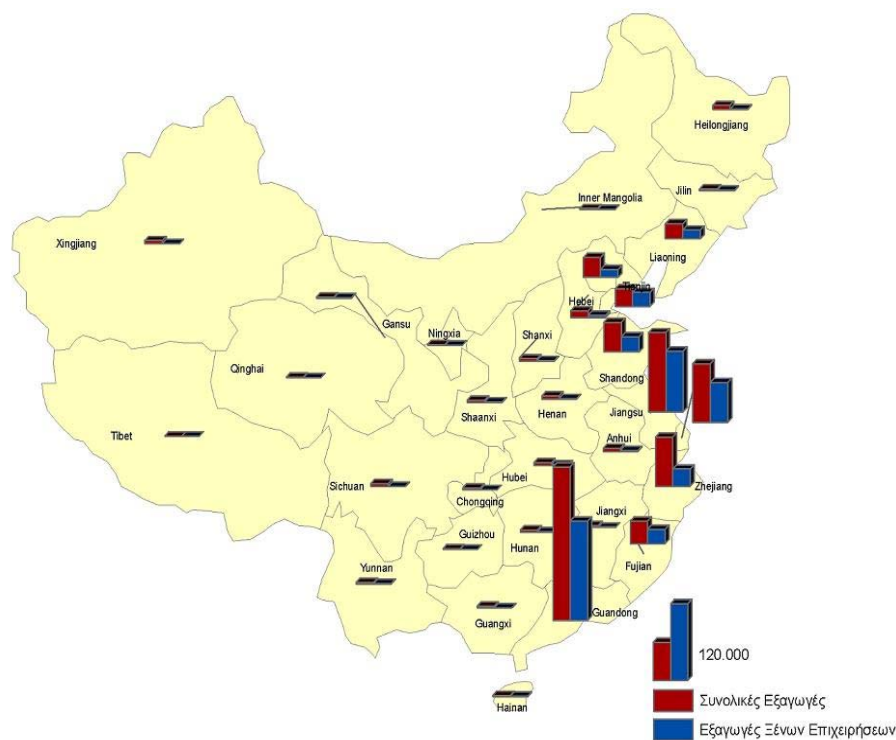

Πηγή: SSB, 2006

Όπως είναι αναμενόμενο το παραπάνω χωρικό πρότυπο διατηρείται σε γενικές γραμμές και στην περίπτωση της συνολικής εξαγωγικής δραστηριότητας και των εξαγωγών που πραγματοποιούνται από τις ξένες επενδύσεων. Η σημαντικότερη εξαγωγική δραστηριότητα αναπτύσσεται στις ανατολικές παράκτιες επαρχίες, οι οποίες συγκεντρώνουν και τα περισσότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα όσον αφορά το διεθνές εμπόριο, όπως θα δούμε παρακάτω. Την μεγαλύτερη αξία στις συνολικές εξαγωγές εμφανίζει η Guangdong ενώ σημαντικές τιμές έχουν και οι επαρχίες Jiangsu, Shanghai και Zhejiang. Η χαμηλότερη εξαγωγική δραστηριότητα παρατηρείται στις επαρχίες Tibet, Ningxia και Qinghai. Η κατάσταση παραμένει σε γενικές γραμμές παρόμοια και στην περίπτωση των εξαγωγών των ξένων

επιχειρήσεων. Στην περίπτωση αυτή σημαντικές τιμές εμφανίζουν και οι επαρχίες Shandong και Tianjin.

Σχήμα 2.9. Συνολικές Εξαγωγές και Εξαγωγές Ξένων Επιχειρήσεων ανά επαρχία, 2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ).

Πηγή: SSB, 2006

2.4. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Κατά την δεκαετία του 1980 το Χονγκ Κονγκ, οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία αποτελούσαν τις σημαντικότερες χώρες προέλευσης ΑΞΕ στην Κίνα. Στην περίοδο 1979-1992 το 64,3 % των εισερχόμενων ΑΞΕ είχαν αφετηρία το Χονγκ Κονγκ, ενώ ακολουθούσαν οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία με συγκριτικά πολύ χαμηλότερα ποσοστά ίσα με 7,5% και 5,5% αντίστοιχα (Qu&Green, 1997:65).

Η σημασία των παραπάνω χωρών ως πηγών ΑΞΕ εμφανίζεται και στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία που αφορούν το έτος 2005. Όπως

παρατηρούμε στον πίνακα 2.2, το Χονγκ Κονγκ⁵⁴ εξακολουθεί να κατέχει δεσπόζουσα θέση, καθώς από εκεί εκκινεί το 29,8% του συνόλου των εισερχόμενων ΑΞΕ. Δεύτερη στην κατάταξη χώρα εμφανίζονται οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι⁵⁵ με ποσοστό 15% και ακολουθούν η Ιαπωνία και η Νότιος Κορέα με ποσοστά 10,8 και 8,6%. Στις επόμενες θέσεις συναντάμε τις ΗΠΑ, την Σιγκαπούρη και την Ταϊβάν ενώ η πρώτη ευρωπαϊκή παρουσία είναι η Γερμανία στην ένατη θέση.

Πίνακας 2.2. Οι σημαντικότερες χώρες προέλευσης των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 2005 (Αξία σε χιλιάδες δολάρια ΗΠΑ και ποσοστό επί του συνόλου).

α/α	Χώρα Προέλευσης	Αξία	Ποσοστό (%)
1	Χονγκ Κονγκ	17.948.790	29,8
2	Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι	9.021.670	15,0
3	Ιαπωνία	6.529.770	10,8
4	Νότια Κορέα	5.168.340	8,6
5	ΗΠΑ	3.061.230	5,1
6	Σιγκαπούρη	2.204.320	3,7
7	Ταϊβάν	2.151.710	3,6
8	Νησιά Καϋμάν	1.947.540	3,2
9	Γερμανία	1.530.040	2,5
10	Σαμόα	1.351.870	2,2
11	Ολλανδία	1.043.580	1,7
12	Ηνωμένο Βασίλειο	964.750	1,6
13	Μαυρίκιος	907.770	1,5
15	Γαλλία	615.060	1,0
16	Μακάο	600.460	1,0
17	Καναδάς	454.130	0,8
18	Αυστραλία	400.930	0,7
19	Μαλαισία	361.390	0,6
20	Ιταλία	322.010	0,5
21	Άλλες Χώρες	3.739.230	6,20
ΣΥΝΟΛΟ		60.324.590	100,0

Πηγή: SSB, 2006

⁵⁴ Το Χονγκ Κονγκ επανενώθηκε με την Κίνα το 1997 ως «Περιοχή Ειδικής Διαχείρισης» (Special Administration Area - SAR) υπό την αρχή «Μια Χώρα, Δυο Συστήματα». Με τον τρόπο αυτό το Πεκίνο δεσμεύεται να μην επιβάλει το πολιτικό του σύστημα στην πρώην αποικία. Το Χονγκ Κονγκ SAR θα έχει για 50 χρόνια υψηλό βαθμό αυτονομίας σε όλους τους τομείς εκτός από εκείνον της Εθνικής Άμυνας και των εξωτερικών υποθέσεων. Το 1999 εντάχθηκε στην Κίνα ως SAR και το Μακάο το οποίο πρωτίτερα αποτελούσε ολλανδική αποικία (Javary&Wang, 2007:101).

⁵⁵ Αρχιπέλαγος 40 νησιών της Καραϊβικής Θάλασσας, οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι αποτελούν βρετανική κτήση από τα 1672. Βρίσκονται στο ανατολικότερο άκρο των Μεγάλων Αντίλλων.

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε σημαντικές πηγές ΑΞΕ στην Κίνα είναι κατά κύριο λόγο τα γειτονικά ασιατικά NBK (και κυρίως τα NBK-1) και δευτερεύοντος η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ και κάποιες χώρες της ΕΕ. Θα μπορούσε να σημειωθεί το γεγονός ότι στην Κίνα συμβαίνει το εξής «παράδοξο» φαινόμενο: Ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο οι αναπτυγμένες χώρες είναι η σημαντικότερη πηγή ΑΞΕ καθώς είναι υπεύθυνες για το 86% του συνόλου των ροών ΑΞΕ⁵⁶, στην Κίνα συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Οι ροές ΑΞΕ από αναπτυσσόμενες χώρες κυριαρχούν. Οι ροές ΑΞΕ από τα γειτονικά ασιατικά NBK αγγίζουν ποσοστό ίσο με 47%. Το αντίστοιχο μερίδιο των χωρών της Τριαδικής Οικονομίας είναι περίπου 25%.

Στην πραγματικότητα το παραπάνω γεγονός δεν είναι απόλυτα αληθές λόγω του φαινομένου ‘round tripping’ το οποίο αδυνατούν να αποδώσουν οι στατιστικές (UNCTAD, 2006:12). Σημαντικό τμήμα των δηλωμένων στο Χονγκ Κονγκ ΑΞΕ ανήκει σε κινέζους επιχειρηματίες οι οποίοι προσπαθώντας να επωφεληθούν από την ευνοϊκή μεταχείριση του κράτους απέναντι στους ξένους επενδυτές, μεταφέρουν τα κεφάλαια τους στο Χονγκ Κονγκ και από εκεί επενδύουν στην Κίνα. Επιπρόσθετα, τμήμα των ΑΞΕ που χρεώνονται στο Χονγκ Κονγκ προέρχεται από επιχειρήσεις χωρών της Τριάδας αλλά και άλλων ανεπτυγμένων χωρών, οι οποίες πραγματοποιούν επενδύσεις στην Κίνα μέσω των θυγατρικών τους που εδρεύουν στο Χονγκ Κονγκ. Ένα επίσης ενδιαφέρον σχετικό στοιχείο συνέβαινε και κατά την δεκαετία του 1980 και αφορούσε επιχειρήσεις από την Ταιβάν. Μέχρι το 1987 η κυβέρνηση της χώρας απαγόρευε με νόμο στις επιχειρήσεις της να επενδύουν στην Κίνα. Το γεγονός αυτό ανάγκασε πολλούς ταϊβανέζους επιχειρηματίες να επενδύουν στην Κίνα μέσω του Χονγκ Κονγκ. Αντίστοιχα φαινόμενα παρατηρήθηκαν και στην περίπτωση επιχειρηματιών από την Ινδονησία. Το Χονγκ Κονγκ έχει αναδειχθεί σε μια από τις πλουσιότερες πόλεις του κόσμου παίζοντας τον ρόλο του μεσάζοντα ανάμεσα στην Κίνα και τον υπόλοιπο κόσμο (Zhang, 2005:295, Qu&Green, 1997:67, Wei, 2003:4, Fishman, 2005:102).

Σε καμία όμως περίπτωση δεν θα πρέπει να αμφισβητείται ο σημαντικός ρόλος του Χονγκ Κονγκ ως χώρα προέλευσης ΑΞΕ στην Κίνα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 σημαντικός αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων του Χονγκ Κονγκ μετεγκαταστάθηκαν στην γειτονική κινεζική επαρχία Guangdong σε μια προσπάθεια εκμετάλλευσης των σημαντικών πλεονεκτημάτων που προσφερόταν. Οι επιχειρήσεις

⁵⁶ Ποσοστό που αφορά την περίοδο 2003-2005. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. UNCTAD, 2006:7.

αυτές μετέφεραν κυρίως τις παραγωγικές φάσεις έντασης εργασίας στην Κίνα διατηρώντας μόνο τα διοικητικά τους τμήματα στο Χονγκ Κονγκ, καθιερώνοντας με τον τρόπο αυτό μια σημαντική βιομηχανική βάση στην απέναντι πλευρά. Το φαινόμενο αυτό ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο κατά την δεκαετία του 1990. Κατά την δεκαετία του 1980 η μεταποίηση ήταν υπεύθυνη για το ¼ της οικονομίας του Χονγκ Κονγκ. Το 2002 το αντίστοιχο ποσοστό μειώθηκε στο 1/10. Το Χονγκ Κονγκ μετατράπηκε σταδιακά σε μια οικονομία βασισμένη στο εμπόριο και τις υπηρεσίες (Meyer, 2000:177, Fishman, 2005:103).

Με ιδιαίτερη επιφυλακτικότητα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται και τα ποσοστά χωρών όπως οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι, τα νησιά Καϋμάν⁵⁷, οι Σαμόα⁵⁸ και ο Μαυρίκιος⁵⁹ τα οποία επίσης δείχνουν μια πλασματική εικόνα της πραγματικότητας. Οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν καταστήσει τις χώρες αυτές σε φορολογικούς παράδεισους για τις επιχειρήσεις. Το γεγονός αυτό έχει αναδείξει τις χώρες αυτές από τα μεγαλύτερα κέντρα εξωχώριων οικονομικών δραστηριοτήτων του κόσμου. Με τον τρόπο αυτό πολλές επιχειρήσεις ανεπτυγμένων χωρών επενδύουν στην Κίνα μέσω offshore εταιριών που βρίσκονται στις νησιωτικές αυτές χώρες. Ειδικότερα μεταξύ Μαυρίκιου και Κίνας έχει υπογραφεί φορολογική συμφωνία από το 1994, την οποία έχουν εκμεταλλευτεί αρκετές επιχειρήσεις. Η συμφωνία αυτή ανανεώθηκε εκ νέου τον Σεπτέμβριο του 2006 (Roberts, 1999:257).

Ένα επίσης αξιοσημείωτο γεγονός πέρα από την κατάταξη της κάθε χώρας είναι και το ειδικό βάρος των πραγματοποιούμενων ΑΞΕ. Για παράδειγμα οι επιδόσεις της Γερμανίας αναφορικά με την εισροή ΑΞΕ στην Κίνα είναι σχετικά χαμηλές. Όπως βλέπουμε στον πίνακα 2.2 η χώρα αυτή καταλαμβάνει την 9^η στην σειρά θέση με ποσοστό μόλις 2,54% του συνόλου των ΑΞΕ. Αν όμως λάβουμε υπ' όψιν ότι η Γερμανία έχει πραγματοποιήσει επενδύσεις όπως η δημιουργία του εργοστασίου της Volkswagen στη Shanghai αμέσως αναθεωρούμε ως προς την σημαντικότητα των επενδύσεων της χώρας αυτής (Qu&Green, 1997:66).

2.5. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

⁵⁷ Βρίσκονται στην Καραϊβική Θάλασσα 300 χλμ ΒΔ της Τζαμάικα και αποτελούν εξαρτημένη βρετανική περιοχή.

⁵⁸ Νησιωτικό κράτος αποτελούμενο από τα νησιά Σαβάλι και Ουπόλου, οι Σαμόα (πρώην δυτικές Σαμόα) βρίσκονται στην καρδιά του Νότιου Ειρηνικού Ωκεανού 2.400 χλμ. βόρεια της Νέας Ζηλανδίας.

⁵⁹ Τα νησιά του Μαυρίκιου βρίσκονται στον Ινδικό Ωκεανό, ανατολικά της Μαδαγασκάρης.

Οι σημαντικότεροι τύποι των ΑΞΕ στην Κίνα είναι οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις (Joint Ventures), στις οποίες ιδρύονται μικτές επιχειρήσεις κατόπιν συνεργασίας των ξένων επενδυτών με κινέζους εταίρους και οι επιχειρήσεις πλήρους ιδιοκτησίας (Wholly Foreign Owned Enterprises – WFOEs) όπου η συγκρότηση και η λειτουργία της νέας επένδυσης ελέγχονται πλήρως από τις ξένες επιχειρήσεις. Η στατιστική υπηρεσία της Κίνας διακρίνει τις κοινοπραξίες στις συντεχνίες (Equity Joint Ventures - EJV) και στις συμβατικές (συσταθείσες βάση συμβάσεως) (Contractual Joint Ventures –CJVs⁶⁰). Οι διάφοροι τύποι κοινοπραξιών διαφέρουν ως προς την νομική τους μορφή, τον βαθμό ελέγχου από τις ξένες επιχειρήσεις και την δομή διαχείρισης της επιχείρησης⁶¹.

Από την αρχή της εφαρμογής των νέων οικονομικών μέτρων οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις και κυρίως οι συμβατικές ήταν η κυρίαρχη μορφή εισόδου των ξένων επιχειρήσεων στην Κίνα. Με την πάροδο των ετών ευνοήθηκε περισσότερο ο σχηματισμός συντεχνιών από την κινεζική κυβέρνηση. Οι συντεχνίες θεωρήθηκαν ως ο ιδανικός τρόπος εισόδου των ξένων κεφαλαίων έτσι ώστε να ευνοηθεί η εγχώρια βιομηχανική βάση μέσω της μεταφοράς τεχνογνωσίας και τεχνολογίας από τις ξένες επιχειρήσεις. Το 1990 οι συντεχνίες ήταν υπεύθυνες για το 41% των εισερχόμενων ΑΞΕ. Τα αντίστοιχα ποσοστά των συμβατικών και των WFOEs ήταν 19% και 37% αντίστοιχα. (Shaukat&Wei, 2005:22).

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και κυρίως κατά την δεκαετία του 2000 παρατηρείται μια τάση ενίσχυσης της θέσης των WFOEs έναντι των κοινοπραξιών. Το 2000 τα ποσοστά των συντεχνιών, των συμβατικών και των WFOEs ήταν 35,2%, 16,1% και 47,3% αντίστοιχα. Η είσοδος της Κίνας στον ΠΟΕ και η συνεπακόλουθη επιπλέον χαλάρωση των επενδυτικών περιορισμών ενίσχυσαν ακόμη περισσότερο την θέση των WFOEs έναντι των κοινοπραξιών (Folta, 2005). Το 2005 οι εισερχόμενες ΑΞΕ σχημάτιζαν WFOEs σε ποσοστό 71,22%, συντεχνίες σε ποσοστό 24,2% και συμβατικές κοινοπραξίες με ποσοστό 3,04%.

⁶⁰ Τις συμβατικές κοινοπρακτικές επιχειρήσεις τις συναντάμε και με το όνομα Cooperative Joint Ventures ή και Cooperative Operation Enterprises.

⁶¹ Οι συντεχνίες διαφοροποιούνται από τις συμβατικές κοινοπραξίες δια του τρόπου συγκρότησης και λειτουργίας τους. Μια συντεχνία συγκροτείται και λειτουργεί βάσει των άρθρων σύμπραξής της. Το μοίρασμα των κερδών, το επιχειρηματικό ρίσκο, ο έλεγχος και η διαχείριση της επιχείρησης ορίζονται βάσει ενός ποσοστού που καθορίζει το μερίδιο της κινεζικής και της ξένης πλευράς. Στην περίπτωση της συμβατικής κοινοπραξίας όλα τα παραπάνω καθορίζονται βάσει του κοινοπρακτικού συμβολαίου, της σύμβασης δηλαδή στην οποία έχουν καταλήξει τα δυο μέρη (Νικολακόπουλος, 2005:355, Wei, 2003:5).

Επιπλέον αναφέρεται ότι με την πάροδο των ετών οι ξένες επιχειρήσεις παρουσιάζονται πιο αποφασιστικές και πιο εξοικειωμένες με την αγορά της Κίνας και αποφασίζουν να επενδύσουν εκεί, σε ατομικό επίπεδο χωρίς την βοήθεια κινέζων εταίρων (OECD, 2000:10, Henley et al, 1999:232). Επιπρόσθετα η άνοδος του αριθμού των WFOEs συσχετίζεται και με την συνεχή τεχνολογική αναβάθμιση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα⁶². Το είδος των ΑΞΕ συσχετίζεται θετικά με τα τεχνολογικά επίπεδα των εισερχόμενων ΑΞΕ. Όσο πιο τεχνολογικά προηγμένη είναι η ΑΞΕ τόσο μεγαλύτερη τάση έχει προς τον σχηματισμό μιας WFOE παρά για κοινοπρακτική επιχείρηση (Chunlai, 1997:31)

Πίνακας 2.3. Ποσοστά των Σημαντικότερων Τύπων Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα για την περίοδο 2000-2005 (ποσοστό βάση της αξίας των υλοποιημένων ΑΞΕ).

Τύπος ΑΞΕ	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Συντεχνίες	35,2	33,5	28,4	28,7	26,4	24,2
Συμβατικές	16,1	13,2	9,5	7,2	3,0	3,04
Επιχειρήσεις Πλήρους Ιδιοκτησίας	47,3	50,9	60,1	62,3	70,3	71,22

Πηγή: SSB, 2001, 2002, 2004, 2006

2.6. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Η μεταποίηση παρουσιάζεται ως ο σημαντικότερος κλάδος δραστηριοποίησης των ΑΞΕ. Το 2005 τον κλάδο αυτό αφορούσε το 65,7% των συνολικών έργων και το 70,4% της συνολικής αξίας των υλοποιημένων ΑΞΕ. Στις υπόλοιπες θέσεις με συγκριτικά χαμηλότερα ποσοστά βρίσκονται οι υπηρεσίες κτηματαγοράς, εκμίσθωσης, ο κλάδος των μεταφορών και η παραγωγή και παροχή ηλεκτρικής ενέργειας και νερού. Οι κλάδοι των πρωτογενών δραστηριοτήτων κυμαίνονται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα καθώς είναι υπεύθυνοι μόλις για το 2,4% των συνολικών έργων και το 1,19% της συνολικής αξίας των υλοποιημένων ΑΞΕ⁶³.

⁶² Βλ. Παράγραφο 2.6.

⁶³ Για αναλυτικότερες πληροφορίες βλ. Πίνακα Παρατήματος Ι.6.

Ειδικότερα για τον κλάδο της μεταποίησης από τις αρχές εφαρμογής των νέων πολιτικών οι εισερχόμενες ΑΞΕ είχαν την τάση να κατευθύνονται κυρίως προς τους κλάδους έντασης εργασίας. Οι κλάδοι αυτοί περιλαμβάνουν κυρίως την επεξεργασία τροφίμων, τον κλάδο του έτοιμου ενδύματος, των κλάδων των υποδημάτων, δερματίνων ειδών, παιχνιδιών, επίπλων κ.ά.⁶⁴. Τα παραδείγματα δυτικών και όχι μόνον σχετικών εργοστασίων τα οποία προβαίνουν σε μετεγκαταστάσεις φάσεων ή του συνόλου της παραγωγικής διαδικασίας στην Κίνα, αυξάνονται συνεχώς. Οι κλάδοι αυτοί του είδους ενδιαφέρονται κυρίως για φθηνό εργατικό δυναμικό. Οι πολύ καλές προοπτικές που προσφέρονται στην Κίνα, την κάνουν όλο και πιο επιθυμητό τόπο προορισμού.

Ιδιαίτερα σημαντική παρουσία κατέχουν οι κλάδοι των υποδημάτων και δερματίνων ειδών, καθώς στην Κίνα παράγονται οι μεγαλύτερες ποσότητες αυτών των ειδών σε παγκόσμιο επίπεδο. Μόνο στην επαρχία Guangdong παράγονται 175 εκατομμύρια παπούτσια κάθε μήνα, από τα οποία πολλά κατασκευάζονται για λογαριασμό σημαντικών δυτικών επωνυμιών (Fishman, 2005:84).

Οι εισερχόμενες ΑΞΕ αυτού του είδους είναι κυρίως μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες προέρχονται κατά κύριο λόγο από το Χονγκ Κονγκ, την Ταϊβάν και τα γειτονικά ασιατικά NBK και είναι περισσότερο προσανατολισμένες στην εξαγωγική δραστηριότητα. Όταν το κόστος παραγωγής αυξήθηκε σημαντικά στις χώρες-έδρες τους, οι επιχειρήσεις αυτές μετεγκαταστάθηκαν στην Κίνα. Οι προερχόμενες από τα γειτονικά ασιατικά κράτη ΑΞΕ μπορούν να εκμεταλλευτούν περισσότερο τα πλεονεκτήματα της Κίνας καθώς είναι σε μεγαλύτερο βαθμό εξοικειωμένες με το επιχειρηματικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής.

Σύνηθες φαινόμενο των ΑΞΕ έντασης εργασίας είναι η εισαγωγή ενδιάμεσων επεξεργασμένων προϊόντων με σκοπό την περαιτέρω επεξεργασία, συναρμολόγηση και έπειτα εξαγωγή. Η Κίνα λειτουργεί ως αλυσίδα συναρμολόγησης και εργαστήριο μονταρίσματος για πολλές ξένες επιχειρήσεις. Η ξένη επιχείρηση συλλαμβάνει την ιδέα του προϊόντος, αγοράζει τα απαραίτητα τμήματα ξεχωριστά και εμπιστεύεται στους κινέζους απλά τη συναρμολόγηση του. Για το λόγο αυτό σε πολλά προϊόντα θα ήταν ακριβέστερο να αναγράφεται “Processed in China” αντί για “Made in China” (Izraelewicz, 2005:148, Song, 2000:389).

⁶⁴ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την κατηγοριοποίηση των κλάδων βλέπε OECD, 2000:8.

Αντιθέτως οι ΑΞΕ από τις χώρες του δυτικού κόσμου αφορούν περισσότερο τεχνολογικά προηγμένους κλάδους και είναι σε μεγαλύτερο βαθμό προσανατολισμού-αγοράς. Πρόκειται για μεγαλύτερες επιχειρήσεις, οι οποίες στοχεύουν στην αχανή κινεζική αγορά. Η υψηλή τεχνολογία που διαθέτουν είναι το πιο σημαντικό «όπλο» τους στον ανταγωνισμό με τις ασιατικές εξαγωγικές ΑΞΕ (Zhang, 2005:300, Hou, 2002:5, Chunlai, 1997:25).

Τα τελευταία χρόνια και κυρίως μετά την ένταξη της χώρας στον ΠΟΕ⁶⁵ παρατηρείται μια στροφή των ΑΞΕ προς κλάδους έντασης κεφαλαίου και έντασης τεχνολογίας. Σχετική μελέτη του ΟΟΣΑ φανερώνει ότι το έτος 1995 το 50% των εισερχόμενων ΑΞΕ αφορούσε κλάδους έντασης εργασίας, το 23% κλάδους έντασης κεφαλαίου και το 27% κλάδους έντασης τεχνολογίας. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το έτος 1999 ήταν 42%, 25% και 33% στοιχείο χαρακτηριστικό της υφιστάμενης κατάστασης⁶⁶. Ειδικότερα ο κλάδος κατασκευής Η/Υ και σχετικών προϊόντων γνωρίζει σημαντική άνθιση τα τελευταία χρόνια στην Κίνα και είναι σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνος για τον άνοδο των κλάδων έντασης τεχνολογίας (OECD, 2000:8, Wei, 2003:7).

Μια συνεχώς αναπτυσσόμενη βιομηχανία στην Κίνα είναι και η κατασκευή ηλεκτρονικών συσκευών και τεχνολογιών αιχμής. Στην Κίνα κατασκευάζεται ποσοστό μεγαλύτερο του 50% της παγκόσμιας παραγωγής από κάμερες, το 30% των κλιματιστικών, το 30% των τηλεοράσεων, το 25% των πλυντηρίων και το 20% των ψυγείων. Πολλές ΠΕ του είδους (Philips, General Electric, Motorola, Logitech) έχουν ήδη δημιουργήσει τις μονάδες τους στην Κίνα (BBC News, 11/2/2002). Σημαντική παρουσία κατέχει και η αυτοκινητοβιομηχανία. Οι αυτοκινητοβιομηχανίες General Motors και Volkswagen (VW) έχουν σημαντική παρουσία στην χώρα. Το έτος 2004 η VW εξήγαγε περίπου εξήντα με εβδομήντα χιλιάδες αυτοκίνητα κατασκευασμένα στην Κίνα, προς την Αυστραλία (Fishman, 2005:230).

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί και το γεγονός ότι στην Κίνα έχει αναπτυχθεί και λειτουργεί σημαντική βιομηχανία αντιγραφής επώνυμων προϊόντων. Η Κίνα αποτελεί κέντρο του παγκόσμιου δικτύου παραγωγής και διακίνησης απομιμήσεων. Αντιγράφονται τα πάντα από αναψυκτικά και μπίρες μέχρι μοτοσυκλέτες. Η ποικιλία των προϊόντων συνεχώς αυξάνεται. (Fishman, 2005:253). Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα

⁶⁵ Η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001 αναμένεται να αυξήσει το επενδυτικό ενδιαφέρον τριτογενών δραστηριοτήτων όπως ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών.

⁶⁶ Η συγκεκριμένη μελέτη υπολογίζει το ποσοστό κάθε κατηγορίας βασιζόμενη στα πάγια κεφάλαια (assets) της κάθε επιχείρησης.

τα παραπάνω, δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η Κίνα χαρακτηρίζεται από πολλούς ως το Παγκόσμιο Εργοστάσιο (The World's Factory Floor).

2.7. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ

Η ανάδειξη της Κίνας σε έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς ΑΞΕ οφείλεται σε μια σειρά θεσμικών, οικονομικών, κοινωνικών και γεωγραφικών παραγόντων. Στην διεθνή βιβλιογραφία οι παράγοντες αυτοί αναφέρονται ως εθνικοί εάν απαντούν στο γιατί τόσο σημαντική ποσότητα ΑΞΕ κατευθύνεται προς την Κίνα και περιφερειακοί εάν απαντούν στο γιατί συγκεκριμένες επαρχίες της Κίνας έχουν δεχθεί τον μεγαλύτερο όγκο ΑΞΕ έως σήμερα (Wei, 2003:9, Krug, 2005:6).

Εθνικοί Παράγοντες

Κατ' αρχήν ο πιο σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας ήταν η πολιτική των «ανοικτών θυρών» και η θέσπιση σχετικών πολιτικών από το κράτος. Με την πάροδο των ετών η κινεζική κυβέρνηση θέσπιζε νέους ευνοϊκότερους νόμους, παρείχε επιπλέον κίνητρα και καθόριζε επιπλέον χώρους για την εγκατάσταση των εισερχόμενων ΑΞΕ. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε στην χώρα ένα πολύ σημαντικό επενδυτικό περιβάλλον το οποίο όπως αποδείχθηκε δεν άφησε ασυγκίνητες τις ξένες επιχειρήσεις. Επιπλέον οι πολιτικές ενίσχυσης των εξαγωγών και η επακόλουθη αύξηση του όγκου τους αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για την δραστηριοποίηση ξένων επιχειρήσεων στην Κίνα (Zhang, 2005: 294).

Πίσω από την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας την τελευταία 25ετία βρίσκεται ως θεμελιώδης παράγοντας το τεράστιο μέγεθος του πληθυσμού της, το οποίο δημιούργησε αφθονία φθηνού εργατικού δυναμικού για τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Η Κίνα διαθέτει τον μεγαλύτερο πληθυσμό σε παγκόσμιο επίπεδο και ταυτόχρονα πολύ χαμηλά μισθολογικά επίπεδα, ίσα με το 1/6 αυτών του Μεξικού και 1/30 των ΗΠΑ (Angresano et al 2002: 232). Ο μισθός ενός Γάλλου ισούται με τον μισθό 40 κινέζων (Israelewicz, 2005:21). Ένα σχετικό άρθρο του BBC μας πληροφορεί ότι το 2002 ο μέσος βιομηχανικός μισθός ήταν περίπου 40 US cents την ώρα (BBC News, 11/02/2002).

Επιπλέον όπως και στα υπόλοιπα NBK το εργατικό δυναμικό ήταν εξαιρετικά πειθαρχημένο και πρόθυμο να εργαστεί κάτω από δυσμενείς συνθήκες. Τα στοιχεία

αυτά προσέδωσαν σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα στην Κίνα. Η ύπαρξη φθηνού και ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού είναι παράγοντας καθοριστικής σημασίας για τους εισερχόμενους κλάδους έντασης εργασίας. Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο σχετικά με το εργατικό δυναμικό στην Κίνα είναι και η υψηλή παραγωγικότητα του. Τα εργοστάσια της Κίνας απέκτησαν την φήμη των πλέον παραγωγικών και το γεγονός αυτό ευνόησε ακόμη περισσότερο την έλευση ξένων επιχειρήσεων.

Εκτός από φθηνό και παραγωγικό, στην Κίνα υπήρχε και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Για το έτος 2005 αναμένονταν να αποφοιτήσουν 325.000 μηχανικοί, αριθμός πέντε φορές μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των ΗΠΑ (Fishman, 2005:236). Μόνο η επαρχία Guangdong διαθέτει αξιοσημείωτη ακαδημαϊκή βάση αποτελούμενη από 45 Πανεπιστήμια, 600 επιστημονικά ιδρύματα και περίπου 500.000 επιστημονικό προσωπικό. Η κατάσταση αυτή βελτιώνεται ακόμη περισσότερο εάν εξετάσουμε τις επιδόσεις των μητροπολιτικών περιοχών της Shanghai και του Beijing. Το στοιχείο αυτό είναι σημαντικό για τις προηγμένες τεχνολογικά ΑΞΕ των ανεπτυγμένων χωρών (Meyer, 2000:177). Με άλλα λόγια η Κίνα προσέφερε ένα φθηνό, αξιόπιστο, πειθήνιο και ικανό βιομηχανικό εργατικό δυναμικό προς τις ξένες επιχειρήσεις, γεγονός που την κατέστησε ιδιαίτερα δημοφιλή προς τις ξένες επιχειρήσεις (Fishman, 2005:17).

Σημαντικός παράγοντας προσέλκυσης των ΑΞΕ είναι επίσης και το μεγάλο μέγεθος της αγοράς της Κίνας. Κανένα ασιατικό NBK δεν διαθέτε τόσο σημαντικά πληθυσμιακά μεγέθη όσο η Κίνα. Επιπλέον η Κίνα εμφανίζει ετήσια αύξηση του ΑΕΠ που αγγίζει το 9%. Η συνεχής οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση του βιοτικού επιπέδου λόγω των αλλαγών, έχει αρχίσει να αυξάνει την καταναλωτική δύναμη της χώρας, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για την είσοδο ξένων επιχειρήσεων που θέλουν να εκμεταλλευτούν την αχανή κινεζική αγορά. Τον τελευταίο καιρό πληθαίνουν οι αναφορές σχετικά με την αναδυόμενη κινεζική μεσαία αστική τάξη, η οποία αποτελεί μια σημαντική ομάδα καταναλωτών. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι παρά τις διαφορετικές διατροφικές συνήθειες στην Κίνα βρίσκονται ήδη οι πιο γνωστές φίρμες ταχείας εστίασης των ΗΠΑ. Η αλυσίδα KFC μετράει ήδη πάνω από 1000 καταστήματα σε όλη την χώρα. Τα Mc Donald's διαθέτουν ένα δίκτυο 560 εστιατορίων. Η Pizza Hut διαθέτει 110 καταστήματα και τα Starbucks 70 καφετέριες (Izraelewicz, 2005:150). Συμπερασματικά η Κίνα πλεονεκτεί στο ότι ασκεί διπλή έλξη στις ξένες επιχειρήσεις, τόσο ως χώρα-στόχος ΑΞΕ έντασης εργασίας και

προσανατολισμού εξαγωγών, όσο και ως χώρα-στόχος ΑΞΕ εκμετάλλευσης της μεγάλης εγχώριας αγοράς.

Βέβαια σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί με το μέγεθος και την δυναμική της αγοράς της Κίνας. Πρόσφατη έρευνα του περιοδικού Economist τονίζει την τάση υπερεκτίμησης της κινεζικής αγοράς από τις στατιστικές και από σχετικές μελέτες. Η Κίνα μπορεί να διαθέτει τον μεγαλύτερο πληθυσμό παγκοσμίως και να χαρακτηρίζεται από συνεχή οικονομική ανάπτυξη, η αγορά της όμως περιορίζεται χωρικά στις πλούσιες ανατολικές επαρχίες και οι «πλούσιοι» κινέζοι αποτελούν ακόμη μια μικρή μειοψηφία του συνόλου. Επιπλέον εάν χρησιμοποιηθεί το Διαθέσιμο Ακαθάριστο Εισόδημα αντί για το κ.κ. ΑΕΠ ως προς την αξιολόγηση της ανάπτυξης και του μεγέθους της εσωτερικής αγοράς, η αγοραστική δύναμη του ντόπιου πληθυσμού θα αποδειχθεί μικρότερη. Επίσης τα κινεζικά νοικοκυριά χαρακτηρίζονται από υψηλή ροπή για αποταμίευση. Εκτιμάται ότι στα νοικοκυριά ανήκουν τραπεζικές αποταμιεύσεις και ακίνητη περιουσία που αντιστοιχούν στο 140% του ΑΕΠ. Η εμπειρία από άλλες χώρες δείχνει ότι ο πληθυσμός θα συνεχίζει να αποταμιεύει και η διαδικασία ένταξης στην αγορά της πλειοψηφίας των Κινέζων θα είναι μια μακρόχρονη διαδικασία (The Economist, 20/03/2004).

Ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο είναι και η γεωγραφική θέση της χώρας. Η Κίνα όπως και οι προκάτοχοι της ευνοείται σημαντικά από την θέση της καθώς βρίσκεται στο κέντρο μιας εκ των σημαντικότερων περιοχών απορρόφησης των παγκόσμιων ροών ΑΞΕ. Η εγγύτητα με την Ιαπωνία και τα ήδη βιομηχανοποιημένα ασιατικά NBK ευνόησε σε μεγάλο βαθμό την Κίνα. Όταν παρατηρήθηκε επενδυτικός κορεσμός στα γειτονικά NBK η στροφή προς την Κίνα ήταν φυσικό επακόλουθο ακολουθώντας το αναπτυξιακό μοντέλο των «ιπτάμενων χηνών».

Εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι και οι χαμηλές τιμές συναλλάγματος που επικρατούν στην Κίνα. Υπάρχουν αρκετές σχετικές μελέτες που υποστηρίζουν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των ροών ΑΞΕ και των τιμών συναλλάγματος⁶⁷. Η χαμηλή ισοτιμία του κινεζικού yuan έναντι βασικών νομισμάτων και μια σειρά από υποτιμήσεις έναντι του δολαρίου δημιούργησαν ευνοϊκές προϋποθέσεις έλευσης των ξένων επενδύσεων, ιδιαίτερα των προσανατολισμού-εξαγωγών (Wei, 2003:11).

Τέλος στην Κίνα είναι πολύ χαμηλό το κόστος αγοράς γης και κατασκευής των κτηριακών εγκαταστάσεων. Το κόστος κατασκευής ανά τετραγωνικό μέτρο έξω από

⁶⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Xing (2006).

τη Shanghai είναι μόλις 6 ευρώ, ενώ στη Βορειοδυτική Κίνα το αντίστοιχο κόστος πέφτει ακόμη και κάτω από τα 5 ευρώ (Βραδέλης, 2005).

Περιφερειακοί παράγοντες

Όπως διαπιστώσαμε προηγουμένως οι ανατολικές παράκτιες επαρχίες είναι οι περιοχές οι οποίες έχουν επωφεληθεί περισσότερο από την έλευση ΑΞΕ. Και σε αυτήν την περίπτωση καθοριστικό ρόλο έπαιξαν οι κρατικές πολιτικές οι οποίες κατεύθυναν τις εισερχόμενες ΑΞΕ στις ανατολικές επαρχίες αφήνοντας στο περιθώριο της επαρχίας της ενδοχώρας.

Επιπλέον στις επαρχίες αυτές βρίσκονται οι σημαντικότερες πόλεις-λιμάνια της Κίνας (Shanghai, Guangzhou, Tianjin, Dalian, Qingdao, Ningbo), απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση τόσο του κόστους συγκέντρωσης των πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων όσο και του κόστους μεταφοράς των τελικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές ιδιαίτερα και σημαντικό στοιχείο για τις εξαγωγές και το διεθνές εμπόριο. η εγγύτητα σε μεγάλα λιμάνια ήταν (βλ. Σχ. 2.10). Ήταν φυσικό οι επαρχίες αυτές να διαθέτουν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχετικές δραστηριότητες έναντι των επαρχιών της ηπειρωτικής ενδοχώρας.

Σχήμα 2.10. Οι συμβατικότερες πόλεις λιμάνια και το προγραμματιζόμενο σιδηροδρομικό δίκτυο υψηλών ταχυτήτων.

Πηγή: <http://www.ship.com.hk/images/chinaport.jpg>

Πηγή: <http://www.railwaytechnology.com>

Επιπρόσθετα στις επαρχίες αυτές βρίσκονται οι δυο πλέον βιομηχανοποιημένες περιοχές της χώρας, οι πυρήνες ανάπτυξης της σύγχρονης Κίνας. Πρόκειται για τα

γνωστά δέλτα του «ποταμού των μαργαριταριών» (Pearl River Delta) στο νότο και του ποταμού Yangtze στο βορρά. Οι περιοχές αυτές αποτελούν την σημαντικότερη βιομηχανική βάση της Κίνας με σημαντικό αριθμό ξένων αλλά και εγχώριων επιχειρήσεων.

Το δέλτα του ποταμού Pearl βρίσκεται στην επαρχία Guangdong και περιλαμβάνει 9 βασικές πόλεις. Οι πόλεις αυτές είναι η Guangzhou, η Shenzhen, η Dongguan, η Foshan, η Huizhou, η Jiangmen, η Zhaoqing, η Zhongshuan και η Zhuhai. Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να εμφανίζεται και η έννοια του διευρυμένου δέλτα του ποταμού Pearl, το οποίο περιλαμβάνει το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο⁶⁸. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως η περιοχή αυτή ήταν το επίκεντρο των μεταρρυθμίσεων της δεκαετίας του 1980, καθώς από εκεί ξεκίνησε η οικονομική απελευθέρωση και η διαδικασία της ανάπτυξης.

Από την άλλη πλευρά το δέλτα του ποταμού Yangtze βρίσκεται στο κέντρο της ανατολικής ακτής. Εμπορικό και συγκοινωνιακό κέντρο της περιοχής είναι η Shanghai⁶⁹, η οποία είναι πρωτοπόρος στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Το δέλτα του Yangtze περιλαμβάνει και άλλες 14 πόλεις των γειτονικών επαρχιών Jiangsu και Zhejiang. Οι πόλεις αυτές είναι η Hangzhou, η Suzhou, η Nanjing, η Changzhou, η Wuxi, η Wenzhou, η Huzhou, η Ningbo, η Shaoxing, η Jiaxing, η Zhoushan και η Nantong.

Σε γενικές γραμμές το δέλτα του ποταμού Pearl είναι κέντρο παραγωγής βιοτεχνικών προϊόντων και ελαφριάς βιομηχανίας ενώ το δέλτα του ποταμού Yangtze προσανατολίζεται περισσότερο προς την βαριά βιομηχανία και τα χημικά. Μεταξύ των δυο περιοχών υπάρχει έντονος ανταγωνισμός και μια συνεχής προσπάθεια βελτίωσης των υφιστάμενων υποδομών. Στο δέλτα του ποταμού Yangtze υπάρχουν περισσότερα πανεπιστημιακά ιδρύματα που παράγουν πιο μορφωμένο και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Βέβαια και από την πλευρά του δέλτα του

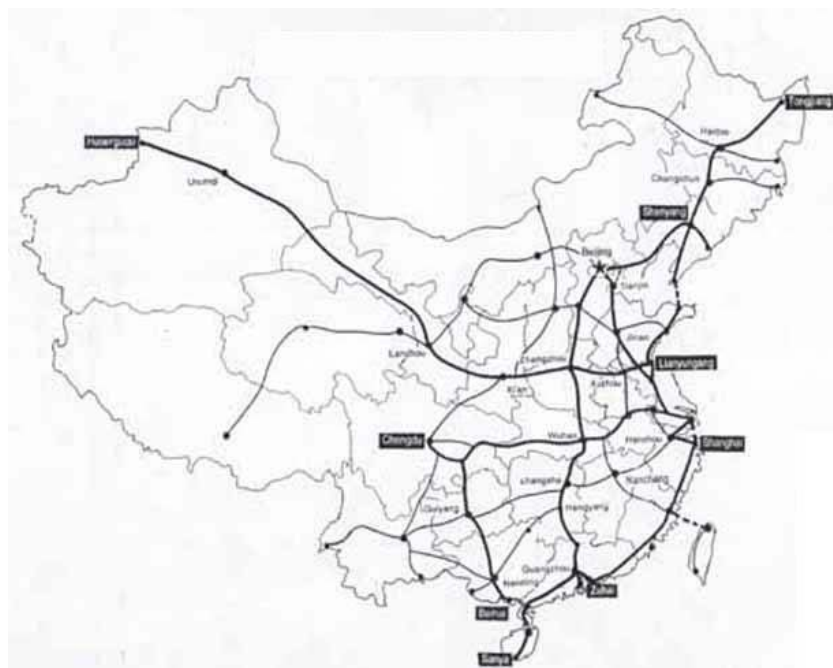
⁶⁸ Εκτός από την ενσωμάτωση του Χονγκ Κονγκ στο δέλτα του ποταμού Pearl, η Κίνα υπέγραψε συμφωνία στενότερης οικονομικής συνεργασίας με το Χονγκ Κονγκ (Closer Economic Partnership Arrangement – CEPA) τον Ιούνιο του 2003. Οι τελωνιακοί και μεταναστευτικοί περιορισμοί χαλάρωσαν σημαντικά επίσης. Τα παραπάνω μέτρα αναμένεται να τονώσουν επιπλέον την θέση του δέλτα του ποταμού Pearl και να ενισχύσουν σημαντικά την περιοχή απέναντι στον ανταγωνισμό με το δέλτα του ποταμού Yangtze (Ng, 06/09/2003).

⁶⁹ Η Shanghai σύμφωνα με την παράδοση ονομάζεται στα κινέζικα «Κεφάλι του Δράκου» βρίσκεται στις εκβολές του ποταμού Yangtze και καθοδηγεί αναπτυξιακά όλη την περιοχή. Αντίστοιχα η πόλη Chongqing στο εσωτερικό τμήμα του ποταμού ονομάζεται «Ουρά του Δράκου» καθώς ακολουθεί τα βήματα της Shanghai.

ποταμού Pearl καταβάλλονται προσπάθειες αναβάθμισης αυτού του τομέα τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά⁷⁰ (Νικολακόπουλος, 2005:165).

Εκτός των παραπάνω πλεονεκτημάτων οι ανατολικές επαρχίες διαθέτουν τις αρτιότερες και πιο σύγχρονες μεταφορικές υποδομές. Όπως παρατηρείται στα σχήματα 2.11 και 2.12 στις ανατολικές επαρχίες υπάρχει το πιο πυκνό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο⁷¹. Επιπλέον οι επαρχίες αυτές διατρέχονται από ένα πυκνό δίκτυο ποτάμιας ναυσιπλοΐας (Grand Canal)⁷², στοιχείο ιδιαίτερο σημαντικό για την βιομηχανική ανάπτυξη. Στην Shanghai υπάρχει η ταχύτερη γραμμή σιδηροδρόμου (Maglev Train)⁷³ στον κόσμο η οποία συνδέει την πόλη με το αεροδρόμιο. Μέχρι το 2008 η γραμμή αυτή προγραμματίζεται να φτάσει μέχρι το Beijing (βλ. Σχ. 2.10) (BBC News, 21/11/2005).

Σχήμα 2.11. Το δίκτυο εθνικών οδών της Κίνας συμπεριλαμβανομένων και μελλοντικών προσθηκών.

Πηγή: www.chinapage.com/map/highwaymap.jpg (04/09/2007)

⁷⁰ Πρόσφατά η Shenzhen υιοθέτησε μια πολιτική υποδοχής νέων ταλέντων και υποστήριξης νέων επιχειρήσεων ώστε να εξελιχθεί σε μια ισχυρή βάση υψηλής τεχνολογίας.

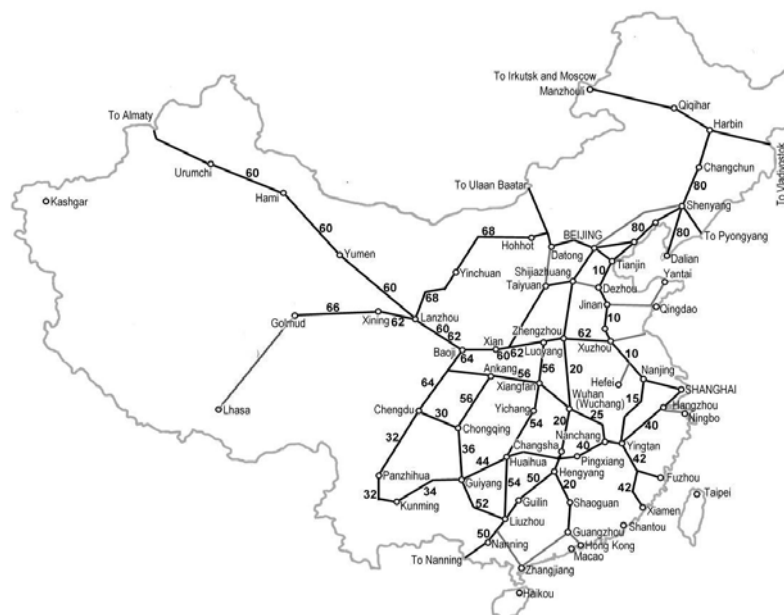
⁷¹ Μέχρι το έτος 2020 η κυβέρνηση σκοπεύει να βελτιώσει επιπλέον το δίκτυο των Εθνικών Οδών (National Expressway Network) δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην σύνδεση των κεντρικών επαρχιών με τις δυτικές. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.chinamotorway.com.

⁷² Το δίκτυο ποτάμιας ναυσιπλοΐας Grand Canal συνολικού μήκους 1900 χιλιομέτρων, συνδέει το Πεκίνο στον βορρά με την πόλη Fuzhou (Fujian) στον νότο.

⁷³ Magnetic Levitation Train: τρένο το οποίο κινείται με ηλεκτρομαγνητική ενέργεια. Το συγκεκριμένο στην Shanghai έχει ως τελική ταχύτητα τα 341 χλμ/ώρα.

Επιπλέον πληθαίνουν διαρκώς τα παραδείγματα νέων υπερσύγχρονων γεφυρών οι οποίες κατασκευάζονται στις ανατολικές επαρχίες με σκοπό να βελτιώσουν τις χερσαίες επικοινωνίες. Τρεις από τις σημαντικότερες και μεγαλύτερες γέφυρες της Κίνας έχουν κατασκευαστεί στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai γεφυρώνοντας τις όχθες του ποταμού Yangtze⁷⁴. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι η κατασκευή της μεγαλύτερης θαλάσσιας γέφυρας στην πόλη Hangzhou, η οποία θα ελαττώσει την απόσταση μεταξύ της Shanghai και του σημαντικού λιμανιού Ningbo κατά 120 χλμ (BBC News, 27/06/2007). Στην Shanghai κατασκευάζεται νέο λιμάνι⁷⁵, αξιοσημείωτων δυνατοτήτων και μεγαλύτερου βάθους, το οποίο αναμένεται να ενισχύσει επιπλέον την θέση της πόλης ως διεθνές ναυτιλιακό κέντρο και σημαντικό λιμάνι (AsiaTimes online, 07/01/2006).

Σχήμα 2.12. Το Σιδηροδρομικό Δίκτυο της Κίνας.

Πηγή: <http://www.chinapage.com/road/railmap.html> (09/09/2007).

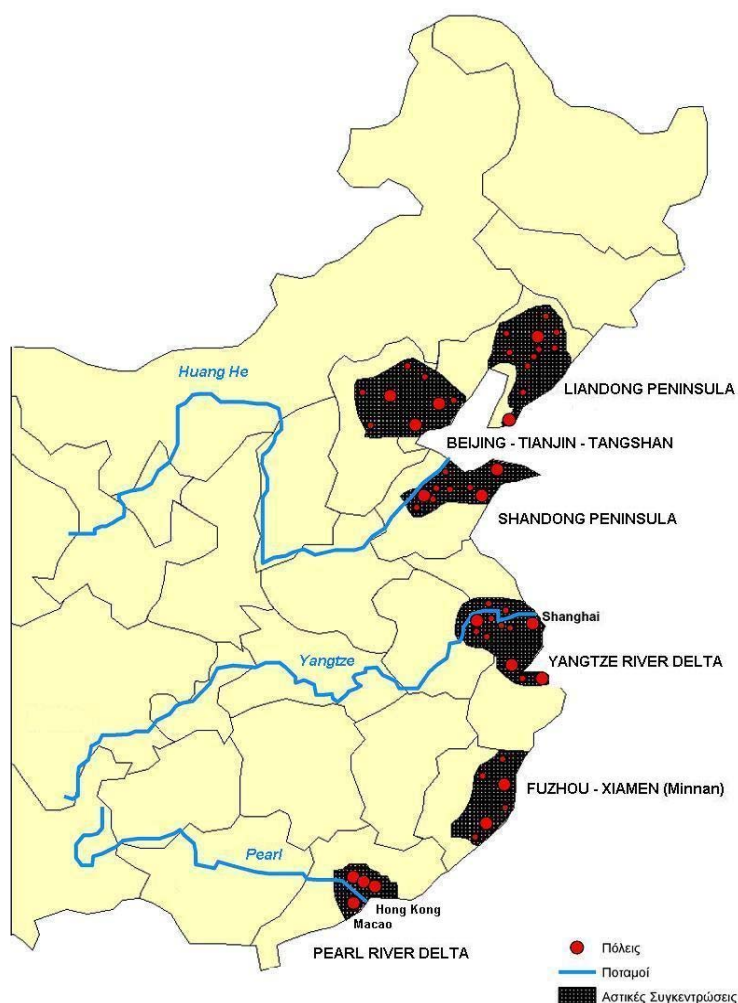
Στις επαρχίες αυτές βρίσκονται οι σημαντικότερες και πιο πυκνές αστικές συγκεντρώσεις (βλ. Σχ. 2.13). Ο πληθυσμός της επαρχίας της Shanghai αγγίζει 17

⁷⁴ Στην πόλη της Shanghai υπάρχει η γέφυρα Lupu, η μεγαλύτερη τοξωτή γέφυρα του κόσμου η οποία συνδέει την παλαιά πόλη με την καινούρια. Πριν την κατασκευή της οι δυο περιοχές ήταν ουσιαστικά διχοτομημένες από τον ποταμό Huangpu. Περίπου 60 χιλιόμετρα βόρεια στην επαρχία Jiangsu βρίσκεται η γέφυρα Jiangyin Yangtze River Bridge και Runyan Bridge. Οι γέφυρες αυτές κατήργησαν το εμπόδιο του ποταμού και ελαχιστοποίησαν σε σημαντικό βαθμό την απόσταση από την Shanghai, για την κάλυψη της οποίας απαιτούνταν πολλές πριν την κατασκευή των έργων.

⁷⁵ The Yangshan deep-water port, συνολικού μήκους 27.5 χλμ το οποίο εκτείνεται από το λιμάνι του Luchao έως την συνοικία Nanhui στην Shanghai.

εκατομμύρια κατοίκους, ενώ το Beijing μαζί με την Tianjin 24 εκατομμύρια κατοίκους. Η πολυσυζητημένη «τεράστια» αγορά της Κίνας απαρτίζεται ουσιαστικά από τα σημαντικότερα μητροπολιτικά κέντρα των παράκτιων περιοχών καθώς εκεί συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού και του πλούτου της χώρας. Οι πόλεις αυτές αποτελούν εμπορικά κέντρα σημαντικών τοπικών αγορών και δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι επώνυμες αλυσίδες εγκαθιστούν αρχικά τα καταστήματά τους σε πόλεις όπως η Shanghai, το Beijing, η Shenzhen και η Guangzhou.

Σχήμα 2.13. Οι σημαντικότερες αστικές συγκεντρώσεις στην Κίνα.

Πηγή: Προσωπική Επεξεργασία

Εκτός των παραπάνω σημαντικών στοιχείων οι εισερχόμενες ΑΞΕ φαίνονται να ακολουθούν συγκεκριμένα χωρικά πρότυπα τα οποία ευνοούν την χωροθέτηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στα ανατολικές επαρχίες. Τα πρότυπα αυτά καθορίζονται από παράγοντες όπως η πολιτισμική και η γεωγραφική εγγύτητα. Βασικό ρόλο ως προς

την ανάπτυξη των ανατολικών επαρχιών έχει διαδραματίσει η κινεζική διασπορά⁷⁶. Η κινεζική διασπορά αποτελεί ένα διακριτό κοινωνικό και επιχειρηματικό δίκτυο καθοριστικής σημασίας για την ευρύτερη περιοχή της Ασίας. Οι κινέζοι μετανάστες σε χώρες του εξωτερικού και κυρίως στις γειτονικές ασιατικές χώρες αποτελούν σημαντική πηγή εισροής ΑΞΕ στην Κίνα. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των ανθρώπων κατάγονταν από τις ανατολικές επαρχίες. Θέλοντας λοιπόν να διατηρήσουν δεσμούς με τις περιοχές της καταγωγής τους επένδυναν περισσότερο σε αυτές (Gao, 2005:154, Wai&Yeung, 1999:106, Angresano et al, 2002:232).

Επιπρόσθετα η πολιτισμική συγγένεια συγκεκριμένων χωρών προέλευσης και κάποιων ανατολικών επαρχιών διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση μεγαλύτερου τμήματος ΑΞΕ. Οι περισσότερες ΑΞΕ από το Χονγκ Κονγκ είχαν ως στόχο την επαρχία Guangdong και κυρίως την πόλη Shenzhen με την οποία υπάρχουν ιδιαίτεροι δεσμοί και ομιλείται η ίδια διάλεκτος. Για παρόμοιους λόγους οι ΑΞΕ από την Ταϊβάν κατευθύνονταν κυρίως προς την επαρχία Fujian και κυρίως προς την πόλη Xiamen. Σημαντικοί δεσμοί υπάρχουν και μεταξύ της Ταϊβάν και της Shanghai στην οποία έχουν εγκατασταθεί πολλοί μετανάστες προερχόμενοι από το νησί (Hsiao, 2004:654, Hou, 2002:12, Fishman, 2005:37). Αντίστοιχα σημαντικές ποσότητες ΑΞΕ με προέλευση την Σιγκαπούρη κατευθύνονταν κυρίως στις επαρχίες Hainan, Guangdong και Fujian (Tan&Wai, 2000:438).

Εκτός από τους πολιτισμικούς δεσμούς σημαντικός παράγοντας της ανάπτυξης των ανατολικών επαρχιών φαίνεται να είναι και η γεωγραφική εγγύτητα κάποιων επαρχιών με τις γειτονικές ασιατικές πηγές ΑΞΕ. Στις επαρχίες Hainan, Guangdong και Fujian κατευθύνονται ΑΞΕ προερχόμενες κυρίως από το Χονγκ Κονγκ και την Ταϊβάν. Οι ΑΞΕ από τις χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας είχαν την τάση να κατευθύνονται κυρίως προς τις νοτιοανατολικές επαρχίες. Επιπλέον οι ΑΞΕ από την Ιαπωνία και την Νότιο Κορέα έδειχναν ιδιαίτερη προτίμηση για τις επαρχίες Liaoning, Tianjin και Shandong με τις οποίες βρίσκονται γεωγραφικά εγγύτερα. (Gao, 2005a: 278, Lee C.S., 2002:35). Αντίστοιχα, σχετικά πρόσφατα ιαπωνικές εταιρίες του κλάδου των υπηρεσιών (τεχνικά γραφεία, διαφημιστικές εταιρίες, δικηγορικά γραφεία) εξωπορίζουν εργασίες ρουτίνας σε εργαζόμενους/ες στην

⁷⁶ Η κινεζική διασπορά ελέγχει σημαντικό τμήμα της βιομηχανικής δραστηριότητας στην ευρύτερη νοτιοανατολική Ασία. Το 1999 οι κινέζοι μετανάστες στην περιοχή έλεγχαν το 80% των εταιρικών κεφαλαίων και 160 από τις 200 μεγαλύτερες επιχειρήσεις στην Ινδονησία, 40-50% των εταιρικών κεφαλαίων στην Μαλαισία, το 90% της μεταποιητικής δραστηριότητας και το 50% των υπηρεσιών στην Ταϊλάνδη και το 1/3 των 1000 μεγαλύτερων επιχειρήσεων των Φιλιππίνων. Για το έτος 1995 κάθε Ινδονήσιος πολυεκατομμυριούχος ήταν κινεζικής καταγωγής (Wai&Yeung, 1999: 104).

ευρύτερη περιοχή της Dalian, όπου μεγάλο μέρος του πληθυσμού ομιλεί την ιαπωνική γλώσσα, λόγω της ιαπωνικής κατοχής πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (Friedman, 2005).

Αντίθετα οι προερχόμενες από τις ΗΠΑ, το ΗΒ και άλλες δυτικές χώρες ΑΞΕ έδειξαν ιδιαίτερη προτίμηση για περιοχές με έντονη ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι περιοχές αυτές ήταν τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της Κίνας όπως η Shanghai, το Beijing, η Guangzhou και η Nanjing. Ιδιαίτερο ρόλο ως προς την χωροθέτηση αυτών των επιχειρήσεων έπαιξε και η ύπαρξη των ζωνών υψηλής τεχνολογίας εντός των COC. Το γεγονός αυτό ευνόησε την έλευση σημαντικών ΠΕ κυρίως από δυτικές χώρες όπως η Kodak, η Siemens, η Samsung, η Dell, η Sony, η Intel, η Toshiba και η Motorola (Zhang, 2005, 301, Angresano et al, 2002:224).

Ένας επίσης σημαντικός παράγοντας, απόρροια της αρτιότερης βιομηχανικής βάσης των ανατολικών επαρχιών, είναι η ύπαρξη οικονομιών συγκέντρωσης⁷⁷. Η υψηλή συγκέντρωση της βιομηχανίας και του πληθυσμού στις ανατολικές επαρχίες, η πρόσβαση σε άφθονο και ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και κυβερνητικές υπηρεσίες, οι αναβαθμισμένες υποδομές και το μεγάλο μέγεθος της αγοράς ευνόησαν ιδιαίτερα την μεταποιητική παραγωγή και προσέλκυσε μεγαλύτερο αριθμό ΠΕ (Wei, 2003:13).

Τέλος καθοριστικής σημασίας παράγοντας της διαπεριφερειακής επενδυτικής διαφοροποίησης αποτέλεσε και το υψηλό κύμα εσωτερικής μετανάστευσης από την ύπαιθρο προς τις εκβιομηχανισμένες πόλεις των ανατολικών επαρχιών. Οι υψηλές τάσεις αστικοποίησης τροφοδότησαν με άφθονο εργατικό δυναμικό τις νέες βιομηχανίες, καθιστώντας τις περιοχές υποδοχής τους ακόμη πιο προσιτές προς τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Η αγροτική έξοδος από την κινεζική ύπαιθρο προς τα μεγάλα αστικά κέντρα προς αναζήτηση εργασίας έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις και είναι η μεγαλύτερη που έχει καταγραφεί στην ιστορία. Το 1990 ο αστικός πληθυσμός της Κίνας αποτελούσε το 19% του συνόλου. Το 2005 το αντίστοιχο ποσοστό άγγιξε το 43% (Fishman, 2005:17).

⁷⁷ Πρόκειται για Εξωτερικές Οικονομίες, δηλαδή για οικονομίες οι οποίες δεν αφορούν την εσωτερική οργάνωση των επιχειρήσεων. Οι Οικονομίες Συγκέντρωσης (Agglomeration Economies) είναι πλεονεκτήματα τα οποία προκύπτουν από την χωρική γειτνίαση των επιχειρήσεων. Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων τους δίνει την δυνατότητα να ανταλλάσσουν πληροφορήση, να αξιοποιούν συνολικά τοπικές εξυπηρετήσεις και να έχουν πρόσβαση σε κατάλληλο εργατικό δυναμικό. Οι Οικονομίες Συγκέντρωσης διακρίνονται στις Οικονομίες Αστικής Συγκέντρωσης και στις Οικονομίες Εντοπιότητας (Σκορδίλη, 2006a:120).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο εξετάστηκε η περίπτωση της Κίνας ως μια σημαντική χώρα-υποδοχέας ΑΞΕ. Όπως διαπιστώθηκε στην παράγραφο 2.4 το μεγαλύτερο τμήμα των εισερχόμενων στην Κίνα ΑΞΕ προέρχεται από τα γειτονικά ασιατικά NBK και από συγκεκριμένες ισχυρές οικονομίες του δυτικού κόσμου. Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τις επενδυτικές σχέσεις που χαρακτηρίζουν την Ελλάδα με αυτόν τον δημοφιλή προορισμό ΑΞΕ. Αρχικά θα γίνει μια προσπάθεια ανάλυσης των εμπορικών σχέσεων που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ των δυο χωρών τα τελευταία χρόνια. Στην συνέχεια θα περιγραφεί η ελληνοκινεζική επενδυτική δραστηριότητα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα πιο σημαντικά ελληνικά επενδυτικά σχέδια που έχουν πρόσφατα κατευθυνθεί στην Κίνα. Επιπλέον θα αναλυθεί το κινεζικό επενδυτικό περιβάλλον και οι δυσκολίες εισόδου των ελληνικών επιχειρήσεων αλλά και οι προοπτικές κάποιων ελληνικών προϊόντων που θα μπορούσαν να εισαχθούν στην αγορά της Κίνας.

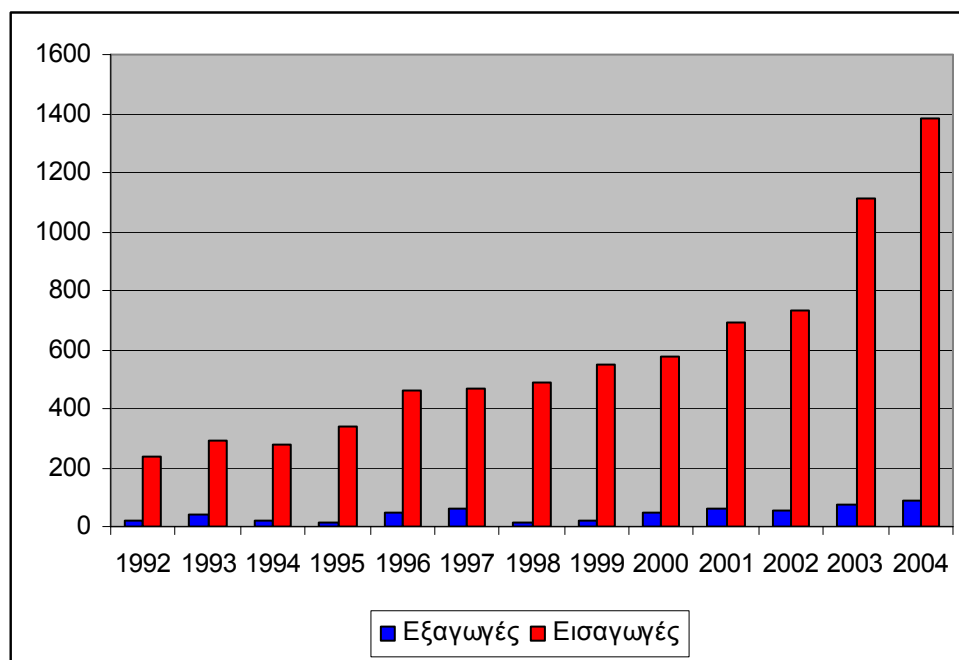
3.1. Η ΕΛΛΗΝΟΚΙΝΕΖΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα προχώρησε στην σύναψη επίσημων σχέσεων με την Κίνα, για πρώτη φορά, στις 5 Ιουνίου 1972. Οι οικονομικές σχέσεις των δυο χωρών τα πρώτα χρόνια ήταν αρκετά περιορισμένες με τις εμπορικές συναλλαγές να είναι αμελητέες, της τάξεως των US\$ 1,6 εκατομμυρίων. Η ραγδαία οικονομική άνοδος και ο διαρκώς αυξανόμενος πολιτικός ρόλος της Κίνας κατά την δεκαετία του 1990, προκάλεσαν σημαντική αλλαγή κατεύθυνσης της ελληνικής πολιτικής, με την χώρα μας να επιδιώκει πιο στενές πολιτικές αλλά κυρίως οικονομικές σχέσεις με την Κίνα. Κατά συνέπεια οι εμπορικές συναλλαγές αυξήθηκαν σημαντικά την εποχή εκείνη αγγίζοντας τα US\$ 1,186 δις (Χριστόπουλος, 2006:82).

Το σχήμα 3.1 αναπαριστά τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Κίνας για την περίοδο 1992-2004. Όπως παρατηρείται οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δυο χωρών παρουσιάζουν σημαντική ανισοσκελία εις βάρος της Ελλάδας. Για όλη την διάρκεια της υπό εξέταση χρονικής περιόδου το ελληνοκινεζικό εμπορικό

ισοζύγιο είναι ελλειμματικό εις βάρος της χώρας μας. Επιπλέον παρά την συνεχή άνοδο των ελληνικών εξαγωγών από το 1999 και έπειτα, το έλλειμμα συνεχώς διογκώνεται, καθώς παρατηρείται μια ταχύτατη εισαγωγική διείσδυση των κινεζικών προϊόντων στην αγορά της χώρας μας (Δερμετζόγλου, 1997:112).

Σχήμα 3.1. Εμπορικές Συναλλαγές Ελλάδας και Κίνας κατά την χρονική περίοδο 1992 έως 2004 (αξία σε χιλιάδες δολάρια).

Πηγή: ΥΠΕΞ, 2007, Δερμετζόγλου, 1997

Ειδικότερα στοιχεία που αφορούν τις εμπορικές συναλλαγές για το έτος 2004 καταδεικνύουν ως κυριότερες κατηγορίες εξαγώγιμων προϊόντων τα μάρμαρα, το βαμβάκι και κάποιες κατηγορίες μεταλλευτικών προϊόντων (βλ. Πιν. 3.1). Ως σημαντικότερη κατηγορία εξαγώγιμων προϊόντων παρουσιάζονται τα ακατέργαστα μάρμαρα τα οποία αντιστοιχούν στο 25,4% της συνολικής αξίας των εξαγωγών. Κάποιες επίσης σημαντικές κατηγορίες αφορούν τις ταινίες αργιλίου (16,3%), το βαμβάκι (12,4%) και τα θραύσματα χαλκού (8,8%). Η χώρα μας εξάγει επίσης πλυντήρια-λευκαντήρια και βαφεία ενδυμάτων (4%), ολοκληρωμένα κυκλώματα (3,9%), μάρμαρα κομμένα σε πλάκες (3%), θραύσματα αργιλίου (2,4%), λάδια πετρελαίου ή ασφαλτούχα (1,8%) και χρωστικές ύλες (1,7%). Κάποιες επίσης σημαντικές κατηγορίες εξαγώγιμων προϊόντων οι οποίες δεν αναφέρονται στον πίνακα 3.1 είναι τα καλλυντικά και τα λιπάσματα.

Από την άλλη πλευρά σημαντική θέση στις εισαγωγές προϊόντων κατέχουν διαφόρων ειδών ηλεκτρονικές συσκευές, τα πλοία, τα παιχνίδια και οι περιφερειακές μονάδες Η/Υ. Ως σημαντικότερη κατηγορία εισαγωγίμων προϊόντων παρουσιάζονται τα κλιματιστικά τα οποία αφορούν το 5,4% του συνόλου της αξίας των εισαγωγών. Κάποιες άλλες σημαντικές κατηγορίες εισαγωγών αφορούν φορτηγά πλοία (2,4%), τα παιχνίδια (1,8%), μονάδες εισόδου/εξόδου Η/Υ (1,6%), τα χριστουγεννιάτικα στολίδια (1,5%), τα πλαστικά (1,4%), τα είδη κρουνοποιΐας (1,3%) και τα είδη που φέρονται στην τσέπη ή στην τσάντα χειρός (1,3%).

Πίνακας 3.1. Σημαντικότερες κατηγορίες Εισαγωγών και Εξαγωγών μεταξύ Ελλάδας και Κίνας, 2004.

Ελληνικές Εξαγωγές			Ελληνικές Εισαγωγές		
Προϊόν	Αξία σε χιλιάδες \$ ΗΠΑ	Ποσοστό %	Προϊόν	Αξία σε χιλιάδες \$ ΗΠΑ	Ποσοστό %
Μάρμαρα (ακατέργαστα)	18474,837	25,4	Κλιματιστικά	95136,907	5,4
Ταινίες Αργιλίου	11882,406	16,3	Πλοία Φορτηγά	41312,482	2,4
Βαμβάκι	8986,828	12,4	Παιχνίδια	31974,274	1,8
Θραύσματα χαλκού	6389,206	8,8	Μονάδες Εισόδου/Εξόδου Η/Υ	28863,142	1,6
Πλυντήριο- Λευκαντήριο- Βαφεία	2914,282	4,0	Χριστουγεννιάτικα στολίδια	26221,979	1,5
Ολοκληρωμένα Κυκλώματα	2861,177	3,9	Πλοία επιβατικά	25835,445	1,5
Μάρμαρα (κομμένα σε πλάκες)	2216,253	3,0	Πλαστικά	24759,479	1,4
Θραύσματα Αργιλίου	1778,681	2,4	Συσκευές βίντεο και DVD	24256,053	1,4
Λάδια πετρελαίου ή ασφαλτούχα	1281,344	1,8	Είδη Κρουνοποιΐας και συναφή	22013,228	1,3
Χρωστικές Υλες	1258,774	1,7	Είδη που φέρονται στην τσέπη ή στην τσάντα χειρός	21984,518	1,3
Λοιπές κατηγορίες	14719,870	20,2	Λοιπές κατηγορίες	1415273,016	80,5
ΣΥΝΟΛΟ	72763,658	100,0	ΣΥΝΟΛΟ	1757630,523	100,0

Πηγή: ΥΠΕΞ, 2007

3.2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η ελληνική επενδυτική δραστηριότητα στην Κίνα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως περιορισμένη. Οι ελληνικές επενδύσεις είναι πρωταρχικά προσανατολισμένες προς τις χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης και κυρίως στα Βαλκάνια σε μια παρόρμηση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «Βαλκανικό Σύνδρομο» (Νικολακόπουλος, 2004:216).

Παρ' όλα αυτά η ελληνοκινεζική επενδυτική δραστηριότητα δεν είναι σε καμία περίπτωση αμελητέα. Η ελληνική επενδυτική δραστηριότητα στην Κίνα έχει αναπτυχθεί σημαντικά τα τελευταία δέκα έτη και κυρίως από το 2000 και έπειτα. Μέχρι το 1996 η συμμετοχή της χώρας μας στα αποθέματα ΑΞΕ στην Κίνα άγγιζε τα US\$2 εκατομμύρια με συνολικά 10 έργα και 12 συμβόλαια συνεργασίας (Δερμετζόγλου, 1997:120). Αυτήν την στιγμή περίπου 60 ελληνικές επιχειρήσεις έχουν δημιουργήσει παραγωγικές μονάδες στην Κίνα και άλλες 150 έχουν αναπτύξει συνεργασίες με κινεζικά εργοστάσια (Βραδέλης, 2005, Πουλέλης, 2006). Η αξία των ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα το 2006 υπολογίζεται στα 160 εκατομμύρια ευρώ, έναντι 140 εκατομμυρίων ευρώ το 2005 και 72 εκατομμυρίων ευρώ το 2004 (Στεργίου, 2006a).

Σημαντικό ρόλο στην αύξηση της ελληνικής επενδυτικής δραστηριότητας διαδραμάτισαν οι επισκέψεις στην Κίνα των Ελλήνων πρωθυπουργών, του κ. Κωνσταντίνου Σημίτη το 2002 και του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή το 2006 αντίστοιχα. Κατά τις επισκέψεις αυτές τέθηκαν τα θεμέλια για περαιτέρω ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας. Το ταξίδι του κ. Σημίτη άλλαξε κατά πολύ το σκηνικό για τις ελληνικές επιχειρήσεις, αυξάνοντας κατά 51% τις εμπορικές σχέσεις των δυο χωρών μέσα σε έναν χρόνο. Επιπλέον πολλοί από τους επιχειρηματίες που συνόδευαν τον τότε πρωθυπουργό, αποφάσισαν ότι η Κίνα θα ήταν ο νέος τους επενδυτικός σταθμός (Βραδέλης, 2005).

Ένα επίσης σημαντικό δεδομένο είναι και η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2008 από το Beijing. Το γεγονός αυτό έχει κινητοποιήσει ακόμη μεγαλύτερο αριθμό ελληνικών (και όχι μόνο) επιχειρήσεων αυξάνοντας σε μεγάλο βαθμό το επιχειρηματικό ενδιαφέρον για την αγορά της Κίνας. Στο Beijing εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων πρόκειται να λειτουργήσουν πολυάριθμα νέα ξενοδοχεία, εστιατόρια και πολυκαταστήματα προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες του συνεχώς αυξανόμενου τουρισμού (Στεργίου, 2005).

Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι σημαντικότερες ελληνικές επενδυτικές κινήσεις στην Κίνα κατά κλάδο. Βασικές πηγές πληροφόρησης των παρακάτω δεδομένων αποτελούν άρθρα από σχετικά περιοδικά και τον ημερήσιο τύπο, στοιχεία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών⁷⁸, πληροφορίες από τον δικτυακό τόπο του Ελληνοκινεζικού Επιμελητηρίου⁷⁹ όπως επίσης και οι διαθέσιμες σε κάθε περίπτωση πληροφορίες από τους δικτυακούς τόπους των επιχειρήσεων.

3.3. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Όπως προκύπτει από τις σχετικές πηγές, οι σημαντικότεροι τομείς του ελληνικού επενδυτικού ενδιαφέροντος είναι οι κλάδοι της παραγωγής και επεξεργασίας μαρμάρου, οι εξορύξεις ορυκτών, η βιομηχανία πλαστικών και ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας. Σημαντικοί από άποψη ελληνοκινεζικού επενδυτικού ενδιαφέροντος είναι και οι τομείς του τουρισμού και της ναυτιλίας. Οι κλάδοι αυτοί δεν αναφέρονται στην συνέχεια καθώς η συγκεκριμένη εργασία θα ασχοληθεί κυρίως με τις μεταποιητικές επιχειρήσεις οι οποίες έχουν επενδύσει στην Κίνα.

Όπως παρατηρείται από τα μέχρι τώρα δεδομένα οι ελληνικές ΑΞΕ που έχουν εγκατασταθεί στην Κίνα είναι κυρίως προσανατολισμού-αγοράς. Παρ' όλα αυτά δεν λείπουν και τα παραδείγματα επιχειρήσεων οι οποίες εγκαταστάθηκαν στην Κίνα με σκοπό να εκμεταλλευτούν τοπικούς φυσικούς πόρους αλλά και το προσφερόμενο φθηνό εργατικό δυναμικό. Ως δημοφιλέστερος τρόπος εισόδου των ελληνικών ΑΞΕ παρουσιάζονται οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις. Για τον έλληνα επιχειρηματία που δραστηριοποιείται στην Κίνα η εξεύρεση ενός κατάλληλου κινέζου εταίρου είναι ένα απαραίτητο στοιχείο προκειμένου η επέκταση να στεφθεί από επιτυχία (Νικολαΐδου, 2001). Ωστόσο τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται και κάποιες ελληνικές επιχειρήσεις πλήρους ιδιοκτησίας. Οι σημαντικότερες ελληνικές επενδύσεις εντοπίζονται χωρικά κυρίως στα σημαντικά μητροπολιτικά κέντρα, στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai και του Beijing αλλά και στις βορειοανατολικές επαρχίες. Παρακάτω αναφέρονται τα σημαντικότερα ελληνικά επενδυτικά σχέδια στην Κίνα κατά κλάδο δραστηριοποίησης.

⁷⁸ <http://www.acci.gr/reports/beijin2003.htm> (Ετήσια Έκθεση Οικονομικών Εξελίξεων στη Λ.Δ. Κίνας και Διμερών Οικονομικών και Εμπορικών σχέσεων Ελλάδας – Κίνας, παράρτημα ΙΙΙ, Ελληνικές επενδύσεις στην Λ.Δ Κίνας, Επίσημα Στοιχεία FDI).

⁷⁹ <http://www.chinese-chamber.gr>

3.3.1 Εξόρυξη & Επεξεργασία Μαρμάρων

Ο συγκεκριμένος κλάδος αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους ελληνικούς κλάδους της ελληνικής επενδυτικής δραστηριότητας στην Κίνα και συγκεντρώνει πολλές και σημαντικές παρουσίες. Το ελληνικό μάρμαρο έχει εισαχθεί στην αγορά της Κίνας προ 15ετίας, αλλά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει σημαντική άνοδο στην εξαγωγική δραστηριότητα. Όπως είδαμε προηγουμένως τα προϊόντα μαρμάρου βρίσκονται στις πρώτες θέσεις των ελληνικών εξαγωγικών προϊόντων προς την Κίνα. Το 2004 αφορούσαν το 28,4% της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα.

Η Κίνα κατέχει την πέμπτη θέση παγκοσμίως σε φυσικά αποθέματα μαρμάρου. Η πρωτοφανής ανοικοδόμηση και η εντεινόμενη ανάπτυξη του κατασκευαστικού/οικιστικού τομέα έχει αυξήσει σε τόσο μεγάλο βαθμό την εγχώρια ζήτηση, που για να ικανοποιηθεί γίνονται εισαγωγές. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με την ανάγκη για μετάδοση σύγχρονων τεχνολογιών επεξεργασίας έχουν εκμεταλλευτεί οι ελληνικές επιχειρήσεις του κλάδου που έχουν επενδύσει στην Κίνα. Επιπλέον τα ελληνικά μάρμαρα υπερτερούν σε ποιότητα (Νικολακόπουλος, 2005:223, Δερμετζόγλου, 1997:120).

Τα πλέον σημαντικά ελληνικά επενδυτικά σχέδια προς την Κίνα από τον συγκεκριμένο κλάδο έχουν πραγματοποιηθεί από τις σημαντικότερες επιχειρήσεις εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου της βορείου Ελλάδος, τις εταιρίες **FHL Η. Κυριακίδης Μάρμαρα-Γρανίτες Α.Β.Ε.Ε.** και **Γ. Λαζαρίδης Μάρμαρα Δράμας Α.Ε.**

FHL Η. Κυριακίδης Μάρμαρα-Γρανίτες Α.Β.Ε.Ε.

Η εταιρεία ιδρύθηκε το 1991 από τον κ. Ηλία Κυριακίδη. Ο κ. Κυριακίδης εργάζονταν από το 1979 έως το 1990 στην ανταγωνίστρια εταιρία του κ. Γ. Λαζαρίδη αρχικά ως Τεχνικός Διευθυντής και έπειτα ως Γενικός Διευθυντής, υπεύθυνος για τις πωλήσεις στο εξωτερικό. Η εμπειρία που απέκτησε τον ώθησε στο να παραιτηθεί και να δημιουργήσει την δική του εταιρία. Αρχικά, η έδρα της εταιρίας ορίσθηκε στην κοινότητα Πολυστύλου του Νομού Καβάλας. Από το 1994 η έδρα της εταιρίας μεταφέρθηκε στη Βιομηχανική Περιοχή Δράμας. Αρχικά περιορίζονταν μόνο σε

εμπορικές δραστηριότητες ενώ από το 1993 έχει εισαχθεί και στον παραγωγικό τομέα. Το ανθρώπινο δυναμικό της υπολογίζεται σήμερα στα 217 άτομα.

Η εταιρία είναι η μητρική του ομίλου εταιριών FHL Kiriakidis Group. Ο όμιλος FHL δραστηριοποιείται στους τομείς της εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρων, διανομής και πώλησης μαρμάρων και γρανιτών και παραγωγής, πώλησης και διανομής έτοιμων κονιαμάτων. Ο όμιλος εταιριών FHL έχει πολυεθνική διάσταση. Εκτός από την Ελλάδα και την Κίνα δραστηριοποιείται στα Σκόπια, όπου έχει εξαγοράσει και εκμεταλλεύεται από το 2001 λατομείο λευκού μαρμάρου στην περιοχή Πρίλεπ⁸⁰, στην Γερμανία, στις ΗΠΑ, στην Ισπανία και στην Βραζιλία μέσω συνδεδεμένων εταιριών. Διαθέτει τέσσερα εργοστάσια σε διάφορες περιοχές του νομού Δράμας, ένα εργοστάσιο στα Σκόπια και ένα στην Κίνα. Τα λατομεία του ομίλου βρίσκονται στην Θάσο, στην περιοχή Βόλακας Δράμας, στο Νευροκόπι της Δράμας και στο Πρίλεπ των Σκοπίων (Κορφιάτης, 2000).

Στην Κίνα έχει εισαχθεί από το 2000 όταν δημιούργησε την εταιρία Cosmos Building Materials Shanghai Co.Ltd, σε συνεργασία με την ΣΕΤΕ Προμηθευτική του ομίλου Λάτση στο βιομηχανικό πάρκο Malu στην Shanghai (βλ. Σχ. 3.2). Η εταιρία είχε ως βασικό αντικείμενο την κοπή και επεξεργασία μαρμάρων και το συνολικό ύψος της επένδυσης άγγιξε τα US \$6 εκατομμύρια.

Σχήμα 3.2. Το εργοστάσιο της εταιρίας FHL στην Shanghai.

Πηγή: <http://www.fhl.gr/companies.htm> (05/09/2007)

Τον επόμενο χρόνο η FHL σύστησε ακόμη μια εταιρία στο Beijing, την FHL Beijing Construction Material Ltd. με συμμετοχή 99%. Η συγκεκριμένη εταιρία είχε

⁸⁰ Το Πρίλεπ είναι μια περιοχή γεμάτη σκοπιανούς πολίτες ελληνικής καταγωγής.

ως αντικείμενο την παραγωγή προϊόντων μαρμαρόσκονης, παραγωγή κολλών και κονιαμάτων με συνολικό ύψος επένδυσης US \$3,65 εκατομμύρια (Βραδέλης, 2005, Πουλέλης, 2007). Επιπλέον, η εταιρία κατόπιν συμφωνίας που υπέγραψε το 2006 με την κινεζική B.K. Lim International Marbles Limited θα δραστηριοποιείται εμπορικά στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας (Κώνστας, 2006).

Λαζαρίδης Μάρμαρα Δράμας Α.Ε.

Ο όμιλος Lazaridis S.A. είναι ένας από τους μεγαλύτερους καθετοποιημένους ομίλους εταιριών που δραστηριοποιείται στον χώρο του μαρμάρου. Η μητρική εταιρία Γ. Λαζαρίδης Μάρμαρα Δράμας Α.Ε. ιδρύθηκε το 1970 στην Δράμα. Μακροπρόθεσμοι στόχοι του στρατηγικού πλάνου της εταιρίας και του ομίλου είναι η εξόρυξη, επεξεργασία και η εμπορία ποιοτικών μαρμάρων, όπως επίσης και προϊόντων και υποπροϊόντων μαρμάρου με υψηλή προστιθέμενη αξία. Ο όμιλος ενεργοποιείται μέσω θυγατρικών σήμερα σε επτά χώρες (Ελλάδα, Γερμανία, Ρουμανία, Τουρκία, Κίνα, Σκόπια και Βουλγαρία) αν και έχει ενεργή δραστηριότητα πωλήσεων ή αγορών σε περισσότερες από 30 χώρες ανά τον κόσμο.

Ο όμιλος διαθέτει ιδιότητα λατομεία τόσο στην Ελλάδα όσο και σε χώρες του εξωτερικού. Τα ελληνικά λατομεία βρίσκονται στην Σαλιάρα και στα Ξηροξύλα Θάσου και στο Γρανίτη, το Βόλακα και στη Νικήσιανη Δράμας. Στο εξωτερικό διατηρεί λατομεία στο Diyarbakir που βρίσκεται στη Τουρκία, στο Nebregonο στα Σκόπια και στο Jingzhi στη Κίνα. Ο επίσημος δικτυακός τόπος αναφέρει επιπλέον δυο εργοστάσια-σπαστήρες πλησίον των λατομείων, ένα στο βορειοανατολικό τμήμα της Θάσου⁸¹ και ένα στην περιοχή Νικήσιανη Καβάλας, εργοστάσιο της εταιρίας Αίαντας Α.Ε. της οποίας έχει εξαγοράσει το 70%.

Στην Κίνα έχει εισαχθεί από το 2002 μέσω κοινοπρακτικής επιχείρησης την οποία ίδρυσε η θυγατρική της, Lazaridis International B.J. Το συνολικό κεφάλαιο άγγιξε τα 7,4 εκατομμύρια ευρώ. Με τον τρόπο αυτό προέκυψε η Shanghai Jinheng Stone Materials Co. Ltd., στην Shanghai (βλ. Σχ. 3.3). Το κεντρικό εργοστάσιο βρίσκεται στην Shanghai ενώ υπάρχουν περιφερειακά κέντρα διανομής στις επαρχίες Guangdong και Fujian στον νότο. Από το 2003 απέκτησε το πρώτο της λατομείο

⁸¹ Οι λιμενικές εγκαταστάσεις του λιμανιού «Βαθύ» φιλοξενούν σκάφη μέχρι 7,500 τόνους και βρίσκεται σε απόσταση 3 χιλιομέτρων από το εργοστάσιο.

γρανίτη στην πόλη Jingzhi της επαρχίας Shandong. Βασική δραστηριότητα της εταιρίας είναι η εξόρυξη και επεξεργασία γρανιτών και η εμπορία διακοσμητικών προϊόντων γρανίτη. Οι ετήσιες πωλήσεις της εταιρίας κυμαίνονται από US\$ 2,5 εκατομμύρια έως US\$ 5 εκατομμύρια. Η εταιρία πραγματοποιεί και εισαγωγές μαρμάρων από την Ελλάδα, την Τουρκία και την Ιταλία. Από την παραγωγή εξάγεται ποσοστό 41-50%. Προϊόντα της εταιρίας εξάγονται στην Βόρειο Αμερική, Ανατολική και Δυτική Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία. Η εταιρία απασχολεί 200 εργαζόμενους.

Σχήμα 3.3. Το εργοστάσιο της εταιρίας Λαζαρίδης Μάρμαρα στην Shanghai.

Πηγή: <http://jinhengstone.en.alibaba.com/aboutus.html> (30/08/2007)

Σχήμα 3.4. Το λατομείο της εταιρίας Λαζαρίδης Μάρμαρα στην Κίνα.

Πηγή: <http://www.lazaridismarmor.eu/gr/latomeia.html> (05/09/2007)

Η Λαζαρίδης Α.Ε. είναι η μοναδική εταιρία του κλάδου που φαίνεται να έχει δικό της λατομείο στην Κίνα (βλ. Σχ. 3.4). Οι υπόλοιπες ελληνικές δραστηριότητες προσπάθειες περιορίζονται στην εισαγωγή μαρμάρου ως τελικό προϊόν στην κινεζική αγορά. Εκτός από την Κίνα η Λαζαρίδης Μάρμαρα Δράμας Α.Ε. δραστηριοποιείται από το 2002 και στο Χονγκ Κονγκ μέσω της εξαγοράς της Nautical Harvest Limited.

Εκτός από τις δυο παραπάνω εταιρίες στην Κίνα δραστηριοποιείται και η εταιρία **Μακεδονικά Μάρμαρα Α.Ε.** Η εν λόγω εταιρία διατηρεί κοινοπρακτική επιχείρηση

με την επωνυμία Jiamusi Jiamu Stone Materials Co. Ltd. Το εργοστάσιο της βρίσκεται στην πόλη Jiamusi στην επαρχία Heilongjiang στην ΒΑ Κίνα.

Επιχειρήσεις του κλάδου με εμπορική δραστηριότητα στην Κίνα

Στην Κίνα δραστηριοποιούνται εμπορικά και οι εταιρίες **Ικτίνος Ελλάς Α.Ε.**, **Μάρμαρα Διονύσου Πεντέλης** και **Μάρμαρα Νάξου**. Η Ικτίνος Ελλάς διαθέτει γραφείο στην Shanghai με σκοπό την διακίνηση των προϊόντων στην αγορά της Κίνας. Παράλληλα η εταιρία έχει συνάψει στρατηγική συμμαχία με την κινεζική Universal Marble And Granite Group Ltd. για την αποκλειστική αντιπροσώπευση και διάθεση του μονοπωλιακού μαρμάρου Golden Spider⁸² στις αγορές της Κίνας, του Μακάο και του Χονγκ Κονγκ (Η Καθημερινή, 18/01/2006, Νικολαΐδου, 2002).

Επίσης, οι επιχειρήσεις **Μάρμαρα Σαμψούς Ε. Σωτηρίου** και **όμιλος Επιχειρήσεων Μαρμάρου Γουρλής** έχουν εγκαταστήσει στην Κίνα γραφεία αντιπροσωπείας. Ειδικότερα η εταιρία Γουρλής ΕΠΕ, παρουσιάζεται αρκετά διεθνοποιημένη καθώς διοχετεύει το 90% της παραγωγής της σε αγορές του εξωτερικού είτε για άμεση πώληση είτε μέσω των υποκαταστημάτων που διατηρεί σε διάφορες πόλεις του εξωτερικού. Η συγκεκριμένη εταιρία διατηρεί τοπικά κέντρα διανομής στην Shanghai και το Beijing (Δερμετζόγλου, 1997:114).

3.3.2. Εξόρυξη Ορυκτών

Και ο κλάδος αυτός παρουσιάζει υψηλό επενδυτικό ενδιαφέρον καθώς η Κίνα διαθέτει σημαντική ποικιλία ορυκτών πρώτων υλών, οι οποίες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες ή αξιοποιούνται χρησιμοποιώντας απαρχαιωμένη τεχνολογία. Στον συγκεκριμένο κλάδο δραστηριοποιείται μια από τις πλέον σημαντικές ελληνικές παρουσίες στην Κίνα και με έντονη διεθνή παρουσία, η εταιρία **S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.** (Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης ΑΕΕ)⁸³.

⁸² Το μάρμαρο αυτό εξορίζεται από την περιοχή Πλατανότοπος Καβάλας και έχει σημαντική απήχηση τόσο στην εγχώρια όσο και σε αγορές του εξωτερικού

⁸³ Silver&Baryte Mining CO.

Η S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε. ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1934 με το όνομα ΑΕΕ Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης από τον Ευριπίδη Μαυρομάτη και τους αδελφούς Ηλιόπουλους. Βασικός στόχος ήταν η αξιοποίηση των μεταλλευμάτων στα κυκλαδίτικα νησιά Μήλο, Κίμωλο και Πολύαιγο. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ανέκοψε την ανοδική της πορεία η οποία συνεχίστηκε κατά τα μεταπολεμικά χρόνια. Σε αυτήν την περίοδο η εταιρία επέκτεινε τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις της και αξιοποίηση νέα ορυκτά όπως ο περλίτης⁸⁴ και ο μπετονίτης⁸⁵ διευρύνοντας σημαντικά την εξαγωγική της δραστηριότητα. Κατά την διάρκεια των επόμενων ετών προχώρησε σε συγχωνεύσεις εταιριών, μεταβίβασε μέρος της παραγωγικής δραστηριότητας σε θυγατρικές και στράφηκε στην αξιοποίηση νέων ορυκτών. Το 1994 εισήχθη στο χρηματιστήριο Αθηνών. Το 58% των μετοχών ελέγχεται από την οικογένεια Κυριακόπουλου (Πανσεληνά, 2001:113).

Σήμερα η S&B αποτελεί έναν πολυμετοχικό όμιλο εταιριών με εκτεταμένη διεθνή δραστηριότητα και πωλήσεις σε περισσότερες από 60 χώρες. Ο Όμιλος απαρτίζεται από θυγατρικές και συνδεδεμένες εταιρίες, με ορυχεία, εργοστάσια, εγκαταστάσεις και κέντρα διανομής σε περισσότερες από 20 χώρες και 5 ηπείρους (μεταξύ άλλων Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Βουλγαρία, Ουγγαρία, ΗΠΑ, Κίνα, Βραζιλία, Ινδία, Κορέα) και μια παγκόσμια οικογένεια που αριθμεί περισσότερους από 2.200 εργαζομένους. Βασικό κορμό της δραστηριότητας του Ομίλου αποτελεί η εξόρυξη, επεξεργασία και εμπορία βιομηχανικών ορυκτών και μεταλλευμάτων. Στον τομέα των Βιομηχανικών Ορυκτών, που καλύπτει πάνω από τα τρία τέταρτα του συνολικού κύκλου εργασιών του Ομίλου, η S&B κατέχει εκτεταμένα αποθέματα και σημαντικά μερίδια αγοράς παγκοσμίως στα κύρια

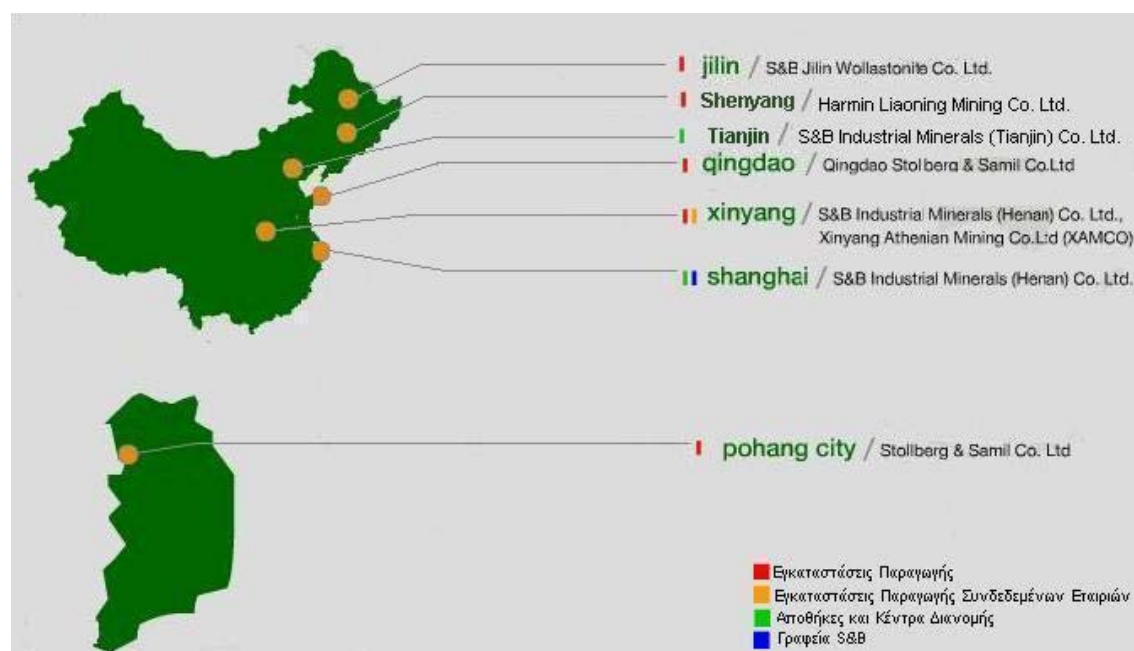
⁸⁴ Ο περλίτης είναι μια φυσική ηφαιστειακή ύαλος που σχηματίζεται με την απότομη ψύξη και στερεοποίηση ηφαιστειακής λάβας, εγκλωβίζοντας νερό στη μάζα του. Στην ύπαρξη του νερού αυτού οφείλεται η πιο σημαντική φυσική ιδιότητα του περλίτη, που είναι η ικανότητά του να διογκώνεται σε θερμοκρασίες 800-950° C. Χρησιμοποιείται στην οικοδομή (δομικά υλικά και επιχρίσματα), στη γεωργία και στις κρυογενικές μονώσεις. Η S&B ενεργοποιείται και στην αγορά των βοηθητικών μέσων διήθησης.

⁸⁵ Ο μπετονίτης είναι πλαστική άργιλος που προέρχεται από την in situ μετατροπή ηφαιστειακής τέφρας. Αποτελείται από ορυκτά της ομάδας των σμεκτιτών, με κύριο συστατικό το ορυκτό του μοντιοριλλονίτη. Πήρε την ονομασία του από την τοποθεσία Fort Benton της πολιτείας Wyoming των Η.Π.Α., όπου πρωτοανακαλύφθηκε και άρχισε να εξορύσσεται. Χρησιμοποιήθηκε αρχικά στις γεωτρήσεις πετρελαίου και στη συνέχεια αποδείχτηκε ένα ιδιαίτερα σημαντικό συστατικό για την παραγωγή χυτών μετάλλων και για τη σφαιροποίηση σιδηρομεταλλεύματος με αντίστοιχες εφαρμογές στα χυτήρια και την παραγωγή σιδήρου. Επιπλέον, ο μπετονίτης χρησιμοποιείται σε έργα πολιτικού μηχανικού, στη βιομηχανία των προσροφητικών υλικών, καθώς και μεταξύ άλλων στην χαρτοβιομηχανία, στην χρωματοβιομηχανία, στη βιομηχανία τροφίμων και κεραμικών.

προϊόντα της (μπεντονίτης, περλίτης, βωξίτης, συλλιπάσματα χύτευσης⁸⁶ και ειδικά ορυκτά). Στις 31/12/2006 εμφάνισε ενοποιημένες πωλήσεις ίσες με 455,6 εκατομμύρια ευρώ και καθαρά κέρδη 23,54 εκατομμύρια ευρώ.

Η δραστηριότητα της S&B στην Κίνα ξεκίνησε το 1996. Αφορμή στάθηκε ένας πελάτης της εταιρίας ο οποίος αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί στην Κίνα και απευθύνθηκε στην S&B προκειμένου να συνεχίσει να τον προμηθεύει με περλίτη και εκεί. Έτσι το 1996 συστάθηκε η εταιρία Sino-Hellenic Industrial Minerals Co Ltd. (SHIMCO) στην πόλη Xinyang της επαρχίας Henan στην ανατολική Κίνα (νυν S&B Industrial Minerals Henan Co Ltd.) με αντικείμενο την επεξεργασία περλίτη, καθώς και την εμπορία του ορυκτού στην ευρύτερη ασιατική αγορά. Την ίδια χρονιά ιδρύθηκε και η εταιρία Xinyang Athenian Mining Co Ltd. (XAMCO) με αντικείμενο την εξόρυξη ακατέργαστου περλίτη για την προμήθεια της SHIMCO με πρώτη ύλη. Το ορυχείο περλίτη της XAMCO βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το εργοστάσιο της SHIMCO. Από το 2003 η συγκεκριμένη εταιρία διατηρεί και εμπορικά γραφεία, αποθήκες και κέντρο διανομής των προϊόντων στην Shanghai (βλ. Σχ. 3.5) (Πουλέλες, 2006).

Σχήμα 3.5. Η εταιρική δομή της S&B στην Κίνα και την Νότια Κορέα.

Πηγή: <http://www.s.andb.gr/gr/index.html#> (22/07/2007)

⁸⁶ Τα συλλιπάσματα χύτευσης αποτελούν σειρά εξειδικευμένων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, βασισμένων σε ποικιλία βιομηχανικών ορυκτών, που χρησιμοποιούνται για την υποβοήθηση της παραγωγής χάλυβα με τη μέθοδο της συνεχούς χύτευσης.

Η παρουσία της S&B στην Κίνα δεν ολοκληρώνεται στις δυο αυτές μόνο πόλεις. Η S&B κατέχει το 50% της εταιρίας Qingdao Stollberg & Samil Co. Ltd. στην πόλη Qingdao της επαρχίας Shandong στην ανατολική Κίνα με κύρια δραστηριότητα την παραγωγή συλλιπασμάτων συνεχούς χύτευσης χάλυβα. Το συγκεκριμένο εργοστάσιο προήλθε μέσω της εξαγοράς του γερμανικού ομίλου εταιριών AG Stollberg Group το 2004. Ο εν λόγω όμιλος κατέχει ηγετική θέση παγκοσμίως στην επεξεργασία βιομηχανικών ορυκτών για την παραγωγή συλλιπασμάτων χύτευσης και εκτός από την Κίνα δραστηριοποιείται και στην Γερμανία, ΗΠΑ, Γαλλία, Βραζιλία, Ινδία και Νότιο Κορέα.

Επιπρόσθετα η εταιρία διαθέτει από το 2005 εργοστάσιο και στην πόλη Jilin στην ομώνυμη επαρχία της βορειοανατολικής Κίνας. Το εργοστάσιο στην Jilin έχει προέλθει από ίδρυση κοινοπραξίας με τοπική εταιρία και λειτουργεί με την επωνυμία S&B Jilin Wollastonite Co. Ltd. Αντικείμενο της συγκεκριμένης εταιρίας, της οποίας η S&B κατέχει το 77,35%, αποτελεί η εκμετάλλευση του μεγαλύτερου ορυχείου κοκκώδους βολλαστονίτη της συγκεκριμένης επαρχίας, καθώς επίσης και η λειτουργία σχετικής μονάδας επεξεργασίας.

Επιπλέον η S&B κατέχει από το 2005 ποσοστό 33,33% της εταιρίας Harmin Liaoning Mining Co. Ltd.⁸⁷ η οποία βρίσκεται στην πόλη Shenyang της επαρχίας Liaoning στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας. Βασική δραστηριότητα της εταιρίας αυτής είναι η εξόρυξη και επεξεργασία ινώδους βολλαστονίτη (Η Καθημερινή, 04/09/2005). Επιπλέον από το 2006 η S&B διατηρεί την εταιρία S&B Industrial Minerals Tianjin Co. Ltd. στην Tianjin, κοντά στο Beijing με βασική δραστηριότητα τις εισαγωγές και εξαγωγές βιομηχανικών ορυκτών.

Η ασιατική παρουσία της S&B συμπληρώνεται με το εργοστάσιο στην πόλη Pohang στην νότιο Κορέα. Το εργοστάσιο αυτό έχει προέλθει και πάλι μέσω της θυγατρικής γερμανικής εταιρίας AG Stollberg Group η οποία έχει κοινοπραξία εκεί με συμμετοχή 50% με την εταιρία Samil Co Ltd.

3.3.3. Παραγωγή Πλαστικών Ειδών

Και ο κλάδος των πλαστικών παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον για τις ελληνικές επενδύσεις και συγκεντρώνει ορισμένες από τις πιο σημαντικές ελληνικές

⁸⁷ <http://www.made-in-china.com/import-export/JevmhdMOExYjprofile1/Harmin-Liaoning-Mining-Co-Ltd-.html>.

εταιρίες. Ο κλάδος αυτός παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς η αγορά πλαστικών σωλήνων και σχετικών προϊόντων για αγροτική χρήση είναι ραγδαία αναπτυσσόμενη και παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης. Οι πιο αξιόλογες παρουσίες του κλάδου είναι οι εταιρίες **Πλαστικά Κρήτης Α.Ε.** και ο **όμιλος Α.Γ. Πετζετάκης**.

Πλαστικά Κρήτης Α.Ε.

Η εταιρία Πλαστικά Κρήτης ιδρύθηκε το 1970 στο Ηράκλειο Κρήτης. Σήμερα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κατασκευαστές πλαστικών ειδών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικεύεται στην κατασκευή πλαστικών προϊόντων master batch, στην κατασκευή πλαστικών φύλλων για κάλυψη θερμοκηπίων, γεωμεμβρανών, σωλήνων πολυαιθυλενίου και στην ανακύκλωση πλαστικών. Τα προϊόντα της εξυπηρετούν φυτοκομικές και γεωργικές εφαρμογές, την βιομηχανία πλαστικών και έργα σχετικά με αρδεύσεις και διαχείριση υδάτινων πόρων. Η εταιρία έχει αξιοσημείωτη διεθνή παρουσία με θυγατρικές επιχειρήσεις σε Ρουμανία, Πολωνία, Τουρκία και Κίνα. Επιπλέον έχει αναπτύξει σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα με περισσότερες από 50 χώρες σε όλο τον κόσμο.

Η κρητική εταιρία διείσδυσε στην κινεζική αγορά διαμέσου συμφωνίας που υπεγράφη το 2001 με την κινεζική εταιρία Shanghai San Hua Film Plant. Η συμφωνία προέβλεπε ίδρυση μικτής εταιρίας με κυρία δραστηριότητα την κατασκευή πλαστικών φύλλων για κάλυψη θερμοκηπίων και καλυμμάτων γεωμεμβράνης (βλ. Σχ. 3.6). Με τον τρόπο αυτό προέκυψε η Shanghai HiTec Plastics στην Shanghai το 2003 με το συνολικό ύψος της επένδυσης να αγγίζει τα 10 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων το 66% καταβλήθηκε από την ελληνική εταιρία (Τα Νέα, 18/03/2000, Η Καθημερινή 04/09/2005).

Εκτός από το κεφάλαιο η ελληνική εταιρία εξασφάλισε και την απαραίτητη τεχνογνωσία, τον κατάλληλο σχεδιασμό των προϊόντων και την πιο σύγχρονη διαθέσιμη τεχνολογία, στοιχεία που προσέδωσαν υψηλή ποιότητα στα προϊόντα του νέου εργοστασίου. Προϊόντα της εταιρίας εξάγονται σε Η.Π.Α., Καναδά, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία και χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Σχήμα 3.6. Το εργοστάσιο της εταιρίας Πλαστικά Κρήτης στην Shanghai.

Πηγή: http://www.plastikakritis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=23&Itemid=281
(05/09/2007).

Α.Γ. Πετζετάκις Α.Ε.

Η Α.Γ. Πετζετάκις Α.Ε είναι μια από τις παλαιότερες ελληνικές βιομηχανίες και από τις πρώτες ελληνικές επιχειρήσεις που απέκτησαν το χαρακτήρα της πολυεθνικής (Χατζηδημητρίου, 1997:136). Η Α.Γ. Πετζετάκις Α.Ε., μητρική εταιρία του Ομίλου Πετζετακίς, ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1960 από τον Αριστόβουλο Πετζετάκι. Το 1961, ο ιδρυτής καθιέρωσε την Α.Γ. Πετζετάκις Α.Ε. ως μια παγκοσμίου φήμης καινοτόμο εταιρία στην βιομηχανία πλαστικών, κατοχυρώνοντας την πρωτοποριακή για τα χρονικά μέθοδο παραγωγής πλαστικών εύκαμπτων σωλήνων ενισχυμένων από σκληρό σπειροειδές PVC. Την εφεύρεση αυτή ολοκλήρωσε με το σχεδιασμό της μηχανής και του καλουπιού για την παραγωγή του νέου επαναστατικού προϊόντος. Τα προϊόντα της εταιρίας έγιναν γνωστά παγκοσμίως με το εμπορικό σήμα Heliflex ενώ από τότε η τεχνολογία αγοράστηκε και χρησιμοποιείται από μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες όπως οι Goodyear, Pirelli, Dunlop & Toyo Rubbers (Λιακοπούλου, 2007).

Ο Όμιλος Πετζετάκις είναι ένας από τους ταχύτατα αναπτυσσόμενους παραγωγούς συστημάτων σκληρών και εύκαμπτων σωλήνων παγκοσμίως, ο οποίος απασχολεί σήμερα περισσότερα από 1.500 άτομα. Η παγκόσμια παρουσία του υποστηρίζεται από έντεκα παραγωγικές μονάδες σε έξι χώρες και ένα εκτεταμένο δίκτυο θυγατρικών εταιριών και αποκλειστικών αντιπροσώπων το οποίο εκτείνεται σε Ευρώπη, Αμερική και Μέση Ανατολή. Τα κύρια προϊόντα του Ομίλου περιλαμβάνουν i) συστήματα σκληρών σωλήνων από PVC, πολυαιθυλένιο και πολυπροπυλένιο τα οποία χρησιμοποιούνται στα δίκτυα ύδρευσης και άρδευσης, στα

δίκτυα τηλεπικοινωνιών, στη μεταφορά φυσικού αερίου, στα συστήματα αποχέτευσης, στις οικοδομικές εφαρμογές καθώς και στην εξόρυξη μετάλλων, ii)εύκαμπτους σωλήνες από PVC και πολυουρεθάνη, ενισχυμένους με ατσάλι ή με πλαστικά συνθετικά τα οποία χρησιμοποιούνται στις περισσότερες βιομηχανικές, γεωργικές και οικιακές εφαρμογές.

Στην Κίνα δραστηριοποιείται από την δεκαετία του 1990 έχοντας ιδρύσει μια κοινοπρακτική επιχείρηση με σημαντικό τοπικό φορέα στην πόλη Linyi της επαρχίας Shandong υπό την επωνυμία Linyi AG Plastics Company Ltd. Βασική δραστηριότητα της συγκεκριμένης εταιρίας είναι η παραγωγή πλαστικών σωλήνων για αγροτικές κυρίως χρήσεις (Το Βήμα, 18/05/1997).

Στην Κίνα διατηρεί κοινοπραξία και η εταιρία Λ. Κύβελος Technindustry A.E. με σκοπό την παραγωγή και επεξεργασία πλαστικών πρώτων υλών και κυρίως πολυβινυλίου (Δερμετζόγλου, 1997:114). Σκέψεις για επέκταση στην Κίνα πραγματοποιεί και ο όμιλος πλαστικών Eurodrip ABEΓΕ. Οι πρώτες επαφές έχουν πραγματοποιηθεί και οι συζητήσεις βρίσκονται σε φάση εξέλιξης, ώστε να ξεκινήσει η παραγωγή προϊόντων για συστήματα άρδευσης καθώς η Κίνα είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη αγορά στα είδη άρδευσης και αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα λειψυδρίας (Φιντικάκης, 2001).

Την πραγματοποίηση εξαγωγών στην Κίνα διερευνά και η εταιρία παραγωγής πλαστικών σωλήνων Plexaco A.E., η οποία ήδη δραστηριοποιείται ήδη εμπορικά στην Ασία και πιο συγκεκριμένα στην Ταϊλάνδη. Η Κίνα αποτελεί μια αγορά-πρόκληση για όλα τα σχετικά προϊόντα καθώς η εγχώρια παραγωγή αδυνατεί να ικανοποιήσει την υφιστάμενη ζήτηση και οι ποιοτικές προδιαγραφές είναι ανεπαρκείς (Νικολαΐδου, 2002).

3.3.4. Κλωστοϋφαντουργία

Το σημαντικότερο ελληνικό επενδυτικό σχέδιο του κλάδου είναι η εταιρία τεχνητής μετάξης ETMA A.E. Η ETMA όπως θα δούμε και στην συνέχεια επένδυσε πρόσφατα στην Κίνα κυρίως για να εκμεταλλευτεί το φθηνότερο εργατικό δυναμικό και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της. Είναι από τα πιο αντιπροσωπευτικά ελληνικών ΑΞΕ αυτού του είδους.

Η ETMA ιδρύθηκε το 1922 σαν Ετερόρρυθμη Εταιρεία και από το 1925 μετετράπη σε Ανώνυμη Εταιρεία. Από το 1928 λειτουργούσε στην περιοχή του Βοτανικού στην οδό Αγίας Άνης. Ιδρυτές της ήταν δυο ανώτεροι αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού, οι Χαρίλαος Λιαμπέης και Τηλέμαχος Τριγγέτας. Κατά την περίοδο 1941-45 διακόπηκε προσωρινά η λειτουργία της λόγω του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και της γερμανικής κατοχής. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 ακολούθησε ραγδαία ανάπτυξη και απογείωση των πωλήσεων, καθώς εγκατέστησε με ταχύτατο ρυθμό νέες μηχανές κλωστοποίησης τεχνητής μετάξης, τις οποίες είχε βελτιώσει και εκσυγχρονίσει. Η ETMA A.E. διατηρεί μέχρι και σήμερα διεθνώς το αποκλειστικό προνόμιο κατασκευής τους.

Σήμερα ο Όμιλος ETMA, αποτελείται από την μητρική εταιρία ETMA A.E., η οποία παράγει πολυαμιδικά νήματα (νάιλον), την A.E. Ελλατέξ (παραγωγή συνθετικών ινών) της οποίας κατέχει το 53,56 % και εμμέσως, μέσω της Ελλατέξ, το 99,9% της γαλλικής εμπορικής Ανώνυμης Εταιρείας Ronaltex S.A. Επίσης η ETMA κατέχει το 51% δυο προσφάτως ιδρυμένων στην Κίνα εταιρειών των Heilongjiang Longma Chemical Fibre Co. Ltd. και Heilongjiang ETMA Chemical Fibre Co. Ltd. Επικεφαλής της ελληνικής εταιρείας είναι σήμερα ο κ. Αλέξανδρος Μάσχας ο οποίος κατέχει την θέση του προέδρου της εταιρίας και ο κ. Χαρίλαος Λιάμπης, εγγονός ενός εκ των ιδρυτών της ETMA, ο οποίος κατέχει την θέση του διευθύνοντος συμβούλου. Το 1999 οι πωλήσεις του ομίλου της ETMA ανήλθαν στα 21,3 δισ. δρχ., ενώ τα κέρδη στα 2,7 δισ. δρχ.

Οι πωλήσεις των προϊόντων του Ομίλου ETMA, προωθούνται κατά κύριο λόγο απ' ευθείας προς την πελατεία της, τόσο στην ελληνική αγορά όσο και σε ολόκληρο το χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πελάτες είναι ελαστικοποιητικές, υφαντουργικές ή πλεκτικές βιομηχανίες και στριπτήρια του κλωστοϋφαντουργικού κλάδου. Ένα ποσοστό της παραγωγής διατίθεται στη Δυτική Ευρώπη μέσω αντιπροσώπων και χονδρεμπόρων νημάτων, όπως και μέσω της θυγατρικής Ronaltex S.A. κυρίως στους πελάτες στη Γαλλία.

Στην Κίνα η ETMA εισήχθη το 2001 όταν μετέφερε το 2001 την παραγωγική της δραστηριότητα στην πόλη Harbin της επαρχίας Heilongjiang στην βορειοανατολική Κίνα. Η μεταφορά της παραγωγικής δραστηριότητας στην Κίνα εντάσσεται στο πλαίσιο συμφωνίας με την κινεζική εταιρία συνθετικών ινών Heilongjiang Longdi

Company Ltd. για την ίδρυση δυο μεικτών ελληνοκινεζικών εταιριών (Heilongjiang Longma Chemical Fibre Co. Ltd. και Heilongjiang ETMA Chemical Fibre Co. Ltd.) οι οποίες θα έχουν ως αντικείμενο δραστηριότητας την παραγωγή νημάτων ρεγίων (βισκόζης).

Σχήμα 3.7. Οι παραγωγικές μονάδες της ETMA στην Κίνα.

Πηγή: <http://www.etmagroup.gr/htmlsite/productdetails.asp?id=82> (28/09/2007)

Το συνολικό ύψος της επενδύσεως είναι περίπου US \$60 εκατομμύρια και το ύψος των εταιρικών κεφαλαίων περίπου US \$54 εκατομμύρια. Η ETMA A.E. κατέχει στις δύο νεοϊδρυθείσες εταιρείες συμμετοχή στο κεφάλαιο της τάξεως του 51% και η κινεζική εταιρεία 49%. Η συνολική συμμετοχή της ETMA A.E. στο κεφάλαιο και των δύο εταιρειών αποτιμάται σε US\$ 27,4 εκατομμύρια. Η συμμετοχή της ETMA A.E. στις δύο μεικτές εταιρείες αφορά την εισφορά του μηχανολογικού της εξοπλισμού και φυσικά την 80χρονη περίπου τεχνογνωσία της στην παραγωγή συνθετικών ινών.

Η ETMA A.E., με πάνω από 480 εργαζομένους πριν από την αναστολή της παραγωγικής της δραστηριότητας στην Ελλάδα, δραστηριοποιούνταν στην παραγωγή συνθετικών και τεχνητών ινών και το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής της εξαγόταν στην Αίγυπτο, σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Πακιστάν, στη Συρία και στην Τουρκία. Βασικός λόγος της εν λόγω μεταφοράς φαίνεται να ήταν το υψηλό εργατικό κόστος το οποίο περιόριζε σημαντικά την ανταγωνιστικότητά της. Σήμερα από την παλαιά ETMA A.E. διατηρείται στην Ελλάδα μόνο η θυγατρική Ελλατέξ (Πουλέλες, 2002).

3.3.5. Κοσμήματα

Η πιο σημαντική παρουσία του κλάδου στην Κίνα είναι η εταιρία παραγωγής κοσμημάτων, ρολογιών και αξεσουάρ **Folli Follie**⁸⁸ η οποία έχει επενδύσει επιτυχώς στις αγορές της Ασίας από τα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Folli Follie

Η Folli Follie ιδρύθηκε το 1986 από τον κ. Κουτσολιούτσο Δημήτρη και την σύζυγο του κ. Κουτσολιούτσου Καίτη εγκαινιάζοντας το πρώτο τους κατάστημα στο κέντρο της Αθήνας. Στόχος τους ήταν η δημιουργία μιας εταιρίας που θα παρείχε επώνυμα, μοντέρνα και καλής ποιότητας κοσμήματα σε γυναίκες ηλικίας 20-40 ετών. Η αρχική επιτυχία στην ελληνική αγορά ώθησε τους ιδιοκτήτες να διευρύνουν τις κατηγορίες προϊόντων της εταιρίας και να επιδιώξουν την επέκταση σε χώρες του εξωτερικού. Μια δεκαετία μετά την δημιουργία της Folli Follie ο γιος του κ. Κουτσολιούτσου, Τζώρτζης Κουτσολιούτσος και η γυναίκα του ανέλαβαν την ανάπτυξη της επωνυμίας Folli Follie σε παγκόσμιο επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό άρχισε να θεμελιώνεται ο σημερινός πολυεθνικός χαρακτήρας της εταιρίας. Σήμερα η Folli Follie δραστηριοποιείται σε 20 χώρες έχοντας πάνω από 280 σημεία πώλησης.

Η Ασία αποτέλεσε από την αρχή μια προνομιακή περιοχή χωροθέτησης των εκτός Ελλάδος καταστημάτων της εταιρίας. Η είσοδος στην ιαπωνική αγορά, η οποία κατέχει τα ηνία στο χώρο των επώνυμων ειδών πολυτελείας, το 1995 αποτέλεσε το βάπτισμα του πυρός για την ελληνική εταιρία στο εξωτερικό. Η αλυσίδα κοσμημάτων αναζητώντας νέες επενδυτικές ευκαιρίες εισήχθη το 1999 στο Χονγκ Κονγκ και από το 2002 και στην κινεζική αγορά δημιουργώντας αρχικά 12 καταστήματα στις μεγαλύτερες κινεζικές πόλεις. Τα καταστήματα αυξήθηκαν σε 22 το 2004 για να φτάσουν τα 60 το έτος 2006, ενώ υπάρχουν βλέψεις για περαιτέρω αύξηση των καταστημάτων εν όψη των Ολυμπιακών Αγώνων που θα διεξαχθούν στο Beijing το 2008. Μεταξύ άλλων διαθέτει καταστήματα στην Shanghai, το Beijing, την Hangzhou, το Ningbo, το Qingdao, την Dalian, το Harbin, την Guangzhou, τη

⁸⁸ Μεταφράζεται στα ιταλικά σε «Τρελή – Τρέλα».

Shenzhen ακόμη και στην Chongqing, βαθιά στην κινεζική ενδοχώρα⁸⁹ (Κτενάς, 2005a, Το Βήμα, 22/10/2006).

Στα αρχικά σχέδια της Folli - Follie ήταν να δραστηριοποιηθεί μόνο εμπορικά στην Κίνα εξάγοντας εκεί γυναικεία κοσμήματα και αξεσουάρ. Γρήγορα όμως διαπίστωσε ότι θα έχανε την βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα της αν δεν παρήγαγε επιτόπου τα προϊόντα της. Με τον τρόπο αυτό θα διαμορφώνονταν άμεσες σχέσεις με τους Κινέζους πετυχαίνοντας παράλληλα και αρκετά χαμηλότερο εργατικό κόστος. Ο κατάλληλος συνεταιίρος βρέθηκε στο πρόσωπο τοπικού επιχειρηματία, ο οποίος παράγει για λογαριασμό της ελληνικής πολυεθνικής προϊόντα με την ελληνική φίρμα, τροφοδοτώντας την κινεζική αγορά με είδη αξίας 15 εκατομμυρίων ευρώ ετησίως.

Σχήμα 3.8. Καταστήματα της Folli Follie σε Κίνα και Χονγκ Κονγκ.

Πηγή: http://www.follifollie.gr/gr/Home_new.htm (28/09/2007).

Η διείσδυση των Folli Follie στην Κίνα δεν ήταν τυχαία. Τα στελέχη της εταιρίας γρήγορα διαπίστωσαν τους συνεχώς αυξανόμενους ρυθμούς αύξησης των καταναλωτικών δαπανών στην Κίνα, σε αντίθεση με τα σημάδια κορεσμού που παρατηρούνται σε αντίστοιχες αγορές της Ευρώπης. Όπως δηλώνει ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρίας κ. Κουτσολιούτσος οι κινέζες ξοδεύουν για τον εαυτό τους το 70% του συνολικού ετήσιου εισοδήματός τους. Το αντίστοιχο ποσοστό των Ελληνίδων καταναλωτών είναι μόλις 18%. Το μισθολογικό καθεστώς κυμαίνεται βέβαια σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το ευρωπαϊκό, όμως σε πόλεις

⁸⁹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. http://www.follifollie.gr/gr/Home_new.htm.

όπως η Shanghai, το Beijing και η Guangzhou – κοιτίδες του κινεζικού καπιταλισμού – οι μισθοί των γυναικών βρίσκονται ήδη 15% υψηλότερα από τους αντίστοιχους ελληνικούς.

Το “target group” των καταναλωτών της εταιρίας στην Κίνα των 1,3 δισεκατομμυρίων κατοίκων αγγίζει τα 130 εκατομμύρια, ενώ το αντίστοιχο στις ΗΠΑ των 250 εκατομμυρίων δεν ξεπερνά τα 90 εκατομμύρια. Η αγορά της Κίνας αντιπροσωπεύει ήδη το 15% του συνολικού τζίρου της εταιρίας ενώ μαζί με τον τζίρο από τις γειτονικές ασιατικές χώρες το ποσοστό αυτό αγγίζει το 42%. Την ίδια ώρα το 50% της ελληνικής αγοράς του βιομηχανοποιημένου κοσμήματος, ο τζίρος της οποίας εκτιμάται ότι δεν υπερβαίνει τα 350 εκατομμύρια ευρώ, βρίσκεται στα χέρια τουρκικών εταιριών, γεγονός που δημιουργεί μια ιδιαίτερα αρνητική κατάσταση για τους Έλληνες κατασκευαστές. Έτσι η Ασία γενικότερα και η Κίνα ειδικότερα αποτελούν μια καλή διέξοδο (Φιντικάκης, 2003, 2004).

Εκτός από κοσμήματα και γυναικεία αξεσουάρ η Folli Folli έχει προχωρήσει περισσότερο ιδρύοντας στην Κίνα έξι καταστήματα με βρεφική είδη. *«Η αγορά είναι τεράστια και ο ανταγωνισμός είναι ελάχιστος προς το παρόν στα βρεφικά είδη»* επισημαίνει ο αντιπρόεδρος της Folli Folli κ. **Τζώρτζης Κουτσολιούτσος**. Το αποτέλεσμα ήταν η Folli Folli να συνεργαστεί με τη Lapin House, το αντικείμενο της οποίας είναι η πώληση παιδικών ρούχων, και να ιδρύσουν την εταιρεία Folli Folli Baby με έδρα το Χονγκ Κονγκ. Αρχικά απέκτησαν τρία καταστήματα με βρεφικά ρούχα, ένα στο Beijing και δύο στη Shanghai, τα οποία λειτούργησαν πιλοτικά, ενώ έχει ήδη προγραμματιστεί η ανάπτυξη δικτύου στην εν λόγω αγορά μέσω ανεξάρτητων καταστημάτων ή με τη μέθοδο του shop-in-shop σε πολυκαταστήματα. Η καλή πορεία των υπάρχοντων καταστημάτων οδήγησε τη διοίκηση της Folli Folli και της Lapin House στην απόφαση να αποκτήσουν άλλα τρία καταστήματα μέσα στους επόμενους έξι μήνες, ενώ σκοπεύουν να προσθέσουν και παιδικά αξεσουάρ, όπως ρολόγια και κοσμήματα. Εδώ και δύο δεκαετίες η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη του κόσμου ακολουθεί την πολιτική του ενός παιδιού ανά οικογένεια. Συνεπώς οι οικογένειες στην Κίνα συγκεντρώνουν την αγάπη τους και τις επενδύσεις τους στο μοναχοπαίδι τους, αργότερα στο εγγόνι τους κ.ο.κ. Δεδομένου ότι το 21% του πληθυσμού της Κίνας είναι κάτω των 14 ετών, υπάρχει μια σημαντική αγορά που αναπτύσσεται (Τσακίρη, 2007).

Στα χνάρια της Folli Folli δείχνει να βαδίζει, επίσης, η εταιρεία **Perideo**, η οποία κατασκευάζει και διαθέτει τα κοσμήματα «Oxette» και «Loisir»,

καταγράφοντας σημαντική εξωστρέφεια μέσα από ένα δίκτυο εταιρικών καταστημάτων franchise και shop-in-shop που αριθμούν περισσότερα από 450 σημεία πώλησης σε 25 χώρες. Στην Κίνα έχει εμπορική μόνο παρουσία με 30 καταστήματα με πρόβλεψη να αγγίξουν τα 50 έως το 2008, μέσω συνεργασίας master franchise (Λεμπέση, 2006).

3.3.6. Κατασκευή Επίπλων

Η πιο σημαντική ελληνική παρουσία του κλάδου στην Κίνα είναι η βορειοελλαδίτικη εταιρία παραγωγής κρεβατιών και στρωμάτων Coco-Mat.

Coco –Mat

Η Coco-Mat ιδρύθηκε το 1989 στην Ξάνθη και αρχικά ασχολήθηκε με την παραγωγή στρωμάτων από φυσικά υλικά. Σήμερα η γκάμα των προϊόντων έχει διευρυνθεί αρκετά καθώς παράγει επιπλέον κρεβατοστρώματα, ανωστρώματα, μαξιλάρια, έπιπλα και λευκά είδη. Η φιλοσοφία της Coco-Mat στηρίζεται στην αειφόρο ανάπτυξη για αυτό και οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται αποτελούνται από φυσικά υλικά, φιλικά προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον, όπως οι ίνες κοκκοφοίνικα και το φυσικό καουτσούκ. Το εργοστάσιο της εταιρίας, συνολικής έκτασης 20.000 τετρ. χλμ. βρίσκεται εγκατεστημένο στην βιομηχανική περιοχή της Ξάνθης. Εκτός από την Ελλάδα στην οποία διατηρεί 26 καταστήματα, η εταιρία έχει και διεθνή παρουσία. Καταστήματα της υπάρχουν στην Κύπρο, στο Βέλγιο, την Ολλανδία, την Ισπανία και την Κίνα.

Ειδικότερα στην Κίνα η Coco-Mat διατηρεί εργοστάσιο κατασκευής κρεβατιών και στρωμάτων από το 2002. Η είσοδος της Coco-Mat στην ασιατική χώρα ήρθε σαν συνέπεια των εμπορικών συναλλαγών της με έναν κινέζο επιχειρηματία (Μαϊκλ Γου), ο οποίος επί δέκα χρόνια προμήθευε την ελληνική εταιρία με μεταξωτά. Επιπλέον ο κ. Π. Ευμορφίδης, ένας από τους ιδρυτές της Coco-Mat ήταν ένας από τους Έλληνες επιχειρηματίες που συνόδεψαν το 2001 τον τότε πρωθυπουργό κ. Κωνσταντίνο Σημίτη στην επίσκεψη του στην Κίνα. Αφενός λοιπόν η μακρόχρονη σχέση εμπιστοσύνης με τον κινέζο προμηθευτή και αφετέρου η γενικότερη εξωστρέφεια της επιχείρησης οδήγησαν σε συνεργασία με τον εν λόγω επιχειρηματία για την κατασκευή παραγωγικής μονάδας Κίνα.

Σχήμα 3.9. Κατάστημα της Coco-Mat στην Κίνα.

Πηγή: <http://www.coco-mat.com/greek/shops/china.htm> (28/09/2007)

Το εργοστάσιο της Coco-Mat στην Κίνα βρίσκεται στην πόλη Hangzhou, κοντά στην Shanghai και λειτουργεί με την επωνυμία Zhejiang Kemai Homely Garments Co. Ltd. Η εταιρία διαθέτει 2 καταστήματα, ένα στην πόλη Hangzhou και ένα στην πόλη Suzhou⁹⁰, η οποία βρίσκεται επίσης πολύ κοντά στην Shanghai. Τα κεντρικά της γραφεία βρίσκονται επίσης στην πόλη Hangzhou. Το συνολικό ύψος της επένδυσης άγγιξε τα 7 εκατομμύρια ευρώ.

Η Coco-Mat όπως και η Folli Follie είναι πρωταρχικά προσανατολισμένη στην αγορά της Κίνας και κυρίως προς την καταναλωτική δύναμη της ανερχόμενης μεσοαστικής τάξης. Είναι χαρακτηριστικές οι δηλώσεις του κ. Ευμορφίδη σε άρθρο της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία»⁹¹:

«Η εταιρία απασχολεί στην Κίνα περίπου 1000 εργαζομένους. Ανάμεσα τους υπάρχουν εκείνοι που παίρνουν ημερήσιο μισθό 1,5 ευρώ και τρία γεύματα. Είναι οι εργάτες που έρχονται κατά εκατομμύρια από την ύπαιθρο, δουλεύουν 340 μέρες τον χρόνο και πηγαίνουν τις υπόλοιπες 25 μέρες στην άλλη άκρη της αχανούς χώρας με ένα κομπόδεμα 600 ευρώ. Εμείς τους χαρίζουμε κι ένα κρεβάτι Coco-Mat. Υπάρχουν όμως και οι άλλοι εργαζόμενοι, σε επίπεδο μάνατζερ, που ξέρουν άπταιστα αγγλικά και κομπιούτερ και πληρώνονται με μισθό 300-1.500 ευρώ. Είναι αυτοί που αποτελούν και την τεράστια ανερχόμενη καταναλωτική δύναμη της Κίνας. Μιλούμε για 500 εκατομμύρια

⁹⁰ <http://www.coco-mat.com/greek/shops/china.htm>

⁹¹ Η Ελευθεροτυπία, 27/04/2005

ανθρώπους που θέλουν να καταναλώσουν, μπορούν να καταλάβουν το ποιοτικό προϊόν και αποφεύγουν τα κινεζικά ως χαμηλής ποιότητας. Αν λοιπόν οι Κινέζοι έρχονται να κερδίσουν από τους "φτωχούς" Έλληνες, γιατί εμείς να μην πουλήσουμε στους "πλούσιους" Κινέζους» (Χατζηγεωργίου, 2005).

Είναι αρκετά σαφής η φιλοσοφία της εγκατάστασης της εταιρίας στην Κίνα. Από την μια πλευρά προσφέρεται άφθονο εργατικό δυναμικό πρόθυμο να δουλέψει για αρκετά χαμηλούς μισθούς ασταμάτητα και από την άλλη η οικονομική ανάπτυξη έχει αρχίσει να δημιουργεί στα μεγάλα αστικά κέντρα την κινεζική αστική τάξη, μια ικανή και υπολογίσιμη καταναλωτική δύναμη.

3.3.7. Άλλοι ελληνικοί κλάδοι με παρουσία στην Κίνα

Μια επίσης αξιοσημείωτη ελληνική παρουσία στην Κίνα είναι η εταιρία **Τεχνική Προστασίας Περιβάλλοντος Α.Ε.** που παράγει ανόδους αλουμινίου και ψευδαργύρου και εφαρμόζει συστήματα καθοδικής προστασίας για την προστασία μεταλλικών επιφανειών πλοίων, αλλά και άλλων επιφανειών που βρέχονται από θαλασσίνο νερό. Η επωνυμία της κινεζικής εταιρίας είναι Polcor China Ltd. Η Polcor China (Suzhou Polcor Sacrificial Anode Manufacture Co. Ltd) ιδρύθηκε το 1997 στην πόλη της Shanghai σαν στρατηγικός συνεργάτης της Τεχνικής Προστασίας Περιβάλλοντος Α.Ε. Από το 2002 η Polcor China ανήκει ολοκληρωτικά στην Τεχνική Προστασίας Περιβάλλοντος η οποία έχει δείξει ενδιαφέρον και για τον τομέα καθαρισμού και απορρύπανσης θαλάσσιων περιοχών (Κτενάς, 2005).

Σημαντική ελληνική επιχείρηση η οποία δημιουργεί αυτήν την εποχή της εγκαταστάσεις της στην Κίνα είναι η εταιρία κατασκευής επαγγελματικών ψυγείων **Frigoglass**. Η εταιρία ξεκίνησε από ένα εργοστάσιο στην Κάτω Αχαΐα και ήταν θυγατρική της Ελληνικής Εταιρίας Εμφιαλώσεως. Εδώ και δέκα χρόνια η εταιρία λειτουργεί ως ανεξάρτητη και αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κατασκευαστές ψυγείων για επαγγελματική χρήση καθώς συνεργάζεται με την Coca Cola και τους μεγαλύτερους παραγωγούς αναψυκτικών, χυμών, μπίρας και άλλων σχετικών προϊόντων.

Στην Ασία διαθέτει ήδη παραγωγική μονάδα στην Ινδονησία και γραφείο πωλήσεων στην Μαλαισία. Για την επένδυση στην Κίνα η ελληνική πολυεθνική

αναζήτησε επί περίπου ένα χρόνο τοπικό επιχειρηματικό σχήμα προκειμένου να συνεργαστεί. Η προσπάθεια αυτή δεν είχε αποτέλεσμα και έτσι, βάσει των όσων ανέφερε πρόσφατα η διοίκηση της σε παρουσιάσεις σε ξένα χαρτοφυλάκια, θα προχωρήσει αυτόνομα πραγματοποιώντας μια εξ' αρχής επένδυση δημιουργώντας μια επιχείρηση πλήρους ιδιοκτησίας. Το νέο εργοστάσιο, συνολικής επένδυσης 15 εκατομμυρίων ευρώ, θα κατασκευαστεί σε μια από τις σημαντικότερες βιομηχανικές ζώνες της χώρας, στην πόλη Guangzhou της επαρχίας Guangdong. Η κατασκευή αναμένεται να ολοκληρωθεί στο τέλος αυτού του έτους.

Η νέα παραγωγική μονάδα θα επιτρέψει στην Frigoglass να βελτιώσει τις υπηρεσίες που προσφέρει στους πελάτες της, συμπεριλαμβανομένων των Coca Cola, PEPSI, Heineken, SABMiller, Inbev, Nestle και της Red Bull, οι οποίοι έχουν ήδη επενδύσει στην Κίνα. Η διοίκηση της Frigoglass εκτιμά ότι ο ανταγωνισμός στην Κίνα θα είναι έντονος καθώς η μέση κατανάλωση αναψυκτικών και μπίρας παραμένει χαμηλή. Ως άμεση προτεραιότητα θα είναι το σύστημα της Coca Cola και οι τοπικές ζυθοποιίες και στη συνέχεια οι λοιπές εταιρίες ανθρακούχων ποτών, νερών, χυμών, καθώς και των έτοιμων τσαγιών, που είναι και η ταχύτερα αναπτυσσόμενη κατηγορία ποτού στην Κίνα (Ημερησία, 08/02/2007, Σακκάς, 2006).

Μι άλλη ελληνική εταιρία η οποία έχει επενδύσει στην Κίνα είναι η Ergoweld A.E. Η συγκεκριμένη εταιρία έχει συστήσει κοινοπραξία με κινέζο εταίρο και δραστηριοποιείται στον τομέα της παραγωγής δομικού πλέγματος (Δερμετζόγλου, 1997:113). Στην Κίνα είχε επενδύσει και η εταιρία παραγωγής διαφημιστικού υλικού και t-shirt Promota. Η συγκεκριμένη επένδυση εγκαταλείφθηκε πλήρως το 2003 λόγω του ιού SARS ο οποίος έπληξε την περιοχή.

Στην πόλη Shenyang της επαρχίας Liaoning μια άλλη ελληνική επένδυση «πάγωσε» λόγω σημαντικών προβλημάτων που εστιάζονται στην κινεζική συμμετοχή. Το συγκεκριμένο σχέδιο αφορούσε την ίδρυση μεικτής επιχείρησης επισκευής και συντήρησης αεροσκαφών (Shenyang Hellenic Aircraft Repairs Co. Ltd). Ο ελληνικός οίκος που έχει εκπονήσει το συγκεκριμένο σχέδιο είναι η **Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ)**, η οποία είχε κάνει διαπραγματεύσεις με αντίστοιχη κινεζική εταιρεία του κλάδου (Κτενάς, 2005, Στεργίου, 2005).

3.3.8 Ελληνικές Επιχειρήσεις με Εμπορική Παρουσία στην Κίνα

Στην Κίνα εμφανίζουν σημαντική εμπορική παρουσία πολλές ελληνικές επιχειρήσεις. Σημαντική κατηγορία προϊόντων είναι τα καλλυντικά και τα προϊόντα περιποίησης. Τα προϊόντα των εταιριών **Κορρές Α.Ε., Apivita και Lavipharm** βρίσκονται ήδη στα ράφια κινεζικών καταστημάτων. Ειδικότερα η εταιρία Κορρές Α.Ε. ξεκίνησε το 2006 συμφωνία με την εταιρία Shanghai Jimei International Trade Co Ltd. για την διανομή των προϊόντων της στην Κίνα, ξεκινώντας από επτά σημεία στο Beijing, στη Shanghai και στη Hangzhou. Αντίστοιχα η Apivita συνεργάζεται με τον όμιλο ImagineX Group⁹² ο οποίος θα τοποθετήσει τα προϊόντα της σε δεκάδες καταστήματα της Κίνας διπλά σε προϊόντα γνωστών πολυεθνικών οίκων. Προϊόντα της εταιρίας βρίσκονται ήδη στην αγορά του Χονγκ Κονγκ, των Φιλιππίνων και της Ταϊβάν (Σκούφου, 2006, Ημερησία, 26/10/2006, Κτενάς, 2005a).

Ο όμιλος Lavipharm, μέσω της θυγατρικής του Castalia Laboratoires Dermatologiques Α.Ε., έχει εισέλθει από το 2004 στην αγορά της Κίνας. Τα προϊόντα της Castalia Soins Dermocosmetiques, αφού κατάφεραν να περάσουν επιτυχώς όλα τα στάδια των αυστηρών ελέγχων του Υπουργείου Υγείας της Κίνας, πωλούνται στην κινεζική αγορά από την εταιρεία Profex S.A.(Η Καθημερινή, 18/01/2006).

Στο Beijing άρχισε το 2001 το Γραφείο Αντιπροσωπίας της **Intacom** με στόχο τη διερεύνηση για άνοιγμα της κινεζικής αγοράς στα προϊόντα της εταιρείας, κυρίως τηλεπικοινωνιακό υλικό και λογισμικό Η/Υ (Παπαδοσηφάκη, 2004).

Και η **Intralot** έχει δείξει ενδιαφέρον για την κινεζική αγορά, διατηρώντας από το 2002 γραφείο αντιπροσώπευσης στο Beijing. Η κινεζική αγορά τυχερών παιχνιδιών αποτελεί σήμερα τη μεγαλύτερη αγορά του κόσμου, καθώς αγγίζει τα 80 δις δολάρια, από τα οποία μόνο τα 5 δις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της νόμιμης αγοράς που αποτελείται από δύο οργανισμούς (Welfare Lottery και Sports Lottery). Αυτή τη στιγμή υπάρχει εγκατεστημένο ένα δίκτυο 250.000 τερματικών μηχανών, το οποίο αναμένεται να αντικατασταθεί και να διπλασιαστεί, φτάνοντας τις 500.000 τερματικές μηχανές μέσα στα επόμενα χρόνια. Οι κινεζικές εταιρείες προσπάθησαν χωρίς επιτυχία να διαχειριστούν μόνες τους την αγορά τυχερών παιχνιδιών της χώρας τους, γεγονός που τις ανάγκασε να στραφούν στο εξωτερικό προς αναζήτηση

⁹² Η ImagineX αποτελεί μια προερχόμενη από το Χονγκ Κονγκ σημαντική επιχείρηση διανομής και διαχείρισης πολυτελών προϊόντων η οποία δραστηριοποιείται στην ευρύτερη Κίνα. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://www.imaginex.com.hk/> και <http://www.apivita.com/distributors.php>.

τεχνογνωσίας. Η αγορά της Κίνας είναι μια σημαντική ευκαιρία για την Intralot καθώς εμφανίζει έντονη προτίμηση όχι μόνο στα παραδοσιακά παιχνίδια (αριθμολαχεία και στιγμιαία λαχεία), αλλά και στο αθλητικό στοίχημα και στο Video Lottery, τομείς στους οποίους η Intralot αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους «παίκτες» στη διεθνή αγορά. Εκτός από την Κίνα η εταιρία δραστηριοποιείται στην Νότιο Κορέα, στο Χονγκ Κονγκ, στην Ταϊβάν, στην Μαλαισία και στις Φιλιππίνες (Κτενάς, 2005a, Πουλέλες, 2006).

Από το 2000 λειτουργεί στο Beijing και το γραφείο αντιπροσωπείας της **Eurobank EFG** του ομίλου Λάτση. Η EFG Bank European Financial Group άρχισε να δραστηριοποιείται στην κινεζική πρωτεύουσα με στόχο την ανάπτυξη τραπεζικών εργασιών. Αυτή η απόφαση της διοίκησης του ομίλου ελήφθη στα πλαίσια φιλελευθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος, λόγω της ένταξης της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου το 2001. Και η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος έχει αναπτύξει συνεργασία με 13 κινεζικές τράπεζες μεταξύ των οποίων και η Bank of China.

3.4. ΤΟ ΚΙΝΕΖΙΚΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως η κινεζική κυβέρνηση έχει κατά καιρούς θεσπίσει διαφόρων ειδών μέτρα τα οποία κατέστησαν την Κίνα ως δημοφιλή προορισμό ΑΞΕ και καθιέρωσαν ένα φιλικό επενδυτικό περιβάλλον για τις εισερχόμενες επενδύσεις. Παρ' όλα αυτά συχνά αναφέρονται διαφόρων ειδών δυσκολίες εισαγωγής των ξένων επιχειρήσεων στην Κίνα. Το περιοδικό Economist σε ένα πρόσφατο σχετικό αφιέρωμα του⁹³ χαρακτηρίζει το επενδυτικό περιβάλλον της Κίνας ιδιόμορφο και εκκεντρικό, σε μια προσπάθεια απόδοσης και αποτύπωσης των διαφόρων προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι εισερχόμενες στην χώρα ΑΞΕ. Τα προβλήματα αυτά αφορούν και τους Έλληνες υφιστάμενους και δυνητικούς επενδυτές. Είναι προβλήματα που πηγάζουν κυρίως από την απόσταση των δυο χωρών και την διαφορετικότητα των δυο λαών.

Ένα βασικό πρόβλημα είναι η μεγάλη απόσταση που χωρίζει την χώρα μας από την Κίνα. Η Κίνα είναι μια αρκετά απομακρυσμένη χώρα, γεγονός το οποίο έχει

⁹³ Behind the Mask: A survey of business in China (20/03/2004).

αντίκτυπο στο κόστος μεταφοράς των προϊόντων. Η κατάσταση αυτή επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο λόγω της περιορισμένης έκτασης των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα (Δερμετζόγλου, 1997:116).

Η κινεζική γλώσσα αναφέρεται συχνά ως το σημαντικότερο εμπόδιο για να δραστηριοποιηθεί κανείς εμπορικά στην Κίνα. Η μάθηση της παρουσιάζει υψηλό βαθμό δυσκολίας, και για την τελειοποίηση της χρειάζονται πολλά έτη προσπάθειας. Αν και υπάρχει μια βασική επίσημη γλώσσα⁹⁴ υπάρχουν πολλές τοπικές διάλεκτοι. Επιπλέον η κινεζική γραφή είναι αρκετά δύσκολη να μαθευτεί λόγω των ιδιογραμμάτων. Θα πρέπει κάποιος να κατέχει μεταξύ 2000 και 3000 από αυτά για να είναι σε θέση να διαβάσει μια εφημερίδα (Νικολακόπουλος, 2005:67). Αν λάβουμε υπ' όψιν και τα χαμηλά επίπεδα ξένης γλωσσομάθειας (ακόμη και της αγγλικής) ειδικά σε περιοχές εκτός των μητροπολιτικών κέντρων καταλαβαίνουμε ότι η επικοινωνία χωρίς την ύπαρξη διερμηνέα είναι δύσκολη και περιορίζει σημαντικά την επιχειρηματική ευελιξία (Χριστόπουλος, 2006:92).

Ένα άλλο πρόβλημα σχετίζεται με την διαφορετική νοοτροπία και κουλτούρα των κινέζων. Η Κίνα ήταν και συνεχίζει να είναι μια χώρα που κυβερνάται περισσότερο από θεσμούς παρά από νόμους. Οι εμπορικές και προσωπικές σχέσεις στην Κίνα είναι αρκετά διαφορετικές σε σχέση με τον δυτικό κόσμο. Οι κινέζοι προτιμούν να συναλλάσσονται με ανθρώπους που γνωρίζουν καλά και έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη τους. Η εμπορική σχέση στην Κίνα είναι μια εναλλακτική μορφή προσωπικής σχέσης και έτσι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται εάν επιθυμεί κάποιος να ευδοκιμήσει. Όπως δηλώνουν Έλληνες επιχειρηματίες που ήδη βρίσκονται στην Κίνα, χρειάζεται πολύ υπομονή και αρκετός χρόνος προκειμένου να προσαρμοστεί και να λειτουργήσει επιτυχημένα μια νέα επιχείρηση στην Κίνα, καθώς οι συνθήκες είναι πολύ διαφορετικές σε σχέση με την χώρα μας (Μάρκου, 2006).

Η εμπορική κουλτούρα των κινέζων διέπεται από τις αρχές της έννοιας του “guanxi”, μια έννοια ζωτικής σημασίας για την επίτευξη συμφωνιών στην Κίνα⁹⁵. Η

⁹⁴ Common Language ή Putonghua.

⁹⁵ Το guanxi είναι βασικό στοιχείο της επιχειρηματικής κουλτούρας των κινέζων. Εμπεριέχει την έννοια της «προσωπικής επιρροής» και του απαραίτητου δικτύου «συνδέσμων» που κάθε επιχείρηση οφείλει να δημιουργήσει και να διατηρεί προκειμένου να δραστηριοποιηθεί επιτυχημένα στην Κίνα. Κάθε επιτυχημένο άτομο στην Κίνα είναι μέλος ενός χαλαρού δικτύου φίλων, συγγενών και συνεργατών με κοινά συμφέροντα, οι οποίοι αλληλοβοηθούνται και αλληλοπροστατεύονται. Η έννοια guanxi έχει τις ρίζες της στην παραδοσιακή έννοια της οικογένειας. Για τους κινέζους τα άτομα είναι μέλη του συλλογικού οικογενειακού όλου. Η οικογένεια είναι πηγή ταυτότητας, προστασίας και ισχύος. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στην ιστοσελίδα <http://chinese-school.Netfirms.com/guanxi.html>.

έννοια αυτή εμπεριέχει την ανάπτυξη των απαραίτητων προσωπικών επαφών για την δημιουργία μιας επιχείρησης στην Κίνα. Η διείσδυση στην αγορά είναι χρονοβόρα. Ο κάθε επιχειρηματίας θα πρέπει να καλλιεργήσει στενούς προσωπικούς δεσμούς με τους συνεργάτες του και να αποκτήσει τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη τους. Το να γίνει κανείς αποδεκτός σε ένα δίκτυο προσωπικών ή επαγγελματικών σχέσεων στην Κίνα είναι μεγάλη τιμή, ιδιαίτερα για τους ξένους επιχειρηματίες. Σημαίνει όμως ευθύνη και δέσμευση ως προς τα άλλα μέλη του δικτύου (Νικολακόπουλος, 2005:226).

Ένα ακόμη μειονέκτημα κατά την διείσδυση στην κινεζική αγορά είναι η ανάγκη για συνεργασία με μεγάλο αριθμό μεσαζόντων. Για κάθε ενδιαφερόμενο και κυρίως για τις μικρές επιχειρήσεις που επιθυμούν να επενδύσουν στην κινεζική αγορά είναι απαραίτητη η βοήθεια αντιπροσώπων, διανομέων και πρακτόρων κυρίως από το Χόνγκ Κόνγκ αλλά και από την Κίνα. Οι αντιπρόσωποι από το Χόνγκ Κονγκ κατέχουν όλους τους συνδέσμους και είναι σε θέση να συνάψουν συμφωνίες με φθηνότερο και ευκολότερο τρόπο λόγω της κοινής γλώσσας, εμπορικής κουλτούρας και συνάφειας (Νικολακόπουλος, 2005:255-259, Νικολαΐδου, 2002).

Πέρα από την διαφορετική εμπορική κουλτούρα η κινεζική κοινωνία εμφανίζει ιδιαίτερα καταναλωτικά πρότυπα. Η επένδυση στην Κίνα δεν είναι ένα εύκολο εγχείρημα. Χρειάζεται πολλή δουλειά, αφοσίωση και προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες ενός λαού που δεν είναι δυτικός, που τώρα ανακαλύπτει τον καπιταλιστικό τρόπο ζωής και δεν καταναλώνει τα ίδια προϊόντα με την Ευρώπη και την Αμερική (Χρυσολωρά, 2006).

Επιπλέον προβλήματα προκύπτουν και από το υφιστάμενο γραφειοκρατικό σύστημα της Κίνας. Λόγω του κεντρικά ελεγχόμενου επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Κίνα υπάρχει ένα δαιδαλώδες, χρονοβόρο γραφειοκρατικό σύστημα το οποίο δημιουργεί δυσκολίες στην εδραίωση και λειτουργία ξένων επιχειρήσεων στην χώρα. Από ελληνικής πλευράς αναφέρεται ότι οι ελληνικές επενδύσεις στην Κίνα θα ήταν περισσότερες εάν δεν εμποδίζονταν από τις δαπανηρές και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες σε διάφορα επίπεδα. (Το Βήμα, 22/10/2006).

Σημαντικά εμπόδια προκύπτουν και από την πολύπλοκη νομοθεσία, την πολυνομία και την έλλειψη ενός σταθερού θεσμικού πλαισίου στην Κίνα. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές-ιδιαιτερότητες στην εφαρμογή της νομοθεσίας από περιφέρεια σε περιφέρεια και από πόλη σε πόλη (Μάρκου, 2006). Πολλές φορές οι νόμοι μιας περιοχής μπορεί να βρίσκονται σε αντίθεση με τους νόμους της κεντρικής κυβέρνησης, καθώς σε κάθε επαρχία οι τοπικές αρχές διαδραματίζουν τον

σημαντικότερο ρόλο στην οικονομική ζωή. Είναι πολύ συνηθισμένο το φαινόμενο της διαφθοράς των τοπικών αρχών της Κίνας, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις παρεκκλίνουν σημαντικά από τις κεντρικές οδηγίες αναπτύσσοντας αυτόνομη επιχειρηματική δραστηριότητα (Δερμετζόγλου, 1997:116, The Economist, 2004:11).

Τα παράπονα που καταγράφονται από Έλληνες επιχειρηματίες για επενδύσεις στην Κίνα αφορούν περισσότερο την εκ των υστέρων απόσυρση των επενδυτικών κινήτρων που προσφέρονται από τοπικές αρχές. Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρείται μια άνιση μεταχείριση των ξένων επενδυτών έναντι των κινεζικών κρατικών εταιρειών, έντονος κρατικός παρεμβατισμός και κρατικά μονοπώλια που δημιουργούν αθέμιτο ανταγωνισμό εις βάρος των ξένων επιχειρήσεων (Στεργίου, 2006).

Ένα επίσης σημαντικό πρόβλημα που καταγράφεται στην Κίνα είναι η έλλειψη νομικής προστασίας των ξένων επιχειρήσεων στα διαρκώς αυξανόμενα θέματα που αφορούν αντιγραφή προϊόντων και προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας (The Economist, 2004:12). Η έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι σχεδόν καινούρια στον πολιτισμό της Κίνας και οι προσπάθειες προστασίας της βρίσκονται ακόμη σε εμβρυακό στάδιο. Αν και το γεγονός αυτό αποτέλεσε έντονο σημείο τριβής κατά τις πολύχρονες διαπραγματεύσεις για την είσοδο της χώρας στον ΠΟΕ, η Κίνα δεν προστατεύει ακόμη ικανοποιητικά τα δικαιώματα ξένης πνευματικής ιδιοκτησίας (Χριστόπουλος, 2006:91).

Επίσης, αν και τα δίκτυα υποδομών στην Κίνα βρίσκονται σε καθεστώς συνεχούς βελτίωσης συχνά αναφέρονται προβλήματα που προέρχονται από ελλείψεις και κορεσμένες υποδομές. Στις περιοχές της Νότιας Κίνας, όπου έχει συγκεντρωθεί σημαντικό τμήμα των ξένων βιομηχανιών, οι Αρχές αναγκάζονται να διακόπτουν στις κατοικημένες περιοχές το ρεύμα για 2-3 ημέρες προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες των επιχειρήσεων (Βραδέλης, 2005). Σήμερα η Κίνα διαθέτει μόνο το 80% της ενέργειας που απαιτεί η ομαλή λειτουργία της. Κατά την διάρκεια μιας παρατεταμένης κρίσης το 2004, η Guangzhou και άλλες πόλεις μετέθεσαν εκατοντάδες εργατών στις νυχτερινές βάρδιες προκειμένου να εξομαλύνουν την ζήτηση για ηλεκτρική ενέργεια κατά την διάρκεια της ημέρας (Fishman, 2005:126).

Ένα επίσης σημαντικό πρόβλημα αφορά τις περιορισμένες δυνατότητες και την μικρή παραγωγική δυναμικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Η αλήθεια είναι ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις μειονεκτούν σε δύο βασικά σημεία: στην πλειονότητά τους δεν έχουν την απαραίτητη παραγωγική δυναμικότητα ώστε να καλύψουν τις ανάγκες

μιας μεγάλης παραγγελίας εξαγωγών, και δεν είναι επώνυμες, κάτι που τα τελευταία χρόνια ζητούν όλο και περισσότερο οι Κινέζοι καταναλωτές. (Χρυσολωρά, 2006).

Επιπλέον θα πρέπει να αναφερθεί ότι για μια χώρα σαν την Ελλάδα, της οποίας οι επιχειρήσεις είναι κατά βάση μικρού μεγέθους συγκρινόμενες με τις βορειοευρωπαϊκές ή τις προερχόμενες από τις ΗΠΑ μεγαλύτερες ΠΕ, ακόμη και η εγκατάσταση και διατήρηση ενός απλού γραφείου αντιπροσώπευσης είναι μια πολυδάπανη διαδικασία (Δερμετζόγλου, 1997:116).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί και η έλλειψη σχετικής πολιτικής και η αποσπασματικού χαρακτήρα ανάπτυξη εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Κίνας. Παρά τις όποιες προσπάθειες προσέγγισης δεν εφαρμόζεται κάποια συγκεκριμένη πολιτική και οι επενδύσεις στηρίζονται κυρίως στην ατομική πρωτοβουλία των Ελλήνων επιχειρηματιών (Δερμετζόγλου, 1997:115).

Τέλος, η μέχρι στιγμής εμπειρία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Κίνα δεν αποτελεί έναν σταθερό αγοραστή ελληνικών προϊόντων αλλά ευκαιριακό. Για τον λόγο αυτό πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες αποφεύγουν να επενδύσουν υψηλά κεφάλαια στην κινεζική αγορά (Δερμετζόγλου, 1997:117).

3.5. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως η ελληνική βιομηχανία δραστηριοποιείται ήδη σε κάποιους κλάδους οι οποίοι παρουσιάζουν εξαιρετικό επενδυτικό ενδιαφέρον στην Κίνα. Μεταξύ άλλων αναφέρθηκαν οι σημαντικές προοπτικές που προσφέρουν κλάδοι όπως η κατασκευή πλαστικών ειδών για αγροτική χρήση, η παραγωγή μαρμάρων και σχετικών προϊόντων και ο κλάδος της εξόρυξης πρώτων υλών. Εκτός από τους παραπάνω στην σχετική βιβλιογραφία αναφέρεται και μια ομάδα επιπλέον κλάδων οι οποίοι παρουσιάζουν υψηλές προοπτικές και χρήζουν άμεσης προσοχής από την πλευρά των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ένας εξελίξιμος κλάδος ο οποίος μπορεί να αξιοποιηθεί από την ελληνική πλευρά είναι τα προϊόντα μετάλλου. Τα είδη αυτά είναι όλο και περισσότερο απαραίτητα συμπληρώματα για τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της κινεζικής βιομηχανίας. Επιπλέον στα πλαίσια της εκβιομηχάνισης της η Κίνα χρειάζεται όλο και περισσότερο μηχανολογικό εξοπλισμό. Κατά συνέπεια και αυτή είναι μια σημαντική κατεύθυνση στην οποία η ελληνική βιομηχανία θα πρέπει να ασχοληθεί.

Ένας επιπλέον σημαντικός κλάδος είναι και τα οικοδομικά υλικά. Η Κίνα αποτελεί το μεγαλύτερο «εργοτάξιο» του πλανήτη και οι ανάγκες της είναι άμεσες. Ως σημαντική επενδυτική κατεύθυνση παρουσιάζεται και ο κλάδος κατασκευής τηλεπικοινωνιακού υλικού. Η Κίνα έχει προχωρήσει με μεγάλα βήματα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και αναζητεί συνεργασίες σε θέματα τηλεπικοινωνιακού υλικού και τηλεφωνικών υπηρεσιών. Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να αναλάβουν είτε απ' ευθείας είτε ως υπεργολάβοι την υλοποίηση αναπτυξιακών τηλεπικοινωνιακών έργων στην Κίνα. Ο κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας εμφανίζει αξιόλογες προοπτικές επίσης. Πάρα το πολυδαίδαλο σύστημα χορηγήσεων σχετικών αδειών η χώρα μας έχει λάβει ήδη εγκρίσεις για την διάθεση μικρού αριθμού φαρμάκων. Ένας επίσης σημαντικός κλάδος είναι και η παραγωγή λιπασμάτων. Η Κίνα είναι η μεγαλύτερη εισαγωγική αγορά λιπασμάτων στον κόσμο. Η Ελλάδα εξάγει παραδοσιακά στην Κίνα λιπάσματα που περιέχουν άζωτο, φώσφορο και κάλιο (Δερμετζόγλου, 1997:118).

Ως εξελίξιμος κλάδος παρουσιάζεται και ο κλάδος των τροφίμων και ποτών. Αν και οι κλάδοι αυτοί παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες λόγω της γευστικής διαφοροποίησης των κινέζων καταναλωτών, η αύξηση της ζήτησης λόγω της οικονομικής ευρωστίας είναι ένας σημαντικός λόγος προώθησης των ελληνικών προϊόντων στην κινεζική αγορά. Τα πιο ενδιαφέροντα προϊόντα είναι το κρασί, το ελαιόλαδο, η μύρα και σε μικρότερο βαθμό τα γαλακτοκομικά.

Το ελαιόλαδο αντιμετωπίζεται όλο και πιο θερμά λόγω των υγιεινών αντιλήψεων αλλά και ως καλλυντικό προϊόν. Όσον αφορά το κρασί, η Κίνα εισήγαγε το 2003 44 εκατομμύρια λίτρα, συνολικής αξίας US\$ 32 εκατομμυρίων. Την πρώτη θέση ανάμεσα στους εισαγωγείς καταλαμβάνει η Χιλή και ακολουθούν η Γαλλία, η Αυστραλία, οι ΗΠΑ, η Αργεντινή, η Ιταλία και η Ισπανία. Ίσως θα μπορούσε και η Ελλάδα να διεκδικήσει κάποια θέση σε αυτήν την κατάταξη. Τέλος η βιομηχανία μύρας είναι ένας κλάδος ο οποίος αναπτύσσεται ραγδαία στην Κίνα με την ετήσια παραγωγή να ανέρχεται το 2003 σε 22 εκατομμύρια τόνους. Η κατανάλωση μύρας στην χώρα αυξάνεται συνεχώς με ρυθμό ανάπτυξης ίσο με 8% (Νικολακόπουλος, 2005:220).

Επιπλέον θα πρέπει να αναφερθεί και το γεγονός ότι οι κινέζοι δείχνουν ιδιαίτερο σεβασμό για τους έλληνες επιχειρηματίες και γενικότερα για την Ελλάδα λόγω της ιστορίας μας, διότι πιστεύουν ότι ο μόνος πολιτισμός που είναι στο ίδιο επίπεδο με τον κινεζικό είναι ο ελληνικός» (Τσακίρη, 2007)

3.6. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Όπως διαπιστώνεται από την παραπάνω ανάλυση ο αριθμός των ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα είναι περιορισμένος, αν και έχει αυξητικές τάσεις κυρίως την τελευταία επταετία. Η Κίνα προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και προοπτικές για τις ελληνικές επιχειρήσεις, υπάρχουν όμως και σημαντικά εμπόδια εισόδου τα οποία δρουν αποτρεπτικά. Τα Βαλκάνια και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παρουσιάζονται ως πιο δημοφιλής και προσιτός προορισμός για τις ελληνικές ΑΞΕ. Παρ' όλα αυτά όπως διαπιστώθηκε και παραπάνω στην Κίνα έχει επενδύσει ένας ικανός αριθμός ελληνικών επιχειρήσεων.

Η γεωγραφία των ελληνικών ΑΞΕ χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση στις ευρύτερες περιοχές της Shanghai και του Beijing και των γειτονικών επαρχιών τους (Shandong-Jiangsu-Zhejiang) οι οποίοι αποτελούν τους δημοφιλέστερους προορισμούς εγκατάστασης των ελληνικών ΑΞΕ. Εξίσου σημαντικός προορισμός παρουσιάζονται και οι ΒΑ επαρχίες (Heilongjiang-Jilin-Liaoning) (βλ. Σχ. 3.10).

Σχήμα 3.10. Οι επαρχίες εγκατάστασης των σημαντικότερων ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα.

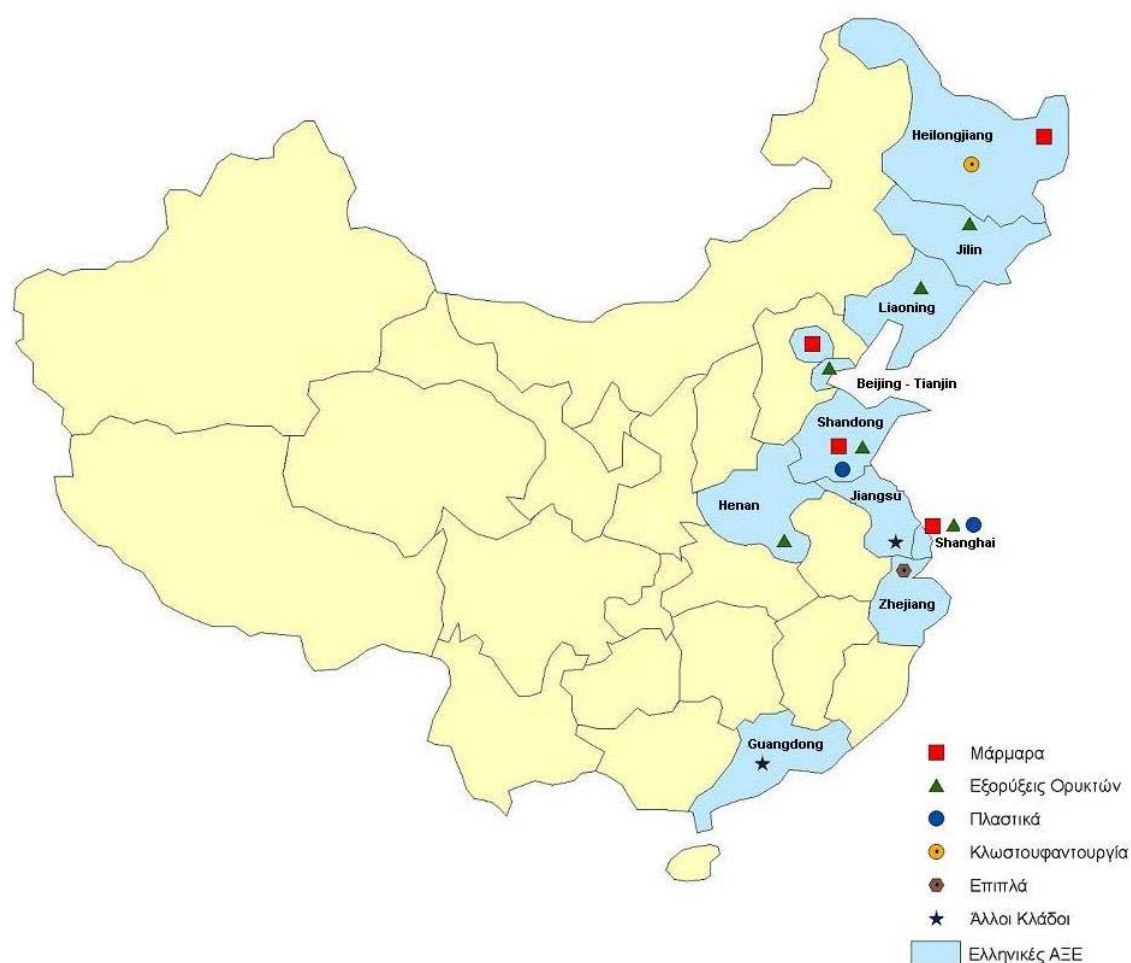

Πηγή: Προσωπική Επεξεργασία

Πιο αναλυτικά ο κλάδος της εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρων κατευθύνεται κατά κύριο λόγο στην πόλη της Shanghai (βλ. Σχ. 3.11). Η Shanghai είναι η έδρα δυο εκ των τριών παραγωγικών μονάδων του κλάδου και γραφείων αντιπροσώπευσης στην Κίνα. Οι ελληνικές ΑΞΕ του κλάδου εισάγουν κατά κύριο λόγο τα μάρμαρα ως ακατέργαστη πρώτη ύλη είτε από τα εργοστάσια της Ελλάδας είτε από τις μονάδες των θυγατρικών που βρίσκονται σε γειτονικές χώρες (Σκόπια-Τουρκία). Τα μάρμαρα αυτά επεξεργάζονται στα εργοστάσια της Κίνας για να προκύψει το τελικό προϊόν. Εξαίρεση αποτελεί η εταιρία Λαζαρίδης Μάρμαρα Δράμας Α.Ε. η οποία διαθέτει ιδιόκτητο λατομείο γρανίτη στην Κίνα. Ωστόσο και αυτή εταιρία εισάγει τμήμα των πρώτων υλών της. Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν σε μεγάλο βαθμό στόχο την κινεζική αγορά καθώς θέλουν να επωφεληθούν από την συνεχώς αυξανόμενη ανοικοδόμηση και ζήτηση για οικοδομικά υλικά που χαρακτηρίζει την Κίνα τα τελευταία χρόνια. Η πιο συνηθισμένη μορφή εισόδου στην χώρα είναι ο σχηματισμός κοινοπρακτικών επιχειρήσεων με τοπικούς επιχειρηματίες. Με τον τρόπο αυτό η ελληνική πλευρά εισάγει εκτός από το κεφάλαιο και την σημαντική τεχνογνωσία της, προϊόν της πολυετούς εμπειρίας που διαθέτει.

Στην περίπτωση του κλάδου της εξόρυξης ορυκτών οι πρώτες ύλες εξορίζονται επιτόπου στην Κίνα και δεν εισάγονται από την Ελλάδα. Όπως παρατηρούμε στο σχήμα 3.11 τα εργοστάσια βρίσκονται σε περιφερειακές επαρχίες, στην πηγή των πρώτων υλών και τα κεντρικά γραφεία, οι αποθήκες και τα τμήματα εισαγωγών και εξαγωγών στην Shanghai και το Beijing. Η S&B η οποία είναι η μοναδική εκπρόσωπος έχει εισαχθεί στην αγορά των οικοδομικών υλικών της Κίνας για αντίστοιχους με τον κλάδο των μαρμάρων λόγους. Η ζήτηση για οικοδομικά υλικά αποτελεί σημαντικό κίνητρο για κλάδους που δραστηριοποιούνται σε σχετικούς τομείς. Επιπλέον όπως επισημαίνεται η Κίνα διαθέτει σημαντικές ποσότητες και ποικιλία αναξιοποίητων ορυκτών πόρων και η χρησιμοποιούμενη τεχνολογία δεν είναι σύγχρονη. Η S&B έχει εισαχθεί στην αγορά της Κίνας μέσω κοινοπρακτικών επιχειρήσεων και εξαγορών τοπικών επιχειρήσεων είτε από την ίδια είτε από θυγατρικές της.

Σχήμα 3.11. Παρουσία των σημαντικότερων Ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα κατά κλάδο.

Πηγή: Προσωπική Επεξεργασία

Οι επιχειρήσεις του κλάδου των πλαστικών βρίσκονται χωροθετημένες στην Shanghai και την κοντινή ανατολική επαρχία Shandong. Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν εισαχθεί στην Κίνα για να ικανοποιήσουν τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες για προϊόντα που χρησιμοποιούνται σε εργασίες αγροτικής φύσεως. Ο τομέας αυτός αναπτύσσεται συνεχώς στην Κίνα και προϊόντα όπως οι πλαστικοί σωλήνες, τα πλαστικά φύλλα για θερμοκήπια και τα σχετικά με αρδευτικές εφαρμογές προϊόντα είναι άκρως απαραίτητα. Ήδη δραστηριοποιούνται δυο από τις σημαντικότερες επιχειρήσεις και άλλες δυο κάνουν σκέψεις για μελλοντική επέκταση. Οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις είναι και σε αυτήν την περίπτωση ο δημοφιλέστερος τρόπος εισόδου.

Η πιο σημαντική επένδυση του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας είναι της εταιρίας ETMA Α.Ε. Η εταιρία αυτή διέκοψε ολοκληρωτικά την παραγωγική της διαδικασία στην Ελλάδα, διακόπτοντας την λειτουργία ενός εργοστασίου όπου

απασχολούνταν περίπου 480 εργαζόμενοι, και μεταφέρθηκε στην Κίνα, στην ΒΑ επαρχία Heilongjiang. Πρωταρχικός της στόχος ήταν η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της μέσω της μείωσης του λειτουργικού της κόστους. Με άλλα λόγια η είσοδος της εταιρίας στην Κίνα είχε ως σκοπό να επωφεληθεί άμεσα από το χαμηλό μισθολογικό καθεστώς της χώρας. Είναι η μοναδική περίπτωση επιχείρησης που αναφέρεται σε αυτήν την εργασία, η οποία διέκοψε εντελώς την παραγωγική της δραστηριότητα στην Ελλάδα.

Η εταιρία κατασκευής επίπλων Coco-Mat εισήχθη στην Κίνα για να επωφεληθεί από την ανερχόμενη κινεζική μεσοαστική τάξη η οποία όπως δηλώνει ένας εκ των ιδιοκτητών της, ήδη διαθέτει ικανοποιητικά εισοδήματα και μεγάλη καταναλωτική δύναμη. Για τον λόγο αυτό το εργοστάσιο αλλά και τα καταστήματα της επιχείρησης βρίσκονται στην καρδιά της κινεζικής αγοράς, στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai και της Hangzhou, όπου τα εισοδήματα είναι υψηλά και η κατανάλωση μεγαλύτερη. Παράλληλα η εταιρία επωφελείται και από τα χαμηλά μισθολογικά επίπεδα της Κίνας. Για παρόμοιους λόγους έχει εισαχθεί και η εταιρία παραγωγής κοσμημάτων Folli Follie στην Κίνα. Η ακριβής τοποθεσία του συνεταιρίου που παράγει για λογαριασμό της στην Κίνα δεν είναι γνωστή, τα καταστήματα της όμως βρίσκονται στις μεγαλύτερες και σημαντικότερες κινεζικές πόλεις.

Τέλος όσον αφορά τους άλλους κλάδους άξια αναφοράς είναι η περίπτωση της εταιρίας κατασκευής επαγγελματικών ψυγείων Frigoglass. Η Frigoglass επέλεξε να δημιουργήσει το εργοστάσιο της νότια, στην επαρχία Guangdong. Η εταιρία αυτή συνεργάζεται για πολλά χρόνια με σημαντικές πολυεθνικές του κλάδου των ποτών. Η νέα επένδυση θα τις επιτρέψει να εξυπηρετεί καλύτερα τους πελάτες της στην αγορά ποτών της Κίνας, της οποίας κάποιες κατηγορίες αναπτύσσονται ταχύτατα. Η Frigoglass θα δημιουργήσει μια επιχείρηση πλήρους ιδιοκτησίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας, όπως διαπιστώθηκε στα τρία κεφάλαια που προηγήθηκαν η Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία αποτελεί την σημαντικότερη περιοχή του αναπτυσσόμενου κόσμου αναφορικά με την προσέλκυση ΑΞΕ ήδη από τη δεκαετία του 1970. Τα κράτη αυτά αναφέρονται στην διεθνή βιβλιογραφία ως τα πλέον επιτυχημένα αναπτυξιακά μοντέλα, ταχείας και προσανατολισμένης στις εξαγωγές εκβιομηχάνισης, μέσω της προσέλκυσης ΑΞΕ. Η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται από μια αλληλουχία αναπτυξιακών κυμάτων. Η πρώτη ομάδα κρατών που αποτέλεσε σημαντικό προορισμό ΑΞΕ ήταν τα ασιατικά NBK-1, οι «Ασιατικοί Τίγρεις» (Χονγκ Κονγκ, Σιγκαπούρη, Νότια Κορέα, Ταϊβάν). Τα κράτη αυτά κυριάρχησαν στην περιοχή μέχρι και την δεκαετία του 1980. Αρχικά επικράτησαν οι κλάδοι εντάσεως εργασίας της ελαφριάς βιομηχανίας. Όταν με την πάροδο του χρόνου τα κράτη αυτά εκσυγχρονίστηκαν τεχνολογικά και αυξήθηκαν σημαντικά οι μισθοί προέκυψαν τα ασιατικά NBK δεύτερης γενιάς τα οποία αποτελούνταν από την Κίνα και τις χώρες της ASEAN-4. Τα NBK-1 από προορισμοί ΑΞΕ μετατράπηκαν σε πηγή ΑΞΕ προς τα NBK-2 ακολουθώντας το μοντέλο των «ιπτάμενων χηνών».

Η επιτυχία των ασιατικών NBK-1 οφείλεται αφενός στην εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών προσέλκυσης των ΑΞΕ και ενίσχυσης της εξαγωγικής βιομηχανίας και σε μια σειρά προσδιοριστικούς παράγοντες οι οποίοι κατέστησαν τις χώρες αυτές δημοφιλείς προορισμούς ΑΞΕ. Οι παράγοντες αυτοί μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την στρατηγική γεωγραφική θέση τους, την γειτνίαση με την Ιαπωνία η οποία αποτελούσε σημαντική πηγή ΑΞΕ για την περιοχή, την ύπαρξη φθηνού, άφθονου και πειθήνιου εργατικού δυναμικού, τις ήδη ανεπτυγμένες σχέσεις με τις σημαντικότερες πηγές των ΑΞΕ λόγω του αποικιοκρατικού παρελθόντος και το ευρύτερο γεωπολιτικό κλίμα της εποχής. Οι κρατικές πολιτικές προσέλκυσης των ΑΞΕ και ενίσχυσης της βιομηχανίας όρισαν το χωρικό πλαίσιο εισόδου δημιουργώντας ειδικές ζώνες υποδοχής, τις ΖΕΠΕ. Οι ζώνες αυτές εγκαταστάθηκαν σε περιοχές οι οποίες ευνοούσαν την διεξαγωγή δραστηριοτήτων διεθνούς εμπορίου, με επαρκείς λιμενικές και αεροπορικές εγκαταστάσεις και ικανοποιητικές υποδομές. Σε άλλες περιπτώσεις εγκαταστάθηκαν σε περιοχές μακριά από τις πρωτεύουσες των κρατών και τις ήδη αναπτυγμένες περιοχές για λόγους αποκέντρωσης της ανάπτυξης. Σημαντικότερες

πηγές ΑΞΕ σε αυτήν την φάση ήταν οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και λιγότερο η ΕΕ. Κατά την δεκαετία του 1990 τα ήδη αναπτυγμένα NBK-1 αποτέλεσαν πηγή ΑΞΕ για τα NBK-2. Σε κάθε περίπτωση η χωρική εγγύτητα της χώρας-προέλευσης από την χώρα-προορισμό των ΑΞΕ αποδεικνύεται καθοριστικός παράγοντας.

Από το 1978 στο προσκήνιο της περιοχής εισήλθε και η Κίνα, το πιο σημαντικό NBK-2. Η Κίνα ακολουθώντας το παράδειγμα των προκατόχων της εφάρμοσε ευνοϊκές πολιτικές προσέλκυσης και κατάφερε σταδιακά να αναδειχθεί σε έναν από τους πιο σημαντικούς προορισμούς ΑΞΕ. Σήμερα αποτελεί τον τρίτο δημοφιλέστερο προορισμό ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο και τον πρώτο ανάμεσα στις ασιατικές χώρες. Η βιομηχανική της παραγωγή και οι εξαγωγές έχουν αυξηθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να χαρακτηρίζεται ως το «παγκόσμιο εργοστάσιο».

Και σε αυτήν την περίπτωση καθορίστηκαν διάφορων τύπων οικονομικές ζώνες υποδοχής των εισερχόμενων ΑΞΕ. Οι ζώνες αυτές αρχικά τοποθετήθηκαν πλησίον περιοχών ήδη αναπτυγμένων και έντονα βιομηχανοποιημένων όπως το Χονγκ Κονγκ και η Ταϊβάν, έτσι ώστε να είναι πιο ομαλή η ενσωμάτωση τους στην παγκόσμια οικονομία. Οι εισερχόμενες ΑΞΕ αν και ξεκίνησαν κάπως διστακτικά, αυξήθηκαν σημαντικά κατά την δεκαετία του 1990. Η αύξηση αυτή συνοδεύτηκε και από σημαντική αύξηση του ΑΕΠ (9% ετησίως) και των εξαγωγών.

Ωστόσο δεν επωφελήθηκαν όλες οι κινεζικές επαρχίες ισότιμα. Οι εισερχόμενες ΑΞΕ διαμόρφωσαν μια άνιση γεωγραφία και ενέτειναν τις υπάρχουσες περιφερειακές ανισότητες. Οι εισερχόμενες ΑΞΕ κατευθύνθηκαν κυρίως στις ανατολικές παράκτιες επαρχίες, αφήνοντας στο περιθώριο της επαρχίας της ενδοχώρας. Οι ανατολικές επαρχίες εμφανίζουν διαχρονικά τα υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσης εισερχόμενων ΑΞΕ. Η ανάπτυξη ξεκίνησε αρχικά από το νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας, από το δέλτα του ποταμού Pearl στην επαρχία Guangdong και την επαρχία Fujian. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 το επενδυτικό ενδιαφέρον μεταφέρθηκε βορειότερα στο δέλτα του ποταμού Yangtze που περικλείει την ευρύτερη περιοχή της Shanghai και τμήματα των γειτονικών επαρχιών Jiangsu και Zhejiang. Σημαντικό πόλο έλξης αποτελεί και η περιοχή του Beijing και σε μικρότερο βαθμό οι ΒΑ επαρχίες. Με άλλα λόγια υπήρξε μια σταδιακή διάχυση των εισερχόμενων ΑΞΕ και της ανάπτυξης από τα νοτιοανατολικά προς το σύνολο των ανατολικών επαρχιών.

Οι ανατολικές επαρχίες πλεονεκτούν διότι συγκεντρώνουν μια σειρά συγκριτικών πλεονεκτημάτων: Οι θεσπισμένες πολιτικές είχαν υποδείξει το

ανατολικό τμήμα της χώρας ως περιοχή εγκατάστασης των ΑΞΕ και αυτό πριμοδότησαν με σειρά κινήτρων και πλεονεκτημάτων. Εκεί δημιουργήθηκαν οι ζώνες υποδοχής των ΑΞΕ και οι σημαντικότερες βιομηχανικές συγκεντρώσεις. Στις επαρχίες βρίσκονται οι κυριότερες αστικές συγκεντρώσεις και οι πιο σημαντικές πόλεις-λιμάνια και αεροδρόμια, στοιχείο ειδικής σημασίας για την εξαγωγική δραστηριότητα και το διεθνές εμπόριο γενικότερα. Η συχνά αναφερόμενη «τεράστια» αγορά της Κίνας βρίσκεται ουσιαστικά εκεί, στα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της ανατολικής ακτής. Επιπλέον εκεί συγκεντρώνονται οι αρτιότερες και πιο σύγχρονες μεταφορικές υποδομές.

Ένα επίσης σημαντικό πλεονέκτημα των ανατολικών επαρχιών είναι η εγγύτητα τους με κάποιες σημαντικές πηγές ΑΞΕ στην Κίνα όπως η Ιαπωνία, το Χονγκ Κονγκ και η Ταιβάν. Οι ΑΞΕ με προέλευση αναπτυγμένες χώρες δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση για περιοχές με έντονη ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι περιοχές αυτές δεν είναι άλλες παρά τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα της ανατολικής ακτής. Επιπρόσθετα οι ανατολικές επαρχίες είναι οι περιοχές καταγωγής του μεγαλύτερου τμήματος της κινεζικής διασποράς, η οποία επίσης είναι σημαντική πηγή ΑΞΕ για την Κίνα. Οι επενδυτές αυτοί θέλοντας να διατηρήσουν δεσμούς με τις ιδιαίτερες πατρίδες τους, προτιμούν να επενδύσουν εκεί. Στις επαρχίες αυτές προσφέρονται επιπλέον πλεονεκτήματα όπως η ύπαρξη οικονομιών συγκέντρωσης, απόρροια της μεγαλύτερης βιομηχανικής ανάπτυξης τους. Τέλος οι επαρχίες αυτές είναι δέκτες του υψηλού κύματος εσωτερικής μετανάστευσης από την κινεζική ύπαιθρο προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Εκεί κατευθύνεται και υπάρχει το άφθονο κινεζικό εργατικό δυναμικό.

Τα τελευταία χρόνια τα στατιστικά δεδομένα δείχνουν μια μικρή άνοδο στην σημασία κάποιων κεντρικών περιοχών, κυρίως αυτών που βρίσκονται εγγύτερα στις ανατολικές. Αυτό είναι αποτέλεσμα των κρατικών πολιτικών ενίσχυσης που εφαρμόζονται από το 2000, του κορεσμού της γης στην ανατολή και της ανόδου των μισθών. Ωστόσο στοιχεία όπως το μεταφορικό κόστος και ο ανταγωνισμός από γειτονικές χώρες προβληματίζουν ως προς την μακροπρόθεσμη αποδοτικότητα αυτών των πολιτικών.

Ως σημαντικότερες χώρες προέλευσης των ΑΞΕ στην Κίνα παρουσιάζονται κατά κύριο λόγο τα ασιατικά ΝΒΚ και δευτερευόντος παραδοσιακές πηγές ΑΞΕ όπως η ΗΠΑ, Ιαπωνία και ΕΕ. Ωστόσο αν και δεν αμφισβητείται ο σημαντικός ρόλος κυρίως του Χονγκ Κονγκ τα στατιστικά δεδομένα παρέχουν μια πλασματική εικόνα καθώς

δεν λαμβάνουν υπ' όψιν το φαινόμενο “round-tripping”. Τα ποσοστά των δυτικών παραδοσιακών δυνάμεων είναι σαφώς μεγαλύτερα.

Ως πιο δημοφιλείς τρόπος εισόδου παρουσιάζονται τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις πλήρους ιδιοκτησίας από ξένους μόνο επενδυτές. Κατά τα πρώτα χρόνια εφαρμογής των νέων οικονομικών μέτρων οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις ήταν η μορφή που κυριαρχούσε. Η είσοδος της χώρας στον ΠΟΕ το 2001 και η επιπλέον χαλάρωση κάποιων περιοριστικών μέτρων προσέδωσαν επιπλέον αποφασιστικότητα στους ξένους επενδυτές.

Ο σημαντικότερος κλάδος δραστηριοποίησης των εισερχόμενων ΑΞΕ είναι η μεταποίηση. Το 2005 αφορούσε το 65% των συνολικών έργων και το 70% της συνολικής αξίας των υλοποιημένων ΑΞΕ. Οι ΑΞΕ έντασης εργασίας κυριαρχούν παραδοσιακά, ωστόσο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια άνοδος της σημασίας των κλάδων έντασης κεφαλαίου και έντασης τεχνολογίας.

Η ελληνική επενδυτική δραστηριότητα στην Κίνα δεν είναι ακόμη έντονη και ισχυρή. Ωστόσο δεν είναι ούτε αμελητέα. Ξεκίνησε περί τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και ενδυναμώθηκε ιδιαίτερα μετά το 2000. Οι επισκέψεις των ελλήνων πρωθυπουργών το 2001 και 2006 αλλά και η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στο Πεκίνο το 2006 έχουν κινητοποιήσει ακόμη περισσότερο το ελληνικό επενδυτικό ενδιαφέρον. Αυτήν την στιγμή περίπου 60 ελληνικές επιχειρήσεις έχουν δημιουργήσει παραγωγικές μονάδες στην Κίνα και άλλες 150 έχουν αναπτύξει συνεργασίες με κινεζικά εργοστάσια. Η αξία των ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα το 2006 υπολογίζεται στα 160 εκατομμύρια ευρώ, έναντι 140 εκατομμυρίων ευρώ το 2005 και 72 εκατομμυρίων ευρώ το 2004.

Οι σημαντικότεροι κλάδοι του ελληνικού επενδυτικού ενδιαφέροντος στην Κίνα είναι η εξόρυξη και επεξεργασία μάρμαρων, η εξόρυξη ορυκτών πρώτων υλών και τα πλαστικά. Επενδυτική παρουσία έχουν και συγκεκριμένες εταιρίες του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας, κοσμημάτων και κατασκευής επίπλων. Επιπλέον πολλές ελληνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται μόνο εμπορικά στην Κίνα, διοχετεύοντας μέσω αντιπροσώπων εκεί τα προϊόντα τους.

Οι ελληνικές επενδύσεις στην Κίνα είναι πρωταρχικά προσανατολισμένες στην κινεζική αγορά. Κάποιες στοχεύουν στην καταναλωτική δύναμη της ανεχόμενης κινεζικής μεσοαστικής τάξης. Κάποιες στοχεύουν σε συγκεκριμένα τμήματα της κινεζικής αγοράς τα οποία αναπτύσσονται ραγδαία όπως η παραγωγή οικοδομικών

υλικών, η παραγωγή προϊόντων για αγροτικής φύσεως εργασίες και η βιομηχανία ποτών. Στις πιο πολλές περιπτώσεις οι παραγωγικές μονάδες στην Ελλάδα διατηρούνται. Μάλιστα στον κλάδο της εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρων τα ελληνικά λατομεία (μαζί με τα λατομεία των θυγατρικών) τροφοδοτούν την κινεζικές μονάδες με πρώτη ύλη. Μόνο στην περίπτωση της Α.Ε. ETMA έχουμε κλείσιμο της παραγωγικής μονάδας και μετεγκατάσταση στην Κίνα. Οι άλλες περιπτώσεις δεν φαίνονται να επηρεάζουν από άποψη απασχόλησης τα ελληνικά εργοστάσια των μητρικών εταιριών.

Οι ελληνικές επενδύσεις συγκεντρώνονται χωρικά κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Shanghai, στο δέλτα του ποταμού Yangtze (Shanghai – Zhejiang – Jiangsu) και λιγότερο νότια στο δέλτα του ποταμού Pearl, στην Guangdong. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει την θεωρία καθώς οι ελληνικές επενδύσεις εισήχθησαν στην Κίνα μετά το 2000, οπότε το επενδυτικό ενδιαφέρον είχε μετατοπιστεί από την Guangdong προς την Shanghai. Σημαντικό ελληνικό προορισμό αποτελεί και η ευρύτερη περιοχή του Beijing, η επαρχία Shandong, η οποία βρίσκεται ανέσα στο Beijing και την Shanghai και οι BA επαρχίες (Liaoning – Jilin – Heilongjiang). Ως σημαντικότερος τρόπος διείσδυσης παρουσιάζονται οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις. Παρά την συνεχή άνοδο των ΑΞΕ πλήρους ιδιοκτησίας, οι Έλληνες επενδυτές παρουσιάζονται ακόμη διστακτικοί θεωρώντας απαραίτητη την συνεργασία με ντόπιο επιχειρηματία. Εξαίρεση αποτελεί το παράδειγμα της Frigoglass της οποίας όμως η επένδυση δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη.

Το κινεζικό επενδυτικό περιβάλλον θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδιόμορφο και εκκεντρικό για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Υπάρχουν κάποια εμπόδια που απορρέουν κυρίως από την μεγάλη απόσταση των δυο χωρών, την διαφορετικότητα των λαών, το υφιστάμενο γραφειοκρατικό σύστημα, την πολύπλοκη νομοθεσία και πολυνομία και την έλλειψη προστασίας έναντι κλοπής πνευματικών δικαιωμάτων. Ωστόσο η κινεζική αγορά προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Αν και υπάρχουν σημαντικές προοπτικές για τα ελληνικά προϊόντα και τις ελληνικές επιχειρήσεις στην Κίνα ο αριθμός των ελληνικών ΑΞΕ είναι ακόμη μικρός. Η ελληνική επενδυτική δραστηριότητα είναι κατά κύριο λόγο προσανατολισμένη προς τις εγγύτερες χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης. Βέβαια η ελληνική επενδυτική δραστηριοποίηση στην Κίνα είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο, το οποίο ακόμη εξελίσσεται. Το κοντινό μέλλον θα δείξει την πραγματική διάσταση και δυναμική των ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναλυτής, Μ. (1997), «Η Ενσωμάτωση της Κίνας στην Παγκόσμια Οικονομία», *Αγορά Χωρίς Σύνορα* 3 (2), σελ. 83-99.
- Δερμετζόγλου, Π. (1997), «Οι Οικονομικές Σχέσεις Ελλάδας-Κίνας», *Αγορά Χωρίς Σύνορα* 3 (2), σελ. 112-123.
- Κότιος, Α. (1998), «Η Κίνα στην Παγκόσμια Οικονομία», *Αγορά Χωρίς Σύνορα* 4 (2), σελ. 124-138.
- Κυρκιλής, Δ. (1998), «Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και ο Αναπτυσσόμενος Κόσμος», *Αγορά Χωρίς Σύνορα* 3 (4), σελ. 281-297.
- Μελάς, Κ. και Πολλάλης, Γ. (2005), *Παγκοσμιοποίηση και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Νικολακόπουλος, Σ. (2005), *Πώς να κάνετε μπίζνες με την Κίνα* (β' έκδοση). Αθήνα: Eurasian Link.
- Πανσεληνά, Γ.Μ. (2001), «ΑΕΕ Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης», σελ. 112-117 στο Πανσεληνά Γ.Μ. (επιμ.), *Ελληνικές Επιχειρήσεις στον 21^ο αιώνα: Πρόσωπα και Δραστηριότητες*. Αθήνα: εκδόσεις Κέρκυρα.
- Σκορδίλη, Σ. (2006), *Γεωγραφία της Βιομηχανίας, των Υπηρεσιών και του Εμπορίου, Συμπληρωματικές Σημειώσεις*. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωγραφίας, ακαδημαϊκό έτος 2006-07.
- Σκορδίλη, Σ. (2006a), *Σημειώσεις Οικονομικής Γεωγραφίας*. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωγραφίας, ακαδημαϊκό έτος 2006-07.
- Σκορδίλη, Σ. (υπό δημοσίευση), «Η Επιλεκτική και Ασταθής Γεωγραφική Επέκταση των Διεθνικών Εταιριών», άρθρο το οποίο κατατέθηκε και έχει εγκριθεί για δημοσίευση στο περιοδικό *Γεωγραφίες*.
- Χατζηδημητρίου, Γ. (1997), «Λόγοι και Στρατηγικές Διεθνοποίησης και οι Ελληνικές Επιχειρήσεις», *Αγορά Χωρίς Σύνορα*, 3 (2), σελ. 124-138.

- Χριστόπουλος, Α. (2006), *Η Παγδαία Πολιτική και Οικονομική Άνοδος της Κίνας και οι Επιπτώσεις για την Παγκόσμια Οικονομική και Πολιτική Σκηνή*, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής.
<http://www.eliamer.gr/eliamer/files/OP06.012846.pdf> (25/04/2007).
- Boniface, P. (2001), *Ατλας Διεθνών Σχέσεων*, [μτφρ. Ε. Καλαντζή]. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Cyrille, J, Javary, D and Wang, A. (2007), *Η Νέα Κίνα: ο Πλούτος είναι Δόξα* [μτφρ. Ε. Τζερεζόλε]. Αθήνα: εκδόσεις Καστάλια (ειδική έκδοση για την Ελευθεροτυπία).
- Duby, G. (2002), *Παγκόσμιος Ιστορικός Ατλας*, [μτφρ. Μ. Λεβεντοπούλου, Χ. Ράπτης, Λ. Φλιτούρης]. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Fishman, T, (2006), Κίνα Α.Ε. [μτφρ. Ν. Ρούσσο]. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- Hickey, M. (2002), *Ο Πόλεμος της Κορέας*, [μτφρ. Δ.Π. Κωστελένος]. Αθήνα: Γκοβόστης Εκδοτική Α.Β.Ε.Ε.
- Izraelewicz, E. (2005), *Όταν η Κίνα αλλάζει τον κόσμο* [μτφρ. Γ. Καρανάσιος]. Αθήνα: εκδόσεις Καστάλια.
- Kennedy, P. (1994), *Προετοιμασία για τον 21^ο αιώνα* [μτφρ. Δ. Βενέτη]. Αθήνα: Νέα Σύνορα-εκδόσεις Λιβάνη.
- Walker, D and Chapman, K. (1992), *Η Χωροθέτηση της Βιομηχανίας: Θεωρία και Πολιτική* [μτφρ. Μ. Νικηταρίδης]. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Angresano, J. Zhang, B and Zhang, M. (2002), “China’s Rapid Transformation: the role of FDI”, *Global Business and Economics Review* 2002 4 (2), pp. 223-242.
- Brohman, J. (1999), “Postwar Development in the Asian NICs: Does the Neoliberal Model Fit Reality?”, pp. 81-87 in Bryson, J, Henry, N, Keeble, D, Martin, R (ed.), *The Economic Geography Reader*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.
- Chunlai, C. (1997), *Comparison of Investment Behaviour of Source Countries in China*, Working Paper 97/14, University of Adelaide, School of Economics, Chinese Economies Research Centre, http://www.rrojasdatabank.org/97_14.pdf (12/06/2007).

- Daly, M.T. (1999), "The Road to the Twenty-First Century: The Myths and Miracles of Asian Manufacturing" pp. 88-96 in Bryson, J, Henry, N, Keeble, D, Martin, R (ed.), *The Economic Geography Reader*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.
- Dicken, P. (2003), *Global Shift: Reshaping the global economic map in the 21st century* (4th edition). London: SAGE Publications Ltd.
- Dicken, P. (2003a), *East Asia and Europe: Recent trends in foreign direct investment*, GPN Working Paper 4, <http://www.sed.manchester.ac.uk/geography/research/gpn/gpnwp4.pdf> (31/10/2006).
- Friedman, T. (2005), *the world is flat: a brief history of the twenty-first century*, Straus and Giroux: New York.
- Gao, T. (2005), "Foreign Direct Investment in China: How Big Are The Roles of Culture and Geography?", *Pacific Economic Review*, 10 (2), pp.153-166.
- Gao, T. (2005a), "Labor quality and the location of foreign direct investment: Evidence from China", *China Economic Review* 16, pp. 274-292.
- Guiness, P. (2003), *Globalization*. London: Hodder & Stoughton.
- Hayter, R (2000), *The Dynamics of Industrial Location: The Factory, the Firm and the Production System*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.
- Henley, J, Kirkpatrick, C and Wilde, G. (1999), "Foreign Direct Investment in China: Recent Trends and Current Policy Issues", *The World Economy* 22 (2), pp.223-243.
- Hou, J.K. (2002), "China's FDI Policy and Taiwanese Direct Investment (TDI) in China", Hong Kong University of Science and Technology Centre for Economic Development, Working Paper 0206: 1, <http://www.bm.ust.hk/~ced/Jack%20W%20HOU.pdf> (05/06/2007).
- Hsiao, F.S.T. and Hsiao, M.C.W. (2004), "The chaotic attractor of foreign direct investment -Why China? A panel data analysis", *Journal of Asian Economics* 15, pp. 641-670.
- International Labour Organisation (ILO) (2003), *ILO Database on Export Processing Zones*. Geneva: ILO Publications, <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/themes/epz/epz-db.pdf> (23/02/2007).
- Jayanthakumaran, K. (2002), *An Overview of Export Processing Zones: Selected Asian Countries*, University of Wollongong, working papers 2002, <http://www.uow.edu.au/commerce/econ/workingpapers/WP02-03.pdf>, (17/01/2007).

- Knox, P. and Agnew, J. (1998), *The Geography of the World Economy* (3rd edition). London: Arnold Publishing.
- Knox, P, Liverman, D and Marston, S. (2005), *World Regions in Global Context: People, Places and Environments*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Koko, A (2002), *Export-led Growth in East Asia: Lessons for Europe's Transition Economies.*, The European Institute of Japanese Studies, Stockholm School of Economics, Working Paper 142, <http://www2.hhs.se/eijswp/142.PDF> (18/12/2006).
- Kong, L and Yeoh, B.S.A. (2003), *The Politics of Landscapes in Singapore: Constructions of "Nation"*. New York: Syracuse University Press.
- Krug, B, Zhang, X and Reinmoeller, P. (2005), *Historical attitudes and implications for path dependence: FDI development and institutional changes in China*, paper prepared for EPCS 2005, http://www.aucegypt.edu/academic/econ/FDI_PAPER.HTM (16/06/2007).
- Lee, C.S and Lee, K.L. (2002), Korea's FDI into China: Determinants of the Provincial Distribution, Korea Institute for International Economic Policy, Working Paper 02-16, http://www.eaber.org/intranet/documents /39/338/KIEP _Lee_02_4.PDF (21/04/2007).
- Lee, S.C and Lee, K.B. (2002), "Inward Investment and the Transformation of Regional Economies in China", *DISP Journal*, 151, pp. 30-41.
- Leinbach, T.R. (1982), "Industrial Strategy in Malaysia: The Role of Export Processing Zones", *Geojournal*, 6, pp. 459-468.
- Lloyd, P.J. (1996), "The role of Foreign Investment in the success of Asian industrialization", *Journal of Asian Economics*, 7 (3), pp.407-433.
- Makabenda, M. (2002), "FDI location and Special Economic Zones in Philippines", *Rurds*, 14, pp. 59-77.
- Meyer, D. (2000), *Hong Kong as a Global Metropolis*. New York: Cambridge University Press.
- Morris, A. (1998), *Geography and Development*. London: UCL Press Limited.
- Qu, T. and Green, M (1997), *Chinese Foreign Direct Investment: A subnational perspective on location*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Pingyao, L. (2002), "Foreign Direct Investment in China: Recent Trends and Patterns", *China and World Economy* 2, pp. 25-32.

- Roberts, S. (1999), "Small Place, Big Money: the Cayman Islands and the International Financial System", pp. 257-265 in Bryson, J, Henry, N, Keeble, D, Martin, R (ed.), *The Economic Geography Reader*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.
- Rondinelli, D.A. (1987), "Export Processing Zones and Economic Development in Asia: A Review and Reassessment of a Means of Promoting Growth and Jobs", *American Journal of Economics and Sociology*, 46, pp. 89-107.
- Shaukat, A. and Wei, G. (2005), "Determinants of FDI in China", *Journal of Global Business and Technology* 1 (2), pp. 21-33.
- Song, S. and Zhang, K. (2000) 'Promoting exports, the role of FDI in China', *China Economic Review* 1, pp. 385-396.
- Singh, M.S. (1986), "Industrial Dynamics of Newly Industrializing Countries in East and South-East Asia: A Real Path towards a New Economic Order", pp.283-310 in Hamilton, I (ed.), *Industrialization in Developing and Peripheral Regions*. New Hampshire: Croom Held Ltd.
- State Statistical Bureau (SSB) (2004), *China Statistical Yearbook 2004* (online database, China Statistical Publishing House, <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/yb2004e/indexeh.htm> (18/05/2007).
- SSB (2005), *China Statistical Yearbook 2005* (online database), China Statistical Publishing House, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2005/indexeh.htm> (18/05/2007).
- SSB (2006), *China Statistical Yearbook 2006* (online database), China Statistical Publishing House, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2006/indexeh.htm> (18/05/2007).
- Tan, C. and Wai, H. (2000), "The Regionalisation of Chinese Business Networks: A Study of Singaporean Firms in Hainan, China", *Professional Geographer*, 52 (3), pp. 437-454.
- The Economist (20/03/2004), "Behind the Mask: a Survey of Business in China".
- The Economist (11/01/2007), "The Problem with Made in China", http://www.economist.com/business/displaystory.cfm?story_id=8515811, (26/06/2007).
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) (1996), *OECD Benchmark definition of foreign direct investment*. Paris: OECD Publications.

- OECD (2000), *Main determinants and impacts of foreign direct investment on China's economy*. Working papers on international investment 2000/4, <http://www.oecd.org/dataoecd/57/23/1922648.pdf> (29/05/2007).
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (1991), *World Investment Report 1991: The Triad Foreign Direct Investment*, New York: United Nations Publications.
- UNCTAD (1993), *World Investment Report 1993: Transnational Corporations and Integrated National Production*: United Nations Publications.
- UNCTAD (1994), *World Investment Report 1994: Transnational Corporations, Employment and the Workplace*, New York: United Nations Publications.
- UNCTAD (1997), *World Investment Report 1997: Transnational Corporations, Market Structure and Competition Policy*, New York: United Nations Publications.
- UNCTAD (2001), *World Investment Report 2001: Promoting Linkages*, New York: United Nations Publications.
- UNCTAD (2002), *World Investment Report 2002: Transnational Corporations and Export Competitiveness*, New York: United Nations Publications.
- UNCTAD (2006), *World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for development*, New York: United Nations Publications.
- UNCTAD (2006a), *World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for development, Overview*. New York: United Nations Publications.
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP) (2005), *Free Trade Zone and Port Hinterland Development*. New York: United Nations Publications.
- Worldbank (2004), *World Development Report 2004: Making Services Work for Poor People*. Washington DC: Worldbank Publications.
- Worldbank (2007), *World Development Report 2007: Development and the Next Generation*. Washington DC: Worldbank Publications.
- Wai, H and Yeung, C. (1999), 'The Internationalisation of ethnic-Chinese Business Firms from South-East Asia: Strategies, Processes and Competitive Advantage', *International Journal of Urban and Regional Research*, 23 (1), pp. 88–102.

- Wei, Y. (2003), *Foreign Direct Investment in China*, Lancaster University Management School, Working Paper 2003/02, <http://www.lums.lancs.ac.uk/publications/viewpdf/000053/> (11/06/2007).
- Wright, R. (2002), "Transnational Corporations and Global Divisions of Labor", pp.68-77 in Johnson, R.J., Taylor, P.J., Watts, M.J. (ed.) *Geographies of Global Change*. Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Xing, Y. (2006), "Why is China so Attractive for FDI? The Role of Exchange Rates", *China Economic Review*, 17(2): 198-209.
- Zhang, K. (2005), "Why does so much FDI from Hong Kong and Taiwan go to Mainland China", *China Economic Review* 16, pp. 293-297.

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΤΥΠΟ

- Βραδέλης, Σ. «Οι Έλληνες στο δρόμο του μεταξιού», *Τα Νέα*, 14/05/2005.
<http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20050514&nid=4389851> (26/04/2007).
- Η Καθημερινή (18/01/2006), «Στα 140 εκατομμύρια ευρώ οι ελληνικές επενδύσεις στην Κίνα», http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathextra_100179_18/01/2006_143496, (03/05/2007).
- Η Καθημερινή (04/04/2006), «Στερεύει από εργατικά χέρια η Κίνα», http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_2_04/04/2006_179533 (03/05/2007).
- Ημερησία (26/10/2006), «Κορρές: Άνοιγμα στην κινεζική αγορά», <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=10804&subid=2&pubid=262172> (27/04.2007).
- Ημερησία (08/02/2007), «Frigoglass: Τα σχέδια για την ομάδα στην Κίνα», <http://origin.imerisia.gr/article.asp?catid=5810&subid=2&pubid=281544> (08/05/2007).
- Κτενάς, Σ. (2005), «Ποιοι τόλμησαν να επενδύσουν στο Πεκίνο», *Το Βήμα*, 13/02/2005, http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14390&m=D10&a=2 (08/05/2007).
- Κτενάς, Σ. (2005a) «Οι Έλληνες συνέταιροι των Κινέζων», *Το Βήμα*, 13/11/2005.
http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14615&m=D08&aa=1 (24/04/2007).
- Κώνστας, Χ (18/10/2006), «Πολύ καλά νέα από την Κίνα για την Κυριακίδης Μάρμαρα», http://www.reporter.gr/default.asp?pid=16&la=1&art_aid=39077, (02/05/2007).

- Λεμπέση, Μ. «Ελληνικό κόσμημα: Μια συμπίεσμένη δύναμη», *Η Καθημερινή*, 02/12/2006, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyepix_1_02/12/2006_207385 (08/05/2007).
- Λιακοπούλου, Θ. «Αριστόβουλος Πετζετάκης – ο Αμοργιανός πρωτοπόρος μηχανικός – εφευρέτης και βιομήχανος», *Η Καθημερινή*, 07/04/2007, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_1_07/04/2007_222391 (27/06/2007).
- Μάρκου, Α. «Οι Έλληνες στοχεύουν στον κινεζικό δράκο», *Το Βήμα*, 28/05/2006. http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=14773&m=D16&aa=1 (18/10/2006).
- Νικολαΐδου, Ε. «Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας: Η ανατέλλουσα παγκόσμια οικονομική δύναμη», *Επιλογή*, 01/10/2002, <http://www.economics.gr/AllMedia/%5Fgr/> (22/04/2007).
- Παπαδοσηφάκη, Ε. «Ευκαιρίες αλλά και σκόπελοι για τους Έλληνες επενδυτές στην αγορά της Κίνας», *Κέρδος*, 12/11/2004, <http://www.i-ware.gr/cms39/sites/chinese/filelib/kerdosinterview.doc> (28/04/2007).
- Πουλελής, Γ. «Από τον Βοτανικό στην Κίνα η ΕΤΜΑ», *Τα Νέα*, 31/05/2002. <http://www.tanea.gr//Article.aspx?d=20070504&nid=4200535> (03/05/2007).
- Πουλελής, Γ. «Ελληνικές Εταιρίες Κατακτούν την Κίνα», *Τα Νέα*, 12/08/2006. <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20060812&nid=4453649> (25/04/2007).
- Πουλελής, Γ. «Πολυεθνικό Μάρμαρο Θάσου», *Τα Νέα*, 31/03/2007. <http://www.tanea.gr//Article.aspx?d=20070502&nid=3836782> (02/05/2007).
- Σακκάς, Γ. «Σεβάστηκαν τα κεφάλαια και πέτυχαν», *Η Καθημερινή*, 16/12/2006. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_0_16/12/2006_209131 (28/04/2007).
- Σκούφου, Δ. «Τα ελληνικά βότανα έφτασαν μέχρι την Κίνα», *Τα Νέα*, 09/12/2006. <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20061209&nid=2952934> (03/05/2007).
- Στεργίου, Λ. «Μαγνήτης η Κίνα για τους Έλληνες επιχειρηματίες», *Η Καθημερινή*, 04/09/2005, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyepix_1_04/09/2005_155480 (28/04/2007).
- Στεργίου, Λ. (2006), «Διπλασιάστηκαν τα ελληνικά κεφάλαια στην Κίνα», *Η Καθημερινή*, 22/01/2006, http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_1100001_22/01/2006_17082 (03/05/2007).

- Στεργίου, Λ, (2006α), «Επενδύσεις 160 εκατομμυρίων ευρώ στην Κίνα από ελληνικές επιχειρήσεις», *Η Καθημερινή*, 01/11/2006, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_2_01/11/2006_203409 (28/04/2007).
- Τα Νέα (18/03/2000), «Σε Ευρώπη και Κίνα τα Πλαστικά Κρήτης», <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20000318&nid=4119019> (03/05/2007).
- Το Βήμα (18/05/1997), «Οι ελληνικές δουλείες στα Βαλκάνια», http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=12429&m=D16&aa=1 (28/04/2007).
- Το Βήμα (22/10/2006), «Μαγνήτης για τις ελληνικές εταιρίες η ραγδαία της χώρας του Μεταξιού», <http://tovima.dolnet.gr/print.php?e=B&f=14897&m=D09&aa=1> (03/05/2007).
- Τσακίρη, Τ. «Στοχεύει να διαθέτει έξι καταστήματα Folli Follie Baby στην Κίνα μέσα στο 2008», http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=15190&m=D08&aa=2 (26/10/2007).
- Φιντικάκης, Γ. «Στην αγορά τροχαίου υλικού στοχεύει ο όμιλος Πετζετάκι», *Τα Νέα*, 06/01/2001, <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20070504&nid=4200535> (03/05/2007).
- Φιντικάκης, Γ. «Τα Κινέζικα Βήματα της Folli Follie», *Τα Νέα*, 09/08/2003. <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20030809&nid=4295914> (03/05/2007)
- Φιντικάκης, Γ. «Βρήκε Χρυσάφι στην Κίνα», *Τα Νέα*, 10/07/2004. <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20040710&nid=4344874> (03/05/2007).
- Χατζηγεωργίου, Α. «Ένας Έλληνας στην Κίνα», *Ελευθεροτυπία*, 27/04/2005. http://www.enet.gr/online/online_hprint?q=%CA%C9%CD%C1&a=%3F%3F%3F%3F+%3F%3F%3F%3F%3F%3F%3F%3F%3F%3F%3F%3F&id=14911824 (28/04/2007).
- Χρυσολωρά, Ε. «Έλληνες επιχειρηματίες μαθαίνουν ... κινέζικα», *Τα Νέα*, 04/11/2006. <http://www.tanea.gr/Article.aspx?d=20061104&nid=4478921> (03/05/2007).

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΞΕΝΟ ΤΥΠΟ

- AsiaTimes online (07/01/2006), “Shanghai now the world’s largest cargo port”, http://www.atimes.com/atimes/China_Business/HA07Cb02.html (31/07/2007).
- BBC News (11/11/2002), “China: The World’s Factory Floor”, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/business/2415241.stm> (16/06/2007).

- BBC News (21/11/2005), “Siemens ‘wins Chinese train deal’”,
<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/business/4456112.stm> (04/07/2007).
- BBC News (26/06/2007), “China Finishes Longest Sea Bridge”,
<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/asia-pacific/6242454.stm> (27/08/2007).
- China Daily (24/06/2006), “Central China Sees Rapid FDI Inflow”
http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2006-06/24/content_625113.html
 (25/04/2007).
- Folta, P. “Cooperative Joint Ventures”, *The China Business Review Online*,
 01/01/2005, <http://www.chinabusinessreview.com/public/0501/folta.html>
 (12/09/2007)
- Ng, S. “China: Tale of two Deltas”, *Asia Times Online*, 06/09/2003.
<http://www.atimes.com/atimes/China/EI06Ad01.html> (01/09/2007).
- Yunshi, M and Jing, Y, “Overseas Investment Trends Change With Times”, *China Daily*, 10/11/2005, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/200510/11/content_483823.htm (23/04/2007).

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

Κεφάλαιο 1

- ❖ **International Labour Organization (ILO)** (www.ilo.org) (23/2/2007)
 - <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/themes/epz.htm>
 (ILO Information on Export Processing Zones)
 - <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/themes/epz/typology.html> (ILO Typology of Export Processing Zones)
- ❖ **ILO International Training Centre (ITC ILO)** (28/2/2007)
 - <http://www.itcilo.org/english/actrav/telearn/global/ilo/frame/epzsk.htm>
 (South Korea Country Report)
 - <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/global/ilo/frame/epzhon.htm>
 (Hong Kong Country Report)
 - <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/global/ilo/frame/epzmal.htm>
 (Malaysia Country Report)

- <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/global/ilo/frame/epzind.htm> (Indonesia Country Report)
- <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/global/ilo/frame/epzthai.htm> (Thailand Country Report)
- <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/global/ilo/frame/epzphili.htm> (Philippines Country Report)

❖ **Export Processing Zones in Taiwan (28/2/2007)**

- http://investintaiwan.nat.gov.tw/en/env/land/epz_niches.html (Taiwan Department of Investment Services)
- http://www.epza.gov.tw/www/lan/lan_program.jsp?module_id=Z0101 (Taiwan Export Processing Zone Administration, MOEA)

❖ **Export Processing Zones in Hong Kong (28/2/2007)**

- <http://www.hkstp.org/english/industrial/industrial.html> (Hong Kong Science and Technology Parks)

❖ **Export Processing Zones in Thailand (28/2/2007)**

- http://www.ieat.go.th/menu02/2.0.0.0.0.0.0.0.0_en.php3?la=en (Industrial Estate Authority of Thailand)
- http://www.boi.go.th/english/how/industrial_estates.asp (Thailand Board of Investments)
- http://www.business-in-asia.com/industrial_estates_asia.html (Thailand Industrial Parks)

❖ **Export Processing Zones in Indonesia (28/2/2007)**

- <http://www.bkpm.go.id/en/info.php?mode=baca&cat=10&t=Business%20Facilities> (Indonesia Coordinating Investment Board)

❖ **Export Processing Zones in Singapore (28/2/2007)**

- http://en.wikipedia.org/wiki/Places_in_Singapore (Singapore Industrial Estates)

❖ **Export Processing Zones in Philippines (28/2/2007)**

- http://www.peza.gov.ph/firms_public.htm (Philippines Economic Zone Authority)
- ❖ <http://www.unctad.org/Templates/StartPage.asp?intItemID=2068> (United Nations Conference On Trade and Development)
- ❖ <http://www.unido.org> (United Nations Industrial Development Organisation)
- ❖ <http://www.unescap.org> (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific)
- ❖ <http://www.worldbank.org> (Worldbank)

Κεφάλαιο 2

- ❖ <http://www.stats.gov.cn/english> (State Statistical Bureau of China)
- ❖ <http://news.bbc.co.uk> (BBC News)
- ❖ <http://www.economist.com/index.html> (The Economist)
- ❖ <http://english.mofcom.gov.cn> (Ministry of Commerce of the People's Republic of China)
- ❖ <http://www.chinadaily.com.cn> (China Daily Online)
- ❖ <http://www.atimes.com> (AsiaTimes Online)
- ❖ http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page (Online Εγκυκλοπαίδεια Βικιπαίδεια)
- ❖ <http://chinese-school.netfirms.com/guanxi.html> (Chinese Business Culture-Guanxi, an Important Chinese Business Element)
- ❖ <http://www.chinamotorway.com> (Gateway to China's Motorway Industry)

Κεφάλαιο 3

- ❖ **Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ)** (<http://www.ypex.gov.gr> και www.mfa.gr) (05/05/2007)
 - <http://www.ypex.gov.gr/www.mfa.gr/elGR/Policy/Geographic+Regions/Asia-Oceania/Bilateral+Relations/China/> (Διμερές Σχέσεις Ελλάδας και Κίνας)
 - http://old.mfa.gr/greek/foreign_policy/asia_oceania/trade.html (Εμπορικές ροές μεταξύ Ελλάδας και Κίνας)

- ❖ **Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών** (<http://www.acci.gr>)
(28/04/2007)
 - <http://www.acci.gr/reports/beijin2003.htm> (Ετήσια Έκθεση Οικονομικών Εξελίξεων στην Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και Διμερών Εμπορικών και Οικονομικών Σχέσεων Ελλάδας – Κίνας).
- ❖ <http://www.chinese-chamber.gr> (Ελληνοκινεζικό Επιμελητήριο)
- ❖ www.chinabusiness.gr (Περιοδικό China Business)
- ❖ <http://www.tanea.gr> (Δικτυακός Τόπος της εφημερίδας Τα Νέα)
- ❖ http://tovima.dolnet.gr/front_page.php (Δικτυακός Τόπος της εφημερίδας Το Βήμα)
- ❖ <http://www.kathimerini.gr> (Δικτυακός Τόπος της εφημερίδας Η Καθημερινή)
- ❖ <http://www.enet.gr/online/online> (Δικτυακός Τόπος της εφημερίδας Ελευθεροτυπία)
- ❖ <http://www.imerisia.gr> (Δικτυακός Τόπος της εφημερίδας Ημερησία)
- ❖ <http://www.economics.gr/AllMedia/%5Fgr> (Δικτυακός Τόπος του περιοδικού Επιλογή)
- ❖ <http://www.reporter.gr> (Οι σημαντικότερες ειδήσεις online)
- ❖ <http://www.fhl.gr/main.htm> (Δικτυακός Τόπος του ομίλου FHL Κυριακίδης)
- ❖ <http://www.lazaridismarmor.eu/gr> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Λαζαρίδης Μάρμαρα Δράμας Α.Ε.)
- ❖ <http://jinheng.fuzing.com> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Shanghai Jinheng Stone Materials Co. Ltd.)
- ❖ http://www.gourlisgroup.com/main_gr.html (Δικτυακός Τόπος του ομίλου Γουρλής)
- ❖ http://www.iktinos.gr/site_gr/gr.htm (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Ικτίνος Ελλάς Α.Ε.)
- ❖ <http://www.s.andb.gr/gr> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.)
- ❖ http://www.plastikakritis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=297 (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Πλαστικά Κρήτης Α.Ε.)
- ❖ <http://www.hitecfilms.com> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Shanghai HiTec Plastics)

- ❖ <http://www.petzetakis.gr/greek/main.html> (Δικτυακός Τόπος του ομίλου Α.Γ. Πετζετάκις)
- ❖ <http://www.plexaco.gr/quality.asp> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Plexaco A.E.)
- ❖ <http://www.etma.gr/index.asp> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας ETMA Τεχνητής Μετάξης Α.Ε.)
- ❖ http://www.follifollie.gr/gr/Home_new.htm (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Folli Follie)
- ❖ <http://www.coco-mat.com/greek> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Coco-Mat)
- ❖ http://www.epe.gr/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=37 (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Τεχνική Προστασίας Περιβάλλοντος Α.Ε.)
- ❖ <http://www.polcor.com> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Polcor China)
- ❖ <http://www.frigoglass.com> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Frigoglass)
- ❖ <http://www.apivita.com> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Apivita)
- ❖ <http://www.lavipharm.gr/greek/home/home.asp> (Δικτυακός Τόπος του ομίλου Lavipharm)
- ❖ <http://www.korres.com> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Κορρές Α.Ε.)
- ❖ <http://www.intralot.com/opencms/opencms/INTRALOT/en> (Δικτυακός Τόπος της εταιρίας Intralot)
- ❖ <http://www.intracom.gr/greek.htm> (Δικτυακός Τόπος του ομίλου Intracom)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πίνακας Ι.1. Εισερχόμενες ροές ΑΞΕ σε επιλεγμένες ομάδες κρατών στην Ασία για την περίοδο 1987-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Χώρα	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Χονγκ Κονγκ	3298	2627	1077	1728	528	1918	1667	2000
Ταϊβάν	715	959	1604	1330	1271	879	917	1375
Νότια Κορέα	601	871	758	715	1116	550	588	809
Σιγκαπούρη	2836	3655	2773	5263	4395	5635	4686	5480
Μαλαισία	423	719	1668	2332	3998	4469	5006	4342
Ινδονησία	385	576	682	1093	1482	1774	2004	2109
Ταϊλάνδη	352	1105	1775	2444	2014	2116	1730	1322
Φιλιππίνες	307	936	563	530	544	228	1238	1591

Χώρα	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Χονγκ Κονγκ	2100	10460	11368	14770	24596	61938	22834	9682
Ταϊβάν	1559	1864	2248	222	2926	4928	4109	1445
Νότια Κορέα	1776	2325	2844	5412	9333	9283	3198	2975
Σιγκαπούρη	6912	8608	10746	6389	11803	5407	8609	5822
Μαλαισία	4132	7296	6324	2714	3895	3788	554	3203
Ινδονησία	4348	6194	4677	-356	-2745	-4550	-3277	145
Ταϊλάνδη	2003	2271	3626	5143	3561	2813	3759	947
Φιλιππίνες	1478	1520	1249	1752	578	1241	982	1792

Χώρα	2003	2004	2005
Χονγκ Κονγκ	13624	34032	35897
Ταϊβάν	453	1898	1625
Νότια Κορέα	3892	7727	7198
Σιγκαπούρη	10376	14820	20083
Μαλαισία	2473	4624	3967
Ινδονησία	-597	1896	5260
Ταϊλάνδη	1952	1414	3687
Φιλιππίνες	491	688	1132

Πηγή: UNCTAD, 1993,1994,1997,2002,2004,2006

Πίνακας 1.2. Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ σε Νότιο Κορέα και Ταϊβάν για την περίοδο 1988-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Έτος	Νότια Κορέα		Ταϊβάν	
	Εισερχόμενες	Εξερχόμενες	Εισερχόμενες	Εξερχόμενες
1988	871	151	959	4120
1989	758	305	1604	6951
1990	715	820	1330	5243
1991	1116	1357	1271	1854
1992	550	1047	879	1869
1993	588	1363	971	2451
1994	809	2524	1375	2460
1995	1776	3529	1559	2678
1996	2325	4670	1864	3843
1997	2844	4449	2248	5243
1998	5412	4740	222	3836
1999	9333	4198	2926	4420
2000	9283	4999	4928	6701
2001	3198	2600	4109	5480
2002	2975	2617	1445	4886
2003	3892	3426	453	5682
2004	7727	4658	1898	7145
2005	7198	4312	1625	6028

Πηγή: UNCTAD, 1994, 1997, 2002, 2004, 2006

Πίνακας Ι.3. Εξέλιξη του ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) και των Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 1984-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).

Έτος	ΑΕΠ	ΑΞΕ
1985	307023	1661
1986	297590	1874
1987	323973	2314
1988	404149	3194
1989	451311	3393
1990	390279	3487
1991	409173	4366
1992	488222	11156
1993	613223	27515
1994	559224	33787
1995	727981	35849
1996	856085	40180
1997	952653	44237
1998	1019462	43751
1999	1083279	40319
2000	1198475	40772
2001	1324818	46846
2002	1453820	52743
2003	1640966	53505
2004	1931644	60630
2005	2235004	72406

Πηγή: SSB, 2006, UNCTAD, 2006.

Πίνακας Ι.4. Εισερχόμενες ΑΞΕ, Πληθυσμός και Έκταση ανά επαρχία, 2003.

Επαρχία	Ροές ΑΞΕ (χιλιάδες US \$)	Ροές ΑΞΕ (%)	Πληθυσμός 2003 (χιλιάδες κάτοικοι)	Πληθυσμός (%)	Έκταση (τετρ. χλμ.)	Έκταση (%)
Σύνολο Ανατολικών	45804780	86,5	534780	41,7	1299840	13,62
Beijing	2191260	4,1	14560	1,1	16800	0,18
Tianjin	1534730	2,9	10110	0,8	11300	0,12
Hebei	964050	1,8	67690	5,3	188000	1,97
Liaoning	2824100	5,3	42100	3,3	145800	1,53
Shanghai	5468490	10,3	17110	1,3	6340	0,07
Jiangsu	10563650	20,0	74060	5,8	102400	1,07
Zhejiang	4980550	9,4	46800	3,6	101800	1,07
Fujian	2599030	4,9	34880	2,7	121000	1,27
Shandong	6016170	11,4	91250	7,1	157000	1,64
Guandong	7822940	14,8	79540	6,2	178000	1,86
Guangxi	418560	0,8	48570	3,8	236000	2,47
Hainan	421250	0,8	8110	0,6	35400	0,37
Σύνολο Κεντρικών	5920000	11,2	452090	35,2	2846200	29,82
Shanxi	213610	0,4	33140	2,6	156000	1,63
Inner Mangolia	88540	0,2	23800	1,9	1180000	12,36
Jilin	190590	0,4	27040	2,1	187400	1,96
Heilongjiang	321800	0,6	38150	3,0	454000	4,76
Anhui	367200	0,7	64100	5,0	139000	1,46
Jiangxi	1612020	3,0	42540	3,3	166900	1,75
Henan	539030	1,0	96670	7,5	167000	1,75
Hubei	1568860	3,0	60020	4,7	185900	1,95
Hunan	1018350	1,9	66630	5,2	210000	2,20
Σύνολο Δυτικών	1215500	2,1	296870	23,1	5398400	56,56
Chongqing	260830	0,5	31300	2,4	82000	0,86
Guizhou	45210	0,1	38700	3,0	176000	1,84
Yunnan	83840	0,2	43760	3,4	394000	4,13
Tibet	0	0,0	2700	0,2	1220000	12,78
Shaanxi	331900	0,6	36900	2,9	205000	2,15
Gansu	23420	0,0	26030	2,0	450000	4,71
Qinghai	25220	0,0	5340	0,4	720000	7,54
Ningxia	17430	0,0	5800	0,5	66400	0,70
Xingjiang	15340	0,0	19340	1,5	1600000	16,76
Sichuan	412310	0,0	87000	6,8	485000	5,08
Γενικό Σύνολο	52940280	100,0	1283740	100,0	9544440	100,00

Πηγή: SSB, 2004, 2005, Νικολακόπουλος, 2005.

Επαρχία	ΑΕΠ 2003 (εκ \$)	ΑΕΠ (%)	Εξαγωγές 2003 (εκ. \$)	Εξαγωγές (%)
Σύνολο Ανατολικών	990921	60,5	404277	92,20
Beijing	44256	2,7	16887	3,77
Tianjin	29572	1,8	14349	3,20
Hebei	85762	5,2	5928	1,32
Liaoning	72521	4,4	14579	3,25
Shanghai	75520	4,6	48453	10,81
Jiangsu	150548	9,2	59113	13,19
Zhejiang	113507	6,9	41595	9,28
Fujian	63213	3,9	21132	4,72
Shandong	150247	9,2	26557	5,93
Guangdong	164623	10,1	152848	34,10
Guangxi	33045	2,0	1970	0,44
Hainan	8106	0,5	866	0,19
Σύνολο Κεντρικών	428313	26,2	20833	4,65
Shanxi	29680	1,8	2272	0,51
Inner Mongolia	25981	1,6	1156	0,26
Jilin	30477	1,9	2182	0,49
Heilongjiang	53522	3,3	2874	0,64
Anhui	47993	2,9	3064	0,68
Jiangxi	34197	2,1	1505	0,34
Henan	85159	5,2	2979	0,66
Hubei	65262	4,0	2655	0,59
Hunan	56044	3,4	2146	0,48
Σύνολο Δυτικών	218305	13,3	13117	2,93
Chongqing	27191	1,7	1585	0,35
Guizhou	16384	1,0	588	0,13
Yunnan	29785	1,8	1677	0,37
Tibet	2229	0,1	121	0,03
Shaanxi	28979	1,8	1734	0,39
Gansu	15762	1,0	877	0,20
Qinghai	4714	0,3	274	0,06
Ningxia	4656	0,3	512	0,11
Xinjiang	22685	1,4	2541	0,57
Sichuan	65921	4,0	3209	0,72
Σύνολο	1640966	100,0	448175	100,00

Πηγή: SSB, 2004, 2006.

Πίνακας Ι.5. Η Γεωγραφία των Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα.

Επαρχία	ΑΕΠ κ.κ. 2005 (δολάρια ανά κάτοικο)	ΑΞΕ κ.κ. 2003 (δολάρια ανά κάτοικο)	ΑΞΕ % ΑΕΠ 2003
Μ.Ο. Ανατολικών	3068	104,30	4,43
Beijing	5547	150,50	4,95
Tianjin	4368	151,80	5,19
Hebei	1805	14,24	1,12
Liaoning	2317	67,08	3,89
Shanghai	6284	319,61	7,24
Jiangsu	2998	142,64	7,02
Zhejiang	3382	106,42	4,39
Fujian	2276	74,51	4,11
Shandong	2453	65,93	4,00
Guangdong	2983	98,35	4,75
Guangxi	1073	8,62	1,27
Hainan	1327	51,94	5,20
Μ.Ο. Κεντρικών	1464	12,92	1,40
Shanxi	1525	6,45	0,70
Inner Mangolia	1994	3,72	0,34
Jilin	1629	7,05	0,63
Heilongjiang	1762	8,44	0,60
Anhui	1059	5,73	0,77
Jiangxi	1152	37,89	4,71
Henan	1385	5,58	0,63
Hubei	1395	26,14	2,41
Hunan	1273	15,28	1,82
Μ.Ο. Δυτικών	1133	3,46	0,44
Sichuan	1106	4,74	0,63
Chongqing	1341	8,33	0,96
Guizhou	617	1,17	0,28
Yunnan	956	1,92	0,28
Tibet	1113	0,00	0,00
Shaanxi	1208	8,99	1,15
Gansu	913	0,90	0,15
Qinghai	1226	4,72	0,53
Ningxia	1250	3,01	0,37
Xingjiang	1600	0,79	0,07
Περιφερειακός Μ.Ο.	1978	45,24	2,26

Επαρχία	Αριθμός Ξένων Επιχειρήσεων 2005	Συνολικές Εξαγωγές 2005 (εκατομμύρια δολάρια)	Εξαγωγές Ξένων Επιχειρήσεων 2005 (εκατομμύρια δολάρια)
Μ.Ο. Ανατολικών	18756	58843	36249
Beijing	10980	30866	11914
Tianjin	10933	27381	21993
Hebei	3637	10924	3453
Liaoning	16542	23438	13328
Shanghai	28978	90718	61579
Jiangsu	33321	122967	94228
Zhejiang	19009	76802	27262
Fujian	17854	34842	21754
Shandong	20153	46123	23771
Guangdong	58762	238159	154671
Guangxi	2441	2877	635
Hainan	2456	1023	399
Μ.Ο. Κεντρικών	2498	3859	779
Shanxi	776	3528	520
Inner Mangolia	914	1774	415
Jilin	2488	2466	680
Heilongjiang	2288	6069	475
Anhui	2165	5189	1503
Jiangxi	3980	2439	643
Henan	2877	5088	841
Hubei	4284	4429	1292
Hunan	2712	3747	644
Μ.Ο. Δυτικών	1245	2111	221
Sichuan	4075	4702	683
Chongqing	1315	2521	359
Guizhou	649	859	152
Yunnan	1817	2642	242
Tibet	100	165	2
Shaanxi	2890	3077	320
Gansu	658	1091	190
Qinghai	138	323	13
Ningxia	463	687	111
Xingjiang	345	5039	137
Περιφερειακός Μ.Ο.	8387	24579	14329

Πηγή: SSB, 2004, 2005, 2006

Πίνακας Ι.6. Εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα κατά κλάδο δραστηριοποίησης, 2005.

Βασικοί Κλάδοι	Αριθμός Έργων (2005)	Ποσοστό %	Υλοποιημένη Αξία ΑΞΕ 2005 (εκατομμύρια δολάρια)	Ποσοστό %
Μεταποίηση	28928	65,74	42452,91	70,37
Υπηρεσίες Εκμίσθωσης (Leasing)	2981	6,77	3745,07	6,21
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	2602	5,91	1038,54	1,72
Εφαρμογές Κτηματαγοράς	2120	4,82	5418,07	8,98
Υπηρεσίες Η/Υ και Λογισμικού, Μετάδοση Πληροφοριών	1493	3,39	1014,54	1,68
Ξενοδοχειακές Υπηρεσίες	1207	2,74	560,17	0,93
Γεωργία, Δασοκομία, Κτηνοτροφία και Αλιεία	1058	2,40	718,26	1,19
Επιστημονική έρευνα	926	2,10	340,41	0,56
Μεταφορές	734	1,67	1812,3	3,00
Κατασκευές	457	1,04	490,2	0,81
Παραγωγή και Παροχή Ηλεκτρικής Ενέργειας, Φυσικού Αερίου και Νερού	390	0,89	1394,37	2,31
Οικιακές Υπηρεσίες	329	0,75	260,01	0,43
Πολιτισμός, Αθλητισμός και Ψυχαγωγία	272	0,62	305,43	0,51
Εξορύξεις Ορυκτών	252	0,57	354,95	0,59
Διαχείριση Υδάτινων Πόρων, Περιβάλλοντος και Δημόσιων Παροχών	139	0,32	139,06	0,23
Παιδεία	51	0,12	17,75	0,03
Οικονομικές Διαμεσολαβήσεις	40	0,09	219,69	0,36
Υγεία, Κοινωνική Ασφάλεια και Ευημερία	22	0,05	39,26	0,07
Σύνολο	44001	100,00	60324,69	100,00

Πηγή: SSB, 2005

Πίνακας I.7. Εμπορικές Συναλλαγές Ελλάδας και Κίνας για την χρονική περίοδο 1992 έως 2003 (αξία σε χιλιάδες δολάρια).

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Ισοζύγιο
1992	18,7	238,2	-219,5
1993	42,2	291,3	-249,1
1994	17,2	280,3	-263,1
1995	16,6	337	-320,4
1996	48,5	461,6	-413,1
1997	58,1	470,8	-412,7
1998	16,5	490,4	-473,9
1999	19,3	547,4	-528,1
2000	48,07	578,7	-530,63
2001	58,5	693,82	-635,32
2002	55,6	731,95	-676,35
2003	74,67	1113,64	-1038,97
2004	86,42	1380	-1293,58

Πηγή: ΥΠΕΞ, 2007, Δερμετζόγλου, 1997

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

II.1 Είδη Στατιστικών Δεδομένων Περιγραφής των ΑΞΕ

Προκειμένου να μελετηθεί η γεωγραφία των ΑΞΕ χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία. Τα στατιστικά στοιχεία των ΑΞΕ αποτελούν τον πιο περιεκτικό δείκτη αναφορικά με τις δραστηριότητες των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων (ΠΕ) αλλά και τον βαθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας παραγωγής. Τα στατιστικά στοιχεία των ΑΞΕ διακρίνονται σε δυο κατηγορίες:

- στο απόθεμα των ΑΞΕ (FDI Stock) και
- στις ροές των ΑΞΕ (FDI Flows)

Το απόθεμα περιλαμβάνει τις τρέχουσες συσσωρευμένες τιμές των ΑΞΕ ενώ οι ροές τις ετήσιες καθαρές αυξήσεις ή μειώσεις της επενδυτικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων. Το απόθεμα αποτελεί μια ένδειξη για την αθροιστική ανάπτυξη των επενδύσεων διαχρονικά. Αντιθέτως οι ροές παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις βραχυπρόθεσμες διαφοροποιήσεις των επενδυτικών κινήσεων. Με άλλα λόγια το απόθεμα των ΑΞΕ αντανακλά την ιστορική επενδυτική δραστηριότητα των ΠΕ, μέσω της οποίας έχει προκύψει η υφιστάμενη γεωγραφική κατανομή των ΑΞΕ, ενώ οι ροές⁹⁶ αντιπροσωπεύουν τις τωρινές, τις πιο πρόσφατες τάσεις οι οποίες αναμένεται να επαναπροσδιορίσουν την παγκόσμια διανομή του αποθέματος των ΑΞΕ στο μέλλον (UNCTAD, 1991:53, Dicken, 2003a:4).

Ένα σημαντικό μειονέκτημα των παραπάνω στατιστικών στοιχείων είναι το ότι παρέχουν μόνο ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με τις τάσεις και την διανομή των ΑΞΕ και αδυνατούν να δώσουν πληροφορίες ποιοτικού χαρακτήρα που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιούνται οι επενδύσεις σε κάθε περίπτωση. Για

⁹⁶ Οι ροές των ΑΞΕ λαμβάνουν σε κάποιες περιπτώσεις αρνητικές τιμές (αντίστροφες ροές). Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστον ένα από τα τρία συστατικά τα οποία διαμορφώνουν τις ροές (equity capital, reinvested earnings or intra-company loans) είναι αρνητικό και δεν αντισταθμίζεται από τα θετικά ποσά των υπόλοιπων συστατικών. Πρόκειται για περιπτώσεις αντίστροφης επένδυσης ή αντεπένδυσης. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον ακριβή ορισμό των ροών και των αντίστροφων ροών βλ. στις ιστοσελίδες <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=3153> και <http://www.unctad.org/templates/Page.asp?intItemID=3201&lang=1>, 24/09/2007).

παράδειγμα στην ετήσια αναφορά της Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη για το έτος 2006 η Ολλανδία καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην ιεραρχία των χωρών αποστολής ΑΞΕ με επενδυτικές ροές ύψους US\$ 119 δις. Το γεγονός αυτό είναι χαρακτηριστικό της πλασματικής εικόνας της πραγματικότητας που μπορεί να αποδώσουν τα στατιστικά δεδομένα αν δεν συνοδεύονται από τις απαραίτητες ποιοτικές παρατηρήσεις και σχολιασμό. Η Ολλανδία παρουσιάζεται ως η πρώτη στην κατάταξη χώρα καθώς το 2005 η βρετανικών συμφερόντων Shell Trading and Transport συγχωνεύτηκε με την Ολλανδική εταιρία Royal Dutch Petroleum έναντι του εξαιρετικά υψηλού ποσού των US\$ 72 δις (Σκορδίλη υπό δημοσίευση, UNCTAD, 2006:83).

Επιπλέον τίθεται και θέμα αξιοπιστίας των στατιστικών στοιχείων των ΑΞΕ. Όπως παρατηρείται στην σχετική αναφορά για το έτος 2006, το συνολικό μέγεθος των εισερχόμενων ΑΞΕ δεν συμπίπτει με το αντίστοιχο των εξερχόμενων όπως κανονικά θα έπρεπε να συμβαίνει. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι τα δεδομένα συλλέγονται και κοινοποιούνται από διαφορετικούς φορείς για κάθε χώρα ξεχωριστά, στοιχείο που δημιουργεί ανακρίβειες και λάθη (UNCTAD, 2006a:3).

II.2 Μορφές των ΑΞΕ

Οι μορφές των ΑΞΕ αναφέρονται στον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιούνται οι επενδύσεις μεταξύ των επιχειρήσεων. Οι κυριότερες μορφές είναι οι εξής:

- *Εξ' αρχής επένδυση* (Greenfield Investment) στην οποία η ΠΕ ιδρύει μια νέα θυγατρική επιχείρηση στην ξένη χώρα και είναι ο αποκλειστικός ιδιοκτήτης και ο μόνος μέτοχος σε αυτήν (επιχειρήσεις πλήρους ιδιοκτησίας).
- *Εξαγορά* (Acquisition) στην οποία η επιχείρηση-αγοραστής αποκτά τον πλήρη έλεγχο της επιχείρησης-στόχου και την εντάσσει στην εταιρική της δομή⁹⁷. Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να υπάρξει και μια μερική εξαγορά στην οποία η ξένη επιχείρηση αποκτά τμήμα των μετοχών της τοπικής επιχείρησης (Partial Acquisition) (Σκορδίλη, 2006:8).
- *Κοινοπρακτική Επιχείρηση* (Joint Venture), η οποία είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας μιας ή και περισσότερων ξένων επιχειρήσεων με μια ή και περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις για την δημιουργία νέας αυτοτελούς

⁹⁷ Η εξαγορά μπορεί να πραγματοποιείται με την συναίνεση και των δυο εταιριών (φίλική εξαγορά) ή και χωρίς την συγκατάθεση της διοίκησης της επιχείρησης-στόχου (εχθρική εξαγορά) με την αγορά εισηγμένων στο χρηματιστήριο μετοχών της επιχείρησης-στόχου (Σκορδίλη, 2006:7).

επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις οι οποίες συμμετέχουν στο κεφάλαιο της κοινοπραξίας διατηρούν την ανεξαρτησία τους (Χατζηδημητρίου, 1997:134). Σε πολλές χώρες όπως π.χ. η Κίνα και η Ινδία η συμμετοχή τοπικών επιχειρήσεων στην παραπάνω διαδικασία επιβάλλεται από την ισχύουσα νομοθεσία με απώτερο σκοπό την τόνωση της εγχώριας μεταποιητικής βάσης. Η συνεργασία με τοπικές επιχειρήσεις αποτελεί μια προσφιλή μέθοδο διείσδυσης των ΠΕ σε νέες και ασταθείς αγορές καθώς εξασφαλίζονται σημαντικά πλεονεκτήματα⁹⁸. Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται σε σημαντικό βαθμό στην τρέχουσα διείσδυση των μεγάλων ΠΕ στις νέες αγορές της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης καθώς επίσης και στις απομακρυσμένες αγορές της ΝΑ Ασίας (Σκορδίλη, 2006:56).

II.3 Οι Τύποι των ΑΞΕ

Πέρα από τις διαφορετικές μορφές των επενδύσεων οι ΑΞΕ διακρίνονται σε 5 ξεχωριστούς τύπους ανάλογα με τα κίνητρα των επιχειρήσεων κατά την πραγματοποίηση της επένδυσης. Υπό αυτήν την έννοια λοιπόν οι ΑΞΕ χωρίζονται σε (Μελάς&Πολλάλης, 2005:233-238, Hou, 2002:10):

- *ΑΞΕ προς αναζήτηση πλουτοπαραγωγικών πηγών* (resource-seeking FDI) στις οποίες οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε ΑΞΕ προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση σε συγκεκριμένους πλουτοπαραγωγικούς πόρους σε χαμηλότερο κόστος από την χώρα προέλευσης τους.
- *ΑΞΕ με σκοπό την εξαγωγική δραστηριότητα* (export-oriented FDI) στις οποίες οι επιχειρήσεις αναζητούν προορισμούς με φθηνό εργατικό κόστος με σκοπό την εγκατάσταση δραστηριοτήτων έντασης εργασίας. Κύριος σκοπός αυτών των ΑΞΕ είναι η μείωση του κόστους παραγωγής.
- *ΑΞΕ προς αναζήτηση αγορών* (market-oriented ή market-seeking FDI) στις οποίες κύριος στόχος των επιχειρήσεων είναι η παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών με σκοπό την εξυπηρέτηση της τοπικής αγοράς.

⁹⁸ Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζονται πλεονεκτήματα όπως η καλή γνώση των συνθηκών των εγχώριων αγορών και της τοπικής γραφειοκρατίας, εκμετάλλευση του υφιστάμενου δικτύου πώλησης και διανομής προϊόντων, μειωμένο αρχικό επενδυτικό κόστος καθώς επίσης και ευνοϊκότερες προοπτικές πωλήσεων στον Δημόσιο Τομέα (Σκορδίλη, 2006:56).

- *ΑΞΕ προς αναζήτηση αποδοτικότητας* (efficiency-seeking FDI) στις οποίες κύριο μέλημα των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν κατοχυρώσει τους πόρους και τις αγορές που αναζητούν, είναι η οργάνωση όλων αυτών των δραστηριοτήτων έτσι ώστε ο πολυεθνικός όμιλος να κάνει την καλύτερη δυνατή χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του.
- *ΑΞΕ προς αναζήτηση στρατηγικών πόρων ή δεξιοτήτων* (strategic asset-seeking FDI) στις οποίες οι ΠΕ στοχεύουν στη διατήρηση και βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας τους μέσω της εξαγοράς των πλουτοπαραγωγικών πόρων άλλων επιχειρήσεων. Τέτοιου είδους ΑΞΕ συναντώνται κυρίως σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ ΩΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΑΞΕ	7
1.1. ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΚΥΜΑΤΑ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	7
1.2. ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ	10
1.3. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΑ ΑΣΙΑΤΙΚΑ ΝΒΚ	20
1.4. ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ: ΟΙ ΖΩΝΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	23
1.5. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ	28
1.6. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ ΣΤΑ ΑΣΙΑΤΙΚΑ ΝΒΚ	30
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Η ΚΙΝΑ ΩΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	35
2.1. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΟΙΚΤΩΝ ΘΥΡΩΝ	36
2.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ 21 ^Ο ΑΙΩΝΑ	36
2.3. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ	42
2.4. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ	51
2.5. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ	54
2.6. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ	56
2.7. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΞΕ	59
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ	69
3.1. Η ΕΛΛΗΝΟΚΙΝΕΖΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	69
3.2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	72
3.3. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ	73
3.3.1 Εξόρυξη & Επεξεργασία Μαρμάρων	74
3.3.2. Εξόρυξη Ορυκτών	78
3.3.3. Παραγωγή Πλαστικών Ειδών	81
3.3.4. Κλωστοϋφαντουργία	84
3.3.5. Κοσμήματα	87
3.3.6. Κατασκευή Επίπλων	90
3.3.7. Άλλοι ελληνικοί κλάδοι με παρουσία στην Κίνα	92
3.3.8 Ελληνικές Επιχειρήσεις με Εμπορική Παρουσία στην Κίνα	94

3.4. ΤΟ ΚΙΝΕΖΙΚΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	95
3.5. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	99
3.6. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ.....	101
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	105
ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	110
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	124
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	133

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1.1. Η Ιαπωνία και οι διαφορετικές γενιές NBK στην Ασία.	8
Σχήμα 1.2. Ροές εισερχόμενων ΑΞΕ σε επιλεγμένες ομάδες κρατών στην Ανατολική Ασία για την περίοδο 1987-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	20
Σχήμα 1.3. Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ στην Ταϊβάν για την περίοδο 1988-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	22
Σχήμα 1.4. Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ στην Νότια Κορέα για την περίοδο 1988-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	22
Σχήμα 1.5. Οι ΖΕΠΕ της Ταϊβάν και της Μαλαισίας.	26
Σχήμα 1.6. Οι βιομηχανικές περιοχές και οι ΖΕΠΕ της Ταϊλάνδης.	27
Σχήμα 2.1. Η Ανοικτή Παράκτια Ζώνη Χωροθέτησης των εισερχόμενων ΑΞΕ.	40
Σχήμα 2.2. Εξέλιξη του ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) και των Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 1984-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	42
Σχήμα 2.3. Ο Διαχωρισμός των Επαρχιών στην Κίνα.	44
Σχήμα 2.4. Περιφερειακές Ανισότητες σε Εξαγωγές, ΑΞΕ, ΑΕΠ, Πληθυσμό και Έκταση, 2003.	46
Σχήμα 2.5. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά επαρχία, 2005 (Δολάρια ΗΠΑ ανά κάτοικο)... ..	47
Σχήμα 2.6. Κατά κεφαλήν ΑΞΕ ανά επαρχία, 2003 (Δολάρια ΗΠΑ ανά κάτοικο). ..	48
Σχήμα 2.7. ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επαρχία, 2003.	49
Σχήμα 2.8. Αριθμός Ξένων Επιχειρήσεων ανά επαρχία, 2005.	50
Σχήμα 2.9. Συνολικές Εξαγωγές και Εξαγωγές Ξένων Επιχειρήσεων ανά επαρχία, 2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ).	51
Σχήμα 2.10. Οι συμβατικότερες πόλεις λιμάνια και το προγραμματιζόμενο σιδηροδρομικό δίκτυο υψηλών ταχυτήτων.	62
Σχήμα 2.11. Το δίκτυο εθνικών οδών της Κίνας συμπεριλαμβανομένων και μελλοντικών προσθηκών.	64
Σχήμα 2.12. Το Σιδηροδρομικό Δίκτυο της Κίνας.	65
Σχήμα 2.13. Οι σημαντικότερες αστικές συγκεντρώσεις στην Κίνα.	66
Σχήμα 3.1. Εμπορικές Συναλλαγές Ελλάδας και Κίνας κατά την χρονική περίοδο 1992 έως 2004 (αξία σε χιλιάδες δολάρια).	70

Σχήμα 3.2. Το εργοστάσιο της εταιρίας FHL στην Shanghai.....	75
Σχήμα 3.3. Το εργοστάσιο της εταιρίας Λαζαρίδης Μάρμαρα στην Shanghai.....	77
Σχήμα 3.4. Το λατομείο της εταιρίας Λαζαρίδης Μάρμαρα στην Κίνα.....	77
Σχήμα 3.5. Η εταιρική δομή της S&B στην Κίνα και την Νότια Κορέα.....	80
Σχήμα 3.6. Το εργοστάσιο της εταιρίας Πλαστικά Κρήτης στην Shanghai.....	83
Σχήμα 3.7. Οι παραγωγικές μονάδες της ETMA στην Κίνα.....	86
Σχήμα 3.8. Καταστήματα της Folli Follie σε Κίνα και Χονγκ Κονγκ.....	88
Σχήμα 3.9. Κατάστημα της Coco-Mat στην Κίνα.....	91
Σχήμα 3.10. Οι επαρχίες εγκατάστασης των σημαντικότερων ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα.....	101
Σχήμα 3.11. Παρουσία των σημαντικότερων Ελληνικών ΑΞΕ στην Κίνα κατά κλάδο.....	103

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1. Πληθυσμός και έκταση των NBK-1 και NBK-2 για το έτος 2005.	10
Πίνακας 2.1. Ποσοστά συμμετοχής των κινεζικών επαρχιών στο σύνολο των εισερχόμενων ΑΞΕ και του πληθυσμού σε επιλεγμένα έτη.	44
Πίνακας 2.2. Οι σημαντικότερες χώρες προέλευσης των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 2005 (Αξία σε χιλιάδες δολάρια ΗΠΑ και ποσοστό επί του συνόλου).	52
Πίνακας 2.3. Ποσοστά των Σημαντικότερων Τύπων Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα για την περίοδο 2000-2005 (ποσοστό βάση της αξίας των υλοποιημένων ΑΞΕ).	56
Πίνακας 3.1. Σημαντικότερες Κατηγορίες Εισαγωγών και Εξαγωγών μεταξύ Ελλάδας και Κίνας, 2004.	71
Πίνακας I.1. Εισερχόμενες ροές ΑΞΕ σε επιλεγμένες ομάδες κρατών στην Ασία για την περίοδο 1987-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	124
Πίνακας I.2. Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ σε Νότιο Κορέα και Ταϊβάν για την περίοδο 1988-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	125
Πίνακας I.3. Εξέλιξη του ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) και των Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα, 1984-2005 (αξία σε εκατομμύρια δολάρια).	126
Πίνακας I.4. Εισερχόμενες ΑΞΕ, Πληθυσμός και Έκταση ανά επαρχία, 2003.	127
Πίνακας I.5. Η Γεωγραφία των Εισερχόμενων ΑΞΕ στην Κίνα.	129
Πίνακας I.6. Εισερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα κατά κλάδο δραστηριοποίησης, 2005.	131
Πίνακας I.7. Εμπορικές Συναλλαγές Ελλάδας και Κίνας για την χρονική περίοδο 1992 έως 2003 (αξία σε χιλιάδες δολάρια).	132